พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

พุทธศักราช ๒๕๑๒

โดย

หม่อมหลวงปีย์ มาลากุล

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ม.ว.ม., ป.ช., ท.จ.ว.

ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

๗ ตุลาคม ๒๕๑๒

ขอมอบให้ห้องสมุด เฉลิมวงศ์

บรรหาร โพธิกนิษฐ์.

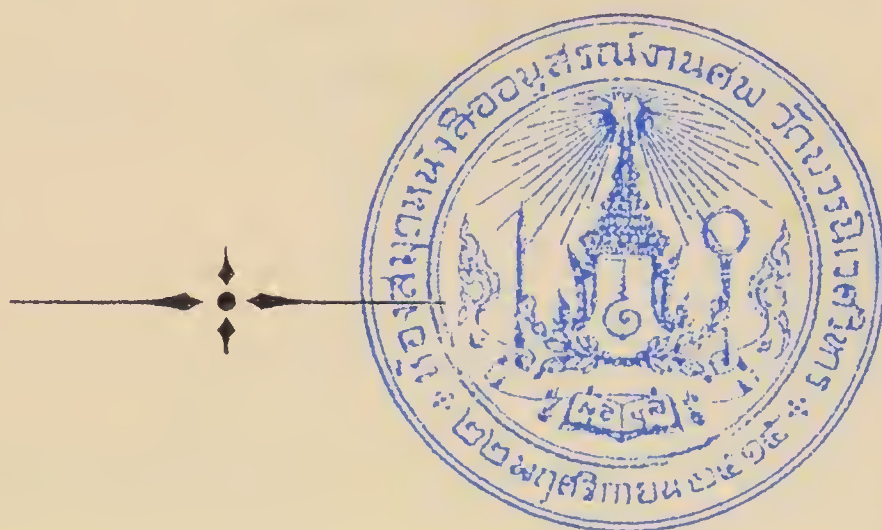
2709

พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

พุทธศักราช ๒๕๑๒

โดย

หม่อมหลวงปีย์ มาลากุล

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ม.ว.ม., ป.ช., ท.จ.ว.

ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

๗ ตุลาคม ๒๕๑๒

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๔๒๕๙

สำนักพระราชวัง

๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๒

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ม.ว.ม.,ป.ช.,ท.จ.ว. แม่ทัพกองทัพภาคที่ ๑ สังกัดกระทรวงกลาโหม ถึงอนิจกรรมด้วยหัวใจวาย ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า จังหวัดพระนคร เมื่อวันอังคาร ที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๒ เวลา ๒๑.๑๐ น. ในวันพุธ ที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๒ เวลา ๑๗.๐๐ น. รับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพและเครื่องเกียรติยศประกอบศพ ที่ศาลาอำนวยการ วัดโสมนัสวิหาร จังหวัดพระนคร

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยมประกอบศพ ปี่กลองชนะประโคมเวลารับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ และพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมเวลากลางคืน กำหนด ๓ คืน

ปิยะ/พิมพ์/ [signature] /ทาน

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ
	เพื่อทราบ
	เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้ และเจ้าพนักงาน
	ที่มาปฏิบัติ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

[signature]

ผู้รับรับสั่ง

/๑๐๕

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๒๑๕๔

สำนักพระราชวัง

๒๖ กันยายน ๒๕๑๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จะเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิงศพ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ม.ว.ม.,ป.ช.,ท.จ.ว. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส จังหวัดพระนคร

วันอังคาร ที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๑๒ เวลา ๑๗.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินขึ้นสู่พลับพลาอิศริยาภรณ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานผ้าไตรของหลวง ๕ ไตร และของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ๕ ไตร ให้ทายาทนำไปทอดที่โกศศพ พระสงฆ์ ๑๐ รูปบังสุกุลเสร็จแล้ว ทรงจุดผักแคพระราชทานเพลิง สมควรแก่เวลาเสด็จ ฯ กลับ

แต่งกายเครื่องแบบปรกติขาว ไว้ทุกข์.

ปิยะ/พิมพ์/ วิชัย /ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ข.)

หมายรับสั่งที่ ๖๑๕๕

สำนักพระราชวัง

๒๒ กันยายน ๒๕๑๒

การพระราชทานเพลิงเผาศพ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ม.ว.ม.,ป.ช.,ท.จ.ว. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส จังหวัดพระนคร

วันจันทร์ ที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๒ เวลา ๑๔.๐๐ น. เจ้าพนักงานจัดการเปลื้องเครื่องสุกำศพ ที่ศาลาอำนวยการ วัดโสมนัสวิหาร แล้วเชิญบุพโพไปทำการเผายังเมรุของวัด

วันอังคาร ที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๑๒ เวลา ๑๔.๓๐ น. เชิญโกศศพขึ้นรถวอประเทียบ จากวัดโสมนัสวิหาร ไปยังวัดเทพศิรินทราวาส ตั้งกระบวนแห่ศพเวียนเมรุ แล้วเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาน

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานเพลิง

วันพุธ ที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๑๒ เวลา ๗.๐๐ น. เก็บอัฐิ.

(ลงนาม)

วิม พิมพ์

ปีอ ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ เพื่อทราบ เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้ และเจ้าพนักงาน ที่มาปฏิบัติ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับสั่งโดย

หน้าที่ราชการ

(ลงนาม)

ผู้รับสั่ง

พระมหากรุณาธิคุณ

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ได้กราบถวายบังคมลาถึงอนิจกรรม เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๒ ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เมื่อความทราบถึงใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานน้ำหลวงอาบศพ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยมประกอบศพ พร้อมด้วยมีฉัตรเบญจาตั้งประดับตามเกียรติยศ และพระราชทานพระพิธีธรรมบำเพ็ญพระราชกุศลสวดพระอภิธรรมมีกำหนด ๓ คืน ทั้งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้ประกอบพิธีพระราชทานเพลิงศพที่เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส กับได้ทรงพระเมตตาเสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานเพลิงศพและทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานผ้าไตร ๕ ไตร และของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ๕ ไตร อันเป็นส่วนพระองค์ ในพิธีพระราชทานเพลิงศพด้วย ซึ่งนับได้ว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม แก่ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ผู้ล่วงลับไปแล้ว และแก่ครอบครัวของ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ หาที่สุดมิได้ แม้ว่า พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ จะไม่มีโอกาสได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมที่ได้ทรงพระเมตตาในวโรกาสนี้ก็ตาม ข้าพระพุทธเจ้าทายาท และผู้ร่วมสกุล โพธิกนิษฐ ตลอดจนบรรดาญาติ ขอสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ตลอดไปตราบเท่าที่สกุลโพธิกนิษฐยังคงอยู่.

ที่ พว. ๐๐๐๑/๒๘๑๘ สำนักพระราชวัง

๒๖ สิงหาคม ๒๕๑๒

เรื่อง อนุญาตให้พิมพ์หนังสือพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา พุทธศักราช ๒๕๑๒

เรียน นางบรรทม โพธิกนิษฐ

ตามที่ท่านได้แจ้งความประสงค์ขออนุญาตนำเรื่องพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา พุทธศักราช ๒๕๑๒ ซึ่ง ม.ล. ปีย์ มาลากุล เป็นผู้เขียนไปพิมพ์เป็นหนังสือแจกในงานพระราชทานเพลิงศพ พล. ท. อ่อง โพธิกนิษฐ นั้น

สำนักพระราชวังได้พิจารณาแล้ว ไม่ขัดข้องอนุญาตให้ท่านจัดพิมพ์เรื่องดังกล่าวเป็นหนังสือแจกในงานพระราชทานเพลิงศพ พล. ท. อ่อง โพธิกนิษฐ ได้ตามความประสงค์.

ขอแสดงความนับถือ

(นายกลัย อิศรเสนา ณ อยุธยา)
เลขาธิการพระราชวัง

สำนักงานเลขานุการ

คำนำ

คุณบรรทม โพธิกนิษฐ ได้ขออนุญาตสำนักพระราชวังพิมพ์เรื่อง "พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา" ซึ่งข้าพเจ้าได้เขียนไว้เป็นบันทึกราชการ เพื่อเป็นบรรณาการในงานรับพระราชทานเพลิงศพ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ม.ว.ม., ป.ช., ท.จ.ว. แม่ทัพกองทัพภาคที่ ๑ และสำนักพระ-ราชวังได้อนุญาตให้พิมพ์ได้

ข้าพเจ้าเขียนบันทึกราชการนี้ขึ้นโดยเห็นว่า พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เป็นพระราชพิธีใหญ่และสำคัญของไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ เมื่อได้ถูกยกเลิกไปสมัยหนึ่ง ก็ได้กลับมาเป็นพระราชพิธีของชาติอีกครั้งหนึ่งโดยพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถึงแม้การพระราชพิธีนี้จะผนวกไว้ในพระราชพิธีพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีก็ตาม แต่หลักปฏิบัติแล้วคงเหมือนพระราชพิธีนี้ในสมัยก่อนทุกประการ ดังได้บันทึกพระราชพิธีในรัชกาลที่ ๕ และรัชกาลที่ ๗ ไว้ให้เทียบเคียงแล้ว

พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาไม่ใช่พระราชพิธีที่ล้าสมัย การประกาศสัจ การให้คำมั่นสัญญา เป็นคุณสมบัติที่ดีทั้งส่วนบุคคลและกลุ่มบุคคล และพิธีขัตติยนี้ นิยมปฏิบัติกันอยู่โดยทั่วไป แม้กระทั่งในราชการทหารปัจจุบันก็ยังกระทำอยู่ ดังจะเห็นได้จากพิธีทำสัตยปฏิญาณต่อธงชัยเฉลิมพล เป็นต้น

การให้ปฏิญาณเป็นเครื่องเตือนจิตใจประการหนึ่ง เหมือนการรับศีล ก็เท่ากับได้ให้คำมั่นสัญญาว่าจะไม่ปฏิบัติในสิ่งอันไม่ดีงามนั้น ๆ ถ้า

ละเมิดศีล แม้จะไม่ได้รับโทษจากการผิดศีลโดยตรง ก็ย่อมได้รับผลไม่ดีในทางหนึ่งทางใด อย่างน้อยก็เกิดความไม่สบายใจแก่ผู้ละเมิดศีล

คำถวายสัตยปฏิญาณในพระราชพิธีครั้งนี้ เป็นการให้สัตยปฏิญาณต่อชาติ ต่อประชาชน โดยยึดพระรัตนตรัยว่าจะภักดีต่อชาติซื่อสัตย์ต่อประชาชนและต่อหน้าที่ ซึ่งการประกาศสัจเช่นนี้ ผู้ยึดมั่นในสัจย่อมกระทำทุกอย่างตามอุดมการณ์ อันจะเป็นผลเจริญทั้งแก่กลุ่มชนน้อยคือในหมู่คณะและกลุ่มชนใหญ่ คือชาติบ้านเมือง ชาติไทยอันเป็นที่รักของเรา

การพิมพ์หนังสือเป็นวิทยาทานในงานอันเป็นที่ระลึกของผู้วายชนม์ นอกจากเป็นการแสดงกตเวทิคุณแล้วยังเป็นกุศลอย่างยิ่ง ขอผลานิสงส์แห่งกุศลวิทยาทาน ประมวลกับคุณงามความดีของท่านผู้วายชนม์ที่ได้บำเพ็ญมา จงเป็นปัจจัยส่งให้วิญญาณของ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ได้ประสบสุขในสัมปรายภพโดยควรทุกประการ.

ปึ๋ย มาลากุล.

(ม.ล. ปึ๋ย มาลากุล)

เลขานุการสำนักพระราชวัง

ประวัติสังเขป

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ เกิดเมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๕๕ ที่บ้านสระดอนท้าว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นบุตร นายอ่าง และ นางจั่น โพธิกนิษฐ มีพี่น้องร่วมบิดามารดาดังนี้:–

๑. นายอิ่ม โพธิกนิษฐ
๒. นายเอื้อม โพธิกนิษฐ (ถึงแก่กรรม)
๓. นายอั้น โพธิกนิษฐ (ถึงแก่กรรม)
๔. นางเอื้องพร สุธรรมเกษม
๕. นางทิพย์ ดาวดอน
๖. นางธูป เถียรถนำ
๗. ร้อยเอก องอาจ โพธิกนิษฐ

เมื่ออายุได้ ๓ ขวบ พระยาไชยเยนทร์ฤทธิรงค์ (อึ่ง โพธิกนิษฐ) ผู้เป็นลุงได้ขอไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม ได้ส่งเข้ารับการศึกษาที่โรงเรียนตัวอย่างประจำมณฑลนครราชสีมาจนจบชั้นมัธยมปีที่ ๖ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๐ แล้วจึงได้ส่งเข้ามาศึกษาต่อที่โรงเรียนมัธยมวัดปทุมคงคาจนจบมัธยมบริบูรณ์ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๓ หลังจากนั้นได้สอบเข้าเป็นนักเรียนนายร้อยทหารบก (หลักสูตรพิเศษ ๔ ปี) และสำเร็จการศึกษาออกรับราชการเป็นนายทหารสัญญาบัตร เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๖ ครั้งสุดท้ายได้ดำรง

ตำแหน่งเป็นแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๒ และได้ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๒

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ได้สมรสกับ นางสาว บรรทม ศิริพร บุตรี ร้อยเอก หลวงศรีสัตรสมบูรณ์ (ทองสุก ศิริพร) และนางเขียน ศิริพร เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๘ มีบุตร ธิดา รวม ๘ คน ดังนี้:—

๑. นางเบญจวรรณ คเนจร ณ อยุธยา
๒. นางมัลลิกา สิงหกุล
๓. ร้อยโทหญิง จีระพันธ์ ไทยวัฒน์
๔. นางสาว สุภาภรณ์ โพธิกนิษฐ
๕. นางเพ็ญนภา ศิริสุขะ
๖. นายวิสุทธิ์พร โพธิกนิษฐ
๗. นายวรพจน์ โพธิกนิษฐ
๘. นายรังสรรค์ โพธิกนิษฐ

มีหลานตา ๒ คน คือ

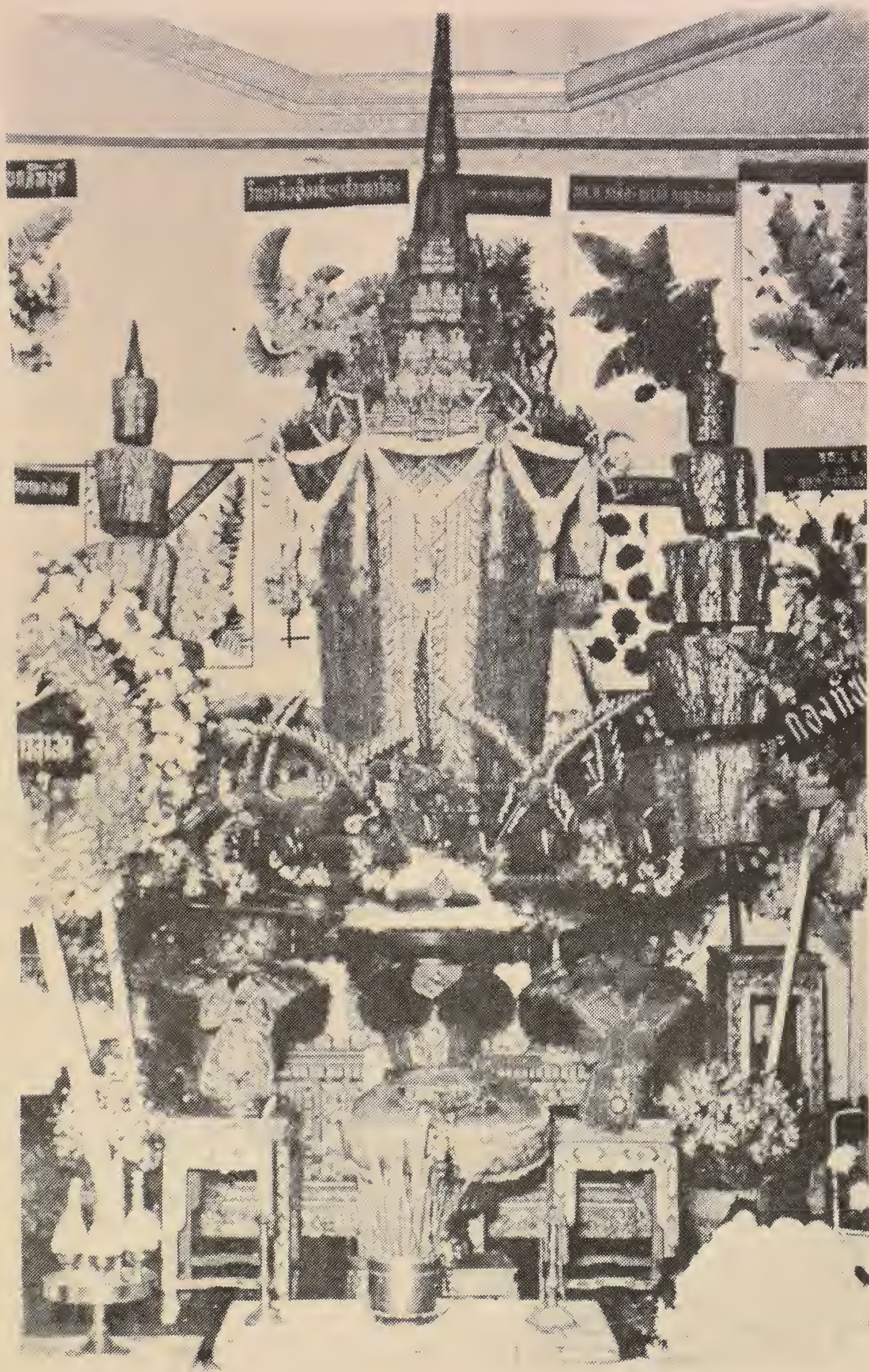
๑. เด็กหญิง อัจฉรพรรณ คเนจร ณ อยุธยา
๒. เด็กชาย กีรดิต ศิริสุขะ

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ม.ว.ม., ป.ช., ท.จ.ว.

ชาตะ : ๑๗ มีนาคม ๒๔๕๕

อนิจกรรม : ๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๒

ตั้งโกศศพ สวดพระอภิธรรม ณ วัดโสมนัสวิหาร

วชิราวุธ ปร

ขอให้นามสกุล ของนายพุ่ม บิดากับ นายพันตรี หลวงวิชิตพลหาญ (อึ่ง) บุตร์ ตามที่ขอมานั้น ว่า "__โพธิกนิษฐ__" (เขียนเปนตัวอักษรโรมัน ว่า "__Bodhikanishtha__") อันเปนมงคลนาม

ขอให้สกุลโพธิกนิษฐ มีความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงอยู่ในกรุงสยามชั่วกัลปาวสาน ฯ

พระที่นั่งอัมพรสถาน

วันที่ ๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๗

ประวัติรับราชการ

๑. แรกเข้ารับราชการเป็นทหาร เป็นนักเรียนนายร้อยทหารบก เลขที่ ๓๙๕๕ เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๔๗๓

๒. ขึ้นทะเบียนทหารกองประจำการ

เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๗๓ เครื่องหมาย ทบ. ๕ ๒๔๗๓ / น. ๕๙๕

๓. ยศทหาร

๑๖ พฤษภาคม	๒๔๗๗	เป็น	ร้อยตรี
๑ เมษายน	๒๔๘๐	,,	ร้อยโท
๑๕ กันยายน	๒๔๘๖	,,	ร้อยเอก
๑ มกราคม	๒๔๘๙	,,	พันตรี
๑ มกราคม	๒๔๙๓	,,	พันโท
๑๓ กรกฎาคม	๒๔๙๖	,,	พันเอก
๑ มกราคม	๒๔๙๙	,,	พลจัตวา
๑ มกราคม	๒๕๐๒	,,	พลตรี
๑ ตุลาคม	๒๕๐๙	,,	พลโท

๔. ตำแหน่ง

๑๘ สิงหาคม	๒๔๗๓	เป็นนักเรียนนายร้อย
๑ พฤษภาคม	๒๔๗๖	เป็นหัวหน้าหมวด ๓ ร้อย ๓ และหัวหน้าตอน ๑ ชั้น ๓

๑๙ ตุลาคม ๒๔๗๖	เป็นนักเรียนทำการนายร้อยในกองบังคับการกองทัพบก
๑ พฤศจิกายน ๒๔๗๖	ประจำกองบังคับการจังหวัดทหารบกนครราชสีมา
๑ มกราคม ๒๔๗๖	ประจำกองพันทหารราบที่๘(พระนคร)
๑๙ พฤษภาคม ๒๔๗๙	เป็นนายทหารฝึกหัดราชการโรงเรียน รบ (เชียงใหม่)
๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑	สำรองราชการกองบังคับการกรมจเรทหารราบ (ลพบุรี)
๒๐ พฤษภาคม ๒๔๘๔	สำรองราชการกองบังคับการกองทัพบก
๓๑ กรกฎาคม ๒๔๘๔	สำรองราชการแผนกทหารราบ(ลพบุรี)
๑๕ พฤศจิกายน ๒๔๘๖	เป็นรองผู้บังคับกองร้อยที่ ๑ กองพันทหารราบที่ ๓๔ (ลำปาง)
๗ กรกฎาคม ๒๔๘๘	เป็นผู้บังคับกองร้อยที่ ๑ กองพันทหารราบที่ ๓๔
๑ มกราคม ๒๔๘๙	เป็นผู้บังคับกองร้อยพิเศษ กรมทหารราบที่ ๑๑ (พระนคร)
๘ พฤษภาคม ๒๔๘๙	รักษาราชการรองผู้บังคับกองที่ ๑ โรงเรียนนายร้อยทหารบก
๑ มกราคม ๒๔๙๐	เป็นรองผู้บังคับกองร้อยที่ ๑ แผนกปกครองโรงเรียนนายร้อยทหารบก

๒๕ เมษายน	๒๔๙๐	เป็นนายทหารฝึกหัดราชการโรงเรียนทหารราบ (ลพบุรี)
๑๓ มีนาคม	๒๔๙๑	ประจำแผนกศึกษากรมจเรทหารราบ
๑ มกราคม	๒๔๙๓	เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนนายทหาร-ราบ แผนกศึกษากรมจเรทหารราบ
๑๘ เมษายน	๒๔๙๓	ประจำกองครูแผนกที่๓ กรมจเรทหารราบ
๑๗ มกราคม	๒๔๙๕	ผู้บังคับกองพันทหาร กรมผสมที่ ๒๑ (อิสระ–เกาหลี)
๒ กันยายน	๒๔๙๕	ประจำกรมข่าวทหารบก
๙ พฤศจิกายน	๒๔๙๖	รักษาราชการรองเจ้ากรมยุทธการทหารบก
๓๐ ธันวาคม	๒๔๙๗	เป็นรองเจ้ากรมยุทธการทหารบก
๑๕ มกราคม	๒๔๙๘	เป็นรองเสนาธิการกองทัพที่ ๒
๖ ธันวาคม	๒๔๙๘	เป็นผู้บังคับการกองนักเรียนนายร้อยโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
๒๕ ธันวาคม	๒๕๐๒	เป็นผู้บัญชาการโรงเรียนเสนาธิการทหารบก
๑๒ กันยายน	๒๕๐๓	เป็นผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
๑ ตุลาคม	๒๕๐๖	เป็นผู้ชำนาญการกองทัพบก
๑ ตุลาคม	๒๕๐๗	เป็นผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก

๑ ตุลาคม	๒๕๐๙	เป็นแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๓
๑ พฤษภาคม	๒๕๑๒	เป็นแม่ทัพภาคกองทัพภาคที่ ๑

๕. ตำแหน่งหรือราชการพิเศษ

	๒๔๙๖	เป็นกรรมการประสานการช่วยเหลือทางทหารฝ่ายกองทัพบก
	๒๔๙๗	ไปปฏิบัติราชการในหน้าที่ Mission ของประเทศไทยที่สหรัฐอเมริกา โดยมี พล.อ. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าคณะ
	๒๔๙๘	ไปปฏิบัติหน้าที่เตรียมงานประชุมซีโต้ ที่กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา
๕ พฤศจิกายน	๒๔๙๙	มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้เป็นราชองครักษ์เวร
๕ พฤศจิกายน	๒๕๐๒	มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้เป็นราชองครักษ์สืบไป
๒๓ มีนาคม	๒๕๐๔	ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
	๒๕๐๕	มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯให้เป็นราชองครักษ์เวรสืบไป
	๒๕๑๑	มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯให้เป็นสมาชิกวุฒิสภา

๒๕๑๒ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯให้เป็นราชองครักษ์พิเศษ

๖. วุฒิการศึกษา (เพิ่มเติม) **เมื่อเข้ารับราชการแล้ว**

๒๔๘๑ สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนรบ

๒๔๙๐ สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายทหารราบชั้นผู้บังคับกองร้อย เป็นลำดับที่๑

๒๔๙๒ ไปศึกษาดูงานและประจำตามกรมกอง ณ สหรัฐมลายู

๒๔๙๓–๒๔๙๕ ไปศึกษาและดูงาน ณ ประเทศอังกฤษ

– เข้าประจำกองทหาร และศึกษาดูงานในโรงเรียนทหารราบ (School of Infantry, Warminster, Wilts)

– โรงเรียนนายทหารชั้นผู้ใหญ่ประเทศอังกฤษ (Senior Officer Course)

– เข้าศึกษา Special air Defense Course.

๒๔๙๕–๒๔๙๖ สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเสนาธิการทหารบก หลักสูตรประจำ จากสหรัฐอเมริกา (The U.S. Army Command and General Staff College Regular Course, Fort Leavenworth, Kansas, U.S.A.

๒๕๐๐ ไปดูกิจการทหาร ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา
- DA (DCSOPS) Washington, D.C.
- ROTC University of Fordhram, New York.
- Fort Belvoir, Virginia
- USMA. New York.
- Infantry School, Fort Benning, Georgia.
- AFSC, Norfolk, Virginia.
- C-GSC, Fort Leavenworth, Kansas U.S.A.

๒๕๐๑ ดูงานในกองทัพบก

๒๕๐๓ สำเร็จการศึกษาหลักสูตรทำความคุ้นเคยกับอาวุธใหม่ (Fort Bliss, Texas.)

๒๕๐๔ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๓

๗. ราชการสงคราม หรือปราบปรามการจลาจล หรือในเวลามีเหตุฉุกเฉิน

๒๔๘๔ ไปราชการสงครามในกรณีฉุกเฉินคราวสงครามมหาเอเชียบูรพา

๒๔๙๕ ไปร่วมรบกับสหประชาชาติในสงครามเกาหลี

๒๕๐๐ ปฏิบัติหน้าที่ระหว่างใช้กฎอัยการศึก

๒๕๑๐ ปราบปรามผู้ก่อการร้ายภาคเหนือ

๘. ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญ (ไทย)

๑๒ กันยายน	๒๔๗๗	เหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญ
๑๙ กันยายน	๒๔๘๕	เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย
๑๙ กันยายน	๒๔๘๘	เหรียญจักรมาลา
๔ ธันวาคม	๒๔๙๑	จัตุรถาภรณ์ช้างเผือก
๒ เมษายน	๒๔๙๖	เหรียญกล้าหาญ (ร่วมรบกับสหประชาชาติ)
๒๔ มกราคม	๒๔๙๖	เหรียญชัยสมรภูมิ (ร่วมรบกับสหประชาชาติ)
๕ ธันวาคม	๒๔๙๖	ตริตราภรณ์มงกุฎไทย
๑๑ พฤษภาคม	๒๔๙๖	เครื่องหมายเปลวระเบิดประดับแพรแถบเหรียญชัยสมรภูมิ
๒๙ ธันวาคม	๒๔๙๘	ตริตราภรณ์ช้างเผือก
๑๔ กรกฎาคม	๒๔๙๙	ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก
๕ ธันวาคม	๒๕๐๓	ประถมาภรณ์มงกุฎไทย
๕ ธันวาคม	๒๕๐๕	ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ
๕ ธันวาคม	๒๕๐๖	เหรียญรัตนาภรณ์ ชั้น ๓
๒๕ ธันวาคม	๒๕๐๖	ประถมาภรณ์ช้างเผือก
๒๒ ตุลาคม	๒๕๐๘	เหรียญชัยสมรภูมิมหาเอเชียบูรพา
๕ ธันวาคม	๒๕๐๙	มหาวชิรมงกุฎ
๕ ธันวาคม	๒๕๑๐	ทุติยจุลจอมเกล้า
๕ พฤษภาคม	๒๕๑๒	ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ

๗. ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญต่างประเทศ

๖ มีนาคม	๒๔๙๖	เหรียญซิลเวอร์สตาร์ และตรา ลีเยียน ออฟ เมอร์ริต ดีกรีออฟเลอยิอองแนร์ (สหรัฐอเมริกา)
๕ มีนาคม	๒๔๙๖	เหรียญสหประชาชาติ
๒๑ กุมภาพันธ์	๒๔๙๙	เลโอโปล ชั้น ๔
		เหรียญครัวร์เดอร์แกร์๑๙๔๐ ประดับปาร์ม (เบลเยี่ยม)
๑๐ มกราคม	๒๕๐๖	ออร์เดอร์ออฟเซอร์วิส เมอร์ริต ชั้น ๓ (สาธารณรัฐเกาหลีใต้)

พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม

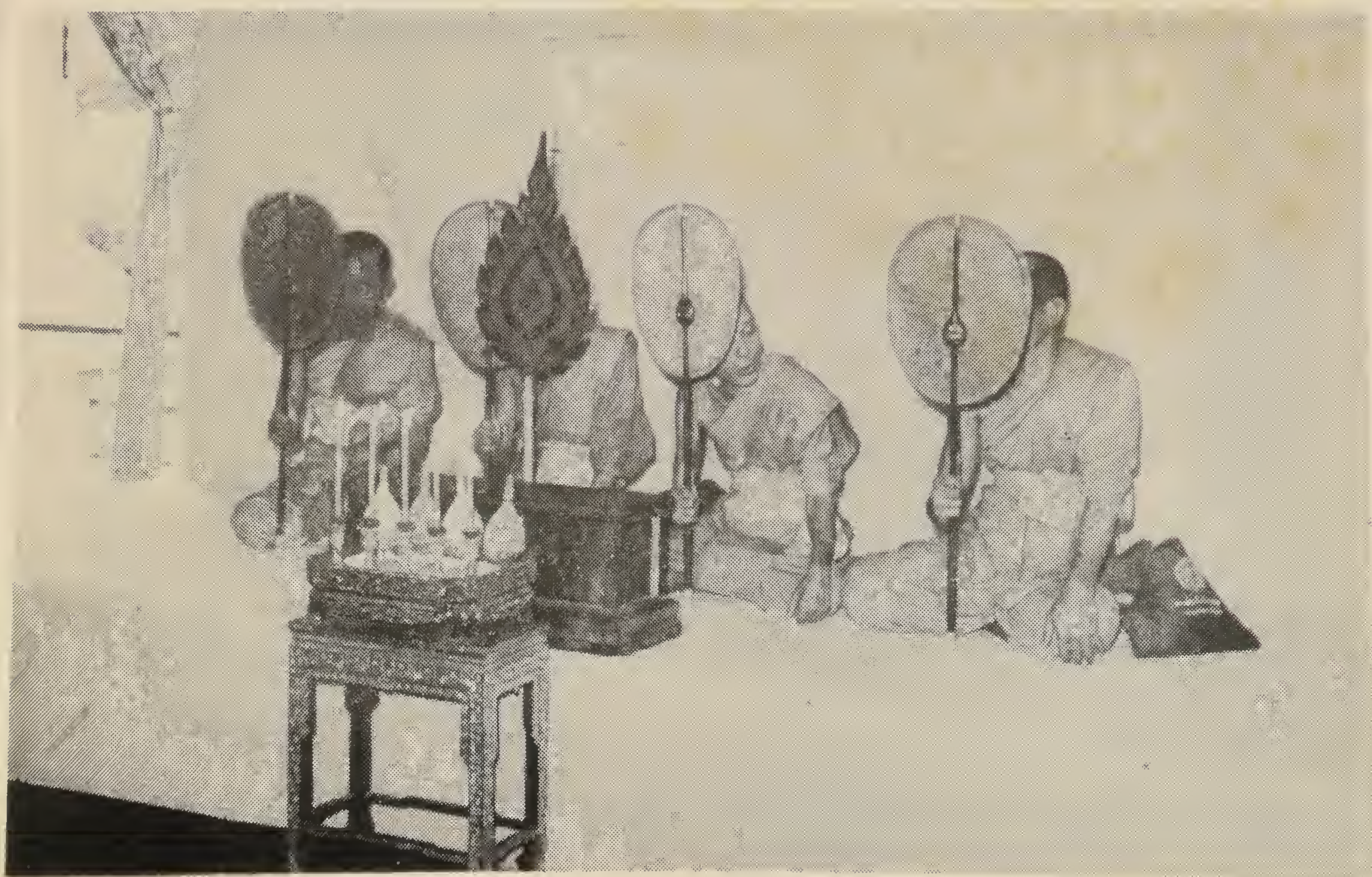
และ

การสวดพระอภิธรรม

๒๕ – ๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๒

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม

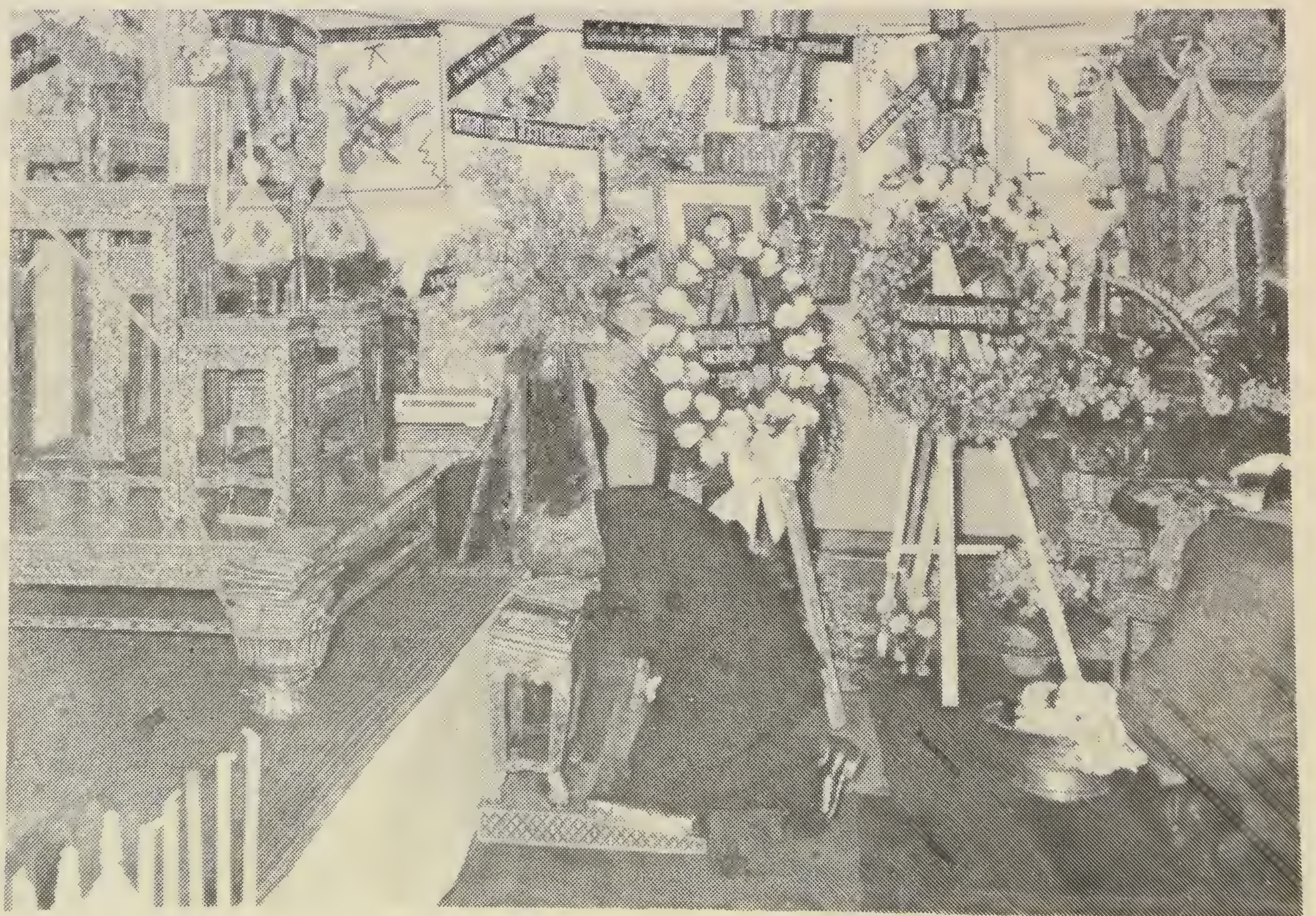
๒๘ มิถุนายน ๒๕๑๒

ฯพณฯ จอมพล ถนอม กิตติขจร ได้กรุณาเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

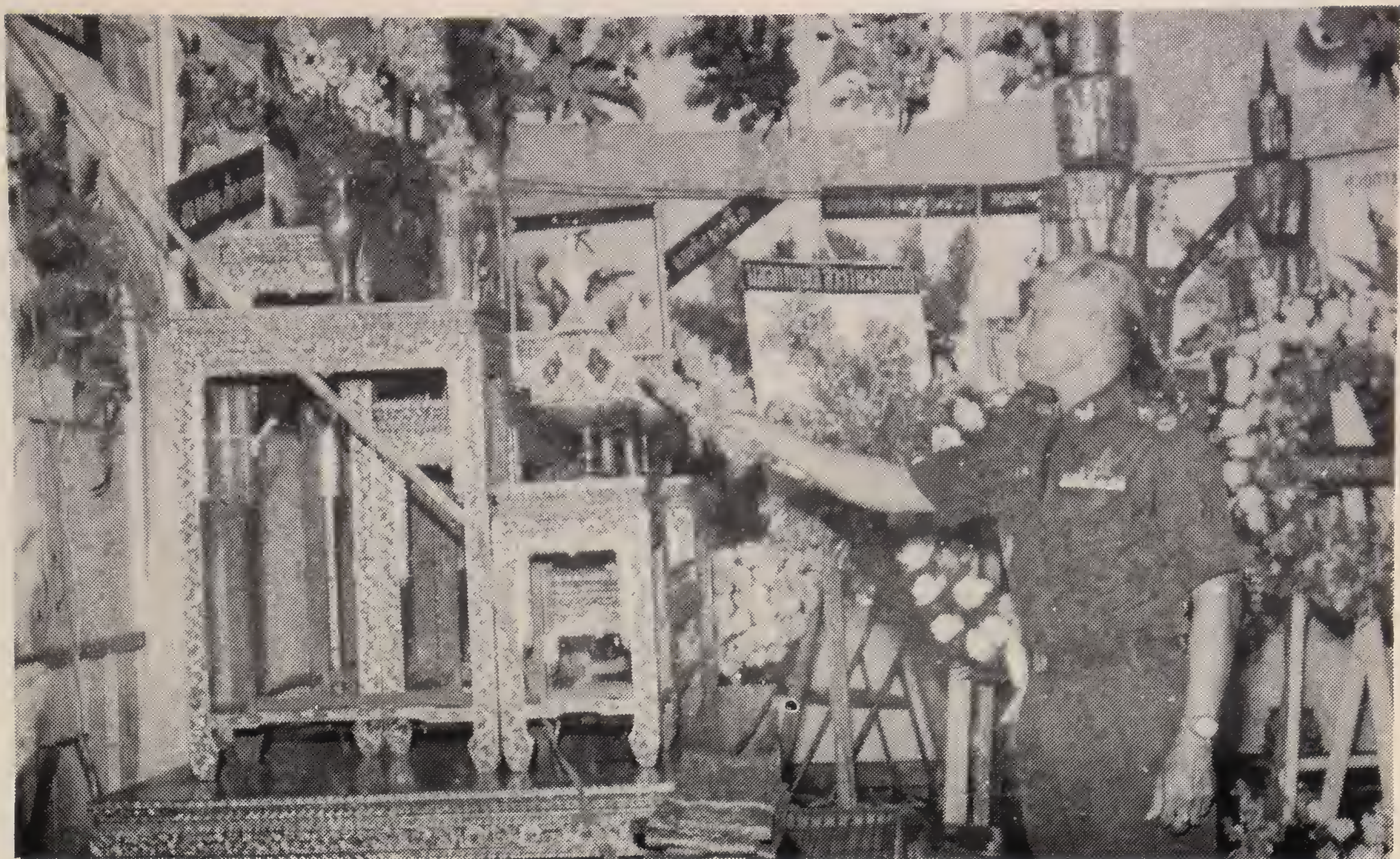

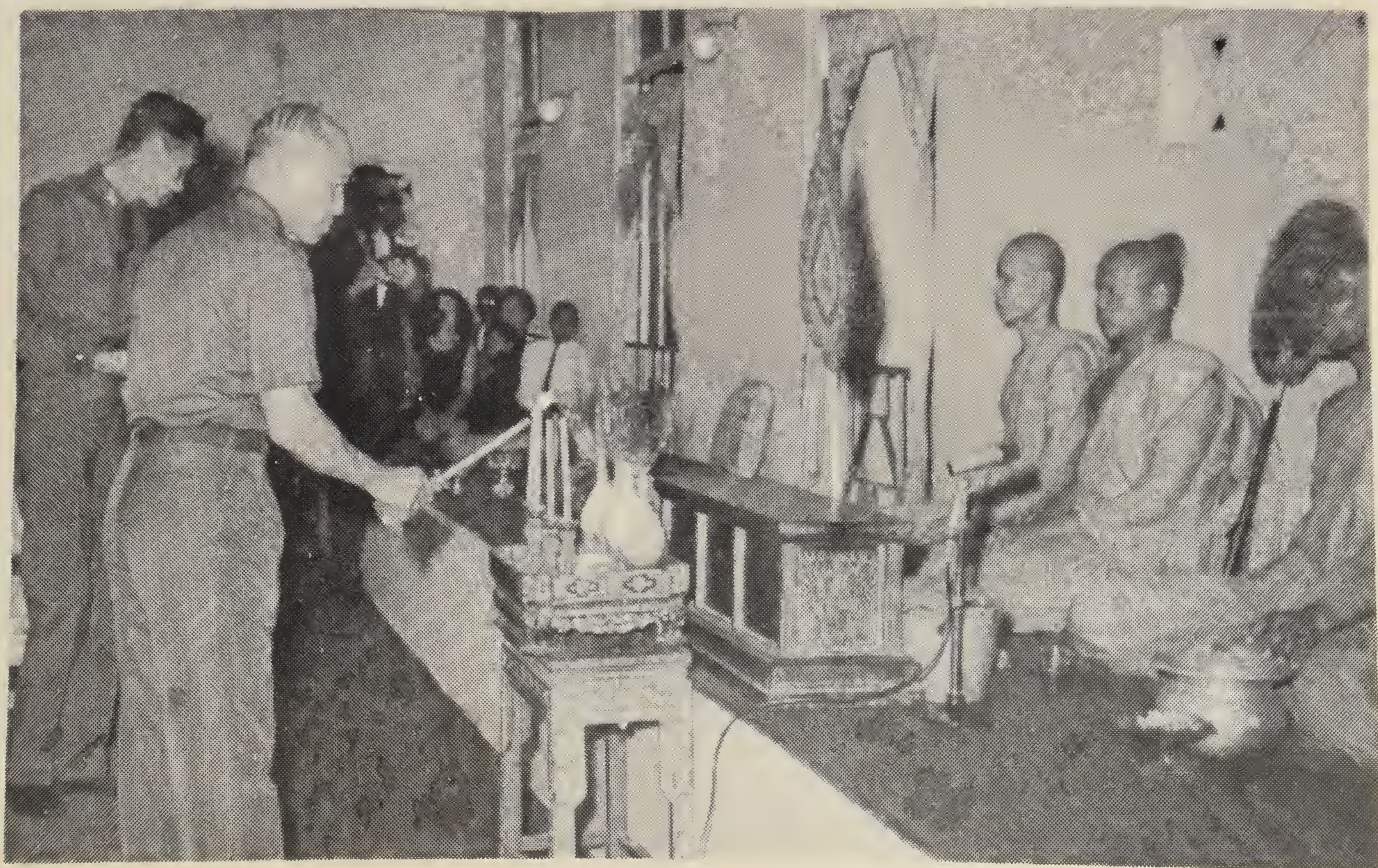

๒๙ มิถุนายน ๒๕๑๒

กองทัพบก ได้กรุณาเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

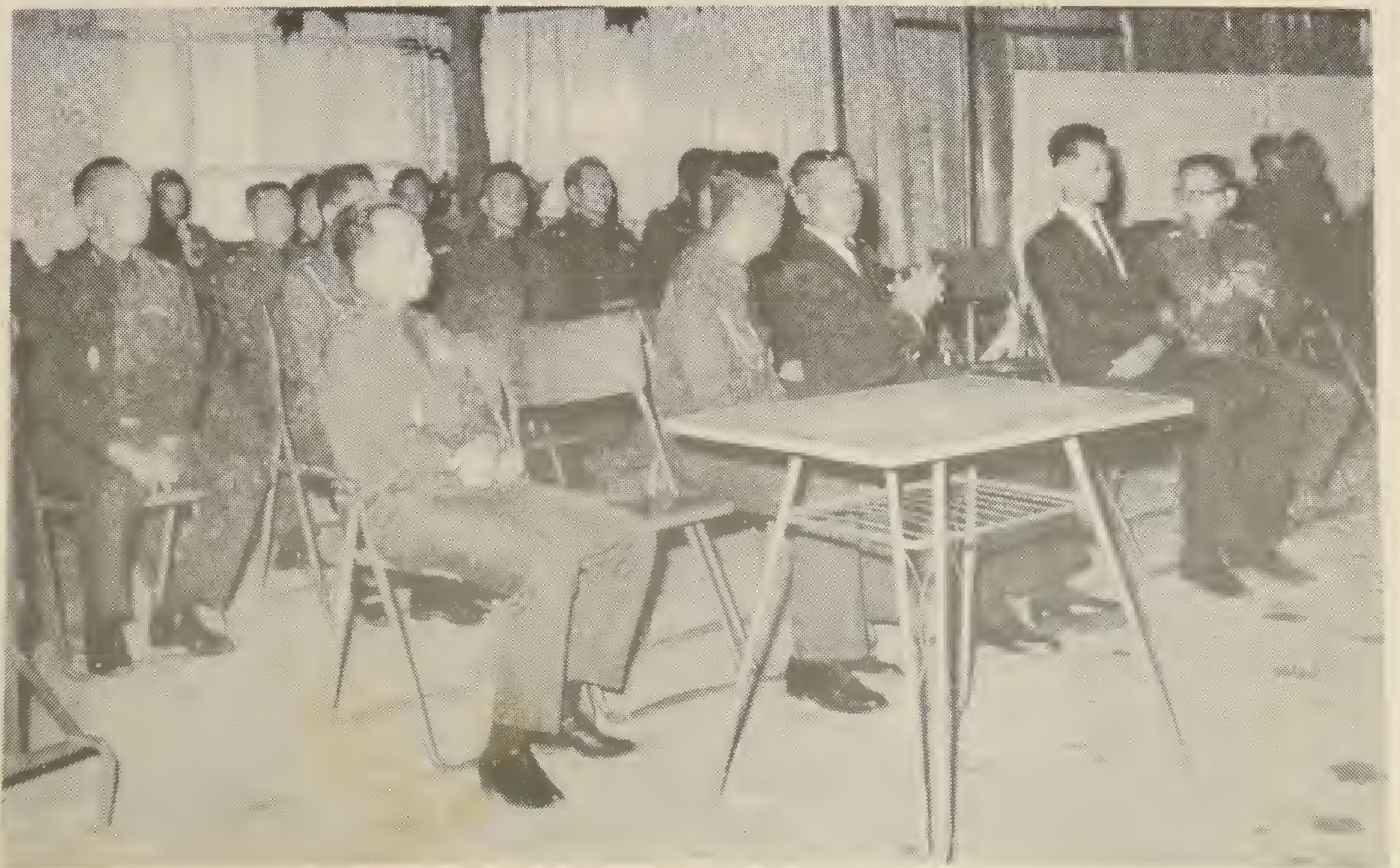

๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๒

กองทัพภาคที่ ๑,๓ มณฑลทหารบกที่ ๔,๗ เป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

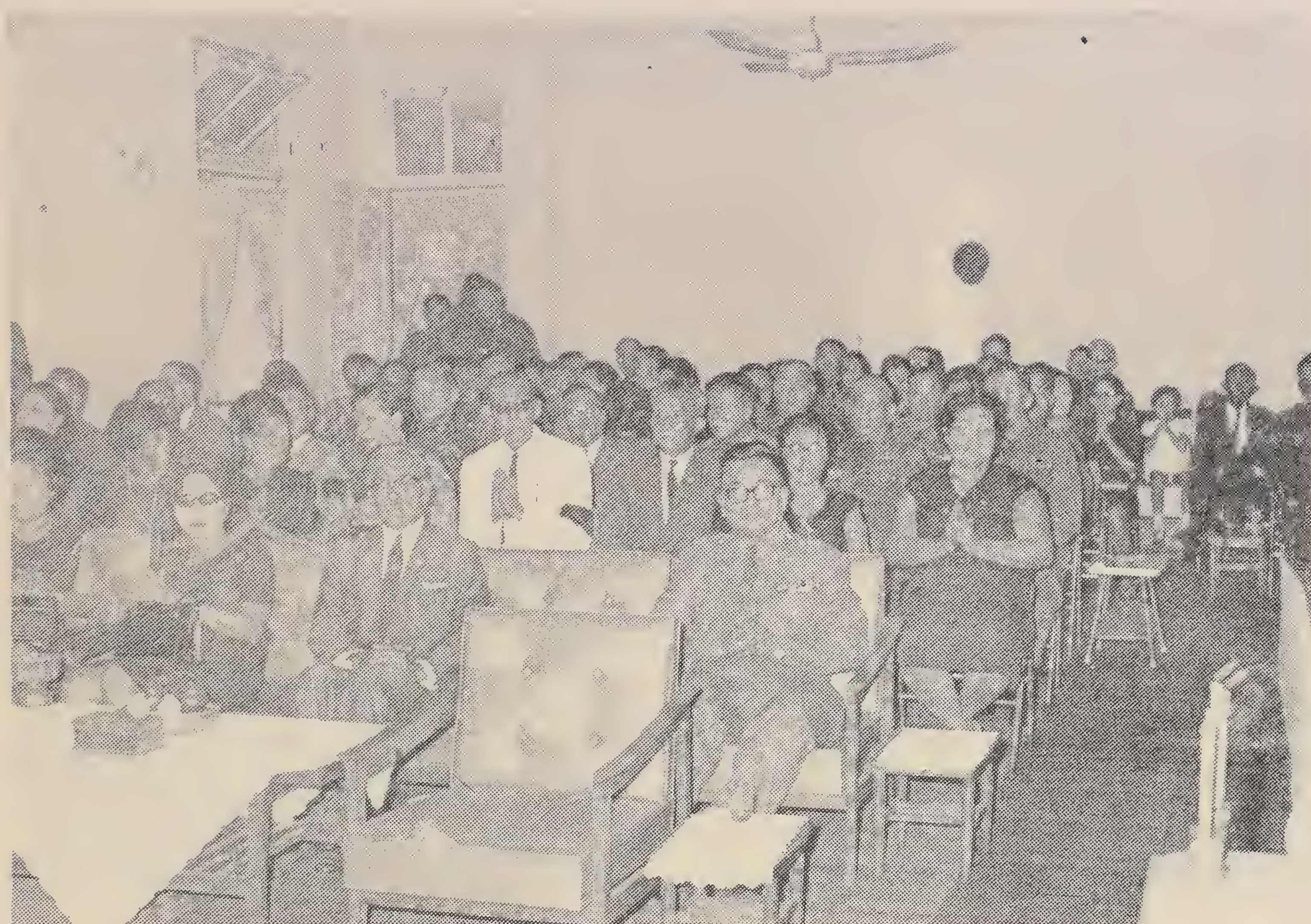

สัตตมวาร ๑ กรกฎาคม ๒๕๑๒

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, โรงเรียนเสนาธิการทหารบก
และ วิทยาลัยการทัพบก เป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

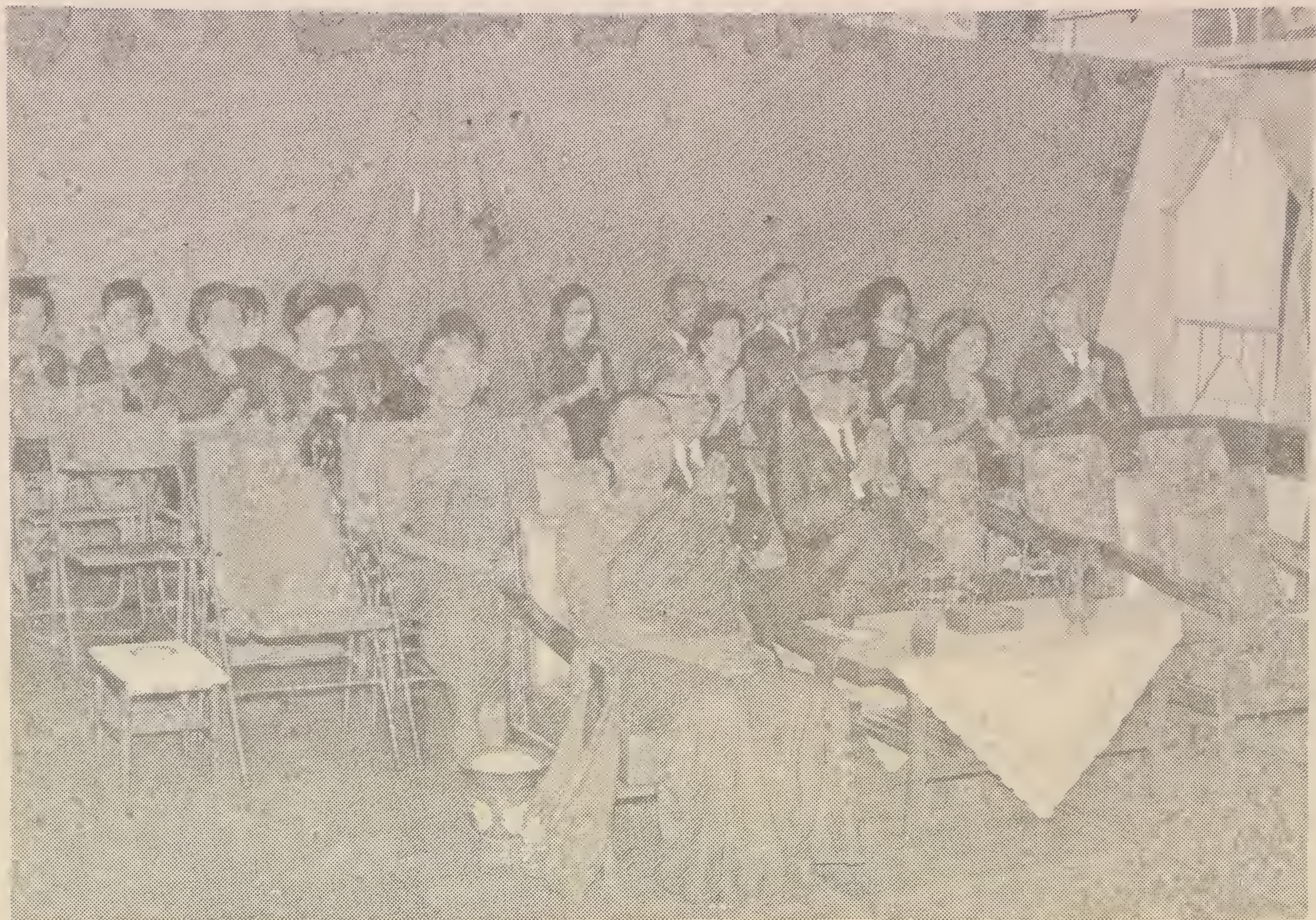

บัญญาสมวาร ๑๓ สิงหาคม ๒๕๑๒

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๓ และ เจ้าอาวาสวัดน้อยนพคุณ
กรุณาเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

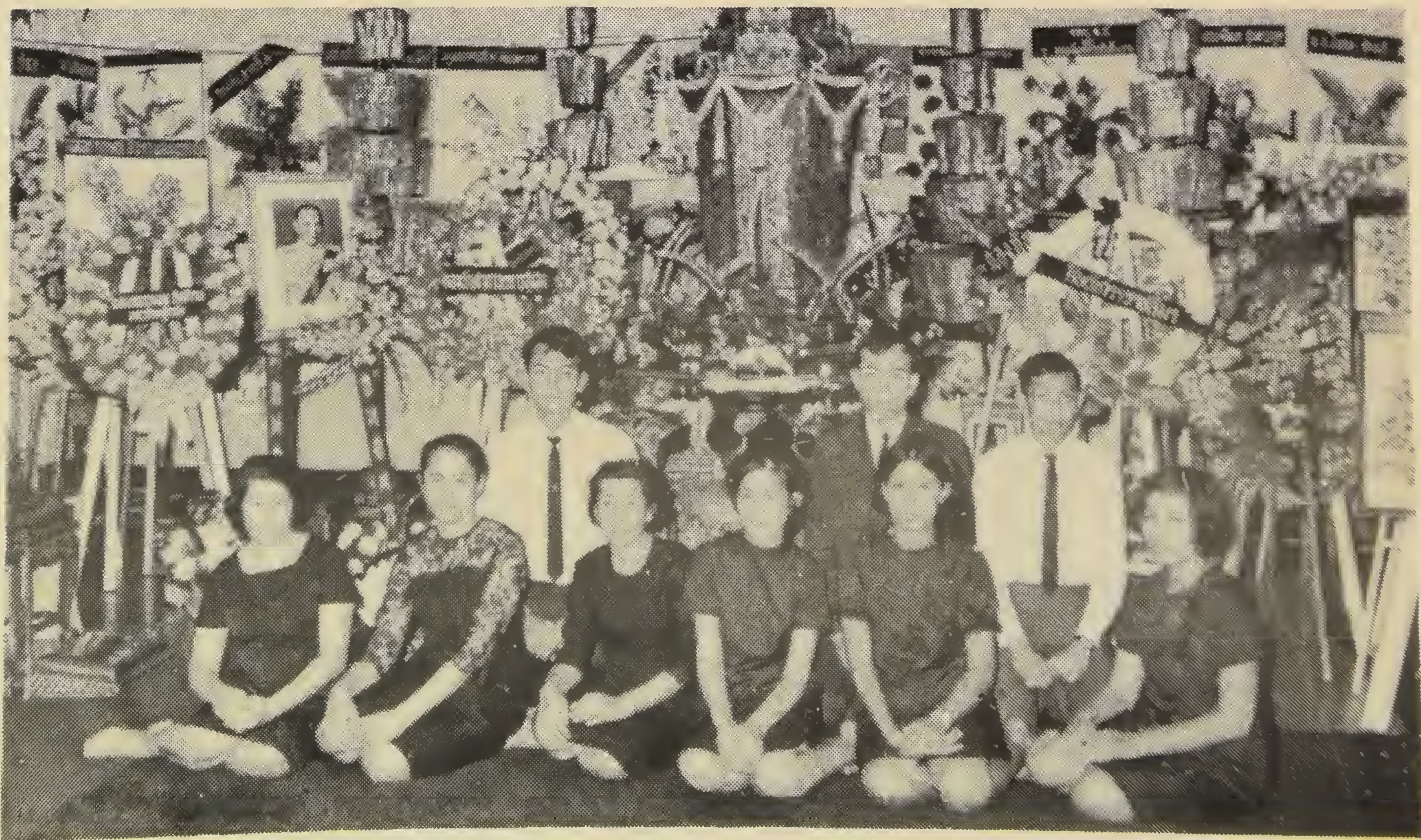

นางบรรทม โพธิกนิษฐ

ภริยา พร้อมด้วยบุตร ธิดา

ภริยา บุตร ธิดา และบุตรเขยพร้อมด้วยหลานตา

ภริยา ร่วมกับญาติ

คำไว้อาลัย
แด่
พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ

ในวันอังคาร ที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๒ ข้าพเจ้าได้ทราบว่า พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ แม่ทัพกองทัพภาคที่ ๑ ได้ถึงแก่อนิจกรรม ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เนื่องจากโรคไต ด้วยความเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะขณะที่ยังมีชีวิตอยู่เป็นผู้ที่ได้ประกอบคุณงามความดีให้แก่ทางราชการและประเทศชาติเป็นอย่างมาก นับตั้งแต่รับราชการทหารภายหลังที่สำเร็จจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกมาจนถึงพลโท ได้ดำรงตำแหน่งทางทหารที่สำคัญและไว้วางใจ ทั้งในด้านการศึกษาและด้านกำลังรบหลายตำแหน่ง อาทิเช่น ผู้บัญชาการโรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก, แม่ทัพกองทัพภาคที่ ๓ และแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๑ นอกจากนี้ ยังได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่งตั้งให้เป็นราชองครักษ์เวร, ราชองครักษ์พิเศษและสมาชิกวุฒิสภา ตลอดจนได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์มหาวชิรมงกุฎ ประถมาภรณ์ช้างเผือก กับทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ โดยเฉพาะในขณะที่ดำรงตำแหน่งแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๓ อยู่นั้น ก็ได้เป็นกำลังในการวางแผนและดำเนินการปราบปรามผู้ก่อการร้ายทางภาคเหนือ ซึ่งนับได้ว่ามีส่วนสำคัญในการต่อสู้ขัดขวางและยับยั้ง

การก่อกวนของฝ่ายศัตรูที่กำลังคุกคามต่อสันติสุขอาณาประชาราษฎร์แห่งประเทศไทยเป็นอย่างมาก

ข้าพเจ้าได้เริ่มมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ มาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๘๙ ขณะที่ข้าพเจ้าเป็นอาจารย์วิชาทหารในโรงเรียนนายร้อยทหารบกอยู่นั้น พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ก็ได้ย้ายมารับราชการทางโรงเรียนนายร้อยทหารบกด้วยกัน และเมื่อต้นปีพุทธศักราช ๒๔๙๐ ข้าพเจ้าได้มีตำแหน่งเป็นผู้บังคับกองร้อย ๔ แผนกปกครองโรงเรียนนายร้อยทหารบก (อัตรา พันโท) พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ได้เป็นรองผู้บังคับกองร้อย ๓ แผนกปกครอง โรงเรียนนายร้อยทหารบก (อัตรา พันตรี) ต่อมาในปลายปีพุทธศักราช ๒๔๙๐ นั้น ข้าพเจ้าได้ย้ายไปเป็นผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๒๑ และผู้บังคับการจังหวัดทหารบกลพบุรี พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ก็ได้ย้ายไปเป็นนายทหารฝึกหัดราชการโรงเรียนนายทหารราบ เพื่อเข้าศึกษาในโรงเรียนนายทหารราบชั้นผู้บังคับกองร้อยรุ่นปีพุทธศักราช ๒๔๙๐ และทราบว่าผลการสอบได้เป็นที่ ๑ ของรุ่น ต่อจากนั้นเมื่อข้าพเจ้าได้ไปรับตำแหน่งผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ก็ได้เดินทางไปศึกษาในโรงเรียนนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ณ ประเทศอังกฤษ และข้าพเจ้าได้อาศัยไหว้วานโดยใกล้ชิดในระหว่างที่ข้าพเจ้าได้ไปดูกิจการทหารในประเทศนั้น เมื่อกลับมาจากต่างประเทศแล้ว พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ก็ได้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ทางทหารที่เป็นกำลังสำคัญ ๆ เรื่อยมา จนในปลายปีพุทธศักราช ๒๕๐๓ เมื่อข้าพเจ้าเป็นรองผู้บัญชาการทหารสูงสุด พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ได้เป็นผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จนกระทั่งเมื่อข้าพเจ้าได้เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการทหารบก พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ก็ได้

เลื่อนจากผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบกเป็นแม่ทัพ กองทัพภาคที่ ๓ และมีตำแหน่งสุดท้ายเป็นแม่ทัพ กองทัพภาคที่ ๑ ตลอดเวลาแห่งการร่วมรับราชการทางทหารมาด้วยกันนี้ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ได้แสดงออกให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติราชการในตำแหน่งหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบบังคับบัญชาให้เจริญรุ่งเรืองและมีสมรรถภาพจนเป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจของผู้บังคับบัญชาชั้นสูงและกระทรวงกลาโหมเป็นอย่างมาก

บัดนี้ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ได้มาถึงแก่อนิจกรรมลง นอกจากจะเป็นการสูญเสียนายทหารผู้ใหญ่ที่มีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชาและการนำหน่วยกำลังรบแล้ว ยังก่อให้เกิดความเศร้าสลดเสียดายอาลัยรักให้แก่ครอบครัว ญาติและมิตร ตลอดจนผู้ที่เคยอยู่ใต้บังคับบัญชาและศิษย์ทุกคนอย่างไม่รู้จักเสื่อมคลายไปได้

ฉะนั้น ในการพระราชทานเพลิงศพ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ นี้ ข้าพเจ้าขอให้กุศลบุญราศี ตลอดจนคุณงามความดีที่ได้บำเพ็ญไว้ รวมทั้งที่ท่านผู้อื่นได้บำเพ็ญอุทิศให้มาโดยลำดับ จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของพลโท อ่อง โพธิกนิษฐ บรรลุสุคติในสัมปรายภพตามควรแก่คติวิสัยเทอญ.

จอมพล ถ. กิตติขจร

(ถนอม กิตติขจร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

คำไว้อาลัย พลเอก อ่อง โพธิกนิษฐ

ของ

ฯพณฯ พลเอก ประภาส จารุเสถียร

ผู้บัญชาการทหารบก

พลเอก อ่อง โพธิกนิษฐ นอกจากจะเป็นนายทหารร่วมกองทัพบกกับข้าพเจ้าแล้ว ยังเป็นผู้ที่ข้าพเจ้ารู้จักและคุ้นเคยเป็นอย่างดียิ่ง ตลอดชีวิตรับราชการทหารของ พลเอก อ่อง ฯ นั้น นอกจากจะได้เป็นผู้ที่ทำเกียรติประวัติอันดีงาม นำชื่อเสียงให้กองทัพบกไทยอย่างเช่นคราวที่ได้รับหน้าที่เป็นผู้บังคับกองพันทหารราบ กรมผสมที่ ๒๑ (อิสระ) ในกรณีร่วมรบกับสหประชาชาติในสงครามเกาหลี ซึ่งในสมัยที่ พลเอกอ่องฯเป็นผู้บังคับกอง-พันนี้เอง กองพันทหารไทยได้รับสมญานามว่า กองพันพยัคฆ์น้อย แล้วยังได้แสดงความสามารถทางการศึกษาอีกด้วย กล่าวคือ พลเอก อ่อง ฯ ได้ทำชื่อเสียงให้กับกองทัพไทยเกี่ยวกับการศึกษาคือ ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่เรียนดีมาก ที่โรงเรียนนายทหารชั้นผู้ใหญ่ (SENIOR OFFICERS' SCHOOL) ในประเทศอังกฤษ อีกด้วย ตลอดชีวิตของคนผู้นี้ เขาเป็นทหารทั้งร่างกายและจิตใจ เมื่อมาด่วนจากพวกเราและญาติมิตรไปเช่นนี้ ย่อมจะเป็นที่เสียดายอย่างยิ่ง เพราะเขาผู้นี้เป็นบุคคลที่ข้าพเจ้าอยากจะกล่าวว่า เป็น

ผู้ที่เป็นแบบอย่างที่ดียิ่งคนหนึ่งของนายทหารบกไทย อย่างไรก็ตาม คนเราทุกคนย่อมมีจุดจบด้วยกันทั้งนั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่เราทุกคนหนีไม่พ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ เราซึ่งอยู่ก็ได้แต่ขอให้วิญญาณอันบริสุทธิ์ผุดผ่องของ พลเอก อ่อง ฯ ซึ่งได้ประกอบแต่กรรมดีมาโดยตลอด จงประสบสุขในทิพยวิมานตลอดไป.

พลเอก

(ประภาส จารุเสถียร)
ผู้บัญชาการทหารบก

คำไว้อาลัย

ข้าพเจ้าเป็นนักเรียนนายร้อยรุ่นใกล้ ๆ กับ พล.ท. อ่อง โพธิกนิษฐ เมื่อสำเร็จการศึกษาออกรับราชการทหารก็อยู่เหล่าเดียวกัน คือ เหล่าทหารราบ และเคยอยู่ร่วมกันที่ศูนย์การทหารราบซึ่งขณะนั้นยังตั้งอยู่ที่จังหวัดลพบุรี พล.ท. อ่อง ฯ เป็นผู้ที่มีนิสัยใจคอโอบอ้อมอารี เป็นที่รักใคร่ของนายทหาร นายสิบ ทุกคน พวกเราเรียกท่านว่า "พี่อ่อง" เป็นคนใฝ่การศึกษาหาความรู้ใส่ตัวอยู่เสมอ จึงเป็นผู้ที่เรียนเก่งมาก รักษาตำแหน่งที่ ๑ อยู่ตลอดเวลา ในด้านการทำงานก็ไม่มีที่ติ มีลักษณะเป็นผู้นำที่ดียิ่ง เมื่อครั้งเป็นผู้นำหน่วยที่เกาหลี ก็เป็นที่ยกย่องของชาติต่าง ๆ ว่า หน่วยทหารไทยเป็นหน่วยที่ดีเยี่ยม เมื่อพี่อ่อง ฯ มาดำรงตำแหน่งแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๓ ก็ทำงานในการปราบปรามคอมมูนิสต์และผู้ก่อการร้ายด้วยความเข้มแข็งไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย จนร่างกายทรุดโทรมลงเรื่อยมา ส่วนในด้านครอบครัว พี่อ่อง ฯ เป็นคนรักบ้าน รักลูกรักเมีย ซึ่งถือว่าเป็นครอบครัวตัวอย่างได้ดี

เมื่อครั้งที่พี่อ่อง ฯ ไปศึกษาอยู่ที่ประเทศอังกฤษ เพราะสอบคัดเลือกได้ที่ ๑ พี่อ่อง ฯ ก็เรียนเก่งตามเคยไม่แพ้นายทหารเจ้าของประเทศ จนอังกฤษชวนให้อยู่ทำงานด้วยกัน แต่พี่อ่อง ฯ เป็นคนรักบ้านเกิดเมืองนอน รักประเทศไทยมากกว่า จึงกลับมารับใช้ชาติเมื่อจบการศึกษาแล้ว

ในการที่พี่อ่อง ฯ ต้องจากพวกเราไป ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจและอาลัยรักมาก เพราะคนดีอย่างนี้หาได้ยากเหลือเกิน

ท้ายที่สุด ข้าพเจ้าขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยได้โปรดดลบันดาลให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของพี่อ่อง ฯ จงไปสิงสถิตในสรวงสวรรค์ ณ สัมปรายภพ เทอญ.

พลเอก

(กฤษณ์ สีวะรา)
รองผู้บัญชาการทหารบก

คำไว้อาลัย

ข้าพเจ้าได้รับหนังสือจาก คุณบรรทม โพธิกนิษฐ ขอให้เขียนคำไว้อาลัย แด่ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ในโอกาสที่จะประกอบพิธีรับพระราชทานเพลิงศพ ซึ่งข้าพเจ้ามีความยินดีและเต็มใจเป็นอย่างยิ่ง ที่จะได้มีโอกาสแสดงความรู้สึกในการที่กองทัพบกได้สูญเสียนายทหารชั้นผู้ใหญ่ไปอีกท่านหนึ่ง

ประวัติรับราชการทหารของ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ตั้งแต่เริ่มรับราชการจนกระทั่งวายชนม์ ซึ่งมีตำแหน่งสำคัญ ๆ อันควรยกมากล่าวคือ เคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการโรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก และแม่ทัพภาคที่ ๓ นั้น แสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถของท่านผู้นี้เป็นอย่างดี ทั้งด้านการศึกษาการบริหารและการปกครอง อีกทั้งคุณวุฒิและความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ จนได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้เป็นทั้งราชองครักษ์เวรและราชองครักษ์พิเศษ ย่อมเป็นเกียรติประวัติอันน่าภาคภูมิใจแก่ตัวท่านและวงศ์ตระกูล

ในการที่ท่านด่วนมาสิ้นชีวิตในวัยอันยังไม่สมควรเช่นนี้ ย่อมเป็นที่เสียใจและอาลัยจากบรรดาบุตร ภรรยา ญาติ เพื่อนฝูง และผู้ร่วมงานเป็นอย่างมาก แต่ก็เป็นการสุดวิสัยที่จะช่วยเหลือได้ ฉะนั้น ในโอกาสนี้ข้าพเจ้าจึงขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งต่อบุตรและภรรยาของท่าน ขออำนาจ

กุศลผลบุญที่ท่านได้ประกอบกรรมดีไว้แก่ชาติบ้านเมืองและญาติมิตร จงเป็นพลวปัจจัยดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ไปสู่สุคติ ประสบแด่อิฏฐคุณมนุญผลในสัมปรายภพจงทุกประการ.

พลเอก ต. หอมเศ

(เต็ม หอมเศรษฐี)

ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก

๑๕ กันยายน ๒๕๑๒

สหายรักร่วมรุ่น

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ เป็นนักเรียนนายร้อยร่วมรุ่น ๑๙ ตุลาคม ๒๔๗๖ นักเรียนนายร้อย อ่อง โพธิกนิษฐ สมัยที่เป็นนักเรียนร่วมชั้นกับพวกเรานั้นทุกคนในรุ่นยกย่องว่า นักเรียนนายร้อย อ่อง ฯ เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมอันสูง มีความเมตตากรุณารักใคร่ชอบพอเป็นมิตรกับเพื่อนทุกคนอย่างใกล้ชิดสนิทสนม เรายกย่องว่าเป็นเพื่อนในระดับพี่ชายของรุ่น เพราะคุณงามความดีของเพื่อนมีมาก และสม่ำเสมอเป็นที่รักนับถืออย่างยิ่งของสหายร่วมรุ่น ๒๔๗๖ ทุกคน

เราออกรับราชการแปลกกว่ารุ่นอื่น ๆ กล่าวคือ เราได้รับคำสั่งแต่งตั้งเป็นนายทหารในสมัยที่มีสภาวะฉุกเฉิน นายทหารรุ่นเราแต่งตัวนายทหารได้คืนเดียวก็ออกทำการในสนาม ทุกคนคงพอจะรู้ว่า รุ่นเราเป็นรุ่นที่ออกทำการปราบปรามเหตุการณ์อันไม่สงบ เมื่อเดือนตุลาคม ๒๔๗๖ ทุกคนต้องออกปฏิบัติการเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ กล่าวได้ว่าพวกเราชุด ๒๔๗๖ นี้ ได้กระจายกำลังออกทำการทั้งก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และปราบผู้ก่อการไม่สงบใน ตุลาคม ๒๔๗๖ ความลำบากตรากตรำและผ่าต่ออันตรายของนายทหารชุดนี้ร่วมกัน เป็นเหตุการณ์อันสำคัญซึ่งทำให้พวกเรามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดทางจิตใจตลอดมา

พี่อ่อง ฯ ได้ออกรับราชการเป็นนายทหารราบ ได้มีชีวิตในการปฏิบัติงานอย่างสมบุกสมบันตลอดมา ทั้งได้รับราชการในหน้าที่อันสำคัญ

อย่างยิ่ง เช่น เป็นผู้บังคับกองพันทหารไทยในสมรภูมิเกาหลี ได้รับเหรียญซิลเวอร์สตาร์ และคำนิยมอย่างสูงสุดจากรัฐบาลสหรัฐและเกาหลีใต้ เขาเป็นนายทหารที่ผ่านทั้งการสงครามในประเทศและนอกประเทศมาแล้วอย่างโชกโชน ขณะเดียวกันเขาเป็นนายทหารตัวอย่างในด้านวิทยาการ กล่าวคือ ได้เข้ารับการศึกษาในระดับสูงทุกระดับทั้งในและนอกประเทศ ในด้านวิทยาการพี่อ่องฯ ได้รับหน้าที่สูงยิ่ง ในตำแหน่งผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก ผู้บัญชาการโรงเรียนเสนาธิการทหารบก และผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ ทั้งในตำแหน่งบังคับบัญชาหน่วยกำลังรบ พี่อ่องฯ ก็ได้รับพระราชทานดำรงตำแหน่งเป็นแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๓ และแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๑ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่สูงสุดในด้านกองกำลังทหารบก, นายทหารรุ่น ๒๔๗๖ ร่วมรุ่นทุกคนภาคภูมิใจอย่างยิ่งที่ได้ชื่อว่าเป็นสหายร่วมรุ่นกับ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ

ในบั้นปลายชีวิตของเพื่อน เพื่อนไม่สบายมาก พวกเราและผู้บังคับบัญชาชั้นสูงท่านรู้ดีว่าสุขภาพของเพื่อนทรุดโทรมขณะที่เพื่อนเป็นแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๓ สมัยที่กำลังฝ่ายผู้ก่อการร้ายมีความรุนแรงอย่างยิ่งในภาคเหนือ เพื่อนทำหน้าที่ผู้รับผิดชอบปราบผู้ก่อการร้ายทั่วทั้งแนวในภาคเหนือดังปรากฏผลงานการปฏิบัติตลอดมาทุกระยะแล้วนั้น ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงตระหนักดีว่าเพื่อนต้องลำบากตรากตรำ แต่เพื่อนก็ไม่ย่อท้อ เราไม่เคยได้ยินการปริปากพูดถึงความทรุดโทรมของร่างกายจากปากคำของเพื่อนเลย ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงสุดเห็นใจ และตระหนักจากการปฏิบัติการและสภาพร่วงโรยที่เพื่อนยืนหน้าแถวรายงานเหตุการณ์รบในภาคที่รับผิดชอบอย่างมั่นคงและเข้มแข็ง สภาพที่มองเห็นทำให้ได้รับความ

เห็นอกเห็นใจอย่างยิ่งจากผู้บังคับบัญชาชั้นสูง จึงได้กราบถวายบังคมทูล ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เพื่อนมาดำรงตำแหน่งแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๑ ซึ่งมีการปฏิบัติการรบน้อยกว่าและเบาบางกว่า แต่ต้องใช้มันสมองคนขนาดแม่ทัพอย่างเพื่อนเข้ามาอำนวยการและปฏิบัติการ พวกเราดีใจยิ่งนักที่จะได้เห็นเพื่อนได้มีโอกาสพักผ่อนบรรเทาความลำบากตรากตรำนอนกับดินกินกับทหารอย่างแต่ก่อน ขณะเดียวกันเพื่อนจะมีโอกาสพบปะนายแพทย์ชั้นผู้ใหญ่เครื่องมือการรักษาอันทันสมัยในพระนคร

เพื่อนเขียนหนังสือไว้อาลัยคุณแม่ศรีศัสตรสมบูรณ์ เป็นอนุสรณ์ในการบำเพ็ญกุศลฌาปนกิจศพคุณแม่ของเพื่อนเมื่อ ๙ เมษายน ๒๕๑๒ เร็ว ๆ นี้ ฐานะที่เป็นเจ้าภาพไว้ เราขอยกคำของเพื่อนที่เขียนไว้ครั้งนั้นมากล่าวอธิษฐานสำหรับการจากไปของเพื่อนครั้งนี้ทำนองเดียวกัน......

"เพื่อนจากพวกเราไปอย่างไม่มีวันกลับ และวันนี้ร่างอันสง่างดงามเป็นชายชาตรีในสมรภูมิ และเป็นมันสมองชั้นผู้ชำนาญการอย่างยิ่งในกองทัพบกจักต้องสลายสูญสิ้นเป็น ดิน, น้ำ, ลม, ไฟ อย่างเดิม แต่คุณงามความดีที่พี่น้อง ๆ เพื่อนร่วมรุ่นประกอบไว้นับตั้งแต่รับราชการ ๑๙ ตุลาคม ๒๔๗๖ มาจะถึงวันนี้มีอย่างไรบ้าง พวกเราสหายร่วมรุ่นตลอดจนมิตรสหายผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งหลาย จะไม่มีใครลืมเพื่อนได้เลย คุณงามความดีที่เพื่อนประกอบไว้จะเป็นสิ่งอนุสรณ์เป็นอนุสาวรีย์สำหรับพี่น้อง ๆ ที่รัก และตระกูล โพธิกนิษฐ ซึ่งเป็นนักรบมาแล้วยิ่งยงยืนนานสืบไป"

แม้จะเป็นธรรมดา สังขารของมนุษย์ เมื่อเกิดย่อมมีแก่ แล้ว เจ็บตายก็ดี เราทั้งหลายจะเว้นเสียมิได้ที่จะรำลึกถึงการจากครั้งสุดท้ายครั้งนี้ได้

ซึ่งด้วยเดชะกุศลส่วนที่พวกเราญาติมิตรทั้งหลายประกอบมา และจะประกอบต่อไป และด้วยความรักความอาลัยที่บรรดาพี่น้องญาติมิตรผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งหลายรวมกันครั้งนี้ ขอได้เป็นปัจจัยดลสนองให้ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ เพื่อนและพี่ที่รักซึ่งจากไปแต่ร่างได้ประสบแต่ความสุขสมบูรณ์บริบูรณ์ในสัมปรายภพโน้น เทอญ.

พลเอก ท. โกศินานนท์

(ทวนชัย โกศินานนท์)

สหายร่วมรุ่น ๒๔๗๕

๘ ก.ย. ๑๒

คำไว้อาลัย
แด่
พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ได้เริ่มรู้จักและสนิทสนมกับข้าพเจ้าเมื่อประมาณ ปี ๒๔๙๕ ซึ่งขณะนั้นพลโท อ่อง โพธิกนิษฐ มียศเป็น พันโท และรับตำแหน่งผู้บังคับกองพัน กรมผสมที่ ๒๑ ในเกาหลี และข้าพเจ้าเป็นเสนาธิการกรมผสมที่ ๒๑ และนายทหารติดต่อประจำกองบัญชาการสหประชาชาติที่โตเกียว

เนื่องจาก พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ เป็นนักเรียนนายร้อยรุ่นก่อนข้าพเจ้า และเป็นชายชาติทหารที่มีความกล้าหาญ บึกบึนเด็ดเดี่ยว มีวินัยดี มีลักษณะการเป็นผู้นำอันเลิศ และประการสำคัญก็คือ เป็นคนสุขุม เยือกเย็น ไม่ชอบการโฆษณาตนเอง ข้าพเจ้าจึงมีทั้งความรักและความเคารพและเรียกชื่อว่า "พี่อ่อง" มาจนปัจจุบันนี้

หลังจากพี่อ่องเสร็จสิ้นการปฏิบัติภารกิจในเกาหลีก็ได้ห่างเหินกับข้าพเจ้าไปเสียนาน คงมีการติดต่อกันบ้างเล็ก ๆ น้อย เป็นส่วนตัวเท่านั้น จนกระทั่งพี่อ่องได้มารับหน้าที่เป็น แม่ทัพกองทัพภาคที่ ๓ ในขณะซึ่งข้าพเจ้าก็มีฐานะเป็น เสนาธิการทหารบก เราจึงมีความสัมพันธ์และติดต่อกันโดยใกล้ชิดเช่นเดียวกับขณะที่พี่อ่องรบในเกาหลีนั้นอีกครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้า

ยังคงเห็นว่าพี่อ่องเป็นทหารที่กล้าหาญ เด็ดเดี่ยวเข้มแข็ง เป็นผู้นำชั้นเลิศ สุขุมเยือกเย็น และไม่โฆษณาตนเองเช่นเดียวกับพี่อ่องคนเดิมนั่นเอง ความรักใคร่กลมเกลียวสนิทสนมกับพี่อ่อง จึงแน่นแฟ้นมั่นคงยิ่งขึ้น

เป็นที่น่าเสียดายที่โรคร้ายได้เริ่มรบกวนและรังควานทหารที่ดีที่สุดคนหนึ่งของกองทัพบก ตั้งแต่พี่อ่องได้เริ่มเข้ารับหน้าที่ แม่ทัพกองทัพภาคที่ ๓ แต่แม้กระนั้นพี่อ่องก็ไม่เคยแสดงความย่นย่อและอ่อนแอให้ใครเห็น ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างสมบุกสมบัน ไปเยี่ยมเยียนตรวจตราหน่วยทหารซึ่งปฏิบัติการรบอยู่ในสนาม แม้กระทั่งถึงหน่วยเล็กที่สุด และในที่ทุรกันดารในป่าในเขาอยู่เป็นประจำจนกระทั่งโรคร้ายได้คร่าชีวิตของพี่อ่องไปจากเรา ความซาบซึ้งตรึงใจจึงเกิดแก่บรรดาผู้ใต้บังคับบัญชา มิตรสหาย ผู้ใหญ่และผู้บังคับบัญชารวมทั้งตัวข้าพเจ้าเองด้วยเป็นอย่างสุดที่จะพรรณนาได้ กองทัพบกต้องสูญเสียนักรบชั้นยอดไปคนหนึ่ง

หากพี่อ่องจะทราบโดยวิญญาณใด ๆ ในความรักความเคารพและความนิยมชมชอบที่พวกเรามีอยู่ในตัวพี่อ่อง ก็ขอให้วิญญาณของพี่อ่องจงทราบเถิดว่า การมรณกรรมของพี่อ่องเป็นการสูญเสียที่ใหญ่หลวงที่สุดในชีวิตที่พวกเราในกองทัพบกได้รับ ขอให้วิญญาณของพี่อ่องนักรบชั้นยอดจงไปสู่สุคติในสัมปรายภพนั้น เทอญ.

พลเอก [ลายมือชื่อ]

(สุรกิจ มัยลาภ)
เสนาธิการทหารบก

คำไว้อาลัย
แด่
พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ เรา ๓ คน ได้ถูกส่งไปรับการศึกษาต่อในโรงเรียนนายทหารชั้นผู้ใหญ่ในประเทศอังกฤษ พ.อ. เฉลิม พงษ์สวัสดิ นายทหารปืนใหญ่ พ.ท. อ่อง โพธิกนิษฐ นายทหารราบ และ พ.อ. กฤช ปุณณกันต์ นายทหารม้า (ยศในขณะนั้น) ทั้ง พ.อ. เฉลิม และ พ.ท. อ่อง ข้าพเจ้าเรียกว่าพี่ ทั้ง ๒ คน เพราะออกรับราชการก่อนข้าพเจ้า พี่เหลิม ต่อมาเป็นพลตรี เป็น ผบ. ศป. และเป็น ร.ม.ช. กระทรวงศึกษาธิการพักหนึ่ง และบัดนี้ก็ถึงแก่กรรมไปแล้ว พี่อ่อง ต่อมาเป็นพลโท เป็นแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๓ และกำลังจะย้ายมารับหน้าที่แม่ทัพกองทัพภาคที่ ๑ ก็มาจากไปเสียอีกแล้ว เลยเหลือแต่ข้าพเจ้าอีกคนเดียว

สำหรับพี่อ่องเรารักกันมาก ถึงแม้จะไม่ใช่นายทหารรุ่นเดียวกัน แต่ก็ใกล้ชิดกันมาก เมื่ออยู่ประเทศอังกฤษ พล.ต. เฉลิม แยกไปอยู่ต่างหาก แต่พี่อ่องกับข้าพเจ้าอยู่ด้วยกัน แฟลตเดียวกัน คนละห้อง เช้าก็เดินไปเรียนหนังสือด้วยกัน เย็นก็ไปทานเหล้า ทานข้าวด้วยกันทุก ๆ วัน เราคุยก็ถูกคอกัน วันไหนอยากทานอาหารไทย ขากลับจากเรียนหนังสือเราก็แวะซื้อกับข้าวมาทำกันที่บ้านทูตทหารบก พี่อ่องมีหน้าที่ซื้อเบียร์กินนิสสเต้าขวดโต ๆ ๓–๔ ขวด ข้าพเจ้าก็ซื้อไก่ถือกับข้าว พี่อ่องมีหน้าที่หุงข้าว ข้าพเจ้าทำกับข้าว ทุกครั้งที่ข้าพเจ้ากำลังผัดไม่ว่าจะผัดอะไร พี่อ่องเป็นต้องบอกว่า "ผู้การใส่หอมใหญ่อีกแยะ ๆ กรอบดี" พี่อ่องเรียกข้าพเจ้าว่าผู้การทุกคำ ข้าพเจ้าก็เรียกพี่อ่องทุกคำ พี่อ่องชอบหอมหัวใหญ่

เลยเพื่อน ๆ ให้ฉายาว่า พ่อหอมใหญ่ เราอยู่ด้วยกันนานมาก จากกันบ้างก็เมื่อเวลาแยกกันไปเข้าโรงเรียนนายทหารหรือไปดูงานตามหน้าที่ของตน แล้วก็กลับมาอยู่รวมกันอีก ทำให้ข้าพเจ้ารู้จักพี่อ๋องมากพอสมควร พี่อ๋องเป็นคนสุภาพสุขุมรอบคอบ ใจเย็น โอบอ้อมอารี มีอารมณ์ขัน ๆ เป็นคนไม่เบ่ง ไม่เรียกร้องต่อทุกสิ่งทุกอย่าง หลายครั้งหลายหนพี่อ๋องเตือนข้าพเจ้าถึงความใจร้อน มุทะลุ ซึ่งทำให้ขาดความรอบคอบ พี่อ๋องเป็นทั้งเพื่อน ทั้งพี่ชาย และคิดว่าคงมิใช่แต่กับข้าพเจ้า แต่กับนายทหารผู้น้อยทั่ว ๆ ไปด้วย พี่อ๋องเป็นคนมีประสบการณ์ในชีวิตทหารอย่างโลดโผน เมื่อเป็นร้อยโท เคยถูกเนรเทศให้ไปทำงานหน้าที่ตำรวจอยู่แม่ฮ่องสอนสมัยไม่มีทางคมนาคม เคยเป็นผู้บังคับหน่วยทหารในเกาหลีและทำชื่อไว้อย่างดีเด่น ปฏิบัติราชการสนามมามาก เรียนก็มาก ข้าพเจ้ารักและเชื่อถือ เสียดายที่กองทัพบกของเราสิ้นนายทหารชั้นแม่ทัพที่มีฝีมือจริง ๆ ไปคนหนึ่ง แต่ก็จากไปเสียแล้ว เก่งเท่าไรก็ไม่มีโอกาสจะอยู่รบกับใครอีกแล้ว เหลือแต่เรา ๆ ซึ่งยังไปไม่ถึง ก็จำต้องอยู่รบกับความยุ่งของโลกมนุษย์ต่อไป ส่วนจะอยู่อย่างไรจึงจะดี ตัวอย่างก็มีให้ศึกษาอยู่ทุกวันทั้งพระธรรมคำสั่งสอนของพุทธองค์ก็มีให้ยึดถือครบถ้วนแล้ว

พี่อ๋องเมื่อมีชีวิตก็ไม่เคยเห็นทำความชั่ว ทำแต่ความดี ฉะนั้นจากไปแล้ววิญญาณก็คงไปสู่ที่สุคติแน่นอน.

จาก

พลเอก กฤช ปุณณกันต์

(กฤช ปุณณกันต์)

คำไว้อาลัยของกองทัพภาคที่ ๓

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ แม่ทัพภาคที่ ๓ ดำรงตำแหน่ง แม่ทัพภาคที่ ๓ ตั้งแต่ปี ๒๕๐๙ ถึง ปี ๒๕๑๒

นับตั้งแต่ท่านแม่ทัพ ดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ ๓ สุขภาพของท่านอยู่ในสภาพที่ไม่สู้ปกติ ต้องอาศัยยา และการรักษาอนามัยของท่านประคองเอาไว้ ทั้ง ๆ ที่ร่างกายของท่าน ถูกโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียนค่อนข้างหนักอยู่ แต่ท่านก็ไม่ยอมแพ้คนอื่นถ้าไม่ใช่คนใกล้ชิด จะไม่สังเกตเห็นว่า ท่านเจ็บไข้ไม่สบาย เพราะพฤติกรรมที่ท่านแสดงออก จะเป็นทางกาย หรือทางคำพูดก็ตาม ปรากฏให้เห็นถึงความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยวและเด็ดขาด สง่าน่าเกรงขามสมชายชาติทหาร อันส่อถึงจิตใจที่กล้าหาญหนักแน่น และมั่นคง แฝงไว้ซึ่งความเมตตาปรานี

ในเขตพื้นที่ที่กองทัพภาคที่ ๓ รับผิดชอบ อันอยู่ในอำนาจของท่านแม่ทัพต้องควบคุม และดูแลรักษารับผิดชอบนั้นนั้น เกิดมีสถานการณ์เป็นภัยนับว่าร้ายแรง คือมีพวกผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ แทรกซึมและบ่อนทำลายในพื้นที่หลายแห่ง กองทัพภาคที่ ๓ นำโดย พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ แม่ทัพภาคที่ ๓ ซึ่งมีสุขภาพอันโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียนอยู่ แต่มิได้แสดงปรากฏให้เห็นว่า อ่อนแอ ตรงกันข้าม ท่านแม่ทัพแสดงออกให้เห็นถึงสมรรถภาพและความเข้มแข็งทั้งกำลังกายและพลังใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความมั่นใจในตัวท่านในการที่จะยับยั้ง และปราบปรามกำจัดกวาดล้างซึ่งภัยอันเกิดจากการแทรกซึมบ่อนทำลายของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ให้สิ้นซากจากผืนแผ่นดินไทย

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ แม่ทัพภาคที่ ๓ จึงนับว่าธำรงไว้ในศักดิ์ศรีที่ควรเทิดทูน สมกับเป็นแม่ทัพ ผู้ให้ทั้งกำลังใจ และขวัญ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นอย่างดี

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ แม่ทัพภาคที่ ๓ มองในด้านอัธยาศัยก็พูดได้ว่าท่านเป็นสุภาพบุรุษเต็มภาคภูมิ มีความสุภาพอ่อนโยน และสูงส่งด้วยคุณธรรม คือเมตตา กรุณา มีมือสะอาด มั่นคงในศาสนาและศีลธรรม มีความโอบเอื้อเผื่อแผ่ หนักแน่นในกตัญญูกตเวทิตาธรรม รักและเทิดทูนความยุติธรรม

เพื่อรับรองและสนับสนุนข้อความที่กล่าวนี้ ขอนำคำสดุดี เนื่องในวันเกิดของท่านแม่ทัพ ซึ่งตีพิมพ์ลงในวารสาร พล. ๔ ชี้บอกถึงความดีอันเป็นเนื้อหาในตัวท่านว่า

สิบเจ็ดมีนามาศมื้อ มงคล
เวียนจบรอบปฏิสนธิ์ สืบสร้าง
ชีพ แม่ทัพขุนพล ทัพภาค สามเฮย
"โพธิกนิษฐ" สกุลอ้าง "อ่อง" ชี้นามขนาน

นามไขปานประหนึ่งแจ้ง จริตไข
ระบุบ่งดวงหทัย ธาตุแท้
สุจริตผ่องอำไพ พยุงยุติ–ธรรมแฮ
แน่นหนักในศักดิ์แล้ ร่มคุ้มครองคน

การป่วยของท่านแม่ทัพ แม้จะมีอาการหนัก และท่านเองก็คงรู้ว่าหนัก แต่ท่านก็เก็บเอามันไว้ภายใน ไม่แสดงออกให้ปรากฏแก่คนอื่นโดยเฉพาะผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ต้องกังวลใจเป็นห่วงในท่าน ผู้ใต้บังคับ

บัญชาในกองทัพภาคที่ ๓ โดยเฉพาะในกองบัญชาการ ค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ต่างก็ปฏิบัติงานในหน้าที่โดยปกติ ก่อนหน้าที่ท่านแม่ทัพ จะเข้าพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าครั้งหลังสุด ท่านได้บำเพ็ญกุศลเฉพาะตัว เพื่อสิริมงคลในพระวิหารพระพุทธชินราชต่อพระพักตร์องค์พระพุทธชินราชวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ มีผู้ร่วมดำเนินการก็เฉพาะผู้ที่จำเป็น ซึ่งมีอนุศาสนาจารย์ กับนายทหารฝ่ายการจเรกองทัพ และ คุณบรรทม ภริยาของท่าน ท่านบอกกับผู้ร่วมปฏิบัติในการบำเพ็ญกุศลว่า "ขอให้ได้นั่งสงบจิตใจ ฟังคำพระพุทธมนต์ต่อพระพักตร์องค์พระพุทธชินราช" เมื่อท่านบำเพ็ญกุศลครั้งนี้แล้ว หลังจากนั้น ๒ วัน ท่านได้เดินทางเข้ากรุงเทพ ฯ ผู้ใต้บังคับบัญชาในค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทุกคนไม่มีใครคาดฝันมาก่อนว่า ท่านแม่ทัพจะมีอันเป็นไปในทางที่สร้างความเศร้าสลดใจ ให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

แต่แล้วข่าวอันไม่น่าคิดและคาดฝันไว้ ก็ปรากฏออกมาทางกระจายเสียงจากวิทยุว่า ท่านแม่ทัพภาคที่ ๓ (พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ) ได้ถึงแก่อนิจกรรม คืนวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๒ ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าพระนคร

การถึงแก่อนิจกรรมของท่านแม่ทัพ ยังให้เราทั้งหลายชาวกองทัพภาคที่ ๓ ต่างก็สะเทือนใจ อาลัยรันทดสุดประมาณ ยังความเศร้าสลดใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาในค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเป็นอย่างมาก มรณะคือความตาย ไม่มีใครสามารถจะป้องกันต้านทานไว้ได้ ดังที่คำพระตรัสไว้ว่า :–

น ตตฺถ หตฺถีนํ ภูมิ น รถานํ น ปตฺติยา
น จาปี มนฺตยุทฺเธน สกฺกา เชตุํ ธเนนวา

แปลว่า ในมรณสถานนั้น ไม่มีทางขบวนช้าง ไม่มีทางยาตรารถศึก ไม่มีทางยาตราพลเดินเท้า ใคร ๆ ก็สุดสามารถที่จะเอาชนะมรณะนั้นได้ด้วยเวทมนตร์คาถา ด้วยการยุทธ หรือด้วยทรัพย์

ท่านแม่ทัพ ผู้เป็นที่เคารพรักของเราทั้งหลาย ก็ตกอยู่ในคติความจริงข้อนี้ ท่านจากเราทั้งหลาย ชาวกองทัพภาคที่ ๓ ไป โดยการจากที่ไม่มีวันกลับ แต่ท่านก็ได้ประทับคุณงามความดี ฝังลงในส่วนลึกแห่งจิตใจของพวกเรา ให้ต้องระลึกถึงอยู่ไม่รู้หาย ท่านแม่ทัพสิ้นไปแต่ร่างกาย ส่วนชื่อเสียงเกียรติคุณยังปรากฏให้ใคร ๆ ได้ซาบซึ้ง และฝังอยู่ในส่วนลึกแห่งจิตใจของพวกเรา

จึงเป็นที่หวังว่า ดวงวิญญาณของท่านแม่ทัพ มีสุคติเป็นที่หวังอย่างแม่นมั่น ขอดวงวิญญาณของท่านแม่ทัพ จงได้เสวยสุข มีความเกษมสำราญในสุคติภพ ยิ่ง ๆ เทอญ.

พลตรี สุพงศ์ เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา

รองแม่ทัพภาคที่ ๓

และ

คณะข้าราชการกองทัพภาคที่ ๓

คำไว้อาลัย
แด่
พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ

ท่านเจ้าภาพได้ขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัย "พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ" เพื่อรวบรวมลงในหนังสือที่จัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพในเดือนตุลาคม ๒๕๑๒ ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติและมีความยินดีเป็นอย่างมาก เพราะท่านผู้นี้เป็นที่เคารพรักใคร่ของข้าพเจ้า ทั้งในทางราชการและส่วนตัว

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ได้เข้ามารับหน้าที่ตำแหน่งผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นต้นมา ท่านได้วางตัวในฐานะผู้บังคับบัญชาอย่างเที่ยงตรงเหมาะสมที่เป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่ของสถาบันการศึกษาชั้นสูงสุดของกองทัพบกแห่งนี้ จนเป็นที่เคารพรักและให้ความเกรงใจจากนายทหารนักเรียน และบรรดาข้าราชการในวิทยาลัยการทัพบกเป็นอย่างดี ในครั้งหลังสุดที่ข้าพเจ้าได้มารับหน้าที่ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบกจากท่าน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙ ท่านก็ได้กรุณาชี้แจงถึงแนวทางปฏิบัติในการรับราชการในสถาบันแห่งนี้ ทั้งในหน้าที่ราชการและส่วนตัวคล้ายพี่ชายสั่งสอนอบรมน้องชายของท่าน ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้ถือปฏิบัติมาจนบัดนี้ และข้าพเจ้ายังคงจำความเมตตาอารีที่ท่านมีต่อข้าพเจ้าเป็นอย่างดี

จากประวัติรับราชการของท่านตั้งแต่นายทหารชั้นผู้น้อยเป็นลำดับขึ้นมาจนถึงตำแหน่งสุดท้าย ท่านรับราชการมาด้วยความวิริยะ อุตสาหะบากบั่นมั่นคง และซื่อสัตย์สุจริต มุ่งรักษาประโยชน์ในหน้าที่ราชการยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว จึงมีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าขึ้นมาตามลำดับ เป็นเยี่ยงอย่างที่ดีในหลักปฏิบัติราชการเกี่ยวกับความปลอดภัยของชาติบ้านเมือง

ก็ได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชาชั้นสูง ให้เป็นแม่ทัพกองทัพภาค ที่ ๓ แม่ทัพกองทัพภาคที่ ๑ ในขณะที่ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์กำลังคุกคามประเทศไทยอยู่ในขณะนั้น จนถึงวันสุดท้ายแห่งชีวิตของท่าน เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๒

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ เป็นผู้เจริญด้วยคุณวุฒิวิทยา และรับราชการทหารตลอดมา จนได้ตำแหน่งแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๑ ในที่สุด ท่านเป็นผู้บังคับบัญชาที่เคร่งครัดในวินัยมาก แต่เมตตากรุณาต่อผู้น้อยโดยสม่ำเสมอกัน นอกจากนี้ท่านยังมีอัธยาศัยสุภาพอ่อนโยนและโอบอ้อมอารีต่อคนทั่วไป ส่วนทางพุทธศาสนาก็ปรากฏว่าเป็นผู้เลื่อมใสศรัทธาอย่างแรงกล้า บำเพ็ญกุศลอยู่เป็นเนืองนิตย์ ตลอดจนถึงบั้นปลายแห่งชีวิต

การจากไปของท่านแม้จะเป็นไปตามกฎแห่งกรรมที่ทุกคนหนีไม่พ้น แต่ก็ยังความเศร้าสลดใจอย่างสุดซึ้งแก่ครอบครัว และบรรดาทหารกับครอบครัวที่เคยอยู่ภายใต้บังคับบัญชา ตลอดจนญาติสนิทมิตรสหายโดยทั่วกัน

ขอคุณงามความดีที่ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ได้บำเพ็ญมาแต่หนหลัง จงดลบันดาลให้ท่านประสบความสงบสุขตามควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพทุกประการ.

พลตรี [signature]

(จำลอง สาระนาค)
ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก

วิทยาลัยการทัพบก
ถนนเทิดดำริ ดุสิต พระนคร
วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๑๒

รำลึกและอาลัย

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ

ข้าราชการโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ขอแสดงคารวะต่อดวงวิญญาณของ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ในฐานะที่ท่านเคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ตั้งแต่ ๔ มีนาคม ๒๕๐๒ ถึง ๑๒ มีนาคม ๒๕๐๓

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ เป็นผู้มีนิสัยใจคอเยือกเย็น มีความสุขุมรอบคอบแฝงไว้ด้วยจิตใจอันเข้มแข็ง บึกบึน สมลักษณะชายชาติทหาร เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่าอาการป่วยของท่านจะมีมาเป็นเวลานานพอสมควร แต่ท่านก็มิได้คิดท้อถอยแม้แต่น้อยคงปฏิบัติภารกิจเพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพื่อประเทศชาติด้วยความมานะอดทนตลอดมา เป็นผู้ที่ได้ผ่านงานทั้งในหน้าที่ผู้บังคับหน่วยและงานในหน้าที่ฝ่ายอำนวยการ ในหน้าที่ผู้บังคับหน่วย สามารถกระทำตนเป็นผู้นำอันเป็นตัวอย่างอันดีผู้หนึ่ง เมื่อปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายอำนวยการก็สามารถสนองและช่วยเหลือผู้บังคับบัญชาให้สำเร็จในภารกิจด้วยดีเช่นกัน สำหรับในหมู่มิตรสหายจะเป็นผู้มีความเป็นกันเอง เห็นอกเห็นใจเพื่อน, ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ที่คุ้นเคยอย่างสม่ำเสมอ

ข้าราชการโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ทุกคนน้อมรำลึกและเคารพในเกียรติคุณความดีของท่านเสมอมาอย่างไม่รู้ลืม ท่านเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สถาบันโรงเรียนเสนาธิการทหารบก เป็นอย่างมาก

แม้ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ จะได้ถึงอนิจกรรมล่วงลับไปแล้วตามสภาวธรรม อันมีเกิดแล้วจักต้องมีการปรวนแปรและแตกสลายดับไปในที่สุดก็ตาม แต่ก็นับว่าได้สูญเสียนายทหารผู้ใหญ่ชั้นดีและชั้นบุรพาจารย์ที่เคารพไปผู้หนึ่ง เกียรติคุณความดีทั้งหลายในผลงานที่ได้กระทำไว้ ยังคงตรึงตราฝังมั่นอยู่ในความทรงจำของพวกเราทุกคนตลอดไป

คณะข้าราชการโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ขอตั้งจิตอธิษฐานขอให้ดวงวิญญาณของ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ แม้จะสถิตอยู่ ณ ทิพยสถานพิมานแมนใดก็ดี ขออำนาจพระราชกุศลบุญราศี ที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเพลิง ณ ครั้งนี้ จงสำเร็จเป็นปัตตานุโมทนาดลบันดาลให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของท่านได้รับผลสำเร็จประโยชน์อำนวยความสุขให้สมความปรารถนาในสัมปรายภพด้วย เทอญ.

พลตรี [signature]

(ถวิล เกษตรทัต)

ผู้บัญชาการโรงเรียนเสนาธิการทหารบก

กันยายน ๒๕๑๒

อาลัยถึง พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ

เมื่อคืนวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๒ ข้าพเจ้าได้รับข่าวอันเป็นที่น่าสลดใจว่า พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ แม่ทัพภาคที่ ๑ อดีตผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ได้ถึงอนิจกรรม ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ด้วยอาการอันสงบ ข้าพเจ้ารู้สึกตกใจและสะเทือนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะคาดไม่ถึงว่าท่านจะจากไปโดยด่วนเช่นนี้

ท่าน พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ได้เคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๖ ในระหว่างที่ท่านดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อย ฯ นั้น ท่านได้สร้างสรรค์ความเจริญรุ่งเรืองให้เกิดขึ้นแก่โรงเรียนเป็นอันมาก

เมื่อท่านได้มองเข้าไปในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในปัจจุบัน ท่านจะเห็นหอประชุมกิตติขจร และตึกกองพลศึกษา อาคารทั้งสองนี้เกิดขึ้นในสมัยที่ท่านเป็นผู้บัญชาการ นอกจากนั้นการสร้างศาลาวงกลมขึ้นใหม่ ทำให้ต้องย้ายพระบรมราชอนุสาวรีย์ ร. ๕ ขึ้นมาไว้ที่ตึกกองบัญชาการชั่วคราว ทำให้บังเกิดห้องห้องหนึ่ง ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของบรรดาลูก จปร. และผู้ที่รับราชการใน จปร. เป็นอย่างยิ่ง นั้น คือ ห้องพระบารมีปกเกล้า ห้องห้องนี้จึงนับว่าเป็นความริเริ่มของท่าน พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ เช่นกัน

เท่าที่กล่าวมาแล้วนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของผลงานที่ท่าน พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ได้ดำเนินการให้เราเห็นได้ด้วยสายตาในสมัยที่ท่านดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อย ฯ ท่านเป็นผู้ที่มีความปรารถนาดีต่อโรงเรียนนายร้อย ฯ เสมอมา

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ได้จากไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ แต่ว่าขณะเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ ท่านได้บำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สถาบันการศึกษาแห่งนี้ ซึ่งมีผลสะท้อนเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติด้วย ความดีของท่านยังปรากฏอยู่ ยังจารึกอยู่ในความทรงจำของชาว จปร. ทั้งมวล ซึ่งเข้ากับหลักทางศาสนาที่ว่า "รูปํ ชีรติ มจฺจานํ นามโคตฺตํ น ชีรติ" "ชีวิตร่างกายย่อมย่อยยับไป แต่คุณงามความดีหาได้ย่อยยับดับไปด้วยไม่"

ขอตั้งสัตยาธิษฐานด้วยอำนาจกุศลบุญราศี ที่เจ้าภาพได้บำเพ็ญเป็นลำดับมาก็ดี ด้วยอำนาจคุณความดีที่ท่านได้ประกอบไว้แล้วก็ดี ขอจงเป็นพลวปัจจัยอำนวยวิบากสมบัติแด่ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ผู้ล่วงลับไปแล้วในสุคติสัมปรายภพตามสมควรแก่ฐานานุรูป เทอญ.

พลตรี บุญ รังคะรัตน

(บุญ รังคะรัตน)

ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

คำไว้อาลัย

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ

ผมมีความยินดีที่ได้มีโอกาสเขียนไว้อาลัยท่านแม่ทัพภาคผู้น่าเทิดทูนผู้นี้ โดยที่ได้มีโอกาสคลุกคลีสนิทสนมกันมาสมัยโรงเรียนรบที่เชียงใหม่เมื่อปี ๗๘–๗๙ ถึงปีเศษ แล้วก็จากกันไปเป็นเวลานาน และมาใกล้กันอีกในระยะเป็นนายทหารผู้ใหญ่จนวาระสุดท้าย คือก่อนถึงแก่กรรมเพียงวันเดียว ก็ยังได้ขู่เย้ากันเพื่อทัดทานการด่วนกลับไปทำงานของท่าน โดยตั้งเงื่อนไขว่า ถ้าจะกลับไปก็ต้องยกปลายขาให้สูงตลอดเวลาไปทำงานทั้งนี้ เพราะทราบดีว่า ท่านทำไม่ได้แน่เนื่องจากความเคร่งครัดในวินัยทหารอันเป็นอุปนิสัยตลอดอายุขัยของท่านแม่ทัพผู้นี้

ความเสมอต้นเสมอปลายเป็นลักษณะประจำ พบกันเมื่อยศร้อยโทเป็นอย่างไร เมื่อพลโทก็เป็นอย่างนั้น แถมจะติดความขี้เกรงใจมากขึ้นเสียซ้ำไป ซึ่งครั้งหนึ่งก่อนหน้าถึงแก่กรรมไม่กี่เดือน ท่านมาติดต่อราชการ พอถึงก็เข้าถึงโต๊ะเลย ซึ่งบันไดกรมแพทย์ทหารบกนั้นชันพอดูในวันนั้นจึงถึงกับหอบ และต้องห้ามกันว่าคราวหลังโทรศัพท์มาหรือเขียนมาก็จะเหมาะอย่างยิ่ง และหลังจากนั้นไม่กี่วันก็ต้องเข้าโรงพยาบาลเพื่อให้เลือด

ความเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขาใส่ใจเรา เป็นลักษณะเด่นอันหนึ่งครั้งหนึ่งครอบครัวท่านป่วย เลิกงานพบกันที่สโมสร (จังหวัดทหารบกเชียงใหม่) แทนที่จะบอกทันทีซึ่งก็เป็นของธรรมดา หมอก็มิได้รังเกียจแต่หามิได้ ท่านทำนั่งสนทนาปราศรัย (คอย) จนหมอเล่นเทนนิสจบเซท

จึงขอร้องให้ไปดูไข้ ครั้นถามว่าทำไมไม่รีบบอก กลับตอบว่าหมอกำลังสนุก ไข้ของผมไม่หนักหนาพอคอยได้ สำหรับการป่วยไข้แล้วเป็นที่สะดวกใจแก่หมออย่างยิ่ง สงสัยก็ถาม พูดก็ฟัง แนะก็เชื่อ เหล่านี้ คือเชื้อสมานประจำบุคลิกภาพซึ่งได้รับการสรรเสริญจากแพทย์ผู้ได้เข้าใกล้ชิดทุกคน

ด้วยกุศลผลบุญอันเป็นนิสัยนี้ ย่อมจะมีผลตอบสนองตามนัยแห่งกรรมดี และดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของท่านสดชื่นสุขใสในปรภพเสวยสุขในทิพยสมบัติชั่วนิรันดร.

พล.ท. ผ่อง มีคุณเอี่ยม

คำไว้อาลัย

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ เป็นเพื่อนที่รักยิ่งของข้าพเจ้า เคยร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมาตั้งแต่เยาว์วัย เคยเรียนหนังสือด้วยกันมาตั้งแต่เรายังเป็นเด็ก จนกระทั่งได้เข้าเป็นนักเรียนนายร้อยด้วยกันอีก เมื่อออกรับราชการเราก็เคยรับราชการร่วมกันหลายแห่ง ตลอดระยะเวลาที่รับราชการ บางครั้ง "เพื่อน" และข้าพเจ้าก็ได้ร่วมงานกันโดยใกล้ชิดและบางครั้งก็แยกย้ายกันไป แล้วก็ได้กลับมาร่วมงานกันอีก ตามชีวิตของการรับราชการเป็นทหาร ในระยะหลัง ๆ แม้เราทั้งสองจะรับราชการอยู่ต่างหน่วย เราก็ยังไปมาหาสู่กันเป็นนิตย์ นับว่าครอบครัวของข้าพเจ้าและครอบครัวของเพื่อนรักใคร่ชอบพอกันดุจญาติอันสนิท

บัดนี้ เพื่อนรักได้จากไปอย่างไม่มีวันกลับ ข้าพเจ้ารู้สึกเศร้าสลดและตื้นตันใจเป็นอย่างยิ่ง ทั้ง ๆ ที่รู้ว่า ความตายเป็นสิ่งที่ทุกคนไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงให้พ้นได้ สังขารร่างกายเป็นของไม่เที่ยง ย่อมแตกดับไปตามกาลเวลาและอายุขัย ข้าพเจ้ารู้สึกเศร้าใจและอาลัยยิ่ง เพราะไม่มีทางใดจะช่วยเพื่อนได้ หากมีญาณวิถีอันใดจะดลบันดาลให้วิญญาณของเพื่อนทราบได้แล้ว ขอเพื่อนจงรับรู้ด้วยว่า เพื่อน ๆ ซึ่งเคยได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมานั้น ขอร่วมจิตอธิษฐานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ขอจงประทานพรเพื่อให้ดวงวิญญาณของเพื่อนจงไปสถิตอยู่ในสุคติ ในสัมปรายภพโน้นเทอญ.

พลโท ชัยรัตน อินทุภูติ

คำไว้อาลัย
แด่
พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ

การจากไปของ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ทำให้ข้าพเจ้าเศร้าใจและแสนจะอาลัยเป็นอย่างยิ่ง เพราะพลโทอ่องเป็นทั้งญาติ และปิยมิตรของข้าพเจ้า เราเคยเรียนที่นครราชสีมาร่วมชั้นกันมาตั้งแต่เล็ก เมื่อมากรุงเทพฯ พลโท อ่อง ไปเรียนที่โรงเรียนมัธยมวัดปทุมคงคา ส่วนข้าพเจ้าเรียนที่โรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ แม้จะอยู่ต่างโรงเรียนเราก็ไม่ทอดทิ้งกัน ว่างเมื่อใดเป็นไปมาหาสู่และหารือถึงการดำเนินชีวิตในอนาคตเสมอ

เมื่อเป็นนักเรียนนายร้อยได้เรียนห้องเดียวกัน เราเที่ยวและดูหนังสือร่วมกันเช่นเคย พลโท อ่อง เป็นคนขยัน มุมานะ และเรียนดี มีความเฉลียวฉลาดและเข้มแข็งในการปฏิบัติงาน โอบอ้อมอารี เป็นที่รักใคร่ของพวกเพื่อน เมื่อออกจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พลโท อ่อง เลือกเหล่าทหารราบ ส่วนข้าพเจ้าเลือกเหล่าทหารม้า

ขณะที่ข้าพเจ้าอยู่ที่จังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับหนังสือจากผู้ใหญ่แนะนำให้สมัครเข้าโรงเรียนรบที่เชียงใหม่ บังเอิญสอบเข้าโรงเรียนนายทหารวิทยาศาสตร์ที่บางเขนได้จึงไม่ไป ส่วนพลโท อ่อง เข้าโรงเรียนรบได้ ความผันผวนทางการเมืองในขณะนั้นทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น โรงเรียนรบต้องสลายตัวอย่างกะทันหัน บรรดานายทหารนักเรียนต้องกระจัดกระจายไป

บางคนถูกประหารชีวิต แต่พลโทอ่องถูกส่งไปแม่ฮ่องสอน ต้องหอบลูกหอบเมียข้ามห้วยข้ามเขาไปด้วยความลำบากยากแค้น

เมื่อเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา จึงมีโอกาสกลับมาสู่วงการทหาร โดยเป็นผู้บังคับกองร้อยนำทหารเข้าทำการรบในดินแดนแคว้นฉาน พอสงครามยุติ พลโท อ่อง ได้มาอยู่ที่ศูนย์การทหารราบลพบุรีตลอดมา พลโท อ่อง สอบได้ที่ ๑ ของโรงเรียนทหารราบ จึงถูกคัดเลือกให้ไปศึกษาเพิ่มเติมในประเทศอังกฤษ เมื่อจะออกเดินทางก็ได้รับคำสั่งให้ทำการสอบใหม่ ในระหว่างนายทหารนักเรียนที่สอบได้ที่ ๑ ของปีที่แล้วมา ในที่สุดจึงได้ไปเรียนที่โรงเรียนนายทหารชั้นผู้ใหญ่ของกองทัพบกอังกฤษ การเรียนอยู่ในขั้นดีมากผลการสอบปรากฏว่า พลโท อ่อง อยู่ในจำนวนนายทหารอังกฤษ ๑๕ นาย ซึ่งจะถูกแต่งตั้งให้เป็นพลจัตวาทันที ถึงกับ จอมพลมอนโกเมอรี่ พูดสัพยอกว่า เสียใจแทนมาก ถ้าหากเป็นนายทหารอังกฤษก็จะให้เป็นพลจัตวาเช่นกัน

พอกลับจากอังกฤษมาลพบุรียังไม่ทันจะหายเหนื่อย ก็ได้รับคำสั่งด่วนให้ไปเป็นผู้บังคับกองพันทหารไทยในสมรภูมิเกาหลี พลโท อ่อง มีกระเป๋าใบเดียวลูกเมียไม่ได้ไปส่ง ข้าพเจ้าช่วยหิ้วกระเป๋าและจับตัวใส่เครื่องบินดาโกต้า ให้ไปคนเดียวในตอนกลางคืนทันที ขณะที่อยู่เกาหลีบังเอิญแม่ทัพของสหประชาชาติได้ซาบซึ้งในความเข้มแข็ง กล้าหาญสามารถนำทหารเข้าทำการรบอย่างเด็ดขาดและนำชัยชนะมาสู่ประเทศชาติ จนกองพันทหารไทยได้รับสมญานามว่า "กองพันพยัคฆ์น้อย" จึงประกาศให้เหรียญกล้าหาญ "ซิลเวอร์สตาร์" แก่พลโท อ่อง ซึ่งเป็นคนแรกของ

ทหารไทย พร้อมกับมีคำสั่งให้ไปเรียนในโรงเรียนเสนาธิการทหารบกสหรัฐ ทันที

เมื่อกลับจากสหรัฐอเมริกาได้เป็นรองเจ้ากรมยุทธการทหารบก พลโท อ่อง เป็นคณะกรรมการขอความช่วยเหลือทางการทหาร ขณะที่กำลังเจรจาอยู่ที่กรุงวอชิงตัน ได้ถูกย้ายไปเป็นรองเสนาธิการกองทัพภาคที่ ๒ ชีวิตในวงการทหารได้รุ่งโรจน์ขึ้นตามลำดับ โดยเป็นผู้บัญชาการโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก แม่ทัพกองทัพภาคที่ ๓ และแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๑ แต่ละตำแหน่งล้วนแต่สำคัญและได้รับความไว้วางใจเป็นที่สุด นับว่าเป็นเกียรติอย่างยิ่งแก่ พลโท อ่อง และตระกูล "โพธิกนิษฐ"

พลโท อ่อง ผ่านการศึกษาชั้นสูงสุดของประเทศไทย และชั้นสูงจากต่างประเทศ ได้รับการยกย่องจากวงการทหารไทยและต่างประเทศ เป็นนายทหารที่ซื่อสัตย์สุจริต จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์อย่างยิ่ง พลโทอ่องไม่เคยมีความเสียหายเกี่ยวกับการเงิน หรือแสวงหาประโยชน์ นอกเหนือจากหน้าที่ราชการแต่อย่างใด ตลอดเวลาที่รับราชการอันยาวนาน ได้อุทิศทุกสิ่งทุกอย่างเพื่องานโดยมิเห็นแก่ความเหนื่อยยาก สุขภาพจึงเริ่มทรุดโทรมลงตามลำดับจนเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงโดยทั่วไป เมื่อได้ข่าวมรณกรรมของ พลโท อ่อง ท่านพลเอก ประภาส จารุเสถียร ผู้บัญชาการทหารบกถึงกับอุทานว่า น่าเสียดายแท้เราย้ายให้มาอยู่กองทัพ ๑ ก็เพื่อให้อยู่ใกล้หมอ ไม่น่าจะชิงไปเสียก่อนเลย

อ่อง เพื่อนรัก เมื่อมีชีวิตอยู่เพื่อนประกอบแต่กรรมดี วิญญาณของเพื่อนจะต้องไปในทางดี ขอให้วิญญาณของเพื่อนรัก จงได้รับทราบ

ถึงความรักความอาลัยของข้าพเจ้าและบรรดาญาติมิตรทั้งหลาย ด้วยผลแห่งกรรมดีเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ประกอบกับการบุญการกุศลใด ๆ ซึ่งข้าพเจ้าได้กระทำไว้ จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ จงประสบแต่ความสุขความสำราญในสัมปรายภพ ตามควรแก่คติวิสัยตลอดไป.

พลโท เหลือ กาญจนพิมาย

(เหลือ กาญจนพิมาย)
เจ้ากรมสารบรรณทหาร
กองบัญชาการทหารสูงสุด

คำไว้อาลัย

แด่

พล.ท. อ่อง โพธิกนิษฐ

พล. ท. อ่อง โพธิกนิษฐ เป็นนักเรียนนายร้อยรุ่นเดียวกับข้าพเจ้า ได้เข้าศึกษาเมื่อ ๑ พฤษภาคม ๒๔๗๓ และได้ออกรับราชการ เมื่อ ๑๙ ตุลาคม ๒๔๗๖ ตั้งแต่ได้เข้ารับการศึกษาร่วมกันมาตลอดจนชีวิตรับราชการ ๓๙ ปีเศษ ท่านได้มีไมตรีจิต โอบอ้อมอารีต่อเพื่อนร่วมรุ่นทั้งทางราชการ และส่วนตัว ในชีวิตราชการท่านได้ตั้งใจปฏิบัติราชการเป็นอย่างดี จนได้ดำรงตำแหน่งสำคัญของกองทัพบก ในการที่ท่านมาด่วนถึงแก่กรรมไปในวัยอันยังไม่สมควรนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกเศร้าสลด และอาลัยเป็นอย่างยิ่ง ขออำนาจแห่งคุณความดีที่ท่านได้ประกอบมาในสมัยที่ยังมีชีวิตอยู่ จงเป็นกุศลส่งดวงวิญญาณของ พล.ท. อ่อง โพธิกนิษฐ ไปเสวยสุคติในสัมปรายภพโน้น เทอญ.

พล.ต. (ลายมือชื่อ)

(เฟื่อ ฤทธาคนี)

HEADQUARTERS
UNITED STATES MILITARY ASSISTANCE COMMAND, THAILAND
and
JOINT UNITED STATES MILITARY ADVISORY GROUP, THAILAND
APO San Francisco 96346

TAAGC 25 June 1969

General Prapass Charusathiara
Commander-in-Chief
Royal Thai Army
Bangkok, Thailand

Dear General Prapass :

I have just been informed of the untimely passing of Lieutenant General Aung Potiganit, Third Army Area Commander. I have known of General Aung's long and distinguished service as a commander of Royal Thai Army forces both in Thailand and Korea. His death is not only a great loss to Thailand but also to all Free World Forces in Southeast Asia.

On behalf of the members of the Military Assistance Command Thailand and The Joint United States Military Advisory Group Thailand, I would like to extend to you and to the Royal Thai Army our most profound sympathy and condolences.

Sincerely,
LOUIS T. SEITH
Major General, USAF
Commander

HEADQUARTERS
UNITED STATES MILITARY ASSISTANCE COMMAND, THAILAND
and
JOINT UNITED STATES MILITARY ADVISORY GROUP, THAILAND
APO San Francisco 96346

TAAGC 26 June 1969

General Surakij Mayalarp
Chief of Staff
Royal Thai Army
Bangkok, Thailand

Dear General Surakij :

I have just learned upon my return from Vietnam of the untimely passing of Lieutenant General Aung Potiganit. I have long known and admired General Aung's distinguished career as an officer and commander in the Royal Thai Army. His death is not only a great loss to the Kingdom of Thailand, but also to the freedom loving people of the world as well.

On behalf of the officers and men of The Army Advisory Group, please accept our most sincere and profound sympathy and condolences.

Sincerely,
GLENN P. ELLIOTT
Colonel, Field Artillery
Chief

คำไว้อาลัย
แด่
พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ

ทหารแบบฉบับ

คุณบรรทม โพธิกนิษฐ มีหนังสือถึงข้าพเจ้าขอให้เขียนคำไว้อาลัยแด่ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ สามีผู้ถึงแก่กรรม เพื่อพิมพ์ในหนังสือเป็นอนุสรณ์สำหรับแจก ในงานพระราชทานเพลิงศพ ข้าพเจ้ามีความยินดีและถือเป็นเกียรติ เพราะ พลโท อ่อง กับข้าพเจ้ามีความสนิทสนมกันอยู่มาก โดยเป็นเพื่อนร่วมบ้านเกิด คือ โคราช (หรือ นครราชสีมา) และเป็นเพื่อนร่วมโรงเรียนตัวอย่างประจำมณฑลนครราชสีมา ซึ่งข้าพเจ้าเรียนระหว่างปี ๒๔๖๕ ถึง ๒๔๗๐ นับแต่ชั้นมัธยมปีที่ ๑ ถึง ๖ จากนั้นจึงต่างแยกไปเรียน ณ กรุงเทพ ฯ โดย พลโท อ่อง ไปเรียนที่โรงเรียนมัธยมวัดปทุมคงคา แล้วไปศึกษาต่อ ณ โรงเรียนนายร้อย จปร. จนสำเร็จออกรับราชการเป็นนายทหาร ปี ๒๔๗๖ ส่วนข้าพเจ้าไปเรียนที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย จบแล้วเข้าศึกษาต่อ ณ โรงเรียนกฎหมาย สำเร็จวิชากฎหมาย ปี ๒๔๗๔ และเข้ารับราชการ ณ กรมโฆษณาการ ปี ๒๔๗๗

ระหว่างศึกษาต่อ ณ กรุงเทพ ฯ เราต่างมีโอกาสพบปะกันน้อยครั้ง คือ เฉพาะบางคราวที่มีการนัดเลี้ยงเพื่อนฝูงร่วมสถานศึกษาอันนับครั้งได้ จนถึงวันหนึ่งราวปี ๒๔๙๓ ขณะข้าพเจ้าทำหน้าที่ในตำแหน่งหัวหน้ากองข่าว กรมโฆษณาการ อ่อง โพธิกนิษฐ ในเครื่องแบบพันโท และดำรง

ตำแหน่งอาจารย์กับเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนทหารราบ ชั้นผู้บังคับกองร้อย จังหวัดลพบุรี ได้ไปหาข้าพเจ้า ณ ที่ทำงานแล้วปรับทุกข์ฐานเพื่อนสนิท ว่าเมื่อได้ศึกษาเพิ่มเติมอยู่ ณ โรงเรียนทหารราบ ลพบุรี เขาสอบไล่ชั้นสุดท้ายได้ลำดับเป็นที่ ๑ ของนักศึกษานายทหารทั้งหมด ได้ขึ้นชื่อจารึกในโล่ห์การศึกษาที่กรมจเรทหารราบ แต่เมื่อมีการคัดเลือกนายทหารเพื่อส่งไปศึกษาเพิ่มเติม ณ ต่างประเทศ กลับปรากฏว่าผู้สอบไล่ได้ลำดับที่ต่ำกว่าได้ไป (คงด้วยความเหมาะสมหรือเหตุผลทางการเมือง เพราะนายทหารผู้นั้นเป็น......)

ข้าพเจ้าจึงได้เล่าเรื่องเก่า ซึ่งได้รับความรู้มาจากนายทหารชั้นผู้ใหญ่ (ที่ข้าพเจ้าสนิทสนม) เคยประสบมาในทำนองเดียวกันให้ฟัง คือ สมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ท่านผู้นั้นสอบไล่ได้ที่ ๑ ในวิชาการทหาร ควรได้รับการคัดเลือกไปศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงเพิ่มเติม ณ ต่างประเทศ ตามระเบียบที่เคยปฏิบัติมา แต่ทางราชการกลับส่งนายทหารผู้อื่นไป โดยอ้างว่าในปีนั้นทางราชการเปลี่ยนนโยบายให้คัดเลือกนายทหารที่เป็นเชื้อพระวงศ์ไปศึกษาต่อ ท่านผู้นั้นเศร้าใจมากแต่ก็มิได้ท้อถอย ได้หาโอกาสไปปรารภให้ครูบาอาจารย์ ซึ่งเป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่และเคยสอนท่านให้ทราบพฤติการณ์ แล้วขอร้องให้ช่วยพิจารณาหาทางส่งเสริมท่านไปศึกษาต่อ เพื่อความยุติธรรมจะเป็นประเทศใดก็ได้ ผลที่สุดทางผู้ใหญ่เห็นใจจึงได้หาทางส่งท่านไปศึกษาต่อ ณ ยุโรปจนสำเร็จ กลับมารับราชการเป็นประโยชน์แก่แผ่นดิน แต่บัดนี้ท่านได้ล่วงลับไปแล้ว (ข้าพเจ้าเล่าตามท่านเคยบอก)

ข้าพเจ้ายกตัวอย่างให้ พันโท อ่อง ได้พิจารณา แล้วปรึกษาเห็นพ้องกันว่า ควรนำเรื่องนี้ไปปรารภกับนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ตลอดจนครูบา

อาจารย์ เพื่อขอความเห็นใจและขอให้ช่วยติดต่อหาทางส่งเสริม เพื่อได้ไปศึกษาเพิ่มเติมยังต่างประเทศในโอกาสต่อ ๆ ไป ทั้งนี้ โดยไม่ยอมทอดอาลัยหรือปล่อยตามยถากรรม เพราะความยุติธรรมและความก้าวหน้านั้นก็ต้องขวนขวายหามาใส่ตนด้วยเหมือนกัน และแล้วความพยายามก็ปรากฏผล โดยทางราชการกองทัพบกได้สั่งให้กรมจเรทหารบก ดำเนินการคัดเลือกนายทหารที่มีความรู้ ความสามารถเป็นพิเศษไปศึกษาเพิ่มเติม ณ อังกฤษ พันโท อ่อง ได้รับเลือกจึงได้เดินทางไปศึกษา ณ โรงเรียนนายทหารชั้นผู้ใหญ่แห่งกองทัพบกอังกฤษในปี๒๔๙๓นั้นเอง ผลที่สุดก็สอบไล่ได้สำเร็จเป็นลำดับที่ ๗ ในจำนวนผู้สอบกว่า ๖๐ คน ถึงขนาด จอมพล มอนตกอมเมอรี่ ทักสัพยอกว่าจะสมัครเป็นนายพลอังกฤษไหม

เมื่อกลับจากอังกฤษแล้ว พันโท อ่อง ก็ได้ติดต่อกับข้าพเจ้าตามโอกาสอยู่เสมอ จนต่อมาได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับกองพันทหารไทยไปร่วมสมรภูมิ ณ เกาหลี ปี ๒๔๙๕ ทำชื่อเสียงให้แก่ทหารไทยเป็นอันมาก ได้รับคำชมเชยด้านการปฏิบัติการอย่างกล้าหาญเป็นเกียรติประวัติอย่างสูงแก่กองทัพไทย เมื่อเสร็จจากราชการสงคราม ณ เกาหลี โดยครบกำหนดแล้วก็เดินทางกลับประเทศไทย มิช้าก็ได้เดินทางไปศึกษาวิชาการทหารเพิ่มเติม ณ สหรัฐอเมริกา จนสำเร็จกลับมารับราชการทหารตามเดิม

พันโท อ่อง เคยแสดงความตั้งปรารถนาให้ข้าพเจ้าทราบว่า ในชีวิตของทหารก็ขอให้ได้เป็นนายพลขอให้ได้เป็นแม่ทัพ (ที่ออกศึกปฏิบัติการรบป้องกันประเทศชาติโดยแท้จริง) และขอให้ได้เป็นครูบาอาจารย์เพื่อเผยแผ่วิชาการทหาร ตลอดจนได้ปรับปรุงการทหารไทยให้เจริญก้าวหน้าเพียงเท่านี้ก็จะเป็นที่สมใจ ข้าพเจ้าก็ได้แต่คิดช่วยภาวนาให้เพื่อนได้เป็นไปตามความปรารถนา ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าเพียงอาศัยอุปนิสัยใจคอ

ความรู้ ความสามารถ ความเคร่งครัดต่อวินัย ตลอดจนความซื่อสัตย์สุจริต ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และความรักชาติ อันเป็นคุณสมบัติประจำตัวที่มีอยู่ก็เป็นหลักฐานอันมั่นคง ที่จะค้ำจุนให้เพื่อนก้าวไปสู่ความสำเร็จขึ้นสูงได้ในตัวเอง แต่เมื่อได้พิจารณาโดยรอบคอบ ก็เห็นจำต้องอาศัยบุญวาสนาประกอบเป็นสาระสำคัญอีกส่วนหนึ่งด้วย เพราะแข่งอะไรแข่งได้ แต่แข่งบุญวาสนาเท่านั้นแข่งยากนักหนา แม้กระนั้นบุญวาสนาก็มีทางบำเพ็ญให้เป็นบารมีได้ในชาติปัจจุบันนี้ ตามหลักทางพุทธศาสนากล่าวอีกนัยหนึ่งว่าบุญญานุภาพนั้นพึงสร้างขึ้นได้

ด้วยนัยดังกล่าว เมื่อเวลามีโอกาสปรึกษาหารือถึงกิจการงาน เราทั้งสองก็ได้ศึกษาถึงการทำบุญให้ทาน ตลอดจนการบำเพ็ญกุศลในประการต่าง ๆ และได้ลงมือร่วมกันประกอบด้วย เช่น ทำบุญทอดกฐิน อุทิศเงินสร้างพระประธานและพระบูชา สร้างโรงเรียน ซ่อมพระอุโบสถ ฯลฯ ตามโอกาส ส่วนการทำบุญตักบาตรก็พยายามปฏิบัติเป็นประจำ และกรวดน้ำ อุทิศกุศลถวายอดีตกษัตริย์ อดีตมหาบุรุษ ตลอดจนบรรพบุรุษถึงวาระคล้ายวันเกิดก็ถวายสังฆทาน อนึ่ง โดยที่เขาเคยเป็นแม่ทัพไปปราบศัตรู แม้เป็นการบำเพ็ญกรณียกิจตามหน้าที่ แต่ก็ย่อมหลีกเลี่ยงการตายของทั้งสองฝ่ายไม่พ้น เราก็มีความเห็นร่วมกันว่า ควรทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ทหารที่ต้องเสียชีวิตไปทั้งฝ่ายเราและฝ่ายตรงกันข้าม โดยกรวดน้ำแผ่ส่วนบุญให้ผู้ล่วงลับในสนามรบจงได้สู่สุคติตามแต่วิสัย อย่างน้อยก็ช่วยให้เราพอสบายใจได้ประการหนึ่ง เป็นการขมากรรมแก่กัน ทั้งนี้ ก็นับได้ว่า พลโท อ่อง เป็นคนใจบุญคนหนึ่งสมเป็นพุทธมามกะ

โดยเฉพาะข้าพเจ้ามีความเห็นเป็นส่วนตัวว่า การที่ พลโท อ่อง และทหารหาญออกไปทำศึกปราบศัตรูจนถึงกับบาดเจ็บและเสียชีวิตนั้น

เท่ากับเขาทั้งหลายเป็นผู้ไปรบและตายแทนประชาชนทั้งชาติ ซึ่งรวมทั้งตัวข้าพเจ้าด้วย ฉะนั้น ข้าพเจ้าก็จำต้องตระหนักในบุญคุณของเพื่อนทหารทั้งหลายเหล่านั้นเป็นอย่างยิ่ง เช่นเดียวกับที่ได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณแห่งกษัตริย์มหาราชทุกพระองค์แต่อดีตโดยเฉพาะกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ ตลอดจนทหารหาญทั้งปวงที่ได้เสียสละเลือดเนื้อและชีวิตปราบอริราชศัตรูจนพ่ายแพ้ ยังให้ผืนแผ่นดินไทยได้คงอยู่ให้พวกเราชาวไทยอาศัยโดยอิสระเสรีตราบเท่าทุกวันนี้ ฉะนั้น เมื่อมีโอกาสข้าพเจ้าก็ได้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแผ่ไปถวาย และให้ตามกำลังศรัทธาเสมอเป็นการสนองพระคุณส่วนหนึ่ง

ในกาลต่อมา พันโท อ่อง ก็ก้าวหน้าในราชการจนได้รับยศและตำแหน่งสูงขึ้นเป็นลำดับ เป็นต้น แต่ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนนายทหารราบไปสู่ตำแหน่งผู้บัญชาการโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อย จปร. และผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก (เป็นการสมปรารถนาที่จะเป็นครูบาอาจารย์สอน และปรับปรุงวิชาการทหารไทยและข้าพเจ้าเข้าใจว่า พลโท อ่อง เป็นนายทหารคนเดียวในประวัติการณ์ที่เคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการสถาบันการศึกษาวิชาการทหารบก อันสำคัญถึง ๔ สถาบัน) ได้ดำรงตำแหน่งเป็นแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๓ (ซึ่งได้ออกศึกอย่างแท้จริง เพราะเป็นแม่ทัพขณะประจวบกับพวกก่อการร้ายร่วมกับกำลังนอกประเทศได้รุกรานทางภาคเหนือของประเทศไทย และก็ถูกกองทัพภาคที่ ๓ ปราบปรามอย่างเข้มแข็งจนสงบ ข้าพเจ้าได้คัดบทความจากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ซึ่งสดุดีการปฏิบัติราชการของกองทัพภาคที่ ๓ ต่อท้ายเรื่องนี้ด้วย) ตำแหน่งสุดท้ายได้เป็นแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๑ (นี่ก็เป็นการสมปรารถนาอีกประการหนึ่ง ที่จะเป็นแม่ทัพรับศึกปราบอริราชศัตรู

เป็นการสนองพระเดชพระคุณประเทศชาติ ความจริงเขาก็เคยเป็นผู้บังคับกองพันทหารไทยไปร่วมการรบ ณ เกาหลีมาคราวหนึ่งก่อนแล้ว)

ในทางยศเขาก็ได้รับพระมหากรุณาโปรดเกล้า ฯ เลื่อนจากพันโท เป็น พันเอก เป็น พลตรี และเป็น พลโท ตามลำดับ (ก็สมปรารถนาเป็นประการสุดท้ายที่ตั้งกำหนดไว้ว่าขอเป็นนายพล) นับว่า พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ได้สมปรารถนาทุกประการ ในชีวิตทหารด้วยดี และยิ่งกว่าสมปรารถนาเสียอีก คือ ได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และต่อมาเป็นสมาชิกวุฒิสภา อีกทั้งได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าถึงชั้นทุติยวิเศษ รวมทั้งเหรียญตรากล้าหาญจากต่างประเทศนับเป็นเกียรติอย่างสูง

อนึ่ง มีเรื่องต่าง ๆ ที่ พลโท อ่อง เคยมาปรึกษาหารือ และปรารภกับข้าพเจ้าเป็นส่วนตัวมากมายหลายเรื่อง ล้วนเป็นกรณีแสดงให้ประจักษ์ถึงอุปนิสัยใจคออันดีงาม เป็นที่ประทับใจข้าพเจ้ามิรู้ลืม ข้าพเจ้าเห็นสมควรจารึกไว้ให้ปรากฏเป็นบางเรื่องดังนี้

ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ พลโท อ่อง เคยเล่าให้ข้าพเจ้าฟังด้วยความซาบซึ้งเป็นที่สุด ว่าได้รับราชการสนองพระเดชพระคุณในหน้าที่ราชองครักษ์เวรแต่แรกเริ่มจนเป็นเวลานานถึง ๗ ปี เพิ่งจะมีบุญที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปราศรัยด้วยเป็นครั้งแรกในวาระประจำเวรคราวหนึ่ง ข้าพเจ้าก็พลอยปลาบปลื้มไปด้วย และบอกเขาว่านั่นแหละเป็นสัญญาณอันสูงว่า อ่อง จะมีความเจริญรุ่งโรจน์ในชีวิตยิ่ง ๆ ขึ้นสืบไป พลโท อ่อง มีความจงรักภักดีในองค์พระประมุขแห่งชาติเป็นอย่างยิ่ง โดยถือว่าเขาเป็นทหารโดยอาชีพ จึงถวายชีวิตอยู่ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทใน

ฐานะทรงเป็นจอมทัพไทย เขากล่าวเสมอว่าสละชีวิตได้ทุกเมื่อ เพื่อป้องกันเหตุเภทภัยที่จะมาพ้องพานพระองค์ท่านไม่ว่าในทางใด

ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต โดยที่ พลโท อ่อง เป็นบุคคลที่ซื่อสัตย์สุจริต มีรายได้เพียงเท่าเงินเดือนต่าง ๆ ที่ได้รับตามตำแหน่ง ฉะนั้น จึงต้องเป็นอยู่อย่างมัธยัสถ์ และมีบุตรหลายคนก็ต้องจับจ่ายเลี้ยงดูและให้การศึกษาเป็นอย่างดี พลโท อ่อง เคยเล่าให้ฟังว่าลูก ๆ เขาภูมิใจที่ได้เป็นลูกนายพล ฉะนั้น มักอวดอย่างเด็ก ๆ ว่าต้องกินอยู่ให้ดีสมลูกนายพล ผู้เป็นบิดาก็ยินดีเสียสละเพื่อลูก ถือหลักว่าตนเป็นลูกคนธรรมดาก็มีชีวิตอย่างคนธรรมดา แต่ว่าลูกเรามันเป็นลูกนายพล ก็ต้องส่งเสริมให้เขาสมฐานะเป็นลูกนายพลสักหน่อย ข้าพเจ้าฟังแล้วก็ชื่นใจ เพราะไปพ้องกับมติของท่านพระยาอนุมานราชธน ซึ่งชอบเดินไปทำงาน แล้วมีผู้ไปถามท้วงท่านว่าท่านเป็นพ่อกลับเดิน แต่ลูกท่านคือนายสมใจนั่งรถยนต์ไปทำงาน ท่านก็ตอบว่าก็ท่านเป็นลูกนายหลีคนธรรมดาต้องเดิน ส่วนนายสมใจเป็นลูกพระยาอนุมานราชธนก็ควรนั่งรถยนต์ เป็นการถูกต้องแล้วมิใช่หรือ ?

พลโท อ่อง เล่าให้ข้าพเจ้าทราบ ว่าได้ไปจองที่ดินจัดสรรผืนเล็กๆ ผืนหนึ่งแถวชานเมือง ผ่อนส่งค่าที่ดินเป็นรายเดือนจนครบแล้ว ได้รับโฉนดมาเป็นกรรมสิทธิ์ (ดีกว่าข้าพเจ้ามาก เพราะข้าพเจ้ายังไม่มีที่ดินเป็นของตนแม้แต่ผืนเดียว) เขากำลังสะสมเงินเพื่อสร้างบ้านไม้ย่อม ๆ สำหรับอาศัยอยู่กับครอบครัวในเมื่อครบเกษียณอายุออกจากราชการแล้ว ตลอดเวลารับราชการก็ได้อาศัยบ้านทางราชการทหารพักอยู่ตลอดมา แต่อนิจจังไม่เที่ยง ยังไม่ทันได้สร้างบ้านอยู่เองก็มาถึงแก่กรรมเสียก่อน

คนซื่อสัตย์แม้จะไม่ถึงกับยากจน แต่ก็มักขาดความสมบูรณ์ทางโภคทรัพย์อย่างนี้แหละ ร่ำรวยไปในทางอริยทรัพย์ หรือภวสมบัติ อาทิไม่เคยด่างพร้อยทางชื่อเสียงเสื่อมเสียไม่ว่าทางฉ้อราษฎร์บังหลวง ศีลธรรม หรือไม่มีเสียงครหานินทาทางอัปมงคลแม้แต่น้อย นักเรียนนายร้อย จปร. มักเรียกเขาว่า "พ่อ" ผู้อยู่ในบังคับบัญชานิยมชมชื่นว่ามีหัวหน้าผู้ประกอบด้วยพรหมวิหาร เพื่อนฝูงก็นิยมน้ำใจว่าเป็นมิตรแท้ ผู้ร่วมครอบครัวก็สบายใจที่มีผู้ปกครองอันห่วงใยลูกเมีย เป็นชีวิตจิตใจ แม้ประเทศชาติก็เบาใจที่มีพลเมืองเช่น พลโท อ่อง ซึ่งมีความรักชาติยิ่งกว่าชีวิต สรุปได้ว่า พลโท อ่อง เป็นบุคคลที่หาที่ติได้น้อยไม่ว่าในฐานะใด

เคร่งครัดต่อวินัยและอดทนต่อเหตุการณ์ พลโท อ่อง ได้มาปรับทุกข์กับข้าพเจ้าด้วยเรื่องสำคัญหลายเรื่อง โดยเฉพาะเรื่อง ๑ เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยเคร่งครัดต่อระเบียบวินัยที่กำหนดเป็นกฎเกณฑ์เด่นชัด แต่บางทีก็มีผลทำให้ไม่เป็นที่พอใจอย่างมากแก่ผู้บังคับบัญชาชั้นสูง (ซึ่งล่วงลับไปแล้ว) จนถึงขนาดหาว่าเอาใจออกห่างหรือหมดความนับถือกันเสียแล้วหรือไร? เวลาพบหน้ากันก็ไม่พูดปราศรัยด้วย ผิดกว่าที่เคยมามักจะเข้าหาและเจรจาพาทีด้วยดีฐานเป็นผู้อยู่ในบังคับบัญชา เมื่อต้องเผชิญหน้ากันบ่อย ๆ แล้วหัวหน้าชั้นสูงหันหน้าหนี แสดงให้รู้แน่ว่าฉันไม่ชอบหน้าเธอละ ผู้อยู่ในบังคับบัญชาจักสบายใจอยู่ได้อย่างไร

เผอิญข้าพเจ้าเองก็เคยประสบเหตุการณ์ทำนองนี้มาก่อนแล้ว คือหัวหน้าไม่ยอมพูดด้วยเป็นเวลานานร่วม ๖ เดือน ทั้ง ๆ ที่ต้องทำงานเผชิญหน้ากันแทบทุกวัน แต่ข้าพเจ้าก็อดทนทำเป็นทองไม่รู้ร้อน เพราะทราบว่าไม่ได้ทำผิดอันใด หัวหน้าไปหลงเชื่อคำยุยงของคนสนิท ซึ่งไม่

ชอบหน้าข้าพเจ้า เมื่อผู้ใหญ่มามึนตึงกับข้าพเจ้าก่อน โดยไม่สอบถามเหตุผลและเรื่องราวโดยตรง ข้าพเจ้าก็เฉยเสีย คงปฏิบัติราชการตามหน้าที่เป็นปกติและดูยิ่งจะทำหน้าที่ให้มากขึ้นไปอีก ผลที่สุดหัวหน้าจะไปเกิดรู้เรื่องเข้าใจผิดหรือหลงผิดเข้าทางใดก็ตาม เขาก็หันมาพูดดีกับข้าพเจ้าดังเดิม

แต่พลโท อ่อง เป็นทหารจะอดทนโดยทำเฉยเมยอย่างข้าพเจ้า ซึ่งเป็นข้าราชการฝ่ายพลเรือนย่อมไม่ได้ เราก็เลยร่วมหาทางออก และตกลงกันว่าควรจะนำความเรื่องนี้ไปรายงานเป็นส่วนตัวให้ผู้บังคับบัญชาชั้นรองลงมาได้รับทราบ และขอให้ท่านช่วยพิจารณาแก้ไข เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงหายข้องใจในตัวเขาตามทางที่ควรต่อไปด้วย แม้การแก้ไขเช่นนั้นจะกระทบกระเทือนถึงผู้บังคับบัญชาชั้นรองบ้าง ก็ขอให้ได้เห็นใจผู้อยู่ในบังคับบัญชาด้วยเถิด ผู้บังคับบัญชาชั้นรองก็ใจดีและเห็นใจผู้น้อยกว่า จึงยอมรับเรื่องไปแก้ไขให้เรียบร้อย จนผู้บังคับบัญชาชั้นสูงมีความเข้าใจอันดีและยอมสนิทสนมกับ พลโท อ่อง ดังเดิม เราก็ต่างสบายใจด้วยกัน

เรื่องเข้าใจผิดหรือผิดใจกันระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้อยู่ในบังคับบัญชา มักปรากฏมีอยู่เสมอไม่ว่าในวงการใด ๆ เปรียบดุจลิ้นกับฟัน เผลอกระทบกันโดยไม่ตั้งใจสาเหตุอาจบังเกิดโดยบังเอิญ โดยถูกกล่าวหายุยงหรือกลั่นแกล้ง ด้วยความริษยาของพวกเดียวกัน หรือเพราะความไม่รู้จักประจบสอพลอแก่หัวหน้า หรือแก่บริวารของครอบครัวหัวหน้า เป็นต้น มักจะทำให้เกิดความท้อแท้แก่ผู้ทำงานโดยสุจริตใจ ที่จะต้องมัวคอยระวังตัวและแก้ตัวอยู่ตลอดเวลา ทำให้จิตใจไม่ค่อยอยู่กับตัว

พฤติการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าว เมื่อปรากฏมีมากขึ้นและบ่อยขึ้น บางคราวก็ทำให้ พลโท อ่อง เบื่อหน่ายและบอกข้าพเจ้าว่าอยากจะลาออกจากราชการเสียที ข้าพเจ้าก็ได้แต่ขอให้อดทนโดยยึดธรรมเป็นหลักใจ อย่าว่าแต่ปุถุชนอย่างเรานี้เลย แม้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยังมีผู้คอยหาเรื่องกล่าวร้ายป้ายสี แต่ธรรมะย่อมชนะอธรรม ถ้าเราเป็นฝ่ายธรรมะยอมแพ้อธรรมโดยง่ายดาย ไม่อดทน ต่อสู้อย่างช้างศึกม้าศึกเสียบ้างก็เท่ากับยอมพ่ายแก่ฝ่ายอธรรม คือยอมแพ้แก่ข้าศึกอย่างสะดวกดาย มิเสียเชิงชายไปหมดหรือ ?

การฝึกหัดอดทนด้วยการต่อต้านกับฝ่ายเดียวกันในวิถีทางที่ชอบก็เป็นการซักซ้อมให้รู้จักอดทนต่อสู้กับฝ่ายตรงกันข้ามไปในตัวได้เป็นอย่างดี นั่นคือการหัดต่อสู้ตนเองให้เอาชนะตนเองได้ เมื่อชนะตนเองได้ ศัตรูใดไหนเล่าที่จะเอาชนะไม่ได้

พลโท อ่อง แย้งว่าการต่อสู้คนพวกเดียวกันยากยิ่งกว่าการต่อสู้คนต่างพวกกัน เพราะใช้วิธีการอันรุนแรงหรือหักหาญได้ไม่ ข้าพเจ้าก็โต้ว่าเพราะยากยิ่งกว่านั่นสิควรต้องเอาชนะให้ได้ด้วยวิธีการอันละมุนละม่อม ขั้นแรกต้องเอาชนะตนเอง ขั้นต่อมาจึงเอาชนะคนพวกเดียวกันแล้วขั้นต่อไป การเอาชนะพวกตรงกันข้ามก็ดูจะไม่หนักหนาอันใด เพราะชนะศึกภายในได้เสียแล้ว จักหวั่นอะไรกับศึกภายนอก พลโท อ่อง ก็มีแก่ใจที่จะสู้กับศึกภายในต่อไปโดยไม่คิดลาออกอีก

ความจริง พลโท อ่อง เคยอดทนต่อเหตุการณ์มาก่อนนักต่อนักแล้ว นับแต่หลังจากกรณีปราบกบฏ ณ จังหวัดนครราชสีมา ปี ๒๔๗๖ พลโท อ่อง ซึ่งขณะนั้นยังเป็นนายทหารชั้นผู้น้อย และเป็นหลานของพันเอก

พระยาไชเยนทร์ฤทธิรงค์ (อึ่ง โพธิกนิษฐ) ผู้ต้องหาด้วยผู้หนึ่ง ก็ถูกย้ายไปอยู่เสียไกล ณ จังหวัดชายแดนเป็นเวลานานปี แต่เขาก็จำอดทนปฏิบัติหน้าที่ตลอดมาด้วยดี ไม่มีบกพร่อง ต่อมามีโอกาสเข้าศึกษาและสอบไล่ได้ที่ ๑ ณ โรงเรียนทหารราบชั้นผู้บังคับกองร้อย ควรได้ไปศึกษา ณ ต่างประเทศ ทางราชการก็กลับส่งบุคคลอื่นไปเสีย ต่อมาเมื่อรับตำแหน่งอยู่ในกรมยุทธการ หัวหน้าไม่ชอบใจก็สั่งย้ายไปประจำต่างจังหวัด แต่ผลแห่งขันติของเขาก็อำนวยให้ได้รับตำแหน่งและยศก้าวหน้าโดยลำดับ

ยังมีความอดทนอันสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ พลโท อ่อง ออกปากกับข้าพเจ้า ว่าเป็นโรคเบาหวานมานาน ๑๐ กว่าปี รักษาอย่างไรก็ไม่หายทำให้ร่างกายไม่สมบูรณ์ ชวนให้ต้องเข้าโรงพยาบาลอยู่เรื่อย ข้าพเจ้าก็เป็นห่วง จึงพยายามหาทางช่วยเหลือเพิ่มเติมจากการรักษาทางแพทย์แผนปัจจุบัน ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามแต่จะสืบเสาะหามาได้ อาทิยากลางบ้านขนานที่ลือกันว่าชะงัด ยาเทวดาบอกซึ่งเชื่อถือได้ ตลอดจนวิธีการทำบุญแผ่ส่วนกุศลให้แก่เจ้ากรรมนายเวร (เพราะโรครักษาไม่หายอาจเนื่องมาจากกรรมเก่าก็ได้) ปรากฏว่าได้ผลดีเหมือนกัน คือช่วยบรรเทาโรคเบาหวานให้ทุเลาลงได้

แม้แต่จะมีโรคภัยไข้เจ็บหนักสักเพียงใด พลโท อ่อง ก็ไม่เคยย่อท้อต่อหน้าที่ราชการ คงปฏิบัติไปตามปกติอย่างเข้มแข็ง เว้นแต่จะมีอาการหนักถึงขนาดเดินไม่ไหวนั่นแล้ว จึงจะยอมให้พาเข้าโรงพยาบาลรักษาเสียทีหนึ่ง ในคราวป่วยครั้งสุดท้ายเมื่อข้าพเจ้าไปเยี่ยม ทราบจากนายแพทย์ว่ามีอาการป่วยสลับซับซ้อน ทั้งทางไต ตับ ปอด และหัวใจ เรียกว่าอาการหนักทีเดียว แต่ พลโท อ่อง ก็ลุกขึ้นนั่งสนทนากับข้าพเจ้าได้อย่าง

รื่นเริงดุจคนปกติ แล้วอดไม่ได้ที่จะปรึกษาหารือกันถึงเรื่องการสร้างพระบรมรูปสมเด็จพระเอกาทศรถ ซึ่งเขาเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการมาแต่ต้น ตอนดำรงตำแหน่งแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๓ และจวนจะสำเร็จเรียบร้อย ก็ต้องย้ายมาเป็นแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๑ ตลอดจนต้องมาเจ็บอยู่ แต่ก็วางใจได้ว่าแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๓ คนใหม่คงจะรับดำเนินการต่อไปจนบรรลุผลด้วยดีแน่นอน

อีกเรื่องหนึ่งซึ่ง พลโท อ่อง เป็นห่วงใยอยู่มาก คือกิจการในหน้าที่ป้องกันประเทศชาติ ตามที่ได้รับตำแหน่งใหม่ คือ แม่ทัพกองทัพภาคที่ ๑ เรียกได้ว่าในสมองของเขาเต็มไปด้วยโครงการและนโยบายต่างๆ เกี่ยวกับการป้องกันประเทศอยู่ตลอดเวลา เขาตั้งใจว่าออกจากโรงพยาบาลได้เมื่อใด ก็จะรีบไปรับหน้าที่และเร่งดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ในใจโดยทันที เพราะเหตุการณ์ทางภาคใต้ไม่พึงไว้วางใจได้เลย พวกจีนแดงซึ่งถูกขับจากอินโดนีเซียได้หลั่งไหลเข้าสู่สิงคโปร์และมาเลเซีย ก่อการวุ่นวายทางการเงิน การเศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนก่อการร้ายอย่างรุนแรง กระทบกระเทือนถึงชายแดนทางใต้ของไทยทั้งทางบกและทางทะเลอย่างกว้างขวาง

ข้าพเจ้าเชื่อในฝีมือของแม่ทัพอ่องว่าจะสามารถปราบปรามพวกก่อการร้ายทางภาคใต้และภาคกลางให้สงบลงได้ เช่นเดียวกับที่ได้แสดงฝีมือมาแล้วในการปราบพวกก่อการร้ายที่น่านและจังหวัดภาคเหนือ เพราะเขามีแผนการณ์อยู่พร้อมแล้ว เป็นแผนการปราบการก่อการร้ายสำหรับภาคใต้โดยเฉพาะ แต่พระยามัจจุราชไม่เคยยอมยกเว้นให้แก่ผู้ใดในเรื่องกฎแห่งกรรมกับอายุขัย พลโท อ่อง จึงถึงแก่กรรมโดยสงบด้วยอาการของหัวใจวาย

เมื่ออายุได้ ๕๘ ปี เป็นการน่าเสียดายและอาลัยยิ่ง เพราะยังไม่ถึงการอันควร

พลโท อ่อง แม้จะจากภพนี้ไปแล้ว ก็จากไปด้วยความปีติสุข เพราะได้กระทำหน้าที่ในภพนี้ด้วยดีงามสมแก่อัตภาพและอายุกาล จนเกือบกล่าวได้ว่าได้บำเพ็ญกรณีย์กระทั่งนาทีสุดท้ายแห่งชีวิต นั่นคือเมื่อกระทำหน้าที่ทางกายไม่ได้ ก็กระทำหน้าที่ทางใจ อย่างมิได้ละว่างให้โปรยเวลาโดยเสียเปล่าไปเลย

พลโท อ่อง จากไปแล้ว แต่จากไปเยี่ยง "เสียชีพไม่เสียสิ้น ชื่อก้องเกียรติงาม" ข้าพเจ้ามีแต่ความภาคภูมิใจแทน ความเห็นโดยอัตโนมัติส่วนตัวข้าพเจ้ามีอยู่ว่า พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ นอกจากมีความดีงามดั่งกล่าวมาแล้ว ยังเป็นสุภาพบุรุษเต็มตัว ไม่สูบบุหรี่ ไม่เสพสุรายาเมา ไม่เล่นการพนัน ไม่ใช่นักเลงผู้หญิง มีนิสัยอ่อนโยนแต่เฉียบขาด พูดน้อยแต่หนักแน่น ทำกิจกรรมมากแต่ล้วนมีประโยชน์ มีความคิดริเริ่มและก้าวหน้าประกอบด้วยอุดมคติและหลักการอันสูงส่ง พอประมวลและสรุปได้ว่า พลโท อ่อง พึงเป็น "ทหารแบบฉบับ" โดยเฉพาะอีกท่านหนึ่งแห่งกองทัพไทย

พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ได้ปฏิบัติดีแล้วทั้งทางภารกิจกับทางกรณียกิจ สมชื่อว่า อ่อง แปลว่าผุดผ่องสมสกุลที่เป็นตระกูลทหาร อีกทั้งสมชาติกำเนิดที่เกิดมาเป็นคนไทย โดยได้แสดงวีรกรรมเยี่ยงทหารไทยอันเป็นสายโลหิตท่านท้าวสุรนารี ให้ปรากฏในสมรภูมิต่างด้าว ณ เกาหลี และในสนามรบป้องกันผืนแผ่นดินไทย ณ ภาคเหนือ นับเป็นบุคคลตัวอย่างอันอวดอ้างเป็นบรรทัดฐานได้อย่างสนิท

ถ้าข้าพเจ้ามีโอกาสให้คำแนะนำแก่ผู้ใดเกี่ยวกับจรรยา ข้าพเจ้าจะไม่รีรอเลยที่จะอ้างอิงอย่างเต็มปากเต็มคำ ว่าถ้าท่านอยากเป็น **สุภาพบุรุษ** อยากเป็น **คนจริง** หรืออยากเป็น **ทหารแท้** แม้แต่ประการเดียว หรือทุกประการ "จงเอาอย่าง พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ" บ้างเถิด.

อำพัน ตัณฑวรรธนะ

สดุดีกองทัพที่ ๓

วิศณุรักษ์

แม่ทัพภาคที่ ๓ ซึ่งมีประวัติการณ์ดีเด่นตั้งแต่สงครามเกาหลี ได้ตัดสินใจอย่างเหมาะสมฉับพลันในการใช้เครื่องบินทิ้งระเบิดขุมกำลังของข้าศึกผู้รุกรานพินาศย่อยยับ การตัดสินใจดังกล่าวจะมีเหตุผลทางยุทธวิธีดีอย่างไรก็ตาม ในทรรศนะของประชาชนแนวหลัง เห็นเป็นการกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมอันควรแก่การสดุดีอย่างยิ่ง อธิปไตยของไทยเป็นสิ่งที่ละเมิดกันไม่ได้ ถ้ารุกรานเข้าก็จะได้รับการตอบโต้อย่างหนักหน่วง ทำอย่างนี้ถูกใจชาวไทย

อย่าว่าแต่การถล่มทำลายข้าศึกด้วยการทิ้งระเบิดดังกล่าว การใดที่ทหารควรทำและทำเพื่อหยุดยั้งการรุกรานของข้าศึกนั้น เป็นการสมควรอย่างยิ่ง ไม่ควรจะมีขอบเขตใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าจำเป็นจะต้องรุกไล่บดขยี้เข้าไปในดินแดนที่ข้าศึกถอยร่นไป ความเห็นของเรานั้น ถ้าฉนวนเนื้อร้ายระหว่างแม่น้ำโขงกับชายแดนไทยนั้นเป็นพื้นที่ที่จะต้องผ่าตัด ก็ไม่มีอะไรจะขัดข้อง ถ้าจำเป็นที่จะต้องทำเช่นนั้น การปฏิบัติการอันเฉียบขาดเพื่อหยุดยั้งการรุกรานเสียแต่แรกนั้น ในความเห็นของชาวบ้านเห็นว่าประหยัดกว่าการรั้งรอให้ข้าศึกขยายตัวกำแหงหนักกว่านี้

เป็นที่เชื่อมั่นเหลือเกินที่จะกล่าวว่า ประเทศชาติของเรา ซึ่งมีข้าศึกมารุกรานแล้วนั้นทหารไทยสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง สมกับการที่ชาติไทยเป็นชาติของนักรบ ที่มีเลือดเข้มข้นไม่จืดจางไปง่าย การปฏิบัติงานในพื้นที่อันเต็มไปด้วยขุนเขาป่าทึบนั้น เส้นทางลำเลียงต่าง ๆ สร้างขึ้นได้ยากมาก กองทัพบกของเรายังขาดเฮลิคอปเตอร์อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นยานพาหนะที่นับว่าจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับงานนี้

ประชาชนในแนวหลังตระหนักในเรื่องนี้อย่างดี และมิได้นิ่งนอนใจที่จะร่วมมือกันทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่จะให้ความหวังนี้บรรลุผล เฮลิคอปเตอร์สำหรับใช้ทางทหารลำหนึ่งอาจมีราคาแพงถึงลำละเกือบสิบล้านบาท ถ้าประชาชนช่วยกันทันทีไม่ได้ รัฐบาลจะใช้งบฉุกเฉินจับจ่ายในเรื่องนี้ ประชาชนก็มีแต่ความเห็นชอบด้วย

ทุกวันนี้ข่าวปฏิบัติงานของเพื่อนทหาร ตำรวจและอาสาสมัครจากแนวรบทุกด้าน มีการสื่อสารติดต่อกันรู้เรื่องตลอดเวลา เราเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่าความใกล้ชิดห่วงใยระหว่างแนวหน้ากับแนวหลังนั้นจะเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่จะเกิดขึ้นในชาติ ในอันที่จะร่วมมือกันต่อต้านผู้รุกรานอย่างทรหด น่าจะเป็นการดีไม่น้อยที่จะเอาเพลงปลุกใจสมัยก่อน ๆ มาเปิดฟังกันอีกครั้งหนึ่ง บรรยากาศของการประสานสามัคคีเป็นปึกแผ่นคงจะเกิดขึ้นอีกครั้งให้รุนแรงพอที่จะเผชิญหน้ากับภัยอันตรายทุกด้าน

เราขอสดุดีการปฏิบัติหน้าที่ทางทหารของแม่ทัพภาคที่ ๓ ในการตัดสินใจดำเนินมาตรการรุนแรงเหมาะสมกับเหตุการณ์แต่แรก การกระทำดังกล่าวทำให้เกิดความอบอุ่นขึ้นในหมู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง การปฏิบัติงานของฝ่ายกองทัพอากาศตามข่าวที่ปรากฏแสดงให้เห็นสมรรถภาพในการปฏิบัติอย่างดีเยี่ยม นักรบไทยไม่ว่าเหล่าไหนถึงเวลารบ รบขาดใจ ความภูมิใจในเรื่องนี้เป็นของมีค่า การทำการรบที่มีความเฉลียวฉลาด สั่งการเหมาะสมนั้นเกิดผลดีอย่างสมบูรณ์มหาศาล เราขอสดุดีการปฏิบัติของกองทัพภาคที่ ๓ และหน่วยร่วมรบทุกหน่วยในครั้งนี้ว่า เป็นการกระทำที่ควรแก่การสรรเสริญอย่างยิ่ง และคงจะรักษาคุณสมบัติดีเลิศตลอดไป ให้เป็นที่อบอุ่นใจแก่ประชาชน.

(*เป็นบทนำคัดจากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับประจำวันอังคารที่* ๒๓ *มกราคม* ๒๕๑๑)

จากชีวิตตอนหนึ่งของพี่

อาศัยที่พี่ได้ไปอยู่กับท่านเจ้าคุณลุง พ.อ. พระยาไชเยนทร์ฤทธิรงค์ (อึ่ง โพธิกนิษฐ) ในบ้านพักนายทหารค่ายสุรนารี ซึ่งสมัยนั้นเป็นรัชสมัยในหลวงรัชกาลที่ ๖ การทหาร และการเสือป่าและลูกเสือกำลังเฟื่องฟู อาศัยที่พี่อยู่ใกล้ชิดทหาร เช้า ๆ เย็น ๆ วันเสาร์ อาทิตย์ พี่มักจะได้ดูการฝึกทหารอย่างเอาจริงเอาจัง ถ้าหากจำไม่ผิดได้ทราบว่าทหารสมัยนั้นประจำการกัน ๒ ปีเต็ม มิได้มีการปล่อยให้ลาพักจนกว่าจะปลดอย่างสมัยนี้ การฝึกก็ฝึกกันตั้งแต่ดูเหมือนจะตี ๐๕.๓๐ น. จนถึง ๐๘.๐๐ น. เช้า และ ๐๙.๐๐ น. ถึง ๑๒.๐๐ น. ๑๓.๐๐ น. ถึง ๑๗.๐๐ น. จนในสมัยนั้นมีทหารบางคนหนีประจำการไปบ้างก็มี บางคนในสมัยนั้นถือว่าการเป็นทหารลำบากมาก บางคนพอจับใบแดงคือหมายความว่าต้องเป็นทหารถึงกับร้องห่มร้องไห้ก็มี พี่อยู่กับท่านเจ้าคุณลุงซึ่งเป็นทหารและใกล้ชิดกับทหาร จึงทำให้พี่รักชีวิตในการเป็นทหารมาตั้งแต่เด็ก ซึ่งปรากฏว่าพี่ขออนุญาตท่านเจ้าคุณลุงมาเยี่ยมบ้านทีไร ตอนนั้นดูเหมือนว่าชีวิตของพี่ประมาณราว ๆ ๖ ขวบเห็นจะได้ เพราะพี่เรียนอยู่ชั้น ป. ๑ แล้วในสมัยนั้นพี่ต้องเรียกเด็ก ๆ เพื่อนบ้านที่เคยเล่นหัวด้วยกันมาเข้าแถวตลอดจนตัวน้องด้วย พี่เป็นคนฝึกแถวให้หัด ขวา–หัน ซ้าย–หัน และเดิน ตลอดจนฝึกท่าอาวุธโดยใช้ไม้แทนก็มี นิสัยอีกอย่างหนึ่งของพี่ก็คือชอบการขี่ม้าเป็นชีวิตจิตใจ เพราะบางครั้งม้าที่บ้านเจ้าคุณลุงพี่ก็ชวนให้น้องขี่แล้วแข่งกันในวันเสาร์–อาทิตย์ หรือมีเวลาว่างเสมอมิได้ขาดจนบางครั้งทำให้น้องตกม้าหัวบวมไปก็มี ประการหนึ่งพี่ชอบกีฬาว่ายน้ำมาก เมื่อเลิกจากโรงเรียนแล้วมักจะใช้ลำตะครองบ้าง สระวังเก่า (สระพระพิเรณ) บ้าง เป็นที่แข่งขัน

กันกับเด็ก ๆ เพื่อนบ้านและน้อง พี่เป็นคนรักสวย–รักงาม รักระเบียบวินัย และชอบชีวิตทหารมาตั้งแต่เยาว์วัย ขั้นสุดท้ายพี่ก็ได้เป็นทหารสมความปรารถนาแห่งชีวิต

ในชีวิตของพี่มีแต่สั่งสอนให้น้องประพฤติในทางดี และเคยปลุกให้น้อง ๆ ดูหนังสือในตอนเช้าและตอนค่ำเสมอเมื่อได้กลับมาอยู่ร่วมกัน เมื่อตอนที่ท่านเจ้าคุณลุงได้ย้ายจากค่ายสุรนารีไปอยู่ค่ายจิระประวัติ (นครสวรรค์) เป็นเวลาหลายปี แล้วท่านก็ย้ายกลับค่ายสุรนารีอีก พี่ก็ได้ไปอยู่กับท่านเจ้าคุณลุงเรื่อย ๆ มา ชีวิตของพี่แม้ว่าน้องไม่ค่อยได้อยู่ร่วมกันนักตอนระยะหลัง ๆ น้องทราบว่าพี่ประพฤติแต่ในทางดี ประกอบกรรมดี พี่มีนิสัยพูดอะไรอย่างตรงไปตรงมา และทำอะไรทำจริง ซึ่งเป็นนิสัยของทหาร จึงทำให้ชีวิตของพี่มีแต่ความรุ่งเรืองในชีวิต พี่ได้ใช้กรรมในชาตินี้หมดแล้ว ที่สุดนี้น้องขอตั้งจิตอธิษฐาน ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลพิภพ ตลอดจนคุณพระศรีรัตนตรัย ซึ่งเราคนไทยเคารพบูชายิ่ง จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของพี่จงไปสู่สุคติสมดังความปรารถนาทุกประการ.

จากน้องคนหนึ่ง

ร่มโพธิ์ทอง

ตอนค่ำวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๒ เป็นวันที่ดิฉันและลูก ๆ ได้รับความเศร้าโศกและเสียใจอย่างใหญ่หลวงในชีวิต ในการที่ต้องสูญเสีย พล.ท. อ่อง โพธิกนิษฐ สามีสุดที่รักของดิฉันไปอย่างไม่มีวันกลับมาพบเห็นกันอีก ดิฉันและลูก ๆ รู้สึกเหมือนมีใครมาควักเอาดวงใจออกไป สิ้นแล้วซึ่งร่มโพธิ์ทองที่ได้ให้ความร่มเย็นเป็นสุข ทำให้ดิฉันและลูก ๆ ว้าเหว่สุดที่จะพรรณนา การที่ พล.ท. อ่อง ไปป่วยใน ร.พ. พระมงกุฎเกล้าครั้งหลังนี้ ดิฉันและลูกๆไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่าจะต้องจากกันเร็วเกินไปเช่นนี้ เพราะในระยะหลังนี้ อาการดีขึ้นมาก แข็งแรงขึ้น เดินและทำอะไรเองได้ทุกอย่าง ดิฉันและลูก ๆ ก็เบาใจคิดว่าไม่กี่วันก็คงกลับบ้านได้แล้ว จนกระทั่งวันอังคาร ที่ ๒๔ มิถุนายน ตอนกลางวันก็ยังรับประทานอาหารได้และพูดคุยกับลูก ๆ และคนที่มาเยี่ยมได้อย่างปกติ ตกเย็นเมื่ออาบน้ำแล้วก็นั่งตากลมอยู่ข้างนอกที่ระเบียง จนกระทั่งเวลาประมาณ ๑๙.๐๐ น. เกิดอาการชาตามขาและลุกเดินไม่ได้ ดิฉันและจ่าคนขับรถได้ช่วยกันพยุงเข้ามานั่งข้างในแล้วก็รีบไปตามแพทย์เวร ตลอดเวลายังพูดได้ นายแพทย์ได้จัดการวัดความดันและตรวจหัวใจ ปรากฏว่าความดันโลหิตต่ำมากและกำลังค่อย ๆ ลดลงไปทีละน้อย แพทย์ได้รีบฉีดยาและให้น้ำเกลือ แต่อาการก็ไม่ดีขึ้นค่อย ๆ ทรุดลงจนแพทย์ต้องช่วยหายใจทางปากให้อ๊อกซิเจนและนวดหัวใจ ก็พอดีท่านอาจารย์ พลตรี พร ฯ มาถึงและได้ลงมือเอง ผลัดกันทำการนวดหัวใจกับนายแพทย์อีก ๒ นาย ทำให้คืนสติและพูดได้อีก ๒ ครั้ง ในครั้งสุดท้ายแม้จะได้ฉีดยาเข้ากล้ามหัวใจและนวดหัวใจต่อไปอีกนานก็ไม่คืนสติ จนกระทั่งท่านอาจารย์ พลตรี พร ฯ ได้กล่าวแสดงความเสียใจ และว่าได้

ช่วยทุกอย่างตามวิธีการแพทย์แล้ว แต่สุดความสามารถที่จะช่วยชีวิตท่านแม่ทัพไว้ได้ ขณะนั้นดิฉันชาไปทั้งกาย อยู่ในอาการเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง ทำอะไรไม่ถูก นึกไม่ถึงว่าเราจะต้องจากกันโดยไม่คาดฝันอย่างรวดเร็วเช่นนี้ ทำให้เกิดความเศร้าสลดและเสียใจอย่างสุดซึ้งแก่ดิฉันและลูกๆมาก

พล.ท. อ่อง โพธิกนิษฐ เป็นคนที่มีความมานะอุตสาหะพยายามสร้างตัวเองมาจนถึงปัจจุบันนี้ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รักการงานในหน้าที่ยิ่งชีวิต ไม่ยอมย่อท้อต่อความเหนื่อยยากแม้ในระยะหลังที่ยังเป็นแม่ทัพภาคที่ ๓ สุขภาพจะได้เริ่มอ่อนแอลงก็ไม่ยอมหยุดพักคงยังห่วงหน้าที่การงานยิ่งกว่าชีวิต ตลอดชีวิตที่ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมา ๓๔ ปี นับตั้งแต่ได้ถูกย้ายไปอยู่ในที่ที่กันดารด้วยกันและทุกแห่งที่ย้ายไปรับราชการตั้งแต่ชั้นผู้น้อย จนกระทั่งกลับมาอยู่ในตำแหน่งอันมีเกียรตินี้ พล.ท. อ่อง ได้ปฏิบัติตนเป็นผู้นำครอบครัวที่ดียิ่งเป็นสามีที่ควรได้รับการยกย่องสรรเสริญ เป็นพ่อที่ดีเป็นหลักชัยของลูก ๆ เป็นร่มโพธิ์ทองอันร่มเย็นแก่ญาติพี่น้องและมิตรสหาย เป็นผู้ที่ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ใครเดือดร้อนต้องการความช่วยเหลือ ต้องพยายามช่วยจนสำเร็จ ท่านเป็นคนใจบุญชอบทำบุญทำทานแก่คนที่เดือดร้อน แก่ภิกษุสงฆ์ และบำรุงพุทธศาสนา ร่วมสร้างโบสถ์วิหารและอุปสมบท และงานกุศลอื่น ๆ ที่มีผู้มาขอร้อง ฉะนั้น การจากไปของ พล.ท. อ่อง จึงก่อให้เกิดความเศร้าสลดใจและอาลัยรักอย่างสุดที่จะกล่าวแก่ตัวดิฉันและลูก ๆ ตลอดจนญาติพี่น้อง และผู้ที่ได้รับการอุปการะ เสียดายทั้งวิชาความรู้ความสามารถที่มีอยู่ แม้ว่าชีวิตและสังขารของ พล.ท. อ่อง โพธิกนิษฐ จะดับสูญไปแล้วตามคติวิสัย แต่กุศลบารมีที่ พล.ท. อ่อง ได้สร้างไว้ในสกุล "โพธิกนิษฐ" ก็คงเป็นดุจดวงประทีปส่องทางให้บรรดาญาติและบุตรหลานได้เจริญรอยตามไปชั่วนิรันดร์

ดิฉันขอขอบพระคุณบรรดานายแพทย์ทั้งหลายของ ร.พ. พระมงกุฎเกล้าทุกท่าน โดยเฉพาะ พล.ต. พร พิศกนก และ พล.ต. ประณต โพธิทัต ที่ท่านได้กรุณาเอาใจใส่รักษาพยาบาลมาตลอดเวลาจนถึงวาระสุดท้าย และดิฉันขอกราบขอบพระคุณ ฯพณฯ ท่านนายกรัฐมนตรี ท่านผู้บัญชาการทหารบกที่ได้กรุณาอุปการะแก่ดิฉันโดยตลอดมา ดิฉันซาบซึ้งในพระคุณนี้อย่างไม่มีวันลืมเลือน และขอขอบพระคุณญาติมิตรสหายของ พล.ท. อ่อง ทุก ๆ ท่านที่กรุณาช่วยเหลือมาโดยตลอด

ด้วยกุศลบุญราศีที่ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายได้ร่วมบำเพ็ญอุทิศส่วนกุศลให้ตลอดมาแล้วนั้นกับอานิสงส์แห่งความดีของ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ที่ได้บำเพ็ญไว้ในภพนี้ตลอดอายุขัย จงเกื้อหนุนและส่งผลให้ดวงวิญญาณของ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ สามีสุดที่รักของดิฉันได้บังเกิดมีสัมฤทธิ์ผลเป็นประโยชน์สุขตามควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพนั้นตลอดไป เทอญ.

บรรทม โพธิกนิษฐ

ร่มโพธิกนิษฐ

คุณป้าเป็นผู้ที่มีความเมตตากรุณา มีความซื่อสัตย์เป็นที่ตั้ง ผู้ที่มาขอความช่วยเหลือมักจะไม่ผิดหวัง ตั้งแต่เด็กจนโตข้าพเจ้าเห็นคุณป้าทำบุญให้ทานอยู่เสมอ ยามว่างคุณป้าชอบทำกับข้าวเอง ให้คุณแม่และลูกรับประทาน เวลาพวกน้องและข้าพเจ้าคุยกัน คุณป้าพร้อมด้วยคุณแม่จะมานั่งคุยด้วย ถ้าข้าพเจ้ามีปัญหาหรือใครว่าอะไร ข้าพเจ้าจะมาคุยให้คุณป้าฟัง ถ้ามีใครนั่งในที่นั้นมักจะทราบกันหมด คุณป้าจะบอกกับข้าพเจ้าว่าถ้าใครเขาว่าเรามาก ๆ "เราก็อย่าไปยุ่งด้วย" กับพวกข้าพเจ้าคุณป้าจะพูดอยู่เสมอให้มีความซื่อสัตย์ ไม่ให้คดโกงใคร ไม่ประจบสอพลอใคร ให้พวกข้าพเจ้าดูคุณป้าคุณแม่เป็นตัวอย่าง เคยมีผู้รับเหมาก่อสร้างที่คุณป้าเคยช่วยเหลือ ได้นำสิ่งตอบแทนมาให้ แต่คุณป้าไม่รับ ให้นำไปซ่อมบ้านหลวง

คุณป้าจะเป็นห่วงลูกทุกคน แม้ว่าจะแต่งงานแยกครอบครัวไปแล้ว คอยเป็นทุกข์เป็นร้อนแทนลูกทุกคน ถ้ามีใครมาว่าให้ไม่สบายใจ เมื่อลูกมดเล็ก ๆ คุณป้าช่วยอุ้มและช่วยเลี้ยง พอลูกมดโตและพูดได้บ้าง คุณตาจะสอนให้หลานร้องเพลง "รักเมืองไทย" ก่อนคุณป้าจะเสียสองวันคุณป้ายังอธิบายวิธีตัดผมลูกมดให้ข้าพเจ้าฟัง ในตอนสายของวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๒ คุณป้ายังถามอาการโรคเบาหวานของคุณอมร เย็นวันนั้นไม่ได้นำลูกมดไปเยี่ยมคุณป้า พอสี่ทุ่มได้รับโทรศัพท์บอกว่าคุณป้าเสียแล้ว ข้าพเจ้าไม่เชื่อพร้อมกันนั้นก็ชาไปหมดทั้งตัว จนกระทั่งไปกราบคุณป้าที่โรงพยาบาลก็ยังไม่เชื่อเหมือนกับคุณป้านอนหลับธรรมดา ตัวยังอุ่นอยู่

ข้าพเจ้าไปถึงโรงพยาบาลคุณป๋าเสียไปแล้ว ๑ ชั่วโมง ใจหายตัวเบา คิดว่าต่อไปนี้เราสิ้นร่มโพธิ์ ร่มไทร เสียแล้ว ข้าพเจ้าเป็นไข้อยู่เกือบเดือน ฝันเห็นคุณป๋าเกือบทุกคืน หลังจากคุณป๋าเสียแล้ว กำลังจะทำบุญ ๕๐ วัน วันนั้นฝนตกกลับจากบ้านคุณแม่กำลังจะกลับบ้าน รถที่ข้าพเจ้านั่งถูกรถแท๊กซี่ชนที่ถนนศรีอยุธยา คุณอมร ข้าพเจ้า ลูกมด สลบ บาดเจ็บสาหัส รถพังยับ ใครเห็นสภาพของรถก็ไม่คิดว่าจะมีคนรอดชีวิต ข้าพเจ้าคิดว่าคุณป๋าได้ช่วยไว้จึงไม่เป็นอันตรายถึงชีวิต

ด้วยกุศลผลบุญที่คุณป๋า และคุณแม่ ตลอดจนพวกลูก ๆ ได้ทำไว้ ขอให้คุณป๋าไปอยู่ยังทิพยวิมาน โน้น เทอญ.

เบญจวรรณ คเนจร ณ อยุธยา (*แต๋ว*)

คุณป๋าขา

๒๔ มิถุนายน ๑๒ เป็นวันที่พวกลูก ๆ ต้องพบกับการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิต โดยที่ไม่ได้นึกฝันมาก่อน เพราะไม่มีลางสังหรณ์อันใดบอกให้ทราบล่วงหน้าเลยว่าคุณป๋าของลูกจะต้องจากพวกเราไปอย่างรวดเร็วเช่นนี้

ตามปกติลูก ๆ จะผลัดกันไปดูแลคุณป๋าและอยู่เป็นเพื่อนคุณแม่ซึ่งอยู่เฝ้าพยาบาลคุณป๋าที่โรงพยาบาล ในเช้าวันนั้นก็เช่นกัน ลูกและน้อง ๆ ไปอยู่ที่โรงพยาบาลตั้งแต่เช้าถึงเที่ยง ตอนบ่ายจึงได้กลับบ้านเพื่อสั่งอาหารเสร็จแล้วกลับไปโรงพยาบาลอีกจนสามีไปรับกลับประมาณ ๑๖.๓๐ น. ก่อนกลับลูกยังพูดคุยถามอาการคุณป๋าเช่นเคย คุณป๋าบอกว่าเพลียและปวดเมื่อยตามตัว ซึ่งก็เป็นเช่นทุกวันลูกเคยนวดให้บ่อย ๆ คุณป๋ามีอาการเช่นคนปกติทุกอย่าง เดินได้เอง ทานอาหาร ผลไม้ ตามหมอสั่ง พูดคุยกับลูก ๆ และผู้มาเยี่ยมเยียน ลูกเรียนคุณป๋าว่ามีหน้าตาสดใสกว่าทุกวัน ไม่มีเค้าเลยว่าเราต้องจากกันในค่ำนั้น ลูกกลับไปโรงพยาบาลอีกครั้งประมาณ ๑๙.๔๕ น. พบพวกภรรยานายทหารถามถึงอาการคุณป๋า ลูกบอกว่าคุณป๋าสบายดี เมื่อขึ้นถึงห้องพักคุณป๋าพบว่าหมอกำลังตรวจหัวใจวัดความดันโลหิตให้คุณป๋าอยู่ ถามคุณแม่จึงทราบว่าคุณป๋าป่วยอย่างกะทันหันหลังจากอาบน้ำเสร็จแล้ว ลูกยังจำได้ติดตาว่าคุณป๋าของลูกมีอาการเช่นไร หมอให้ขึ้นเตียงเพื่อจะให้น้ำเกลือ ก่อนขึ้นเตียงคุณป๋าบ่นว่า "ให้น้ำเกลืออีกแล้วหรือเบื่อจังเลย ขวดใหญ่นานกว่าจะหมด" ชั่วเวลาพริบตาเดียวคุณป๋าก็ช๊อคไปหมอนวดหัวใจให้อ๊อกซิเยน ฉีดยาต่าง ๆ ให้ คุณป๋าฟื้นขึ้นยังบอกให้หมอทำค่อย ๆ อย่าทำแรงเจ็บ คุณป๋าช๊อคอีกเป็นครั้งที่สอง พอ

ฟื้นขึ้นก็พูดได้อีกว่า "ทำค่อย ๆ อย่าทำแรง เจ็บ โอ๊ย ๆ เจ็บ จับผมตะแคงขวาหน่อย" แล้วก็ช๊อคอีกเป็นครั้งที่สาม คุณลุงหมอพรได้ฉีดยาเข้ากล้ามหัวใจให้ ตอนนี้ลูกได้เข้าไปประคองศีรษะคุณป๋าต่อจากคุณประเสริฐผู้สามี คุณป๋าฟื้นขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งได้เหลียวดูรอบห้องซึ่งมีคุณแม่ น้อง ๆ หมอ นายสิบพยาบาล นายทหารและภรรยาซึ่งทราบข่าวป่วยกะทันหันของคุณป๋าเข้าเยี่ยมอยู่ด้วย คุณป๋าหันกลับมาดูว่าใครประคองศีรษะ เมื่อเห็นว่าเป็นลูกสายตาของคุณป๋าแสดงความดีใจเป็นอย่างมาก บีบมือลูกแน่นตาช้อนกลับเงียบสงบไปในที่สุด โถ คุณป๋าขา คุณป๋าสิ้นใจไปกับมือลูก ลูกก็ยังไม่ทราบว่าคุณป๋าสิ้นใจ เพราะไม่เคยเห็นอาการของคนจะสิ้นใจว่าเป็นอย่างไร ลูกนึกว่าคุณป๋าจะฟื้นขึ้นมาอีกและจะสบายดีขึ้น เพราะคุณหมอยังไม่วางมือจากการนวดหัวใจ สักครู่คุณหมอวางมือจากการนวดและได้แสดงความเสียใจต่อพวกเราแม่ลูกว่าไม่สามารถจะช่วยคุณป๋าไว้ได้ทั้ง ๆ ที่ได้พยายามอย่างเต็มความสามารถแล้ว เปรียบดังสายฟ้าฟาดลงมากลางใจ ลูกงงงันไปหมดเหมือนกับว่าหัวใจของลูกจะแยกเป็นเสี่ยง ๆ เหมือนฝัน เหมือนฝันจริง ๆ ลูกไม่อยากให้เป็นความจริงเลย นี่ ลูกสิ้นร่มโพธิ์ใหญ่ของพวกเราไปจริง ๆ แล้วหรือ ลูกว้าเหว่สุดประมาณ ลูกจะไม่พบอีกแล้วกับความอบอุ่นดังก่อน

ชีวิตการงานของคุณป๋ามีแต่การโยกย้ายอยู่ตลอดเวลา แม้กระทั่งแม่ฮ่องสอนซึ่งเป็นจังหวัดที่กันดารก็เคยอยู่มาแล้ว ลูกเคยถามคุณป๋าว่าไม่เบื่อชีวิตการโยกย้ายบ้างหรือ คุณป๋าบอกว่าเราเป็นคนของหลวงเมื่อท่านให้ย้ายไปไหนก็ต้องไป อยู่ที่ไหนก็ทำงานให้ชาติเหมือนกัน ในระยะหลังคุณป๋าย้ายไปอยู่พิษณุโลกโดยมีคุณแม่ติดตามไปอยู่ด้วย ๒ ปีหลังในตำแหน่งแม่ทัพ คุณป๋าต้องตรากตรำทำงานในหน้าที่อย่างหนักโดย

อำนวยการปราบปรามแม้วแดง ทำให้ร่างกายทรุดโทรมลง คุณป๋าต้องเข้าโรงพยาบาลในวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๑๒ ป่วยอยู่ประมาณ ๓๘ วันก็ไม่ได้กลับออกมาอีกเลย

ชีวิตในครอบครัว คุณป๋าเป็นคนที่รักลูกและเมียเป็นเลิศ เมื่อลูกเล็ก ๆ คุณป๋าดูแลอาบน้ำทำกับข้าวให้ลูกรับประทานด้วยตนเองแม้ในระยะหลังนี้ก็ทำกับข้าวเองบ่อย ๆ บอกว่าทำให้หายเครียดจากการงานได้ ไม่ว่าคุณป๋าจะไปไหนมา เช่น ไปราชการต่างประเทศก็ดีต้องมีของฝากคุณแม่และลูก ๆ ทุกคน ถึงแม้ว่าจะเป็นของเล็กของน้อยก็ตาม คุณป๋าเคยสั่งสอนลูก ๆ และพวกเขยให้ซื่อตรงต่อกันมีผัวเดียวเมียเดียวชีวิตจึงจะเจริญเราต้องให้คนเขาเอาเป็นตัวอย่าง แม้ว่าพวกเราจะยากจนก็ขอให้เราเป็นคนซื่อตรงดูตามอย่างป๋า เพราะความซื่อตรงจึงทำให้ป๋ามีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงมาจนถึงขนาดนี้ได้ ลูกภูมิใจในความซื่อตรงของคุณป๋าเป็นที่สุด จะจดจำคำสั่งสอนนี้ไว้ไม่มีวันลืมและจะปฏิบัติตามคำสั่งสอนของคุณป๋าตราบเท่าชีวิต กับผู้ใต้บังคับบัญชาโดยทั่ว ๆ ไปคุณป๋าก็ให้ความเมตตาปรานีเห็นอกเห็นใจแม้จะเป็นคนเจ้าระเบียบอยู่มากซึ่งถ้าใครไม่ทราบถึงนิสัยที่แท้จริงก็จะเห็นว่าคุณป๋าเป็นคนดุ แต่ถ้าใครเดือดร้อนมาหาแม้ว่าจะช่วยเหลือเองไม่ได้ ก็แนะนำให้ไปหาคนโน้นคนนี้ไม่เคยทำให้ใครผิดหวังในการเข้าพบแม้สักครั้ง คุณป๋าเป็นผู้ที่ใฝ่ในการกุศลทำบุญทำทานเป็นเนืองนิตย์

เมื่อหลัก ๆ เดียวของพวกเราแม่ลูกต้องโค่นลงเช่นนี้ ทำให้ลูกเสียใจอย่างสุดซึ้งยากที่จะหาสิ่งใดเปรียบได้ จริงอยู่ ความตายเป็นของธรรมดา แต่เมื่อเราต้องจากกันอย่างรวดเร็วเช่นนี้ก็ยากที่จะหักใจได้ ลูกขอตั้งจิตอธิษฐานว่า หากชาติหน้ามีจริงลูกขอเกิดเป็นลูกของคุณป๋าทุกชาติไป

ด้วยกุศลผลบุญที่คุณป๋าเคยทำมาดีแล้ว พวกเราแม่ลูกได้กระทำมาแล้วจะทำต่อไปในภายหน้า ขอจงนำดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณป๋าไปสู่สุคติมีความสุขความเจริญในภพใหม่โน้นด้วย เทอญ.

มัลลิกา สิงหกุล

ระลึกถึงคุณป๋า.....

ลูกไม่มีวันลืม วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๒ ไปจนชั่วชีวิต เพราะเป็นวันที่คุณป๋าสุดที่รักยิ่งของลูกได้จากลูกไป ในตอนเช้าลูกพร้อมพี่ ๆ และหลานได้ไปเยี่ยมคุณป๋าเช่นเคย คุณป๋ามีหน้าตาสดใสมาก ยังพูดกับลูกเลยว่า "วันนี้อย่าไปทำงานเลยนะ อยู่คอยพยาบาลป๋า ป๋าออกจากโรงพยาบาลแล้วเราค่อยไปรับส่งหน้าที่ด้วยกัน แล้วถึงค่อยไปรายงานตัวที่กรมสารบรรณทหาร" ลูกก็รับคำหลังจากพี่ ๆ และหลานกลับไปแล้ว ลูกยังคงอยู่เป็นเพื่อนคุณป๋าและคุณแม่ ลูกนั่งคุยเรื่องต่าง ๆ ให้คุณป๋าและคุณแม่ฟัง ในระหว่างคุยลูกก็นวดขาให้คุณป๋าไปด้วย จนกระทั่งบ่าย ๓ โมงลูกจึงได้กลับบ้าน ลูกได้ย้อนกลับไปหาคุณป๋าที่โรงพยาบาลอีกในตอนบ่าย ๕ โมงเย็นโดยพาเพื่อนของพี่สาวคนที่สองไปเยี่ยม คุณป๋าพูดคุยทักทายด้วยเป็นอันดียังได้เรียกลูกไปนวดขาให้ ลูกนวดได้พักใหญ่จึงได้กลับบ้าน และนั่นเป็นการปรนนิบัติคุณป๋าเป็นครั้งสุดท้ายในชีวิตของลูก ตอนหัวค่ำลูกไปที่โรงพยาบาลอีก เมื่อลูกไปถึงลูกใจหายหมดที่ได้เห็นคุณหมอกำลังตรวจวัดหัวใจ ใจลูกสั่นจนแทบยืนทรงตัวไม่อยู่ ยิ่งตอนที่คุณหมอนวดหัวใจให้คุณป๋าและได้ยินเสียงคุณป๋าร้องสั่งให้คุณหมอทำค่อย ๆ ลูกยิ่งขวัญเสียหนักร้องไห้อย่างไม่อายใคร ลูกอยากเจ็บแทนคุณป๋าเหลือเกิน เหลียวมองคุณแม่ก็เห็นยืนหน้าซีดเหม่อลอย ลูกก็ยิ่งพะว้าพะวังห่วงทั้ง ๒ คน ลูกไม่ทราบว่าคุณลุงหมอพรได้พูดแสดงความเสียใจกับลูกแล้วลูกกราบขอบพระคุณไปได้อย่างไร ลูกร้องไห้อย่างหนักใจลูกแทบขาด ลูกถลาเข้าไปกราบเท้าคุณป๋าโดยไม่รู้ตัว โธ่ ก็เมื่อกี้คุณป๋ายังพูดได้อยู่เลยนี่นะ ลูกไม่เชื่อจริง ๆ ว่าคุณป๋าได้จากลูกไปแล้ว แม้ว่าจะได้เห็นกับตาตนเอง ลูกพูดกับคุณแม่ซึ่งนั่งอยู่ข้าง ๆ เตียงคุณป๋าว่าคุณป๋าหลับไปเท่านั้น ประเดี๋ยวคงจะตื่น ลูกทำอะไรไม่ถูกเหมือนคนเสียสติ มือไม้อ่อนไปหมด

นับแต่นี้ไป ลูกไม่มีคุณป๋าสุดที่รักของลูกอีกแล้ว คงเหลืออยู่ก็แต่เพียงรูปภาพและความทรงจำอันแสนจะอบอุ่นเท่านั้น คุณป๋ารักลูก ๆ และคุณแม่มาก มีหัวใจเดียวต่อคุณแม่ บ้านจะรู้สึกอบอุ่นเมื่อมีคุณป๋าอยู่ในบ้าน คุณป๋ามีอารมณ์ขัน ชอบเย้าแหย่และเป็นแบบฉบับอันดีงามของลูก ๆ เอาใจใส่ดูแลลูก ๆ ทุกคนโดยทั่วถึงกันตั้งแต่เด็กจนกระทั่งโต แม้กระทั่งเครื่องแบบทหารของลูก คุณป๋าก็ยังเป็นห่วงใยหาให้ และให้คำแนะนำเสมอ ลูกได้ติดยศร้อยโทในปีเดียวกับที่คุณป๋าได้เลื่อนยศเป็นพลโท ลูกยังหวังที่จะเอาดาวอีกดวงมาอวดคุณป๋า แต่หมดโอกาสเสียแล้ว ยามใดที่ลูกว้าเหว่คิดถึงคุณป๋ามาก ลูกมักจะฝันเห็นคุณป๋าทุกครั้ง ซึ่งเป็นกำลังใจอันวิเศษต่อลูก ในความฝันลูกได้ชวนให้คุณป๋ามาอยู่กับลูก แต่คุณป๋าไม่ยอมอ้างว่ามีธุระทุกครั้ง ซึ่งก็คงเป็นจริงเพราะลูกเห็นคุณป๋าแต่งตัวชุดสนาม มีแฟ้มอันใหญ่ราวกับว่าจะไปประชุม เมื่อยังมีชีวิตอยู่คุณป๋ารักงานมาก ห่วงใยอยากไปทำงาน แม้ขณะเมื่ออยู่โรงพยาบาลก็ยังบ่นอยากจะไปรับส่งหน้าที่ให้เรียบร้อย

คุณป๋าเป็นผู้มีจิตใจกว้างขวางโอบอ้อมอารี เป็นที่พึ่งแก่ทุก ๆ คน ชอบทำบุญให้ทานเป็นเนืองนิตย์ มักจะมีพระมาขอความช่วยเหลือเสมอ คุณป๋าจะช่วยทุกครั้งด้วยความเต็มใจเป็นอย่างยิ่ง และมักจะแบ่งบุญให้ลูก ๆ ได้อนุโมทนาบุญด้วยทุกครั้ง

ด้วยกุศลผลบุญที่คุณป๋าได้กระทำมาตลอดชีวิต จงเป็นแรงดลบันดาลให้คุณป๋าสุดที่รักยิ่งประสบความสุขในสัมปรายิกภพ ลูกขอน้อมจิตอธิษฐานให้ได้เกิดมาเป็นลูกของคุณป๋า ซึ่งมีเกียรติประวัติอันดีงามในทุกด้าน ทุก ๆ ชาติไป.

ร้อยโทหญิง จีระพันธ์ ไทยวัฒน์

ดวงใจของลูกแป๊ว

เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๒ หลังจากลูกขึ้นตึกทำงานแล้ว มีโทรศัพท์ถึงลูกบอกให้ไปรับโทรเลขด่วน ลูกถามว่าของใคร เขาก็ตอบมาว่าเป็นของลูก แวบหนึ่งลูกนึกถึงคุณป๋าทันทีเพราะว่าเมื่อคืนนี้ (ที่ ๒๔) ลูกฝันถึงคุณป๋าว่านอนนุ่งกางเกงแพรสีน้ำตาลไม่ใส่เสื้ออยู่บนเสื่อ ในฝันนั้นคุณป๋านอนหลับตานิ่งเหมือนทุกครั้งที่เคยให้ลูกนวดให้ สักครู่ก็เลือนหายไป ลูกตกใจตื่น รู้สึกจิตใจไม่ค่อยแจ่มใสนัก ลูกไปรับโทรเลข วิ่งจี๋ไปอย่างรีบด่วน เมื่อเปิดออกอ่านลูกยืนแทบไม่อยู่ ในโทรเลขเขียนว่าป๋าเสียเสียแล้วเมื่อคืนนี้ ประมาณ ๓ ทุ่มกว่าๆ แล้วลงชื่อว่าหมอ ลูกไม่รู้ว่าเดินมาตึกที่ลูกทำงานได้อย่างไร พี่หัวหน้าตึกถามว่าใครเป็นอะไร ลูกส่งโทรเลขให้ดูแล้วร้องไห้อย่างที่ลูกไม่เคยร้องอย่างนั้นมาก่อนเลยในชีวิต ตลอดทางที่นั่งรถจากศรีราชากลับบ้านลูกร้องไห้ตลอดเวลา ใจหนึ่งก็ไม่อยากเชื่อ ภาวนาว่าขออย่าให้เป็นอย่างนั้นเลย กลับมาถึงบ้านใคร ๆ มากันเต็มไปหมดแต่งดำทั้งสิ้น ลูกไม่พูดกับใครเลยวิ่งไปหาคุณแม่ในห้องนอนของทุกอย่างที่ขนมาจากโรงพยาบาลยังกองอยู่เต็มไปหมด ทั้งหมดนี้ยืนยันได้ว่าคุณป๋าได้จากไปแล้วจริงๆ คุณแม่กำลังเตรียมตัวจะไปวัด เมื่อถึงวัดแล้วลูกรีบเดินขึ้นไปข้างบน ลูกทนเกือบไม่ไหวใจจะขาดรอน ๆ คุณป๋าสุดที่รักของลูกนอนสงบนิ่งอยู่บนตั่ง คลุมด้วยแพรเพลาะสีเหลือง แต่งชุดขาว ลูกไปกราบแล้วจับมือไว้แน่น มือนั้นเย็นชืด หมดสิ้นแล้วร่มโพธิ์ร่มไทรทูนหัวทูนเกล้าของลูก เราทุกคน พี่น้องทั้งแปดรวมทั้งคุณแม่นั่งรายล้อมรอบ ๆ ตั่ง ทุกดวงหน้ามีน้ำตาอาบไปหมด ความวิปโยคอย่างนี้ถ้าไม่ประสบกับตัวใครแล้วเขาเหล่านั้นจะไม่มีวันรู้ซึ้งถึงทุกข์โศกของพวกเราเลย

คุณป๋าเป็นยอดบูชาของลูก ๆ ทั้งด้านการงาน การเรียน และชีวิตส่วนตัว ชอบทำอาหารรับประทานและสั่งซื้อกับข้าวได้ทุกอย่างไม่ลืมแม้แต่ใบโหระพาหรือใบมะกรูด ชอบให้ลูก ๆ ทำกับข้าวหรืองานบ้านทุกอย่างเองมากกว่าให้คนอื่นทำ เสื้อใส่ไปทำงานลูก ๆ ต้องรีดให้ รองเท้าต้องมันปราบ ลูก ๆ ร้อยหูเข็มขัดให้หรือช่วยติดกระดุมเสื้อชุดขาวให้เป็นต้น ลายมือคุณป๋านั้นสวยงามเป็นระเบียบมากทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เมื่อลูกยังเล็กอยู่คุณป๋าจะอาบน้ำให้แล้วหวีผมให้ พวกเราก็คอยบอกว่าวันนี้จะแสกผมทางซ้ายทางขวาหรือแสกตรงกลางแบบคุณป๋าเป็นต้น ลูกทำผิดคุณป๋าไม่เว้นเลยที่จะตีลูก เวลาตีก็ตีหมดทั้งพวกที่เสียงดังเกินไปหรือทำผิด พอตีลูกแล้วก็เรียกไปอาบน้ำ เป็นที่น่าเสียดายที่คุณป๋าต้องจากพวกลูก ๆ ไปต่างประเทศอยู่เสมอ ๆ ทำให้เราห่างเหินกันไปบ้างได้ใกล้ชิดแต่คุณแม่ คุณป๋ากลับจากต่างประเทศคราวใดมักจะมีของฝากลูก ๆ ทุกคนและเหมือนกันหมด คาดคะเนเก่งแม้กระทั่งขนาดเบอร์ของเสื้อผ้าลูก ๆ ใช้ได้หมด ชอบซื้อเสื้อกันหนาวกางเกงเสื้อเชิ้ต มาฝากจากต่างประเทศ ความใจกว้างอันนี้บางครั้งก็เผื่อแผ่ไปถึงคนใกล้ชิดญาติ ๆ ด้วย คุณป๋ามอบเงินส่วนหนึ่งบำรุงพุทธศาสนาถึงสิ้นเดือนจะมีพระจากวัดต่าง ๆ มาหาคุณป๋าก็จะถวายเงินไปเสมอ ๆ การกุศลสิ่งใดมีใครมาเอ่ยปากให้ทราบจะร่วมด้วยดียิ้มแย้มแจ่มใส เมื่อลูก ๆ โตขึ้นแล้วนี้คุณป๋าไม่เคยตีได้แต่ว่ากล่าวสั่งสอน และมีนิสัยช่างเล่น ให้น้องคนเล็กดีดกีร์ต้าแล้วคุณป๋าจะแต่งเพลงตลก ๆ ขำขันสั้น ๆ คลอกีร์ต้า แล้วพวกเราก็นั่งหัวเราะกัน บางทีก็เล่นไล่จับพวกลูก ๆ ก็ส่งเสียงเกรียวกราววิ่งหนี คุณแม่เป็นคนดู หรือไม่ก็พานั่งรถไปเที่ยวจังหวัดใกล้ ๆ ซื้อผักผลไม้กลับมาทำกับข้าวที่บ้าน คุณป๋าขี่จักรยานขึ้นทางด้านขวาของรถ ลูกเคยหัดบ้างแต่ก็ทำไม่ได้ ลูกถนัด

แต่ขึ้นด้านซ้ายของรถ ลูกเคยถาม คุณป๋าก็ตอบว่านั่นแล้วแต่ความถนัดของแต่ละบุคคล คุณป๋าเป็นบุคคลรักเดียวใจเดียว รักคุณแม่แต่เพียงคนเดียว ครอบครัวเราจึงเป็นปกติสุขเรื่อยมา

เมื่อลูกเข้าเรียนพยาบาลที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์นั้นรู้สึกว่าคุณป๋าดีใจมากเพราะอยากให้ลูกเป็นพยาบาลสักคนหนึ่ง ลูกเข้าประจำใหม่ ๆ คุณป๋าและคุณแม่ไปเยี่ยมทุกอาทิตย์ เวลาจะรับกลับเสาร์อาทิตย์ก็ไปรับเองทุกครั้ง แม้กระทั่งลูกเรียนเกือบสำเร็จคุณป๋ามาจากพิษณุโลกก็มาเยี่ยมมารับลูกทุกครั้งพร้อมด้วยของฝาก พวกแคบหมูและแหนมไม่เคยขาด คุณป๋าไปรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เชียงใหม่ขากลับก็ซื้อเข็มกลัดผ้าไหมมาฝากเสมอ ลูกเรียนสำเร็จแล้วลูกได้รับเงินเดือนเดือนแรกลูกนำเงินมาให้คุณป๋าคุณแม่แต่ไม่ยอมรับ บอกให้ไว้ใช้เองลูกแย้งว่าเป็นมงคลในชีวิตแก่ลูกเพราะเป็นเงินเดือนเดือนแรกควรที่จะนำมาให้พ่อแม่ คุณป๋าคุณแม่ถึงยอมรับเงินของลูก ประกายตาที่มองดูลูกนั้นทำให้ลูกอบอุ่นซาบซึ้งใจไปตราบนานเท่านาน เมื่อลูกไปอยู่ศรีราชาแล้วมาเยี่ยมบ้านคราวสุดท้ายก่อนคุณป๋าเสียไม่กี่วัน คุณป๋ายังพูดกับลูกเมื่อจะลากลับไปขึ้นรถว่า ถ้าโชคดีแป๊วมาคราวหน้าป๋าคงได้กลับไปอยู่บ้านแล้วละลูก และคุณป๋าคุณแม่ก็เดินออกมาส่งลูกที่ระเบียงโรงพยาบาล ลูกแหงนหน้าขึ้นไปมองเห็นยืนคู่กันที่ระเบียงทอดสายตามองตามรถลูกด้วยความเป็นห่วง ลูกหันไปโบกมือและไม่ทราบว่าด้วยเหตุใดจึงเป็นดาราเจ้าน้ำตาไปได้ น้ำตาลูกไหลพรากลงอาบหน้าหันไปมองแล้วมองอีกผ่านม่านน้ำตาออกไป ลูกมองจนกระทั่งลับเหลี่ยมตึก ลูกคิดว่าอีก ๗–๘ วันก็จะได้หยุดอีกก็จะมากรุงเทพ ฯ แต่นั่นแหละคือครั้งสุดท้ายในชีวิตนี้ที่ลูกจะได้เห็นคุณป๋าในสภาพที่มีชีวิตเลือดเนื้อเต็มที่ ยิ้มหัวพูดคุยกับลูกได้ เพราะเมื่อลูกกลับมาอีกครั้งหนึ่งนั้นคุณป๋า

ไม่ได้พูดยิ้มหัวกับลูกอีกเลย นอนสงบนิ่ง มิใยที่ลูกจะร่ำร้องแทบหัวอกจะแยกสลาย ลูกเสียใจนักที่เรียนพยาบาลมาแต่ลูกก็เคยพยาบาลคุณป๋า เช็ดตัวให้ เปลี่ยนเสื้อให้ไม่กี่ครั้ง ลูกไปพยาบาลแต่คนอื่น เห็นคนอื่นสิ้นใจไปต่อหน้าต่อตาไม่รู้กี่ร้อยราย แต่กับพ่อของลูกเอง ลูกกลับไม่มีวาสนาจะได้เห็นใจเลยเมื่อตอนสิ้นใจ ทั้งหมดที่ลูกเขียนมานี้ไม่ได้ครึ่งของความประทับใจ แม้เมื่อคุณป๋าสิ้นแล้ว ก็ยังมาให้ลูกฝันเห็นบ่อยที่สุด ในฝันเราได้พูดคุยกันเสมอ ๆ และลูกมักจะตกใจตื่นตอนตี ๔ ครึ่งทุกครั้งที่ลูกฝันเห็น คุณป๋าเป็นห่วงลูกมากเพราะเป็นลูกผู้หญิงคนเดียวที่ยังไม่ได้แต่งงาน ลูกทราบดี

ด้วยเดชะบุญกุศลใด ๆ ที่ลูกได้สร้างสมในชาตินี้จงช่วยดลบันดาลให้คุณป๋าของลูกประสบสุขในสัมปรายภพ แต่ถ้าจะเกิดในชาติใด ๆ ก็ตามลูกขอภาวนาให้ได้เป็นลูกคุณป๋าอีกทุก ๆ ชาติ ขอให้ลูกได้เกิดเป็นลูกของสุภาพบุรุษนักรบ รักเดียวใจเดียว ซื่อสัตย์ มั่นคง เช่นชาตินี้ตลอดไป.

จากดวงใจของลูก

สุภาภรณ์ โพธิกนิษฐ

สุดบูชาของลูกแจ๊ด

เช้าของวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๒ ลูกไม่นึกเลยว่าจะเป็นวันสุดท้ายที่จะได้ปรนนิบัติคุณป๋า พอลูกไปถึงตอนเช้าคุณป๋าเพิ่งเสร็จจากอาบน้ำและมาให้ลูกเช็ดตัวต่อจากพี่จิ๋ม ลูกยังได้เช็ดเท้า เช็ดตามขา แขนและตามตัวต่อจากนั้นลูกก็หยิบน้ำหอมให้คุณป๋าใส่แต่เช้าวันนี้คุณป๋าไม่ได้พูดได้แต่มองดูลูกเฉย ๆ เพียงแต่บอกว่าเพลียมาก เมื่อแต่งตัวเสร็จแล้วคุณป๋าก็รับประทานอาหารและขึ้นไปนอนพักบนเตียงลูกก็พาหลานกลับมาบ้านและตลอดจนถึงตอนเย็นก็ไม่ได้ไปเยี่ยมอีกเพราะคิดว่าคุณป๋าสบายดีแล้วและลูกต้องอยู่เฝ้าบ้าน ประมาณ ๓ ทุ่มกว่าจ่าคนขับรถก็มาตะโกนที่บ้านบอกว่า ท่านเสียเสียแล้วทีแรกลูกไม่เชื่อลูกยังไปดุเขาว่าเอาอะไรมาพูดแต่เมื่อเห็นจ่าหน้าซีดและพวกน้อง ๆ ก็เตรียมตัวกันจะไปโรงพยาบาลลูกรู้สึกเหมือนใครมากระชากดวงใจไปจากอก งงงันและไม่ทราบว่าลูกกระโดดขึ้นรถตามไปโรงพยาบาลได้อย่างไรเพราะไปในสภาพแต่งชุดนอนซึ่งถ้ามีใครอยู่ที่นั่นก็คงจะนึกว่าบ้าที่แต่งชุดนั้นไปโรงพยาบาลแต่ลูกไม่คิดอะไรทั้งสิ้นต้องการอย่างเดียวที่จะไปให้ถึงคุณป๋าให้ได้ เมื่อไปถึงก็กราบที่เท้าคุณป๋าซึ่งนอนสงบนิ่งเหมือนคนนอนหลับ ลูกไม่นึกเลยว่าชาตินี้ลูกจะขาดคุณป๋าผู้ที่ให้ทั้งความรักและความอบอุ่นแก่ลูก ๆ ไปรวดเร็วถึงเพียงนี้ตลอดชั่วชีวิตของคุณป๋าประกอบแต่กรรมดีอยู่เสมอ รักลูก รักคุณแม่เป็นชีวิตจิตใจไม่เคยทำให้คุณแม่และลูกต้องเจ็บช้ำน้ำใจ คุณป๋าเป็นทั้งพ่อและเพื่อนใครมีเรื่องอะไรมาปรับทุกข์ให้ฟังคุณป๋าก็รับฟังไว้และให้คำแนะนำที่ดีต่อไป แม้แต่ตอนที่สามีของลูกจะไปเกาหลีเมื่อไปลาที่โรงพยาบาลคุณป๋า

ยังได้สั่งสอนขอให้ปฏิบัติตนให้สมกับเป็นทหาร ให้ซื่อสัตย์และอวยพรให้เดินทางไปโดยปลอดภัย คุณป๋ามีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ทุก ๆ คนที่มาขอความช่วยเหลือรวมทั้งญาติและมิตรด้วย

คุณป๋าเป็นคนที่ไม่เจ้าชู้บ้านของเราจึงมีแต่ความอบอุ่น เย็นลงก็เห็นคุณป๋าและคุณแม่รวมทั้งพี่ ๆ น้อง ๆ อยู่พร้อมหน้ากัน ต่อแต่นี้ไปไม่มีอีกแล้วที่ลูกจะได้เห็นคุณป๋าอันเป็นสุดที่รักของลูก นอกจากความทรงจำอันเก่าก่อนเท่านั้น ความทุกข์ของลูกใหญ่หลวงจนสุดที่จะบรรยายได้ แต่ถึงแม้ว่าคุณป๋าจะจากไปแล้ว ลูกก็ยังดีใจที่ได้เกิดมาเป็นลูกของคุณป๋า ซึ่งมีทั้งความซื่อสัตย์ กล้าหาญและมีความรู้สมกับที่เป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ลูกขออธิษฐานด้วยกุศลผลบุญที่คุณป๋าได้กระทำไว้ตลอดชาตินี้กับขออานุภาพแห่งพระพุทธองค์จงเป็นดวงประทีปส่องนำทางให้ดวงวิญญาณของคุณป๋าได้ไปสิงสถิตอยู่ ณ ทิพยพิมาน หากชาติหน้ามีจริงลูกแจ๊ดขอให้เกิดเป็นลูกของคุณป๋าทุก ๆ ชาติไป.

รักอาลัยอย่างสุดซึ้ง.... ลูกแจ๊ด

เพ็ญนภา สิริสุขะ

คุณป๋าของลูก

ยี่สิบสี่มิถุนามหาเศร้า
วันที่เราต้องพรากจากโพธิ์ใหญ่
ลูกลูกนี้สุดแสนจะอาลัย
คุณป๋าไปไกลลับไม่กลับคืน

เคยคุ้มครองป้องปักษ์พิทักษ์ลูก
พันผูกแต่น้อยจนเติบใหญ่
สั่งสอนอบรมทั้งห่วงใย
จะหาใครแม้นเหมือนไม่มีเลย

ยามติดขัดเรื่องวิชาที่แสนยาก
คุณป๋าพากเพียรขยายไม่หน่ายแหนง
จนรู้จริงเห็นความตามแสดง
เปรียบเหมือนแสงสว่างช่วยอำนวยทาง

เมื่อยามไข้อยู่ใกล้คอยปกปักษ์
ด้วยความรัก, อาทร, ร้อนรุ่มจิต
ไม่ท้อแท้หน่ายเหนื่อยเลยสักนิด
โอ้ยิ่งคิดยิ่งเศร้าร้าวกมล

ความโอบอ้อมอารีที่มีอยู่
ใครใครรู้ว่าจริงแท้แน่ไฉน
เป็นผู้ให้และสละอยู่ร่ำไป
ทั้งผู้น้อย, ผู้ใหญ่ ย่อมรู้ดี

คุณป๋าตั้งอยู่ในสัจจธรรมที่ล้ำเลิศ
สิ่งประเสริฐ, ยุติธรรม นำแถลง
ใครผิดก็ว่าผิดไม่คลอนแคลง
ใครแสดงว่าถูกต้องก็ป้องกัน

เป็นแม่ทัพที่แข็งและแกร่งกล้า
เป็นบิดาที่ประเสริฐเลิศไฉน
เป็นทั้งครู, พ่อ, เพื่อน คอยเตือนใจ
เป็นหลักชัยให้ลูกลูกได้ผูกพัน

นับแต่นี้ต่อไปจะไม่พบ
กับความอบอุ่นใจคล้ายดังก่อน
มีแต่ความอ้างว้างแสนอาวรณ์
ยามทุกข์ร้อนใครเล่าจะเฝ้าประโลม

ถ้าชาติหน้ามีจริงเหมือนดังว่า
เทพเทวาโปรดช่วยอำนวยผล
ให้เกิดเป็นลูก "คุณป๋า" ทุกทุกคน
โปรดช่วยดลดังจิตมั่นอย่าผันแปร

ขอตั้งจิตอธิษฐานบนบานสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์ยิ่งในสกลช่วยดลให้
ดวงวิญญาณบริสุทธิ์ "คุณป๋า" ไซร้
สถิตย์ในสุคติภพสบสุข ... เทอญ.

จากลูกทั้งแปดคน

แต๋ว, เอี๊ยด, จิ๋ม, แป๊ว

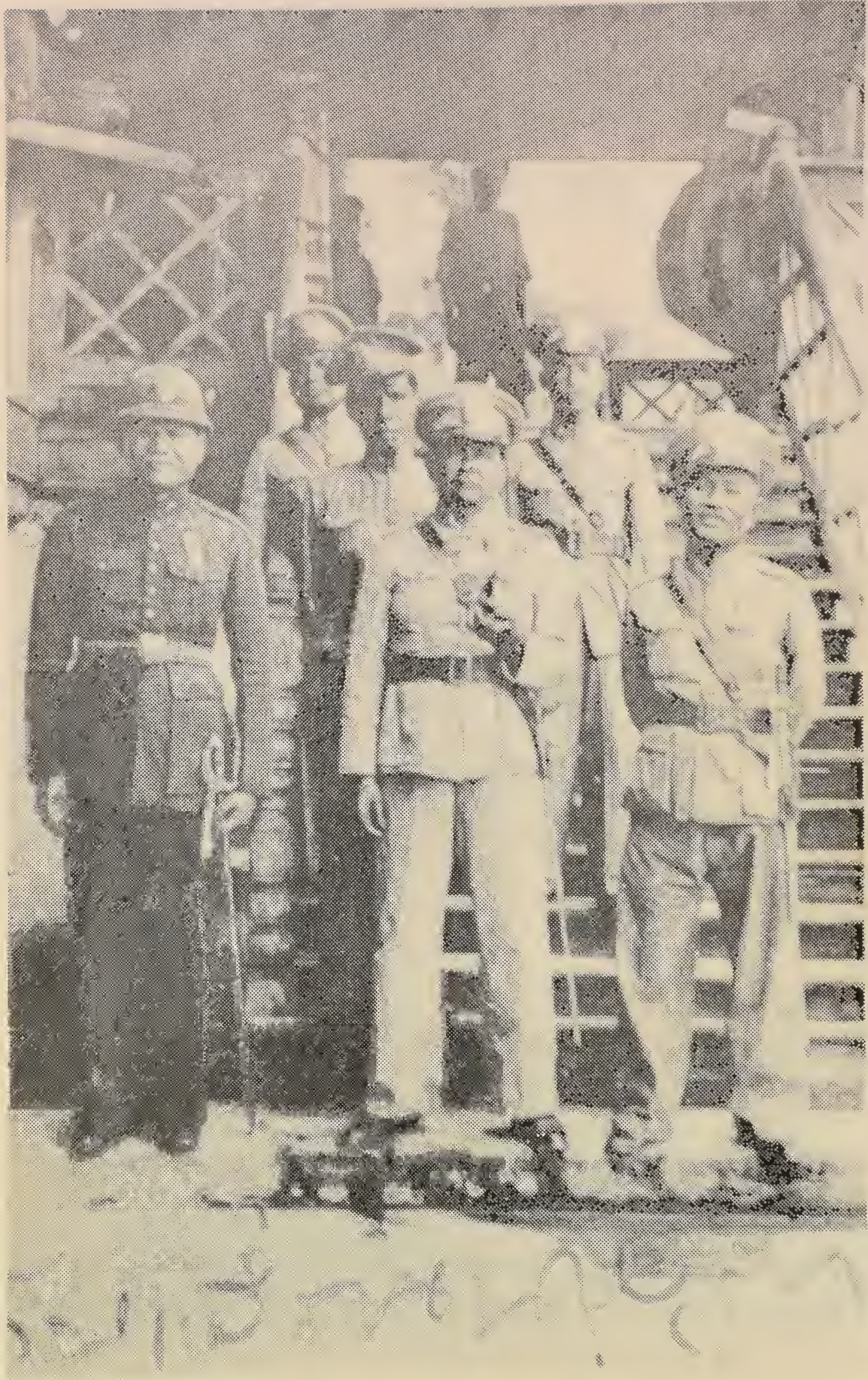
แจ๊ด, ขวด, เจียบ, ปุ๋ม

ภาพชีวิตในอดีต

เครื่อง[illegible]

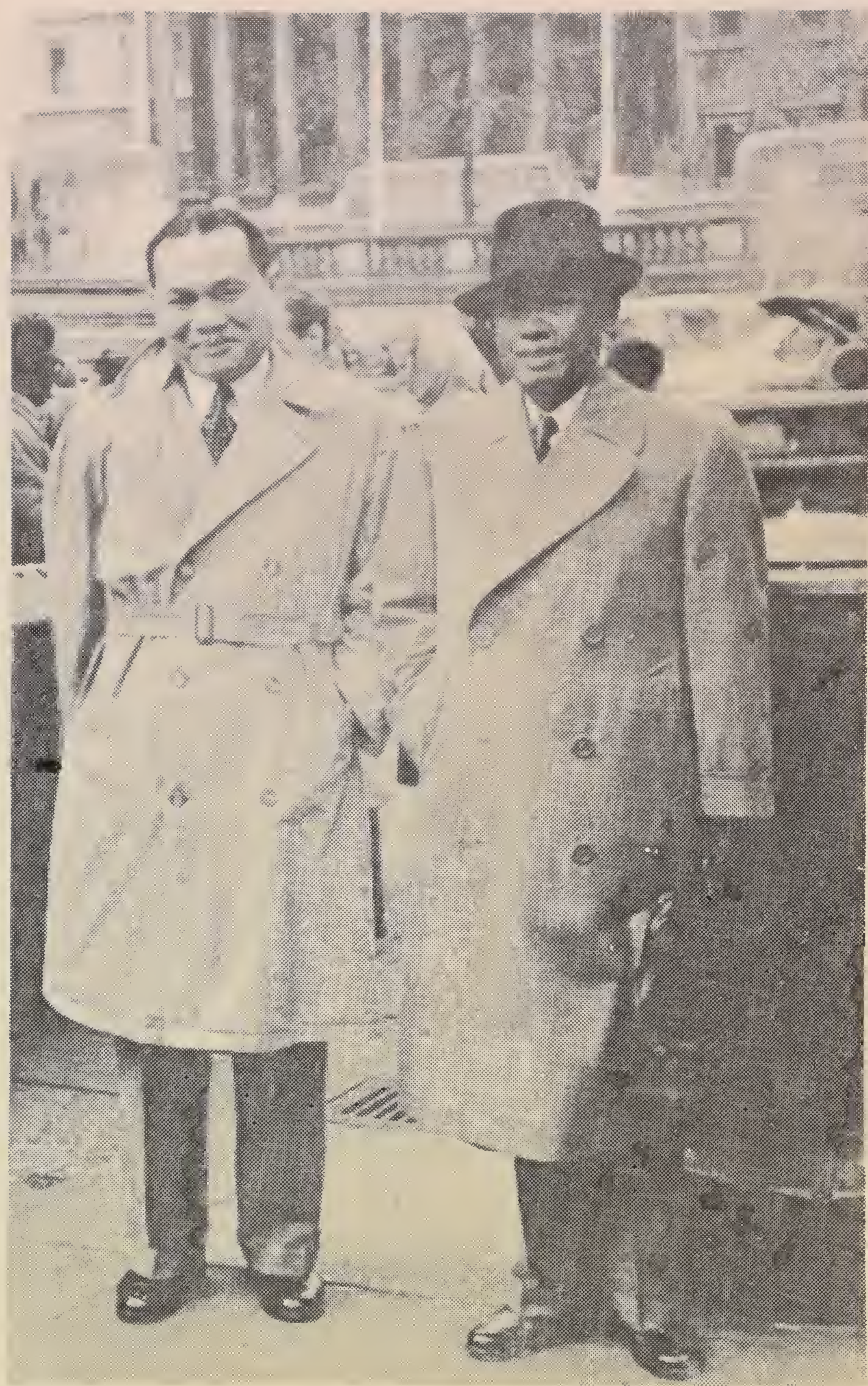
เมื่อเริ่มออกรับราชการ

กับเพื่อนนายตำรวจที่สถานีตำรวจจังหวัดแม่ฮ่องสอน

เมื่อคราวไปประจำอยู่กับหน่วยทหารอังกฤษที่สิงคโปร์

เมื่อไปศึกษาการทหารที่โรงเรียนนายทหารชั้นผู้ใหญ่
ในประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษ

ระหว่างเดินทางไปรับหน้าที่ผู้บังคับกองพันอิสระ กรมผสมที่ ๒๑
หน้าพระบรมมหาราชวังในกรุงโตเกียว

วันแรกในเกาหลีใต้ระหว่างการรับหน้าที่

พ.อ. วิลสัน ผู้บังคับการกรมที่ ๙ และ พลตรี ยัง ผู้บัญชาการกองพลที่ ๒

ในแนวกองร้อย ซี ที่กุมวา

จากเกาหลีใต้ไปศึกษาที่โรงเรียนเสนาธิการทหารบก
ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในห้องเรียน

ประดับเหรียญซิลเวอร์สตาร์ และ ตรา ลีเยียน ออฟ เมอร์ริต
ที่โรงเรียนเสนาธิการทหารบกสหรัฐอเมริกา

ภายหลังประดับเหรียญ ฯ

เมื่อเป็นผู้บังคับการกองนักเรียนนายร้อย
โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

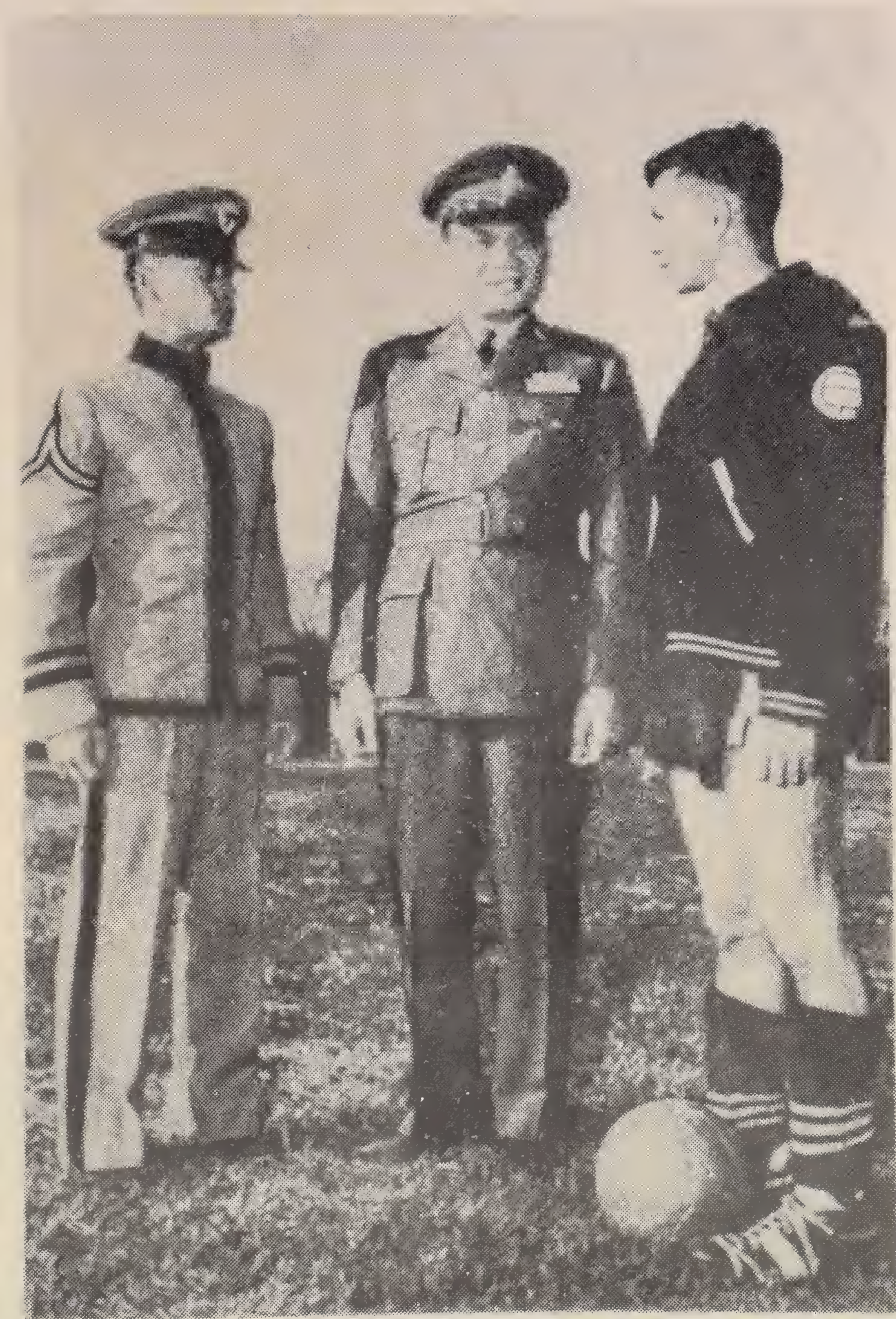

เมื่อเบ็นผู้บัญชาการโรงเรียนเสนาธิการทหารบก (สวนสนปฏิพัท)
ทำบุญโรงเรียนเพื่อเบ็นสวัสดิมงคล

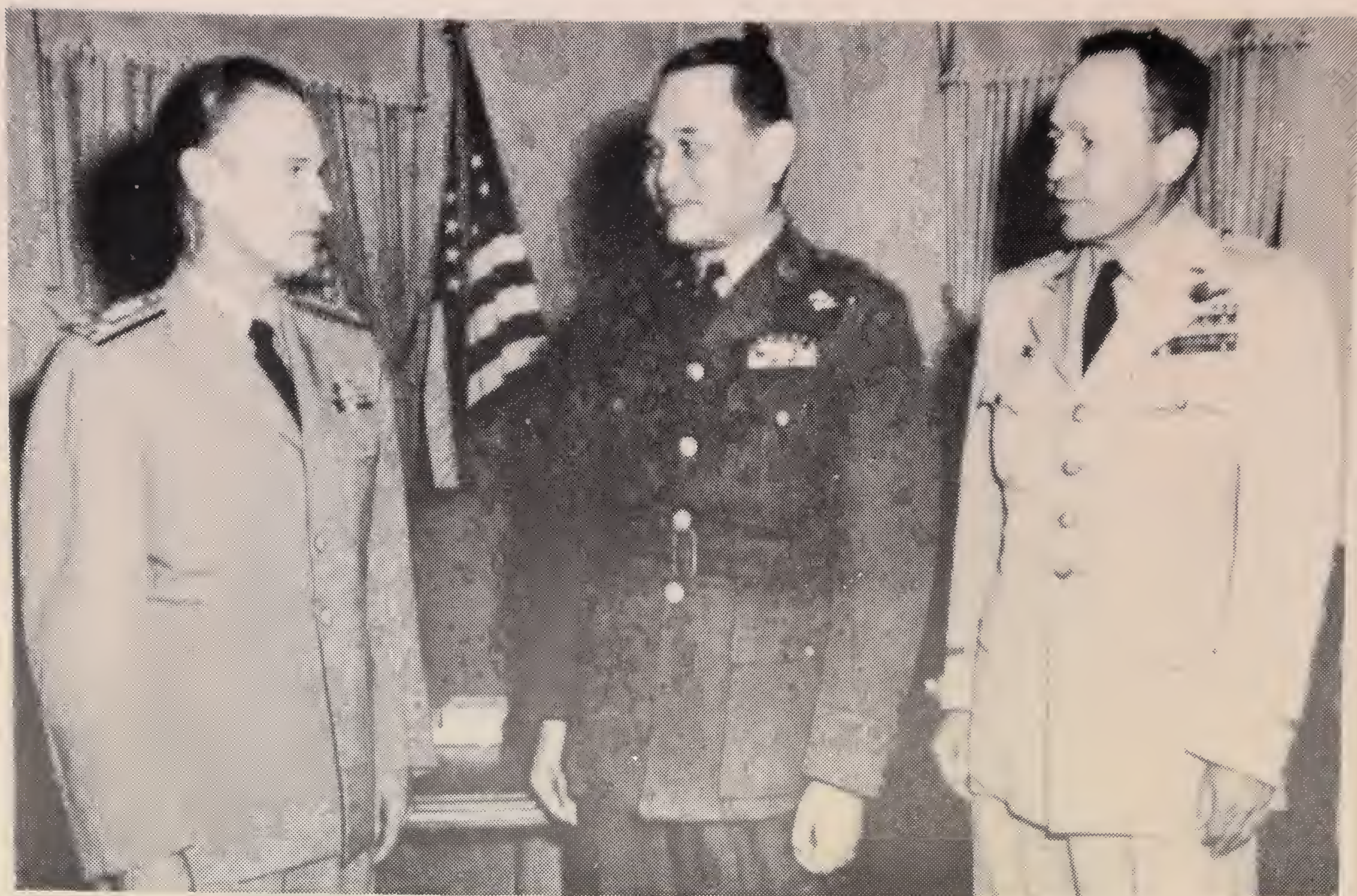
ครอบครัว ณ ชายหาดหน้าบ้านพักสวนสน

เมื่อดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
เป็นผู้ริเริ่มห้องพระบารมีปกเกล้า

ดูกิจการทหาร ณ สหรัฐอเมริกา
โรงเรียนนายร้อยทหารบกเวสปอยท์

ฟอร์ท เบนนิง มลรัฐยอร์เยียร์

โรงเรียนเสนาธิการทหารนอร์ฟอร์ก เวอร์ยิเนียร์

เยี่ยมกองร้อยอิสระ ผลัดที่ ๑๔ ที่อุนชอนนิ เกาหลีใต้

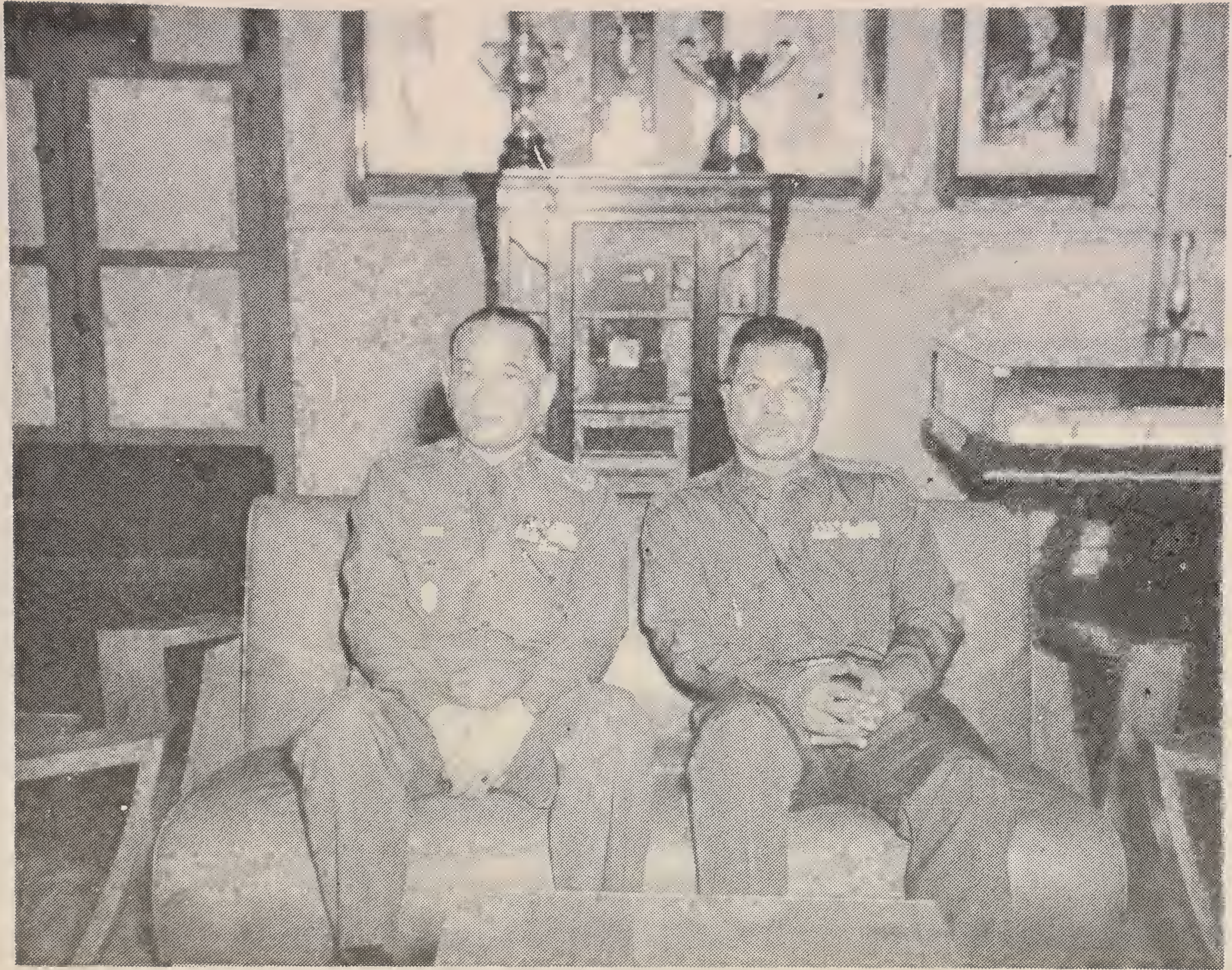

แวะนมัสการพระที่วัดนารา กรุงโตเกียว

ในออสเตรเลียกับนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๓

โรงงานถลุงเหล็กในออสเตรเลีย

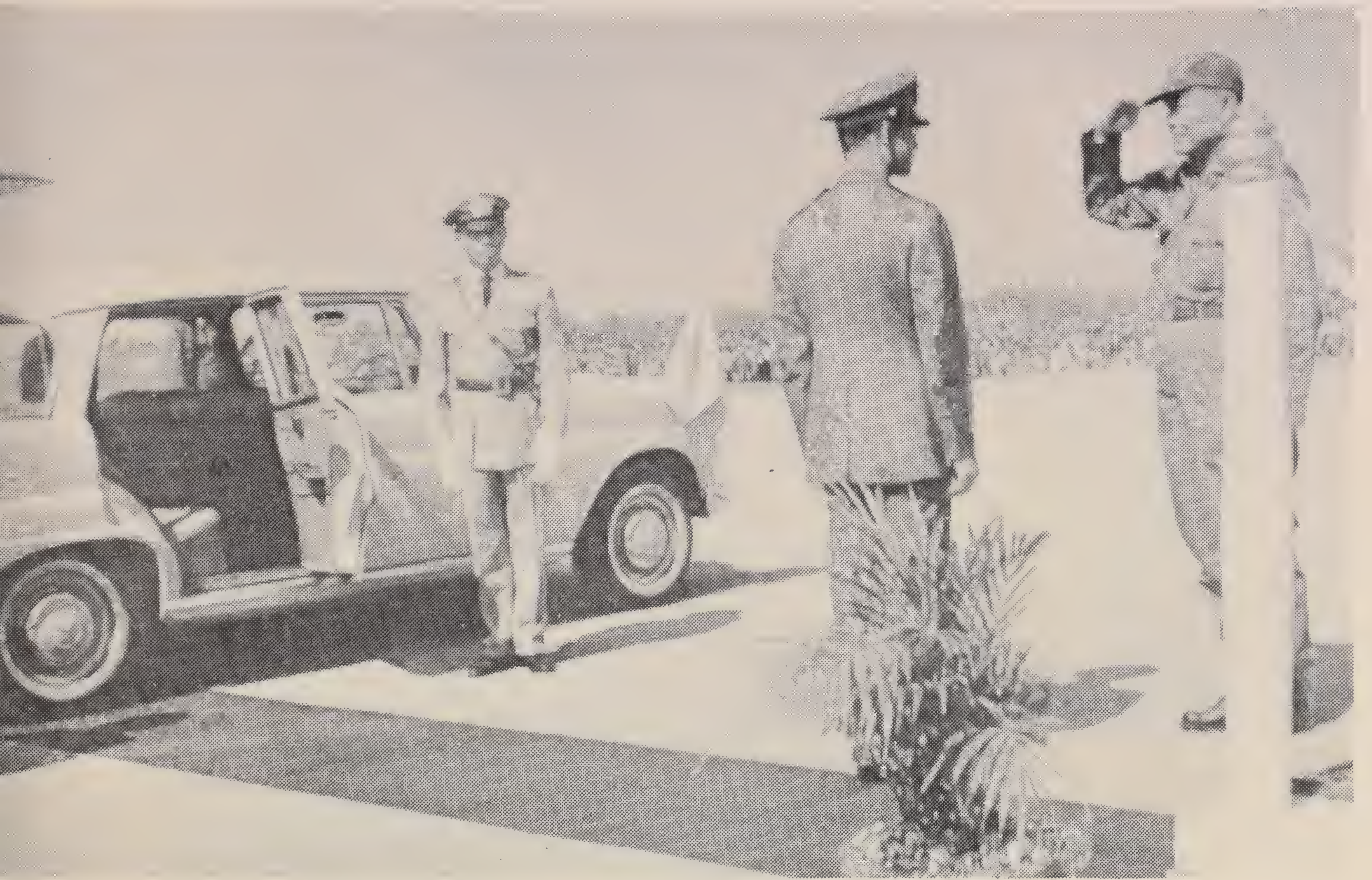
จากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
ไปเป็นผู้ชำนาญการกองทัพบก

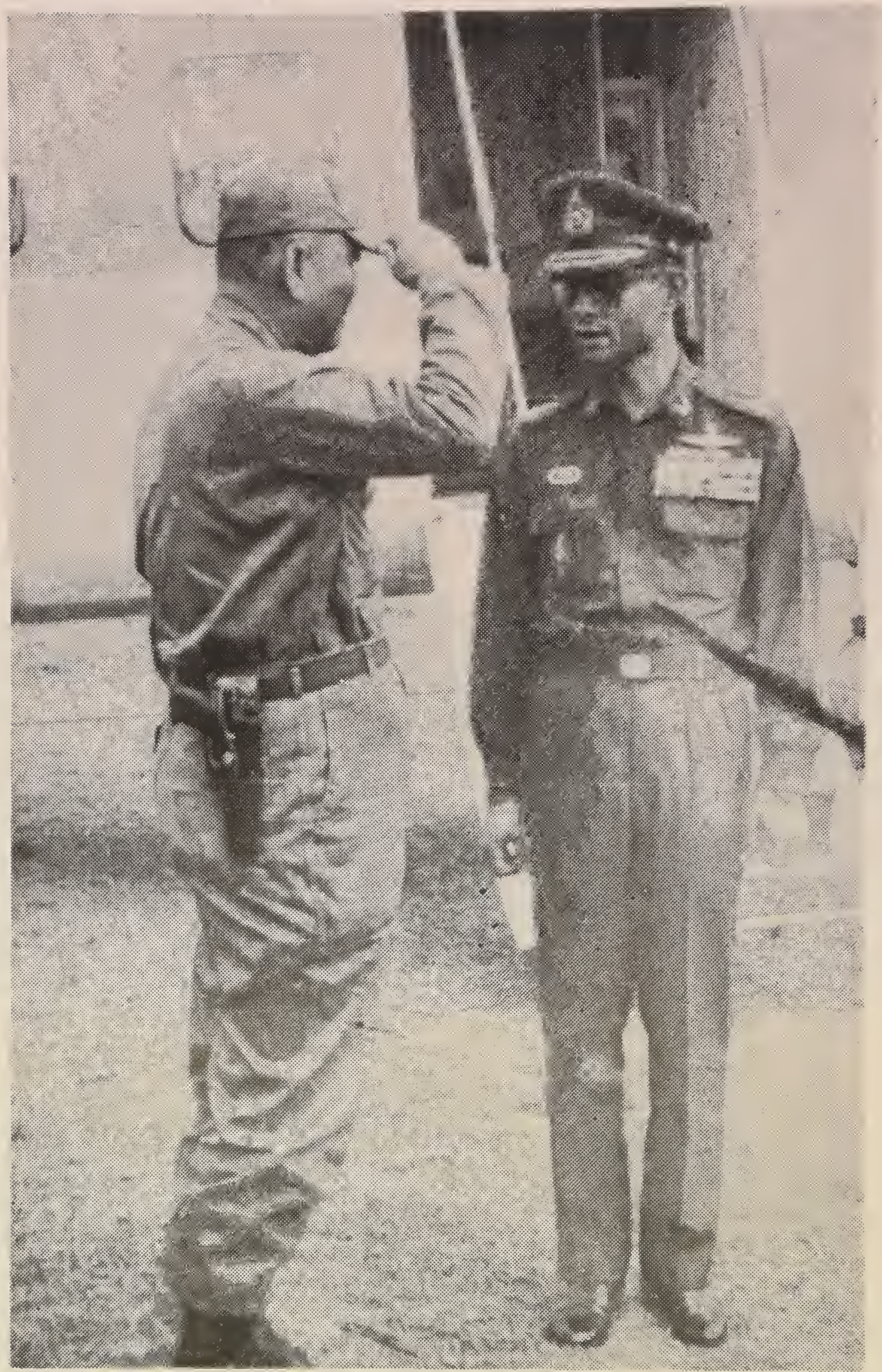
จากวิทยาลัยการทัพบก

ไปดำรงตำแหน่งแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๓

ขณะเมื่อดำรงตำแหน่งแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๓

รับเสด็จล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์ เมื่อเสด็จจังหวัดเชียงราย
เพื่อทรงพระราชทานพระพุทธนวราชบพิตรให้จังหวัดเชียงราย

กำลังถวายรายงาน

กำลังถวายรายงานรับเสด็จล้นเกล้าฯ เมื่อเสด็จจังหวัดน่าน

ตามเสด็จล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ ทรงเยี่ยมทหารบาดเจ็บ
ที่โรงพยาบาลจังหวัดน่าน

ตรวจการฝึกที่อำเภอด่านซ้าย

พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

พุทธศักราช ๒๕๑๒

โดย

หม่อมหลวงปีย์ มาลากุล

พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา หรือ พระราชพิธีศรีสัจจปานกาล เป็นพระราชพิธีใหญ่สำหรับแผ่นดินมาแต่โบราณกาล เพิ่งยกเลิกเมื่อเปลี่ยนการปกครองแล้ว บัดนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีนี้ขึ้นอีกเมื่อวันที่ ๒๔ และ ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๒ แต่ผู้ที่ถือน้ำพระพิพัฒน์-สัตยา ในพระราชพิธีครั้งนี้ เฉพาะผู้ที่เป็นสมาชิกราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี เท่านั้น และไม่ได้เรียกการพระราชพิธีนี้ว่า พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา หรือ พระราชพิธีศรีสัจจปานกาล แต่เรียกว่า "พระราช-พิธีพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี" ซึ่งผนวกการพระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี กับถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเข้าด้วยกัน

พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เป็นพระราชพิธีที่รวมทั้งพิธีทางพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ ในสมัยโบราณมีปีละ ๒ ครั้ง คือ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๕ ครั้งหนึ่ง และแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๐ อีกครั้งหนึ่ง ถ้าจะลำดับการพระราชพิธีนี้เพียงสังเขปจะเป็นดังนี้

ทำน้ำพระพุทธมนต์

ทำน้ำพระพุทธมนต์ให้เป็นน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

สาบานตน และ

ดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

น้ำพระพิพัฒน์สัตยา เป็นน้ำที่ชำระพระแสง ในเรื่องการใช้น้ำชำระพระแสงเป็นน้ำพระพิพัฒน์สัตยานี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราชาธิบายว่าคงเริ่มด้วยวิธีขัตติย หรือกษัตริย์ คือ ทหาร ซึ่งเป็นผู้ถืออาวุธหรือหาเลี้ยงชีพด้วยคมอาวุธ พวกขัตติยย่อมรักและหวงแหวนอาวุธไม่ยอมให้ห่างกาย เมื่อจะสาบานก็ใช้อาวุธซึ่งอยู่ใกล้ตัว หยิบง่ายกว่าสิ่งอื่นล้างน้ำให้รับประทานควบไปกับคำสาบาน และมีเค้าที่มาอีกทางหนึ่งก็คือ ในประกาศคเชนทรัศวสนานกล่าวว่า น้ำที่ล้างพระแสงขรรค์ ชื่อ ฑีฆาวุ ใช้ดื่มเพื่อเป็นสิริมงคลเหมือนน้ำมนต์

ในสมัยอยุธยาการถือน้ำก็ทำเช่นเดียวกับในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ข้าราชการถือน้ำที่วัดพระศรีสรรเพชญ์ แล้วย้ายไปที่วิหารวัดมงคลบพิตร ถือน้ำแล้วนำดอกไม้ธูปเทียนเข้าถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) แล้วจึงเข้าเฝ้าฯ ถวายบังคม

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการพระราชพิธีในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม บนธรรมาสน์ศิลาในพระอุโบสถ ประดิษฐานพระพุทธรูปชัยวัฒน์รัชกาลที่ ๑ พระชัยวัฒน์รัชกาลที่ ๕ พระชัยวัฒน์เนาวโลหะน้อย พระปริยัติธรรมสามพระคัมภีร์ เทวรูปพระอิศวร พระอุมา พระนารายณ์ และพระพรหม

พระแสงที่เชิญออกประดิษฐานโดยพาดบนบันไดแก้ว คือพระแสงศรสามองค์ พระแสงหอกเพชรรัตน เทวรูปเชิญพระขรรค์ธารพระกร เทวรูปอีกองค์หนึ่งเชิญลุ้งพระสุพรรณบัฏ พระแสงองค์อื่น ๆ บรรจุหีบมุกตั้งอยู่หน้าโต๊ะหมู่พระพุทธรูป ขันหยก เทียนพระราชพิธี และพระถ้วยโมราจานรองกรอบทองคำประดับเพชรเครื่องต้น ที่ริมฐานพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ตั้งโต๊ะเท้าคู้ทองเหลืองวางหม้อน้ำเงิน ๑๒ หม้อ ขันสาครตั้งข้างล่าง ๒ ขัน โยงสายสิญจน์ถึงกัน

พระราชพิธีวันแรก เมื่อเสด็จออกแล้วอาลักษณ์อ่านคำประกาศ ซึ่งเป็นคำสรรเสริญพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร สดุดีพระมหากรุณาธิคุณพระมหากษัตริย์ทั้ง ๕ รัชกาล ตอนท้ายเป็นคำตักเตือนข้าราชการ และอธิษฐานขอพรเทพยดา เมื่อจบประกาศ พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ มหาราชปริตรสิบสองตำนาน เมื่อเจริญพระพุทธมนต์จบ พราหมณ์อ่านดุษฎีคำฉันท์เป็นคำสรรเสริญพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร สดุดีพระเกียรติและอธิษฐาน จบแล้ว ราชบัณฑิตทำอธิษฐานน้ำพระพิพัฒน์สัตยาต่อไปจนเสร็จการพระราชพิธีวันแรก

วันรุ่งขึ้นตอนเช้ามีถวายภัตตาหารพระที่เจริญพระพุทธมนต์วันก่อน แต่การถวายภัตตาหารนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้งดในงานครั้งต่อ ๆ มา

เมื่อเสด็จออก พราหมณ์อ่านโองการแช่งน้ำ เป็นคำโคลง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชวิจารณ์ว่า คำโคลงนี้ไม่มีพุทธศาสนาเจือปนเลย เป็นไสยศาสตร์แท้ จนเป็นที่น่าสงสัยว่า ไม่ใช่เริ่มในรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ อาจจะแปลลอกคัดต่อ ๆ มาจากประเทศที่ถือลัทธิไสยศาสตร์

พระมหาราชครูพิธีผู้อ่านโองการแช่งน้ำ เมื่อเวลาจะอ่าน เชิญพระขันหยกมีรูปนารายณ์ทรงธนูตั้งอยู่กลางขัน เชิญพระแสงศรประนมมืออ่านบทสรรเสริญพระนารายณ์ แล้วชุบพระแสงศร ๓ ครั้ง ทั้ง ๓ องค์ เมื่อจบแล้วประนมมืออ่านโองการ

พระราชพิธีศรีสัจจปานกาลในรัชกาลที่ ๗ รวมทำในพระราชพิธีตะรุษะสงกรานต์และตั้งองคมนตรี เป็นงานออกหมายกำหนดการ โดยเฉพาะพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเป็นงาน ๒ วัน วันแรกในหมายกำหนดการเป็นงานสวดมนต์ถือน้ำ ตั้งการพระราชพิธีที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แต่งเครื่องแบบปรกติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนรถยนตร์พระที่นั่งเสด็จเข้าพระอุโบสถทรงสรงน้ำพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร และทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ ทรงศีลและสรงน้ำพระพุทธรูปสำคัญในพระอุโบสถ ต่อจากนั้นพระสงฆ์ ๔๐ รูป เจริญพระพุทธมนต์ทวาทศปริตรในพระราชพิธีศรีสัจจปานกาล

วันรุ่งขึ้น ตั้งการพระราชพิธีที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามเช่นเดียวกัน เป็นงานแต่งเครื่องแบบเต็มยศใหญ่ สายสะพายนพรัตนราชวราภรณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนราบใหญ่จากเกยพระที่นั่งบรมพิมานไปยังเกยหลังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม การพระราชพิธีวันนี้รวมกับทรงตั้งองคมนตรีด้วย เมื่อเสด็จเข้าพระอุโบสถทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ ทรงศีล และพราหมณ์พิธีอ่านโองการแช่งน้ำ เมื่อจบแล้วเชิญพระแสงศรชุบในน้ำพระพิพัฒน์สัตยา พราหมณ์พฤฒิบาศเชิญพระแสงต่าง ๆ แทงน้ำพระพิพัฒน์สัตยา พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์สัจจคาถา ชาวประโคมประโคมสังข์แตร ฆ้องชัย เครื่องดุริยดนตรี ต่อจากนั้นเจ้าพนักงาน เบิกผู้ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งเป็นองคมนตรีเข้าถวายสัตยปฏิญาณ พระราชทานตราตั้งเป็นองคมนตรี พราหมณ์พิธี

ถวายน้ำพระพิพัฒน์สัตยา แล้วพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการรับพระราชทานน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ต่อไป แล้วเจ้ากรมพฤฒิบาศรับพระแสงจากเจ้าพนักงานกรมแสง มีผ้าขาวรองมือ เชิญพระแสงออกจากฝัก ชุบน้ำในหม้อเงิน และขันสาครทุกหม้อทุกขัน พระแสงซึ่งชุบน้ำคือ พระแสงขรรค์ชัยศรี พระแสงหอกเพชรรัตน พระแสงดาบคาบค่าย พระแสงดาบใจเพชร พระแสงดาบเวียด ทั้งหมดนี้เป็นพระแสงในรัชกาลที่ ๑ พระแสงดาบญี่ปุ่นในรัชกาลที่ ๒ พระแสงแฝดและพระแสงขรรค์เนาวโลหะ ในรัชกาลที่ ๓ พระแสงทรงเดิม ฝักประดับมุก พระแสงตรีเพชร ธารพระกรเทวรูป ธารพระกรศักดิ์สิทธิ์ พระแสงกั้นหยั่น และพระแสงปืนนพรัตนในรัชกาลที่ ๔ พระแสงทรงเดิมในรัชกาลที่ ๕ ขณะที่พระมหาราชครูแทงน้ำ พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์สัจจคาถา ประโคมแตรสังข์และดุริยางค์ จนเสร็จพิธี เมื่อชุบพระแสงแล้วพระมหาราชครูแบ่งน้ำที่ชุบพระแสงลงในพระถ้วยโมราเครื่องต้น เจือกับน้ำพระราชพิธีพราหมณ์ แล้วเจ้ากรมพฤฒิบาศรับพระขันหยกไปเทเจือปนในหม้อเงินและขันสาคร

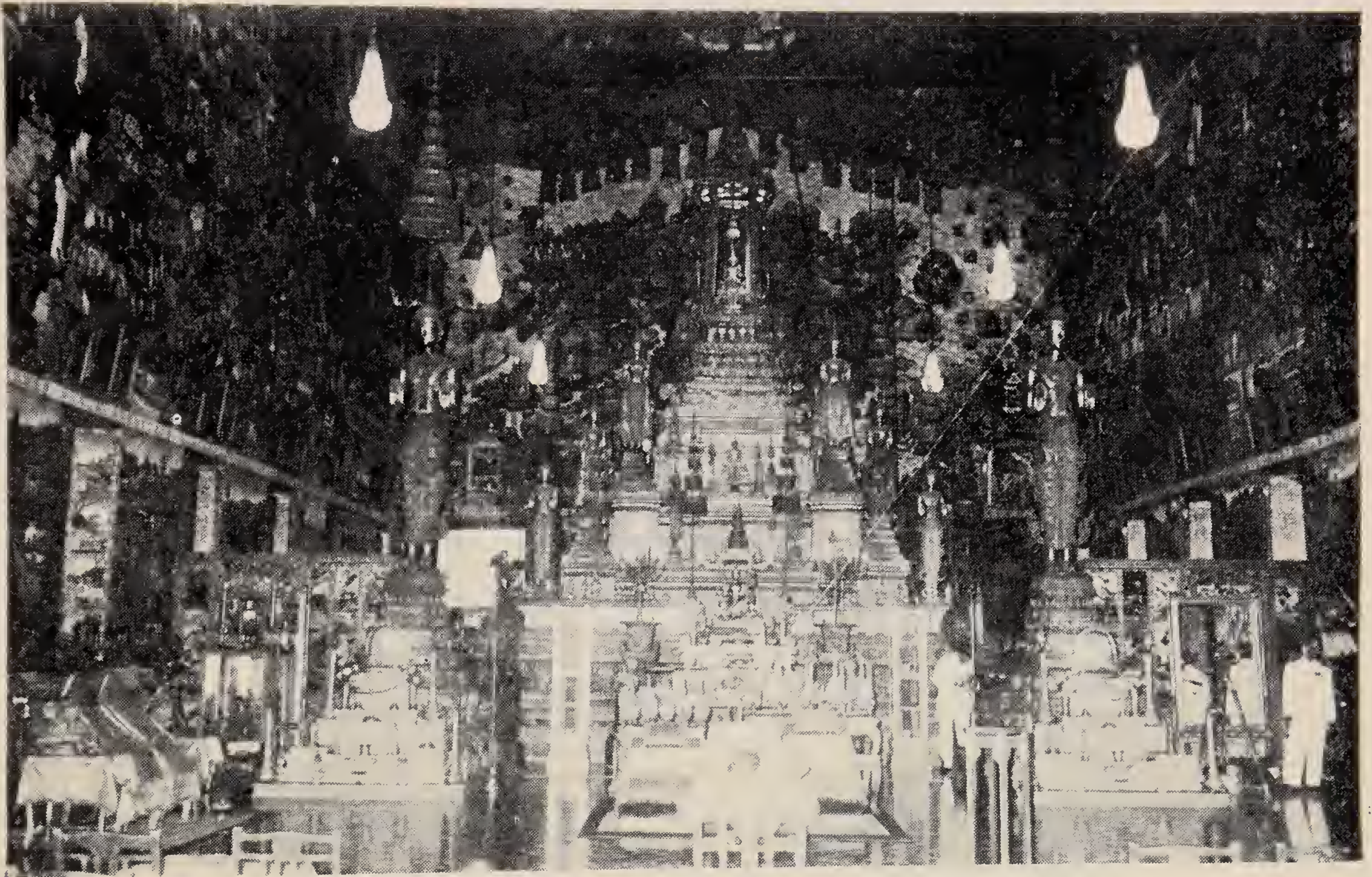
เมื่ออาลักษณ์อ่านประกาศจบ ข้าราชการขึ้นไปอ่านคำสาบาน

น้ำชำระพระแสงนี้แต่เดิม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ได้เสวย แต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เชิญขึ้นทูนเกล้าฯ ถวาย เพื่อเสวยก่อน แล้วจึงได้แจกน้ำชำระพระแสงในหม้อเงินทั้งปวงถวายพระบรมวงศานุวงศ์ และให้ข้าราชการดื่ม

พระราชพิธีศรีสัจจปานกาลในรัชกาลที่ ๕ โดยละเอียดปรากฏในพระราชนิพนธ์พระราชพิธีสิบสองเดือนแล้ว

พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา
ปี พ.ศ. ๒๕๑๒

พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาที่เริ่มขึ้นหลังจากเว้นมาเป็นเวลานานได้รวมอยู่กับพระราชพิธีพระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี และถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเฉพาะผู้เป็นสมาชิกราชอิสริยาภรณ์นี้เท่านั้น ซึ่งมีจำนวน ๒๐ ท่าน ได้รับพระราชทานในรัชกาลที่ ๖ จำนวน ๑๐ ท่าน รัชกาลปัจจุบัน ๑๐ ท่าน พระราชพิธีนี้เป็นงานออกหมายรับสั่ง และเป็นงาน ๒ วัน วันแรกเป็นการเสกน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ทำที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม โปรดเกล้าฯ ให้พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ประธานองคมนตรี เสด็จไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์ กำหนดแต่งเครื่องแบบปรกติขาว วันที่สองพระราชทานราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดีที่ท้องพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา กำหนดแต่งเครื่องแบบปรกติขาวประดับเหรียญ ผู้ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มาเฝ้าฯ ในพระราชพิธีวันที่สองนี้ นอกจากสมาชิกราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี และข้าราชสำนักแล้ว มีองคมนตรี นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่กองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กรมตำรวจ

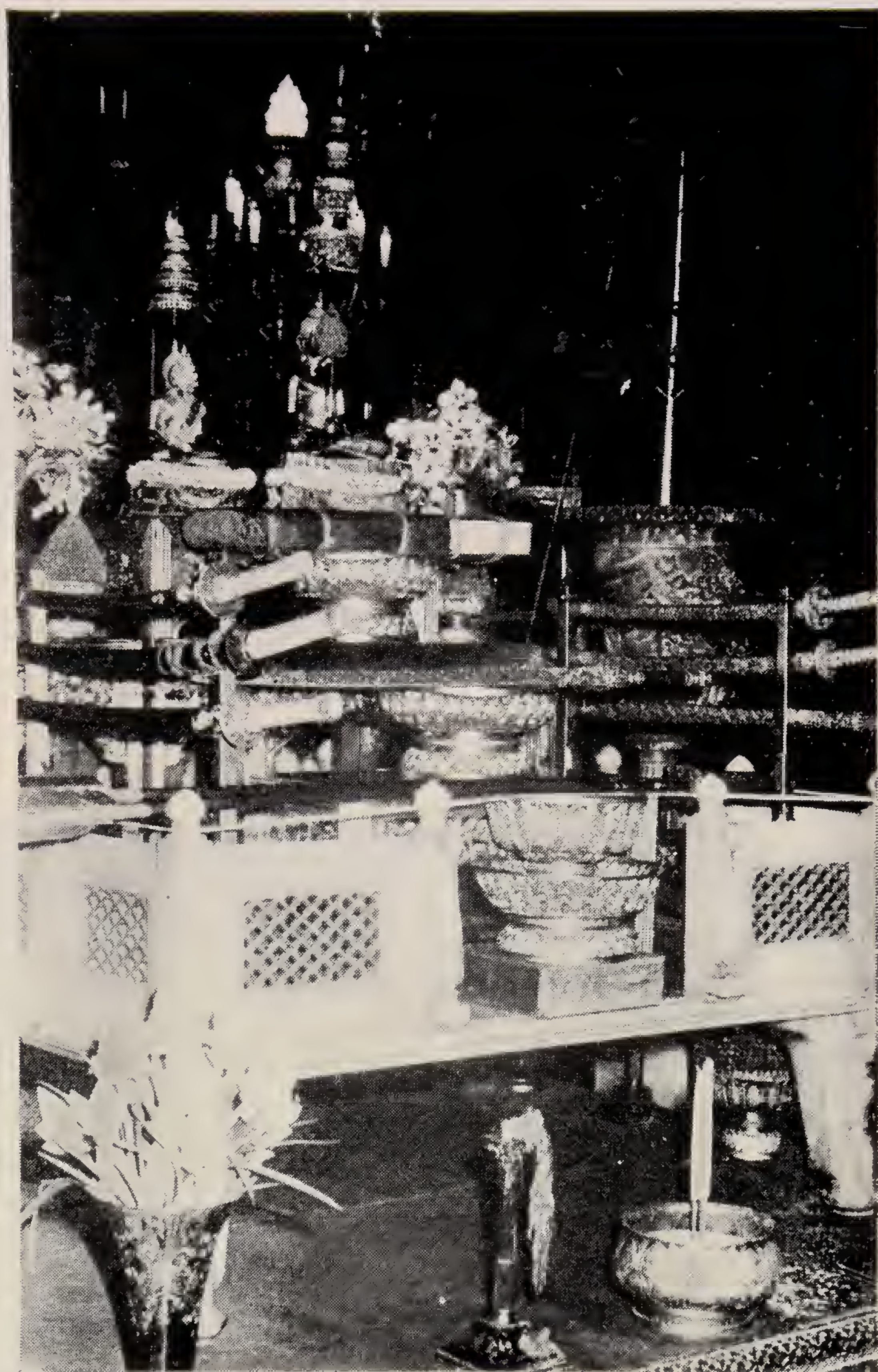
ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามตั้งแต่งเครื่องพระราชพิธี

(ภาพพระราชทาน)

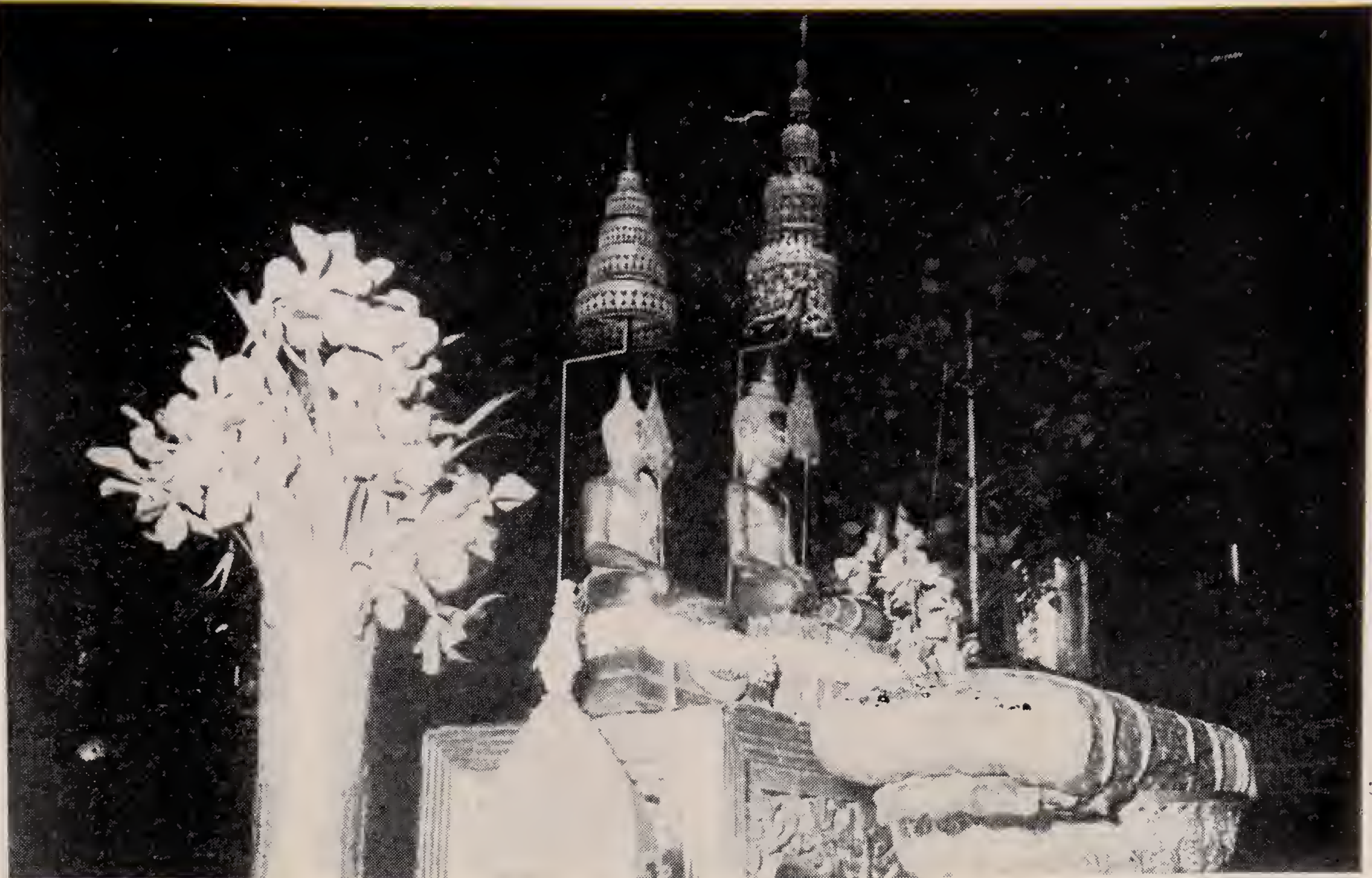
เครื่องนมัสการท้ายที่นั่ง
บูชาพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร

(ภาพพระราชทาน)

โต๊ะหมู่บนธรรมาสน์ศิลา
ประดิษฐานพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ คัมภีร์พระธรรม
และทอดพระแสงราชศัสตราวุธ

(ภาพพระราชทาน)

พระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์รัชกาลที่ ๑ (ขวาของภาพ) พระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์
รัชกาลปัจจุบัน และคัมภีร์พระธรรม

(ภาพพระราชทาน)

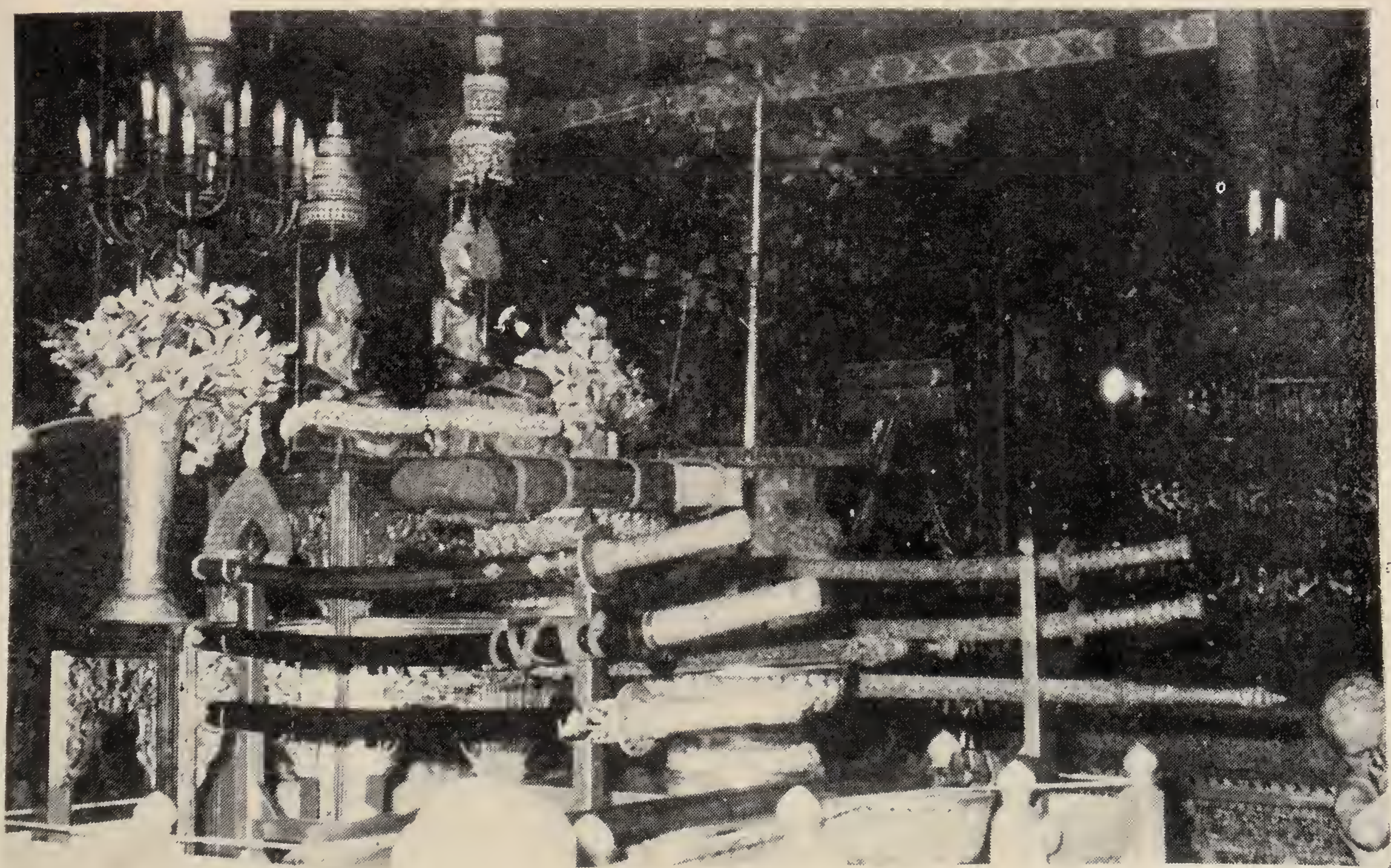

ด้านหน้าคัมภีร์พระธรรม ทอดพระแสงดาบใจเพชร (รัชกาลที่ ๑)
พระแสงดาบคาบค่าย พระแสงขรรค์ชัยศรี
ล่างสุด พระแสงศรพรหมมาสตร์ ประลัยวาต และอัคนิวาต

(ภาพพระราชทาน)

บันไดแก้วด้านเหนือพาดพระแสงดาบเวียด (รัชกาลที่ ๒)
พระแสงดาบฟื้นปลา (รัชกาลที่ ๓) และพระแสงดาบนวโลหะ (รัชกาลที่ ๔)
เรียงลำดับจากบน (ภาพพระราชทาน)

บันไดแก้วด้านใต้พาดพระแสงดาบผักทองเกลี้ยง (รัชกาลที่ ๕)
พระแสงดาบญี่ปุ่น (รัชกาลที่ ๖) และพระแสงดาบมรกต (รัชกาลที่ ๗)
เรียงลำดับจากบน (ภาพพระราชทาน)

วันแรก (วันจันทร์ ที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๑๒)

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ประธานองคมนตรี ผู้แทนพระองค์ เสด็จถึงพระอุโบสถวัดพระศรีรัตน-ศาสดาราม ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ พระราชาคณะประธานสงฆ์ถวายศีล แล้วพระสงฆ์ ๙ รูปเจริญพระพุทธมนต์ทวาทศปริตร เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จบแล้ว ผู้แทนพระองค์ถวายใบปวารณาแทนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก แล้วออกจากพระอุโบสถ ต่อจากนั้นพระครูพราหมณ์คู่สวดอ่านฉันท์สดุดี

วันนี้ เจ้าหน้าที่ได้ตั้งแต่งเครื่องพระราชพิธีดังนี้ บนชุกชีข้างพระ-สัมพุทธพรรณี ตั้งเครื่องนมัสการพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรท้ายที่นั่งบนธรรมาสน์ศิลา ตั้งโต๊ะหมู่ประดิษฐานพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์รัชกาลที่ ๑ ทางเหนือ และพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์รัชกาลปัจจุบัน ทางใต้ หน้าโต๊ะหมู่ประดิษฐานคัมภีร์พระธรรม หน้าคัมภีร์พระธรรมตั้งพานทอดพระแสงเรียงจากในออกมาคือ พระแสงรัชกาลที่ ๑ พระแสงดาบคาบค่าย และพระแสงขรรค์ชัยศรี ตอนหน้าสุดประดิษฐานพระแสงศร ๓ องค์ สองข้างโต๊ะหมู่ประดิษฐานพระชัยวัฒน์ตั้งบันไดแก้วทอดพระแสงเรียงจากบนดังนี้

ด้านเหนือ พระแสงรัชกาลที่ ๒ พระแสงรัชกาลที่ ๓ และพระแสงรัชกาลที่ ๔

ด้านใต้ พระแสงรัชกาลที่ ๕ พระแสงรัชกาลที่ ๖ และพระแสงรัชกาลที่ ๗

ต่อจากธรรมาสน์ศิลาออกมาตั้งเครื่องนมัสการ และ พระแท่นทรงกราบ กับมีที่ทรงกราบราบสำหรับผู้แทนพระองค์

หน้าพระแท่นทรงกราบตั้งขันพระสาคร (ขันเงินถมตะทองใหญ่) มีผ้าขาวคลุมฝา มีสายสิญจน์โยงจากพิธีมณฑล หน้าขันพระสาครตั้งโต๊ะทองปูผ้าขาวสำหรับวางถ้วยดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยา แต่สำหรับวันนี้ ใช้เป็นที่วางสมุดฉันท์ที่พระครูพราหมณ์จะอ่าน

ด้านใต้ ทอดพระราชอาสน์ และต่ำลงมา ตั้งพระเก้าอี้ผู้แทนพระองค์

การพระราชพิธีคราวนี้ ได้ทำแตกต่างกับสมัยก่อนคือ ๑. ใช้น้ำฝนต้มทำน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ๒. เลขาธิการพระราชวัง สมุหราชองครักษ์และนายแพทย์ประจำพระองค์ดื่มน้ำนั้นก่อน ๓. พระถ้วยเครื่องต้นและถ้วยดื่มน้ำทั้งหมดห่อผ้าขาวประจำตราตะกั่วนำเข้าเครื่องอบความร้อน ๔. เช็ดพระแสงทุกองค์ด้วยผ้าสะอาดและด้วยแอลกอฮอล์ ๕. เมื่อเสร็จพิธีแล้วห่อพระขันสาครผูกผ้าประจำตราตะกั่วนำไปเก็บไว้ในห้องเลขาธิการพระราชวังพร้อมทั้งประจำตราห้อง

วันที่สอง (วันอังคาร ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๒)

งานวันนี้แบ่งเป็น ๒ ตอน คือพระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี ที่ท้องพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทตอนหนึ่ง และถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาที่ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามตอนหนึ่ง

ที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

ทอดพระราชอาสน์หน้าพระแท่นราชบัลลังก์มหาเศวตฉัตร ด้านขวาพระราชอาสน์ ตั้งโต๊ะวางราชอิสริยาภรณ์ ต่อมาเป็นไมโครโฟน สำหรับประกาศเกียรติคุณ ต่อออกมาด้านขวา เป็นที่ยืนของสมุหราชองครักษ์

ราชเลขาธิการ เลขาธิการพระราชวัง และราชองครักษ์ ด้านซ้ายเป็นที่ยืนของคณะองคมนตรี ประธานองคมนตรีประทับยืนหน้าแถว

ตรงกลางเรียงหน้ากระดาน เป็นที่ยืนของผู้ที่จะเข้ารับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์ สองข้างยืนเป็นริ้ว ตำรวจหลวงยืนริ้วกลาง ๒ ริ้ว ด้านขวามีนายกรัฐมนตรี ประธานวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา และผู้ที่โปรดเกล้า ฯ ให้มาเฝ้า ฯ ด้านซ้ายเป็นสมาชิกราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี แนวในสุดเป็นครอบครัวของผู้ที่จะได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์ ที่พระทวารมีตำรวจหอกยืน ๒ ข้าง แตรและมโหระทึกอยู่ที่ท้องพระโรงหน้า

จำนวนสมาชิกราชอิสริยาภรณ์ ที่ได้รับพระราชทานในรัชกาลที่ ๖ มี ๑๐ ท่าน มาเฝ้า ฯ ๘ ท่าน ป่วย ๒ ท่าน ที่ได้รับพระราชทานในรัชกาลปัจจุบัน ๖ มาเฝ้า ฯ ๔ ท่าน ติดราชการ ๑ ท่าน ป่วย ๑ ท่าน ผู้ที่ได้รับเชิญไปราชการต่างประเทศ ๒ ท่าน ผู้ที่จะได้รับพระราชทานในวันนี้มาครบทั้ง ๔ ท่าน

ก่อนกำหนดเวลา ผู้ที่มาเฝ้า ฯ พักที่มุขกระสันพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทด้านตะวันออกและตะวันตก เวลา ๑๖.๑๕ น. กรมวังเชิญเข้ายืนตามที่ที่กำหนดไว้

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งถึงพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เสด็จ ฯ เข้าทางประตูศักดิ์ไชยสิทธิ์ ประตูราชสำราญ เทียบรถยนต์พระที่นั่งที่อัฒจันทร์พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทชั้นใน เมื่อเสด็จออกท้องพระโรงกลาง พนักงานประโคมแตร มโหระทึก ประทับพระราชอาสน์หน้าพระราชบัลลังก์มหาเศวตฉัตร ผู้เฝ้า ฯ ทั้งหมดถวายความเคารพพร้อมกัน

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เจ้าหน้าที่สำนักราชเลขาธิการ อ่านประกาศเกียรติคุณของผู้ที่จะได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี ทีละคน เมื่อจบแต่ละคน เจ้าหน้าที่กองประกาสิตเชิญราชอิสริยาภรณ์ขึ้นทูนเกล้า ฯ ถวาย ผู้ได้รับพระราชทานถวายคำนับและเข้ารับพระราชทาน แล้วกลับมายืนที่เดิม

ผู้ที่ได้รับประกาศเกียรติคุณและได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์มีชื่อและชั้นราชอิสริยาภรณ์เรียงลำดับดังนี้

๑. พันตำรวจตรี กฤช สังขทรัพย์
ชั้นที่ ๔ อัศวิน

๒. ร้อยตำรวจโท วินิจ รัญเสวะ
ชั้นที่ ๕ เหรียญรามมาลาเข็มกล้ากลางสมร

๓. ร้อยตำรวจเอก พิเชษฐ เกษบุรมย์
ชั้นที่ ๖ เหรียญรามมาลา

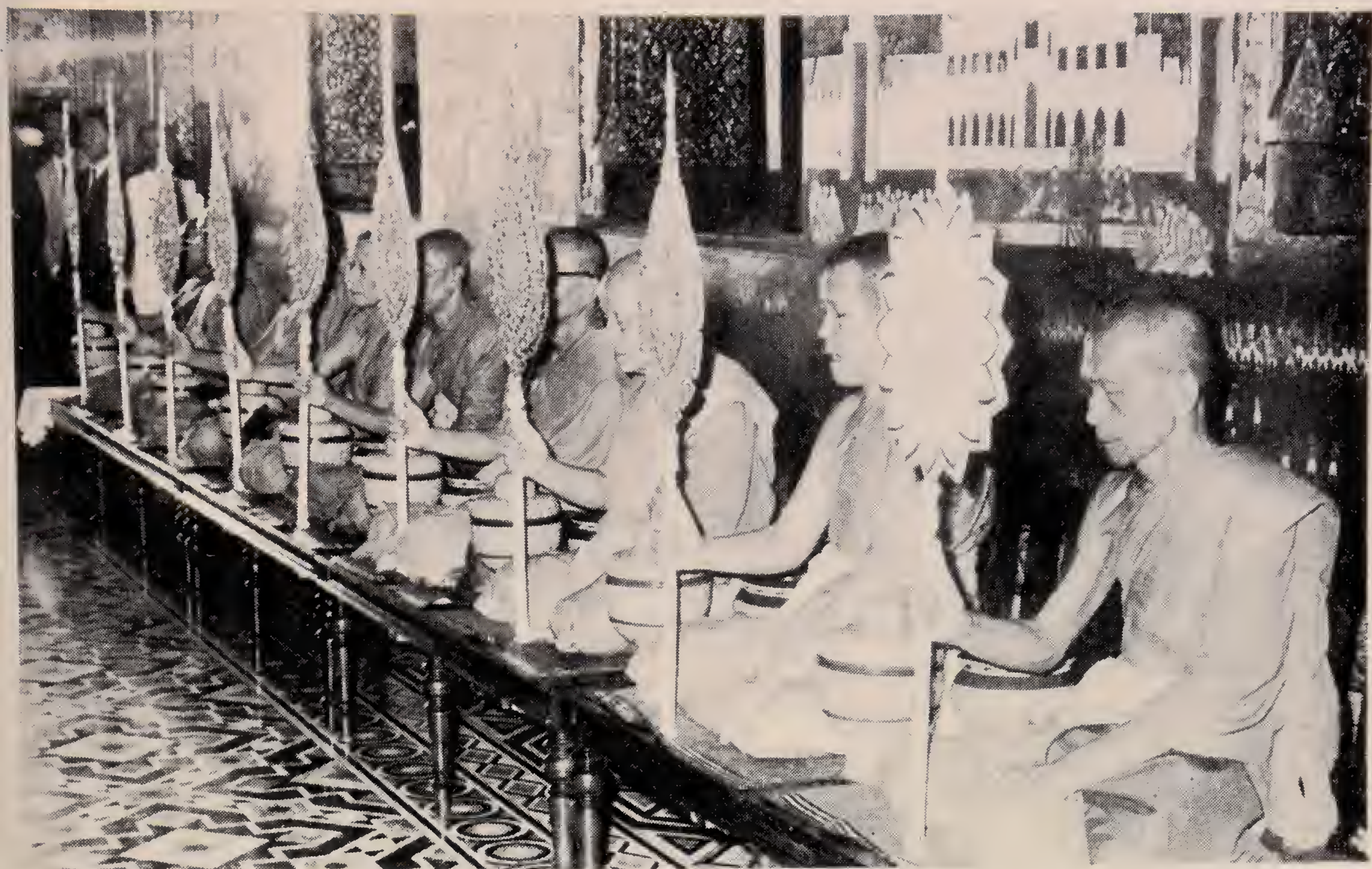
๔. ร้อยเอก นฤนารถ ไตรภูวนาถ
ชั้นที่ ๖ เหรียญรามมาลา

เมื่อพระราชทานเสร็จแล้ว เสด็จขึ้น ผู้เฝ้า ฯ ทุกคนถวายความเคารพ พนักงานประโคมแตร มโหระทึก เสด็จ ฯ ไปประทับ ณ พระที่นั่งบรมราชสถิตยมโหฬาร

ผู้เฝ้า ฯ ทั้งหมดไปรอเฝ้า ฯ ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามตามที่ที่กำหนดไว้

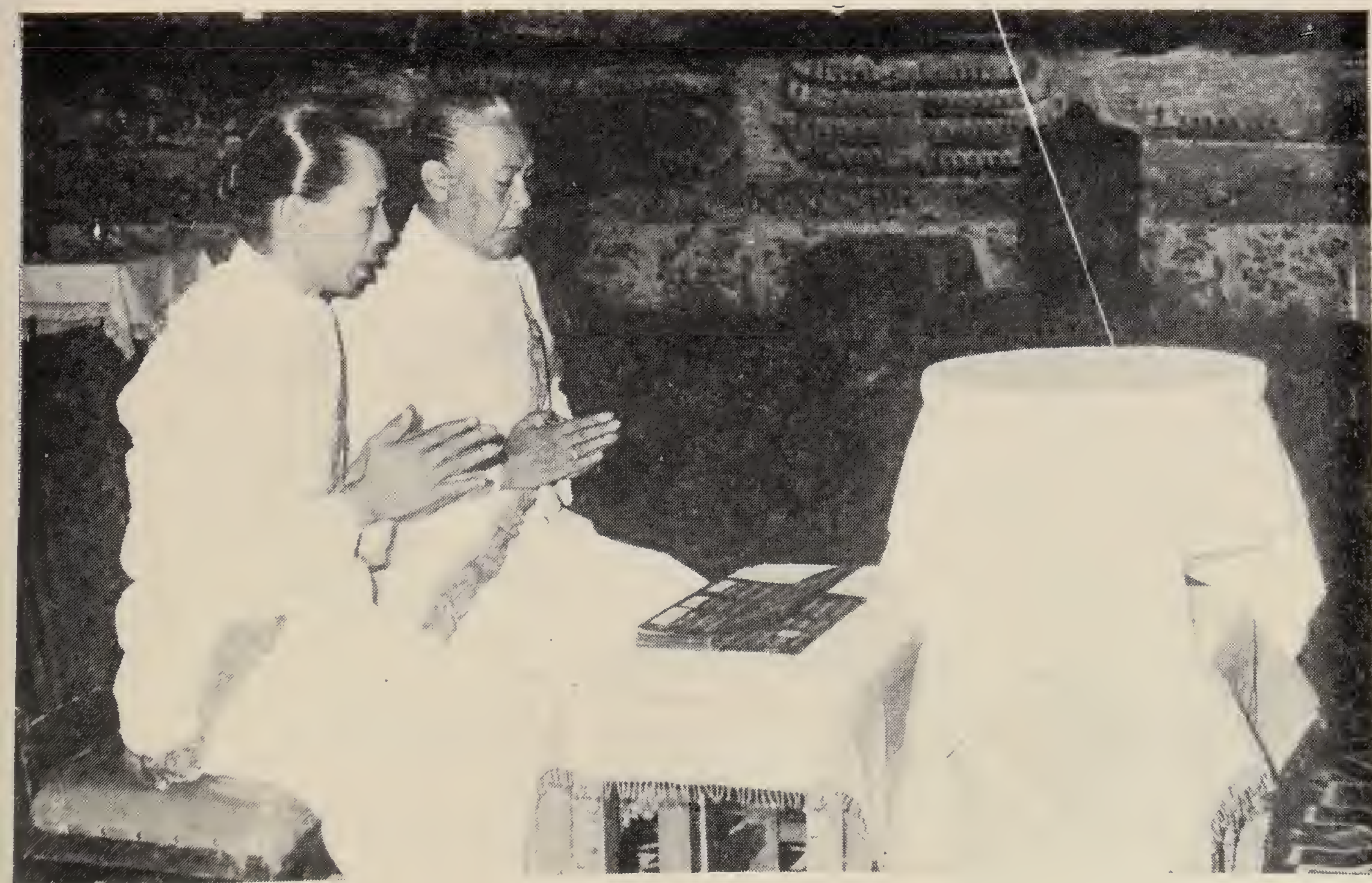
ที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระที่นั่งจักรีมหา-

พระสงฆ์ ๘ รูปเจริญพระพุทธมนต์ทวาทศปริตร

(ภาพพระราชทาน)

พระครูพราหมณ์คู่สวดอ่านฉันท์สดุดี

(ภาพพระราชทาน)

ปราสาท ไปยังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เทียบรถยนต์พระที่นั่งที่ประตู เกยแล้ว ทรงพระราชดำเนินเข้าพระอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนท้ายที่นั่งบูชาพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร พระสัมพุทธพรรณี พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ทรงกราบ แล้วประทับพระราชอาสน์ สมเด็จพระสังฆราชถวายศีล

เมื่อถวายศีลจบแล้ว พระราชครูวามเทพมุนี รามเวทีศรีไสยศาสตร์อนุษฎุภวาทโกศล อ่านโองการแช่งน้ำ เจ้าพนักงานแผนกราชูปโภค เชิญพระแสงศรด้วยพานมามอบพระราชครู พระราชครูไหว้พระประจำพระ-แสงศร แล้วถอดฝักรับมาเชิญประนมมืออ่านโองการ จบแล้ว จับพระแสงศร ๒ มือ มือขวาอยู่ต้นพระแสง แทงน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ๓ ครั้ง ทุกครั้งพราหมณ์เป่าสังข์ พนักงานภูษามาลาแกว่งบัณเฑาะว์ พนักงานประโคมฆ้องชัย สังข์แตร ดุริยางค์แล้วเจ้าพนักงานแผนกราชูปโภคเชิญพานมารับพระแสง พระราชครูหยิบผ้าในพานเช็ดพระแสงสวมฝักแล้ววางบนพานเจ้าพนักงานเชิญไปประดิษฐานไว้ที่เดิม ทำเช่นนี้จนครบ ๓ องค์ แล้วพระราชครูยืนประนมมืออ่านโองการต่อไปจนจบ ต่อจากนั้นเจ้าพนักงานเชิญพระแสงราชศัสตรามามอบพระราชครูแทงน้ำพิพัฒน์สัตยา เรียงลำดับดังนี้ พระแสงขรรค์ชัยศรี พระแสงดาบคาบค่าย พระแสงราชศัสตรารัชกาลที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, และ ๗ เมื่อครบทุกองค์แล้ว พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์สัจจคาถา เมื่อเจริญพระพุทธมนต์จบ ผู้ที่ได้รับพระ-ราชทานราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดีออกไปยืนเรียงแถวหน้ากระดาน โดยจอมพล ถนอม กิตติขจร ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ซึ่งได้รับพระราชทาน

ราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดีชั้นสูงกว่าผู้อื่นยืนต้นแถว แล้วผู้บัญชาการทหารสูงสุดนำถวายสัตยปฏิญาณสาบานตน สมาชิกราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดีกล่าวตาม คำถวายสัตยปฏิญาณสาบานตนมีดังนี้

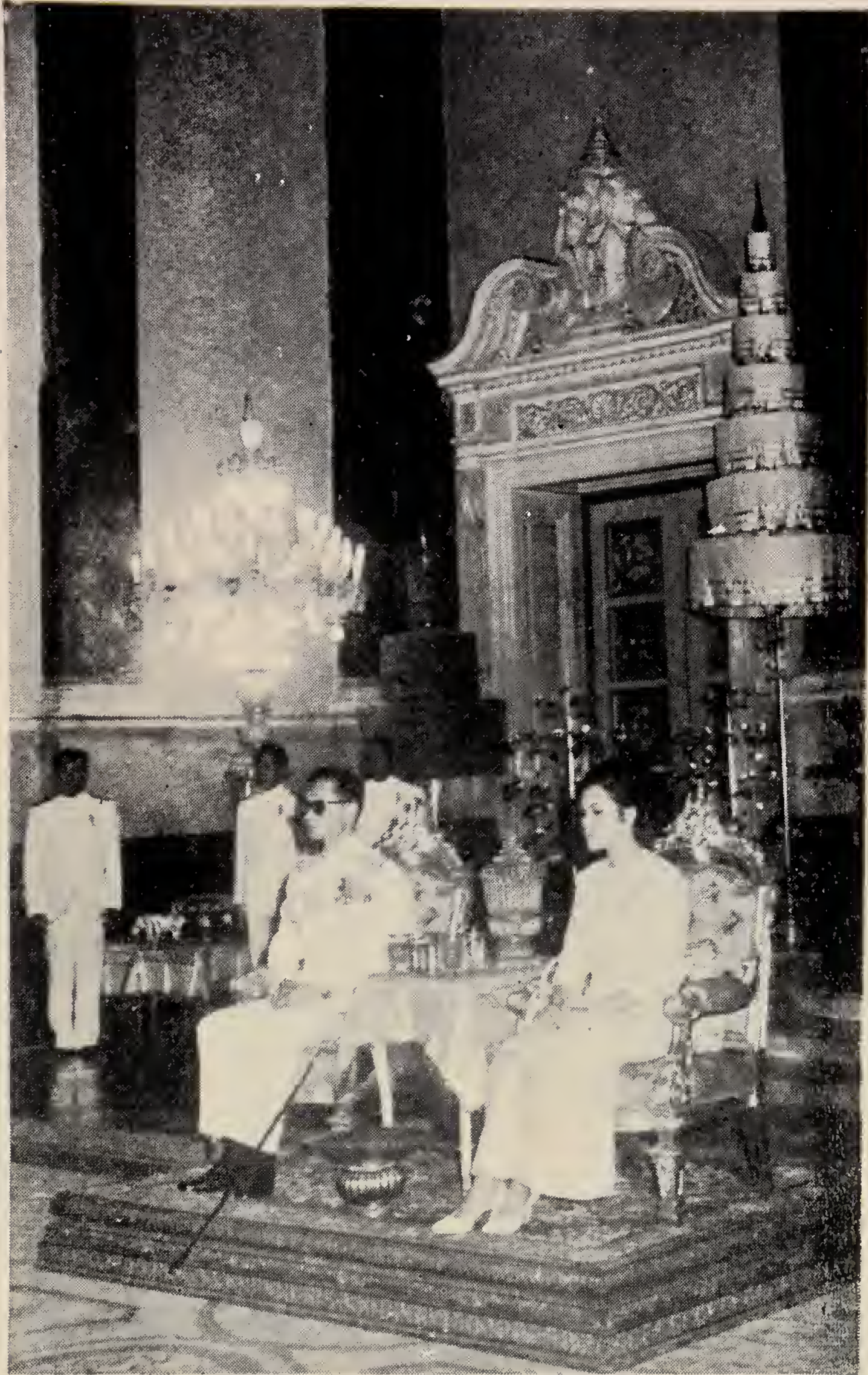
"*ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม*

ข้าพระพุทธเจ้า (ออกชื่อผู้ถวายสัตยปฏิญาณ) ขอพระราชทานกระทำสัตยปฏิญาณสาบานตัว ต่อประเทศชาติ และประชาชนชาวไทย เฉพาะพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เฉพาะพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ท่ามกลางมหาสันนิบาตนี้ว่า

ข้าพระพุทธเจ้า ผู้เป็นสมาชิกแห่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี จะภักดีต่อชาติบ้านเมือง จะซื่อสัตย์ต่อประชาชนและต่อหน้าที่ จะปฏิบัติการทุกอย่างโดยเต็มกำลัง สติปัญญาความสามารถ และโดยความเสียสละ เพื่อความเจริญ ความสงบสุข และความมั่นคงไพบูลย์ของประเทศชาติไทย จนตราบเท่าชีวิตร่างกายจะหาไม่

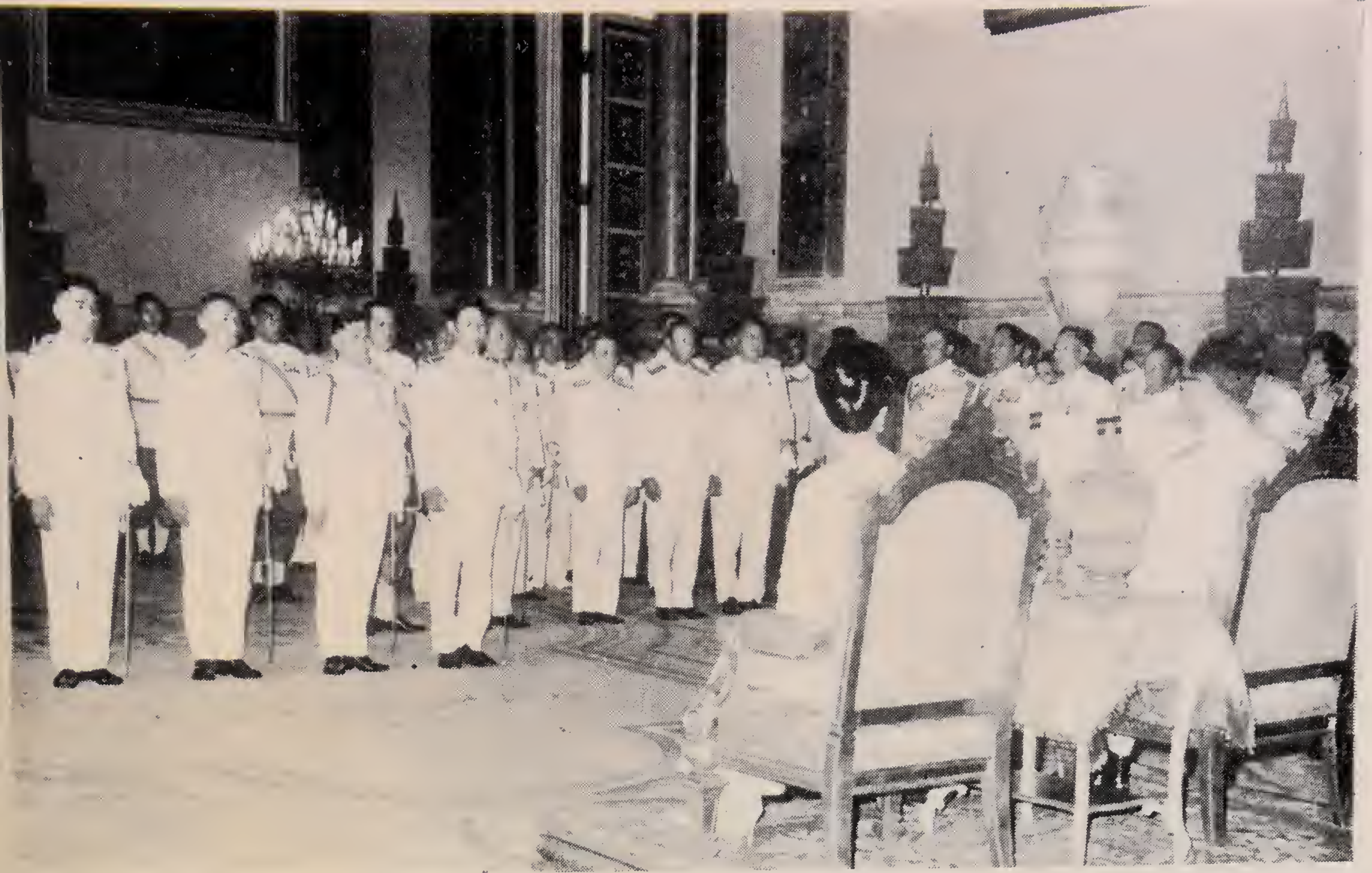
หากข้าพระพุทธเจ้าประพฤติปฏิบัติผิดคำสัตยปฏิญาณนี้เมื่อใด ขอความวิบัติจงบังเกิดแก่ข้าพระพุทธเจ้าเมื่อนั้น โดยฉับพลันทันทีอย่าให้มีความสุขความสวัสดีด้วยประการใด ๆ หากข้าพระพุทธเจ้าดำรงมั่นในสัตยปฏิญาณนี้ยั่งยืนไป ขออานุภาพพระรัตนตรัยและเทพยดาอารักษ์มีพระสยามเทวาธิราชเป็นต้น จงบันดาลความสุขความสวัสดีแก่ข้าพระพุทธเจ้าทุกเมื่อ ให้ข้าพระพุทธเจ้ามีความเจริญในหน้าที่ราชการ ได้เป็นกำลังทะนุบำรุงประเทศชาติสืบไปสมตามปณิธานปรารถนาจงทุกประการ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ"

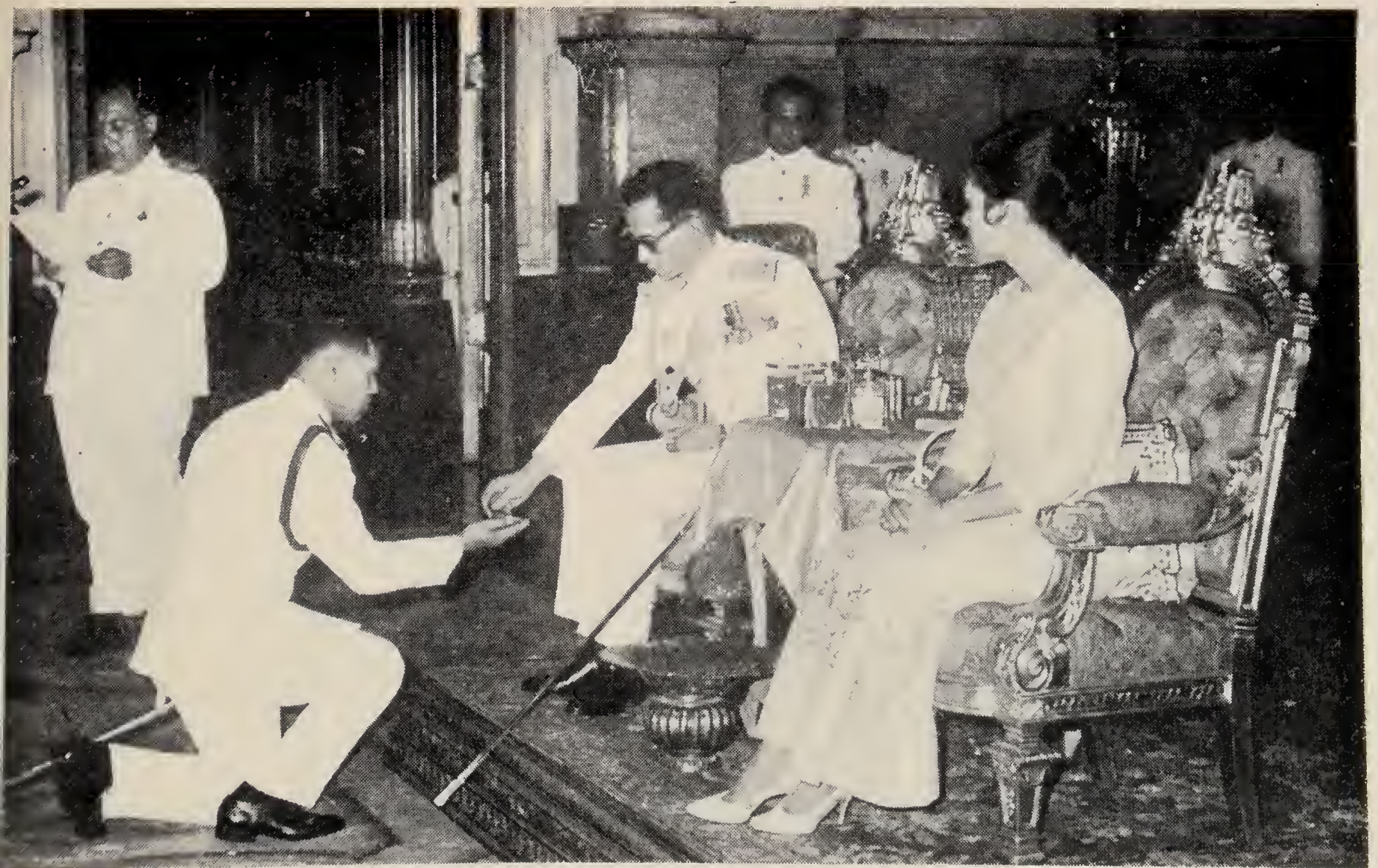
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จออกท้องพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

(ภาพพระราชทาน)

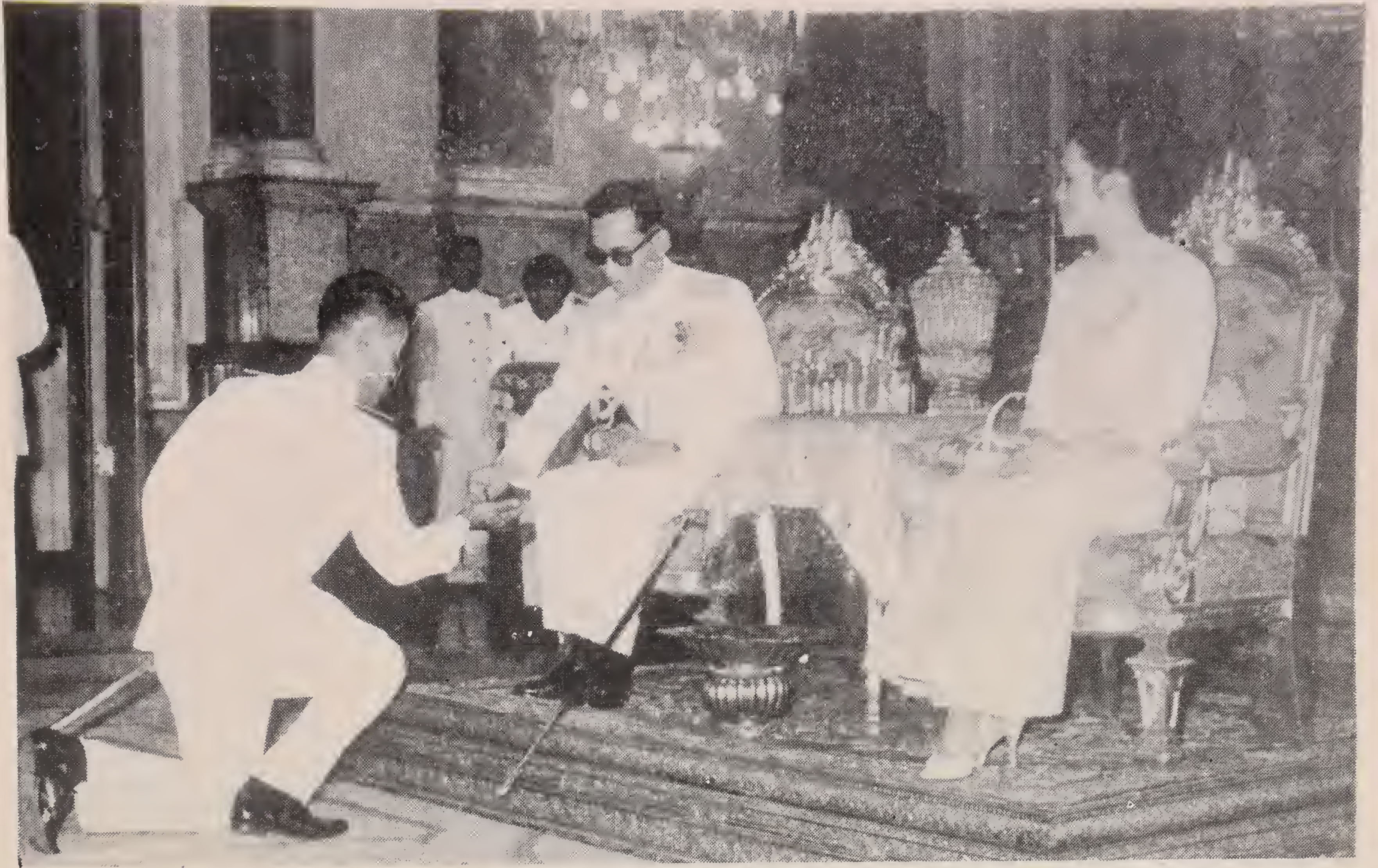
ผู้ที่จะได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี (แถวหน้า)
เฝ้าฯ พร้อมด้วยสมาชิกราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดี

(ภาพพระราชทาน)

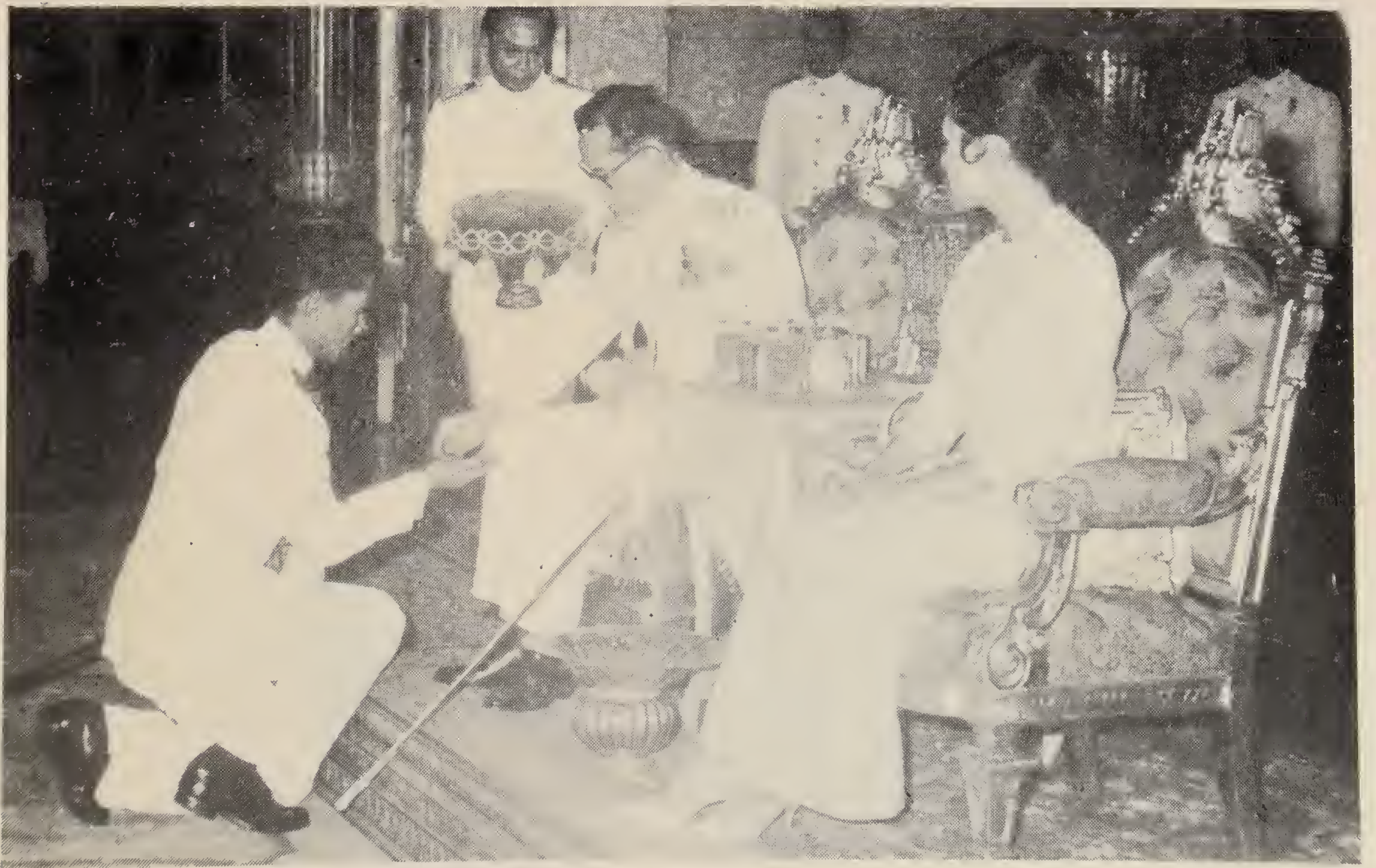
เจ้าหน้าที่สำนักราชเลขาธิการประกาศเกียรติคุณผู้ที่จะได้รับพระราชทาน
ราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี แล้วผู้ที่ได้รับ เข้ารับพระราชทาน

(ภาพพระราชทาน)

พระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี

(ภาพพระราชทาน)

พระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี

(ภาพพระราชทาน)

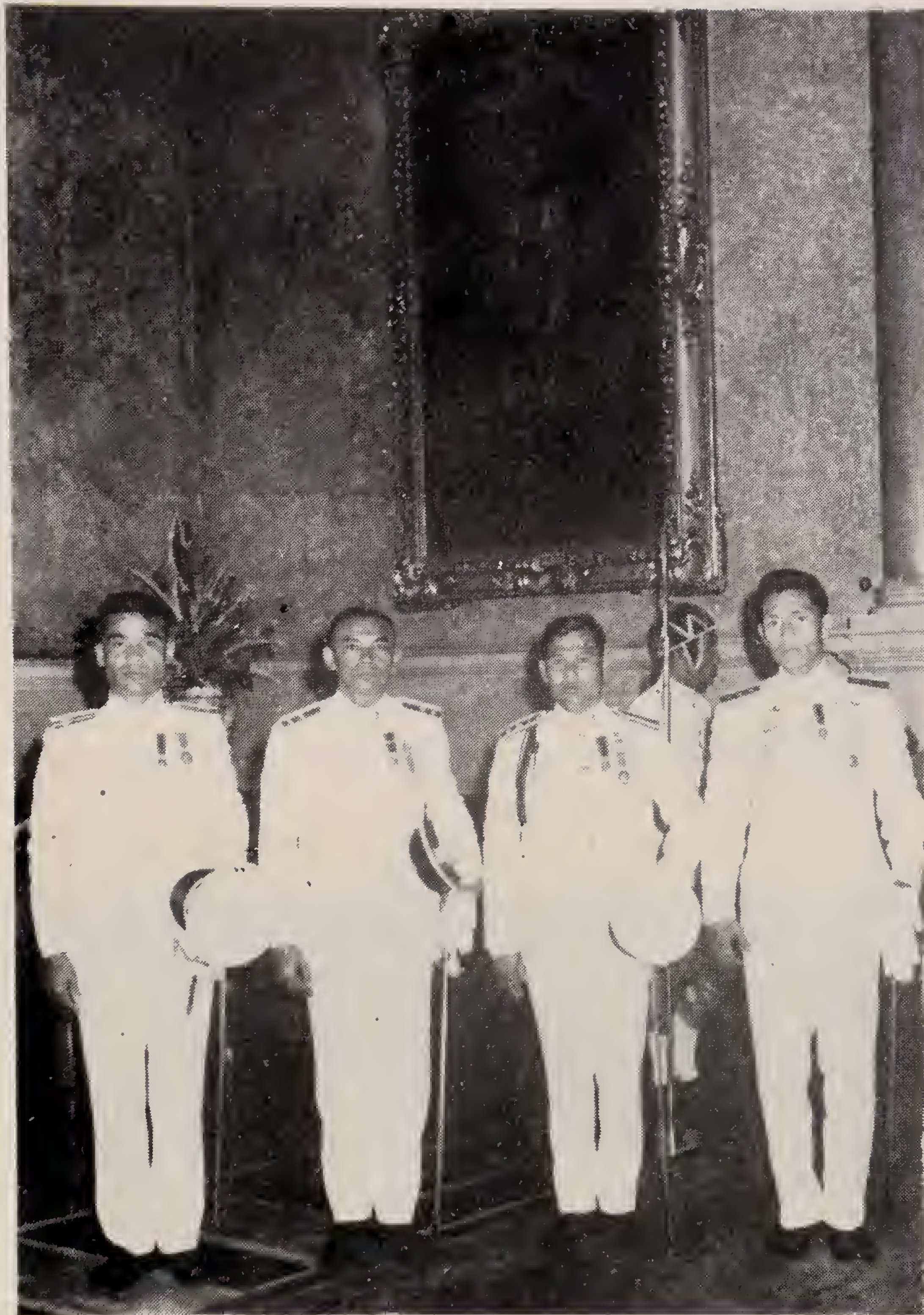
พระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี

(ภาพพระราชทาน)

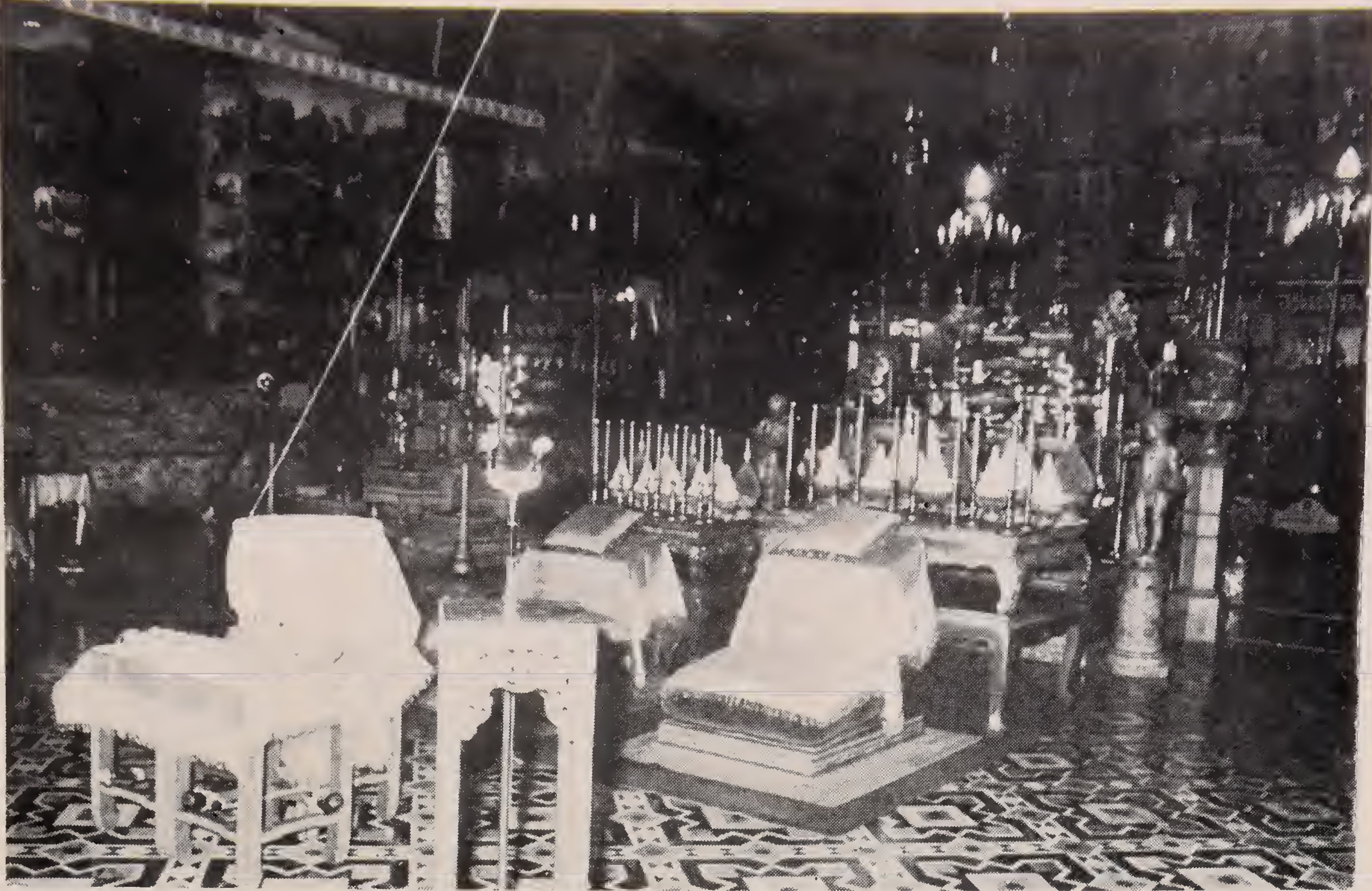
ผู้บัญชาการทหารสูงสุดประดับราชอิสริยาภรณ์ให้ผู้ที่ได้รับพระราชทาน

(ภาพพระราชทาน)

พันตำรวจตรี กฤช สังขะทรัพย์ ร้อยตำรวจโท วินิจ รัญเสวะ
ร้อยตำรวจเอก พิเชษฐ์ เกษบุรมย์ ร้อยเอก นฤนารถ ไตรภูวนาถ
ผู้ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี

(ภาพพระราชทาน)

เครื่องนมัสการตั้งแต่งหน้าโต๊ะหมู่ประดิษฐานพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์
ต่อออกมาทอดพระแท่นทรงกราบ ตั้งขันพระสาคร
โต๊ะวางพระถ้วยและถ้วยสำหรับดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

(ภาพพระราชทาน)

โต๊ะหมู่ประดิษฐานพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ คัมภีร์พระธรรม
และพระแสงราชศัสตราวุธ

(ภาพพระราชทาน)

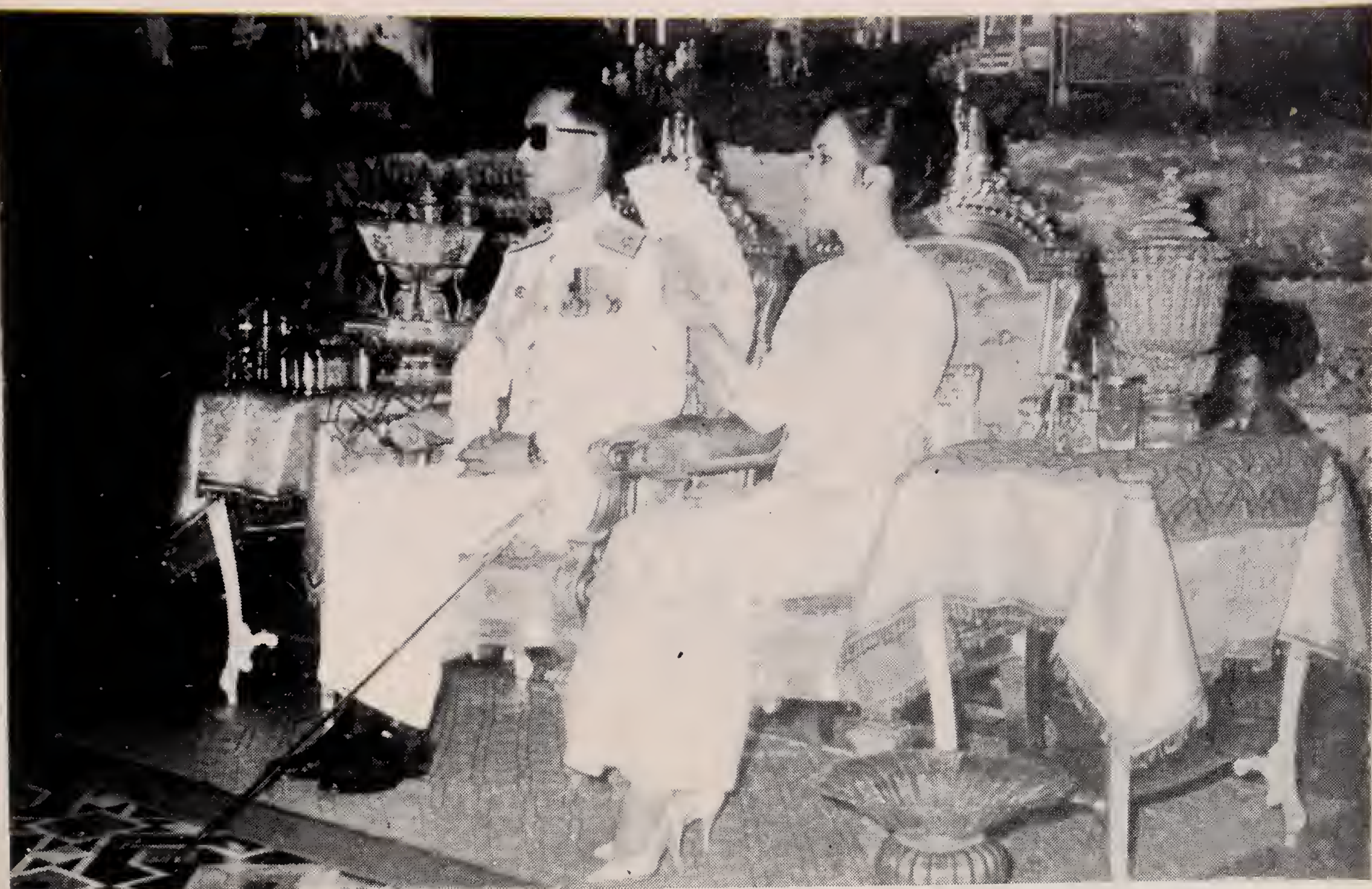
เครื่องนมัสการและพระแท่นทรงกราบตั้งแต่งหน้าโต๊ะหมู่
ประดิษฐานพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์

(ภาพพระราชทาน)

ขันพระสาคร (ขันเงินถมตะทอง) บรรจุน้ำพระพิพัฒน์สัตยา
พระถ้วยและถ้วยสำหรับดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

(ภาพพระราชทาน)

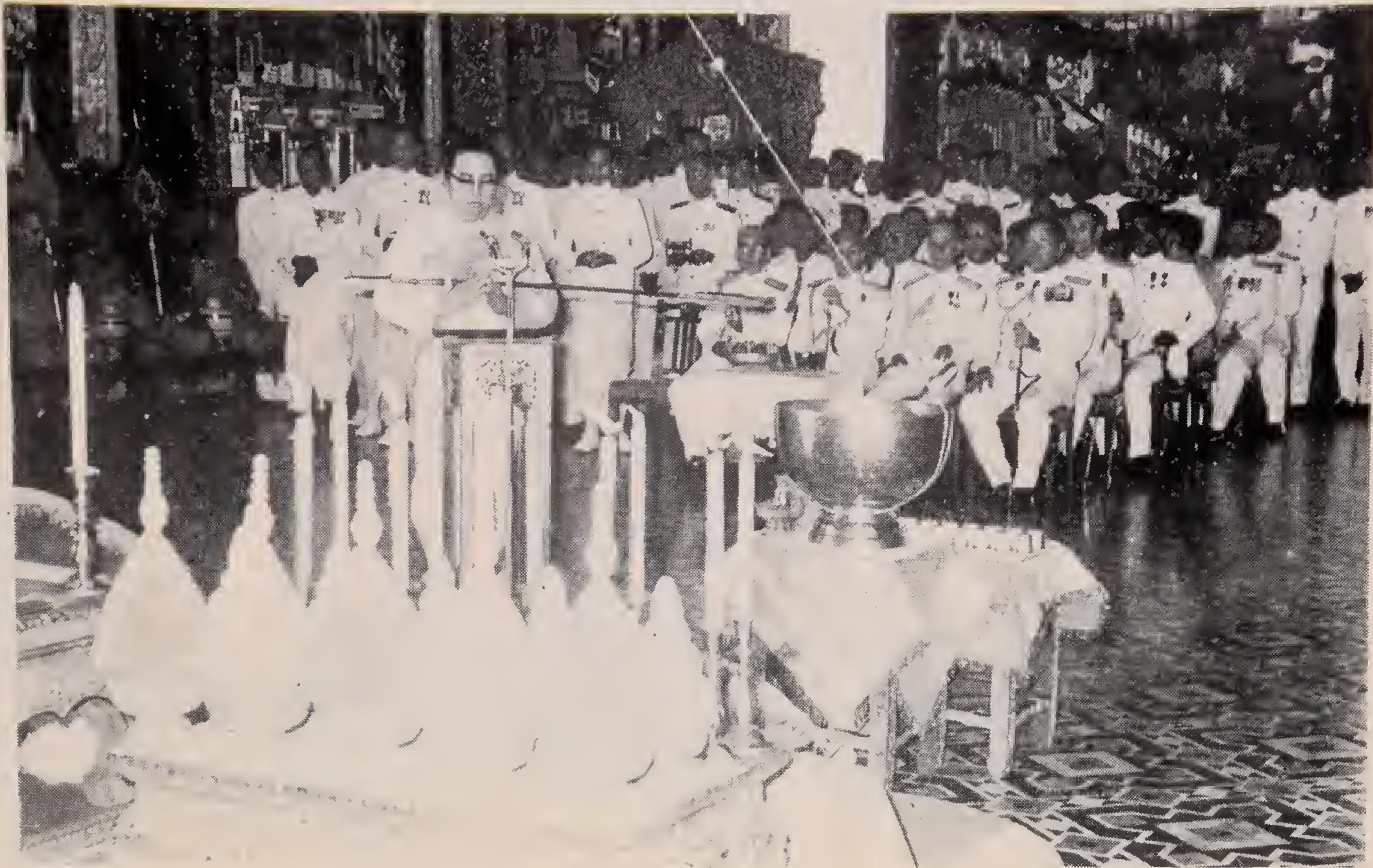
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
ประทับพระราชอาสน์ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

(ภาพพระราชทาน)

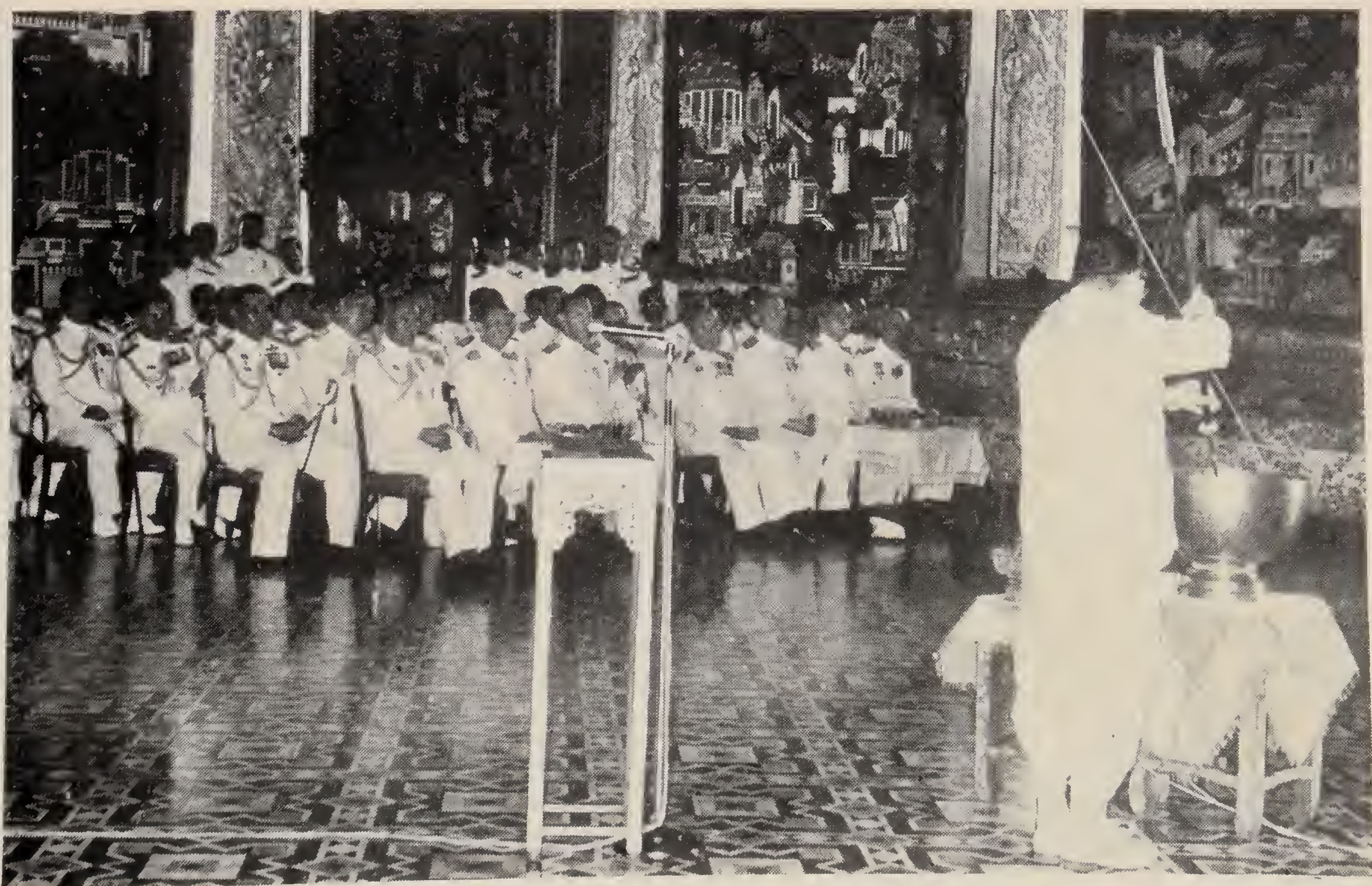
พระราชครูวามเทพมุนี รามเวทีศรีไสยศาสตร์ อนุษฎุภวาทโกศล
อ่านโองการแช่งน้ำ

(ภาพพระราชทาน)

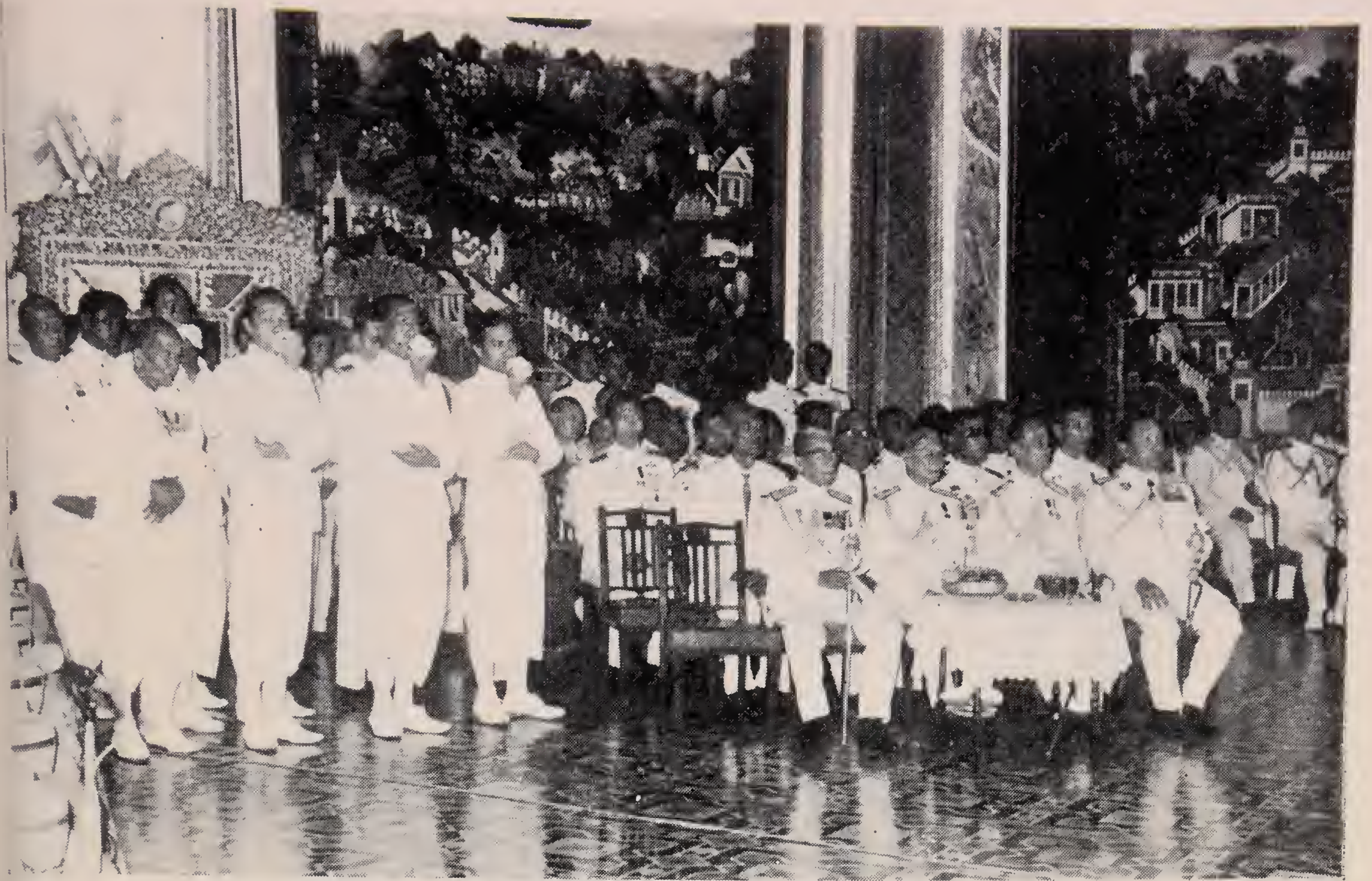
พระราชครูวามเทพมุนีเชิญพระแสงศรอ่านโองการ

(ภาพพระราชทาน)

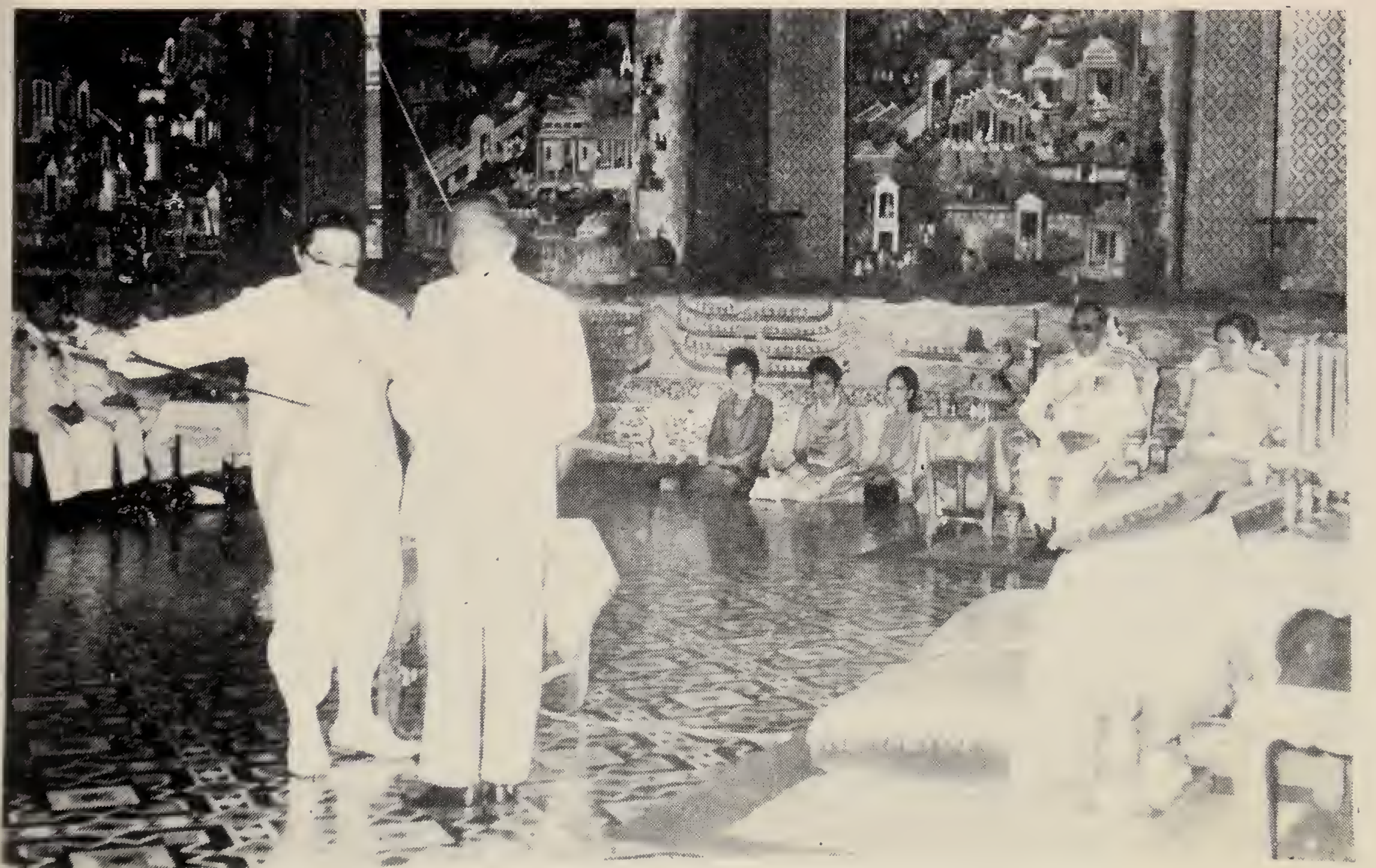
พระราชครูวามเทพมุนีเชิญพระแสงศรแทงน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

(ภาพพระราชทาน)

พราหมณ์เป่าสังข์ พนักงานภูษามาลาแกว่งบัณเฑาะว์
พนักงานประโคมฆ้องชัยดุริยางค์

(ภาพพระราชทาน)

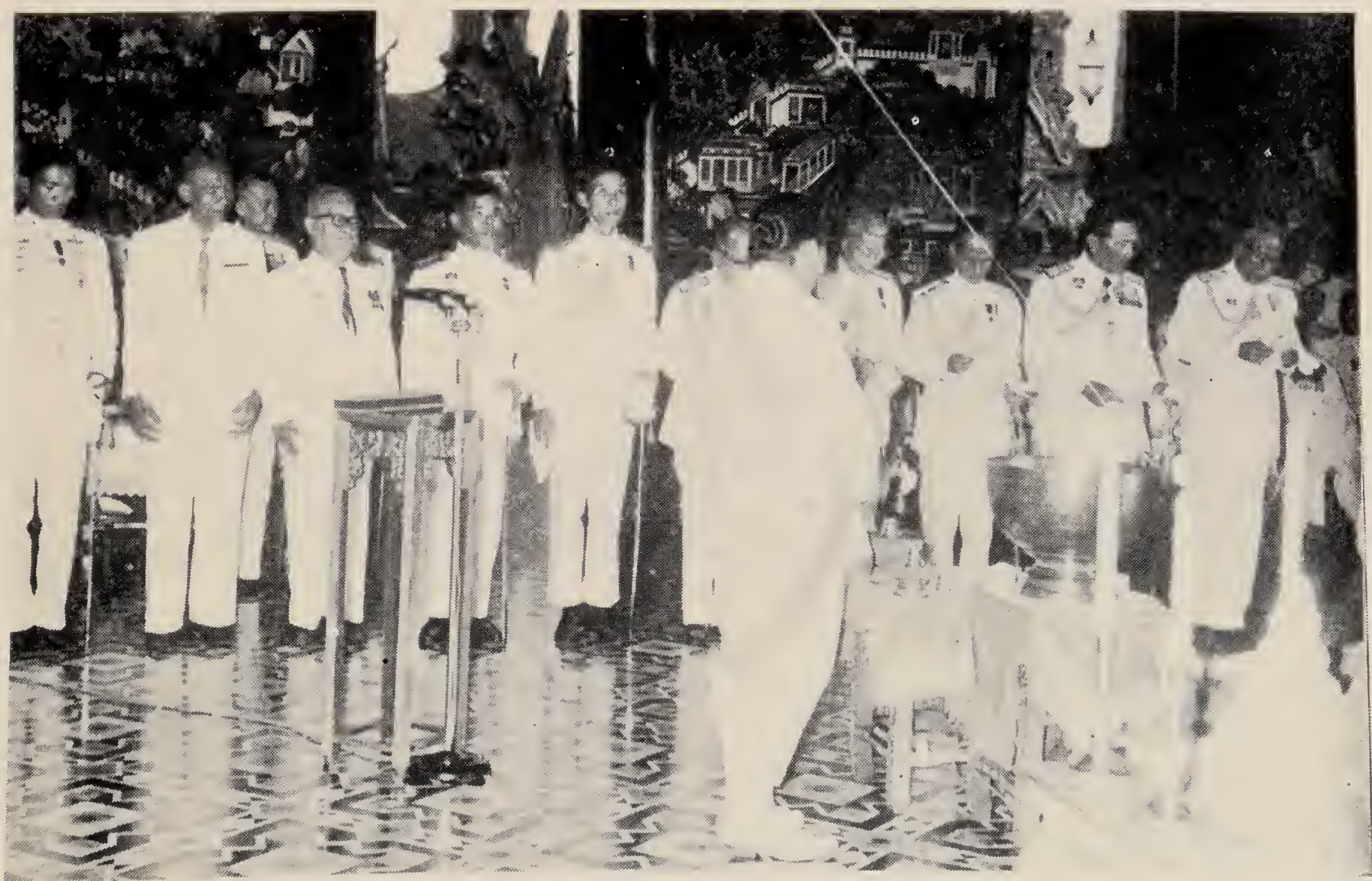
เจ้าพนักงานแผนกราชูปโภคเชิญพระแสง
พระราชครูวามเทพมุนีถอดฝักพระแสง

(ภาพพระราชทาน)

พระราชครูวามเทพมุนีเชิญพระแสงแทงน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

(ภาพพระราชทาน)

ผู้บัญชาการทหารสูงสุดกล่าวนำถวายสัตยปฏิญาณ

(ภาพพระราชทาน)

เมื่อถวายสัตย์ปฏิญาณสาบานตนจบแล้ว พระราชครูวามเทพมุนีตักน้ำพระพิพัฒน์สัตยาด้วยพระถ้วยแล้วรินลงพระถ้วยอีกองค์หนึ่งซึ่งวางบนพานทองทั้งคู่ แล้วเชิญพานพระถ้วยน้ำพระพิพัฒน์สัตยาไปทูลเกล้า ฯ ถวาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับ แล้วประทับยืนผินพระพักตร์สู่พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ทรงคม แล้วทรงดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เมื่อประทับพระราชอาสน์แล้ว สมาชิกราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดี ถวายคำนับเดินไปยังขันพระสาครตามลำดับ เริ่มแต่ จอมพล ถนอม กิตติขจร พระราชครูวามเทพมุนีตักน้ำพระพิพัฒน์สัตยาส่งให้ ผู้ดื่มรับ ไหว้พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร แล้วดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เรียงลำดับจนครบทุกคน

มีข้อสังเกต ๒ ประการ ประการแรกเมื่อ จอมพล ถนอม กิตติขจร ดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยาแล้ว ได้เข้าไปหน้าพระที่นั่ง หมอบกราบแทบเบื้องพระยุคลบาท สมาชิกคนต่อ ๆ ไป กระทำตามทุกคน และมีผู้ที่ได้รับพระราชทานในรัชกาลที่ ๖ ท่านหนึ่ง ดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยาแล้ว ได้รินน้ำที่เหลือลูบศีรษะตามประเพณีโบราณ

เมื่อดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยาครบทุกคนแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จ ฯ ไปทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม ทรงหลั่งทักษิโณทก พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ลงจากอาสนสงฆ์กลับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงกราบที่หน้าเครื่องนมัสการ ทรงรับการถวายความเคารพของผู้มาเฝ้า ฯ แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับ

พระราชพิธีวันนี้ที่ทำเป็นพิเศษแตกต่างกว่าพระราชพิธีเดิมคือ เวลา ๑๖.๐๐ น. เจ้าหน้าที่แผนกราชูปโภค เชิญขันพระสาครมาประดิษฐาน เลขาธิการพระราชวัง นายแพทย์ประจำพระองค์ และเจ้าหน้าที่

ชุดรักษาความปลอดภัยพิเศษ ตรวจสภาพดวงตรา แล้วตัดเชือกประทับตรา แก้ผ้าหุ้มขันออก นายแพทย์ประจำพระองค์ดื่มน้ำในขันพระสาคร แล้วตรวจตราที่ประทับพระถ้วย และถ้วย นำถ้วยออกคว่ำเรียงบนโต๊ะหน้าขันพระสาคร ส่วนพระถ้วยคงห่อผ้าไว้ จนกว่าจะทูนเกล้า ฯ ถวายน้ำพระพิพัฒน์สัตยา แล้วเจ้าหน้าที่ภูษามาลาทำความสะอาดพระแสงทุกองค์ด้วยแอลกอฮอล์อีกครั้ง ต่อจากนั้นเจ้าหน้าที่ชุดรักษาความปลอดภัยพิเศษร่วมกับเจ้าหน้าที่แผนกราชูปโภคเฝ้าขันพระสาครและพระแสงตลอดเวลา

ได้ประมวลรายชื่อสมาชิกราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี ต้นหมายรับสั่ง ข้อสั่งระเบียบเฝ้า ฯ พระราชกรณียกิจ แผนผังพิธีมณฑล ฉันท์สดุดีพระราชพิธีศรีสัจจปานกาล และโองการแช่งน้ำไว้ด้วยแล้ว

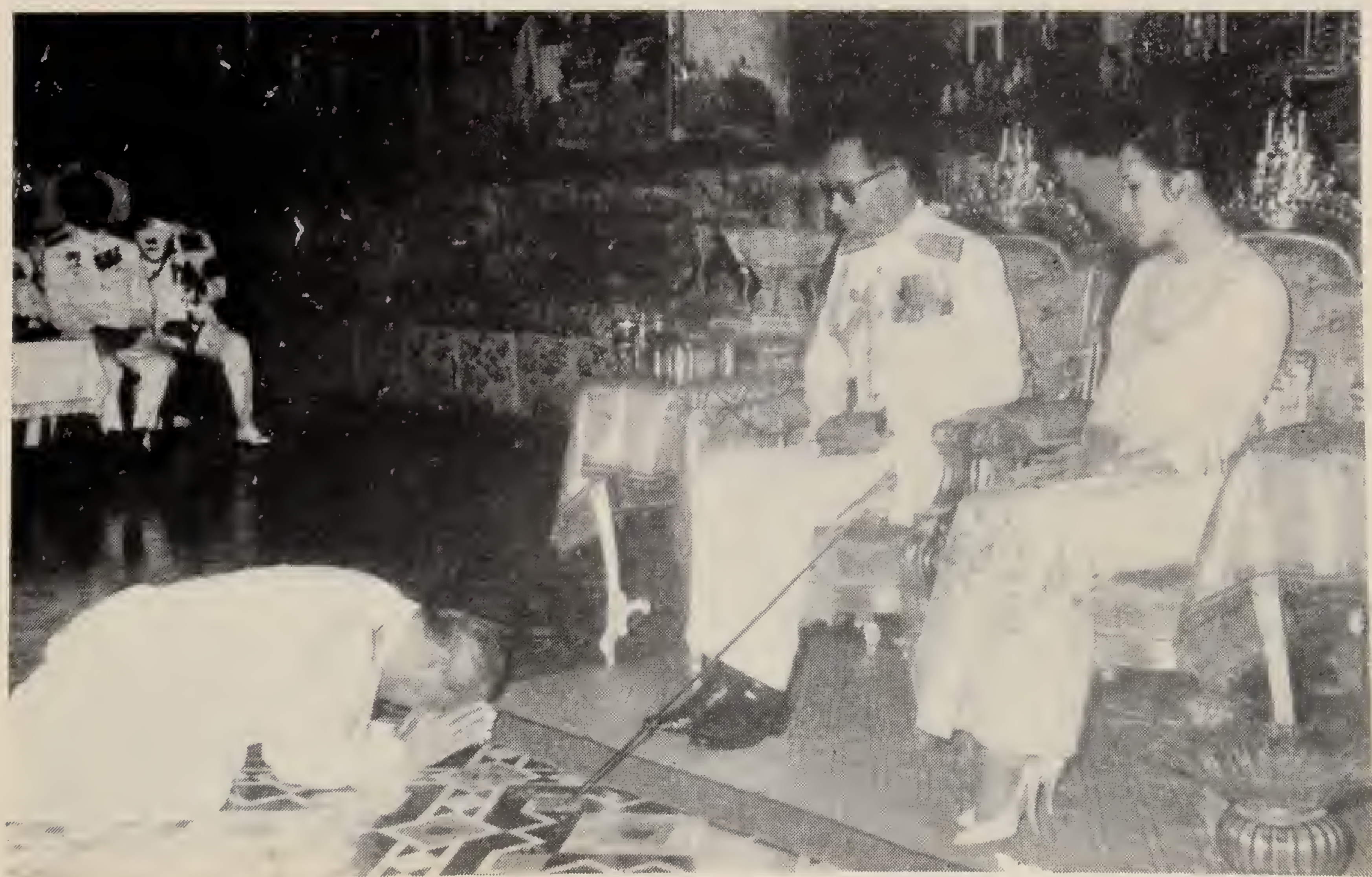
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

(ภาพพระราชทาน)

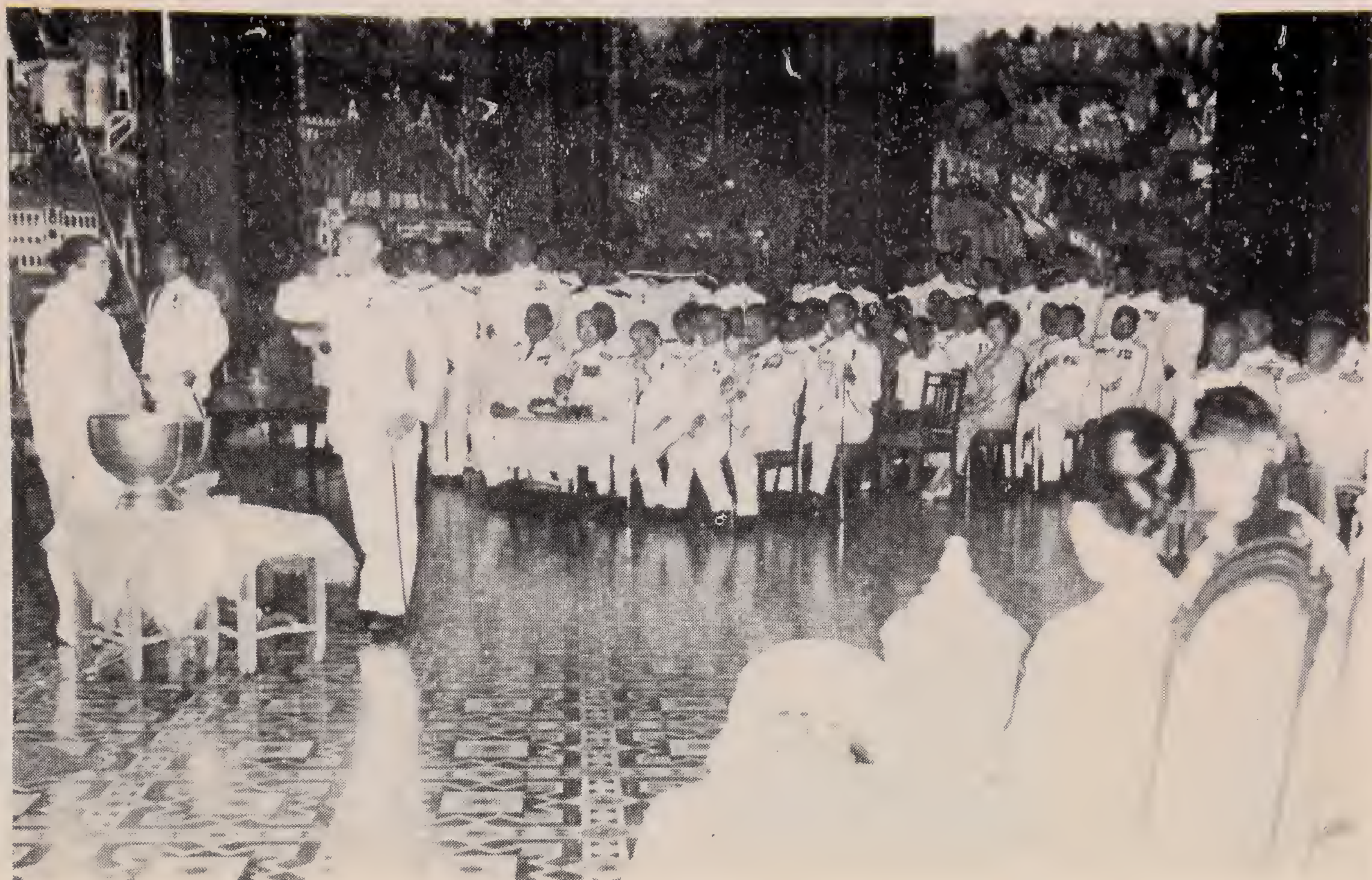
ผู้บัญชาการทหารสูงสุดดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

(ภาพพระราชทาน)

ผู้บัญชาการทหารสูงสุดกราบถวายบังคมแทบเบื้องพระยุคลบาท

(ภาพพระราชทาน)

ผู้ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

(ภาพพระราชทาน)

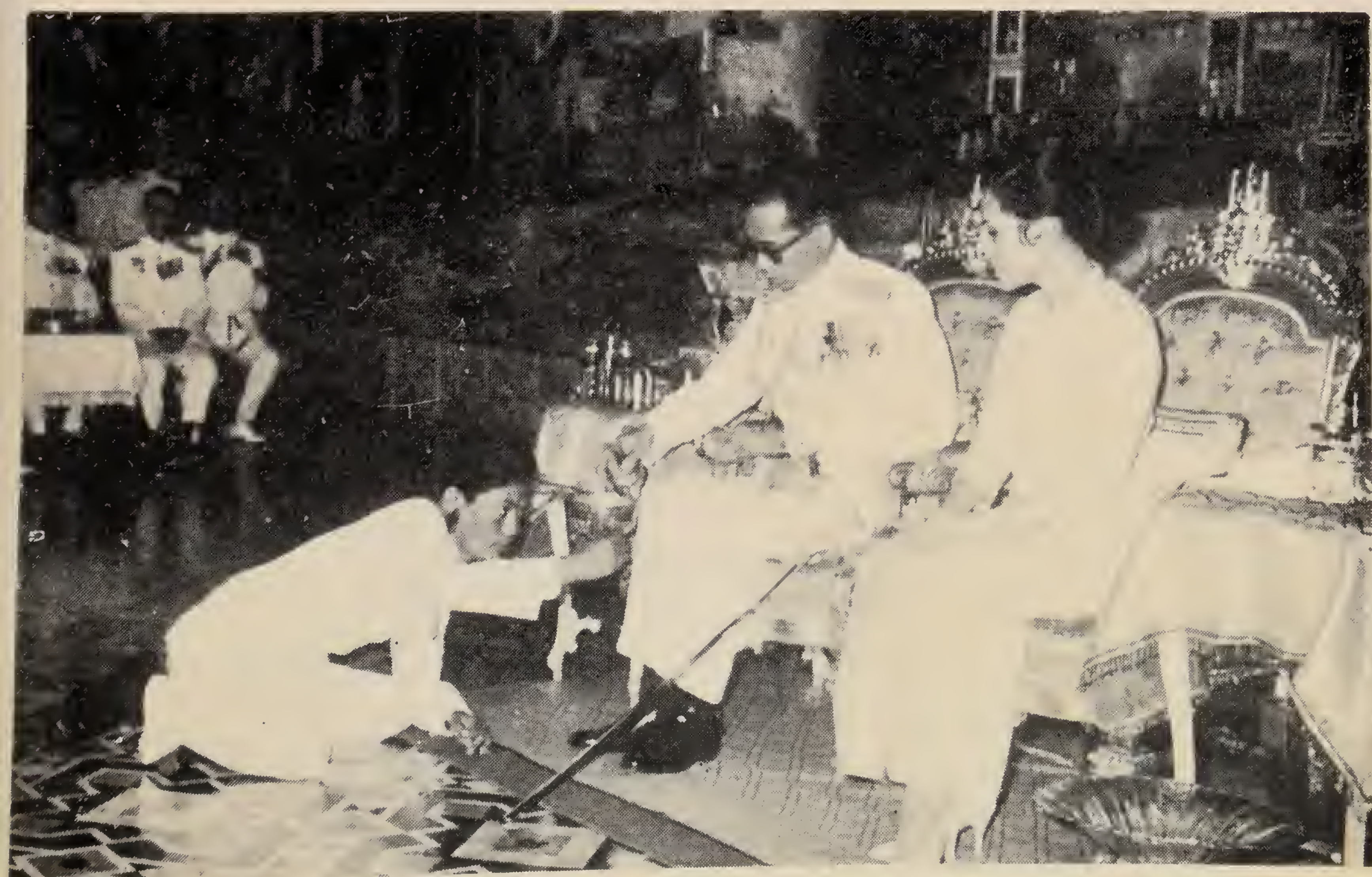
ผู้ที่ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีในรัชกาลที่ ๖
ดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

(ภาพพระราชทาน)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถวายจตุปัจจัยไทยธรรมแด่สมเด็จพระสังฆราช

(ภาพพระราชทาน)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหลั่งทักษิโณทก

ขณะพระสงฆ์ถวายอนุโมทนา

(ภาพพระราชทาน)

รายพระนามและนาม
สมาชิกราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี

ได้รับพระราชทานในรัชกาลที่ ๖

พ.ศ. ๒๔๖๑

ชั้นที่ ๑ เสนางคะบดี

สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต

พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ

ชั้นที่ ๒ มหาโยธิน

นายพลเรือโท พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์

นายพลโท พระยาประสิทธิ์ศุภการ (ม.ล. เฟื้อ พึ่งบุญ)

นายพลโท พระยาสีหราชเดโชไชย (แย้ม ณ นคร)

นายพลโท พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนกำแพงเพ็ชรอรรคโยธิน

นายพลเรือโท พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสิงหวิกรมเกรียงไกร

มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม)

นายพลโท หม่อมเจ้าอลงกฎ ศุขสวัสดิ์

นายพลตรี หม่อมเจ้าพันธุประวัติ เกษมสันต์

นายพลเสือป่า สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีราเมศวร์

จอมพล เจ้าพระยาเดชานุชิต (ม.ร.ว. อรุณ ฉัตรกุล)

นายพลเสือป่า หม่อมเจ้าบวรเดช กฤดากร

นายพลโท หม่อมเจ้าเสรฐศิริ กฤดากร

นายกองเอก พระยาสุรินทราชา (ม.ร.ว. สิทธิ์ สุทัศน์)

ชั้นที่ ๓ โยธิน

นายพลเสือป่า เจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี (ม.ร.ว. ปุ้ม มาลากุล)

นายพลเสือป่า พระยานนทิเสนสุเรนทรภักดี (แม๊ก เศียนเสวี)

ชั้นที่ ๔ อัศวิน

นายนาวาโท หลวงหาญสมุท (บุญมี พันธุมนาวิน)

นายกองเอก พระยาสุรบดินทรสุรินทรฤาไชย (พร จารุจินดา)

พ.ศ. ๒๔๖๒

ชั้นที่ ๓ โยธิน

นายพันเอก พระเฉลิมอากาศ (สุณี สุวรรณประทีป)

นายพันโท หม่อมเจ้าอมรทัต กฤดากร

นายพันตรี หลวงรามฤทธิรงค์ (ต๋อย หัสดิเสวี)

ชั้นที่ ๔ อัศวิน

นายร้อยเอก ศรี ศุขะวาที

นายร้อยเอก เพิ่ม อุณหสูต

นายร้อยเอก แม้น เหมะจุฑา

* นายร้อยโท หม่อมเจ้านิตยากร วรวรรณ

นายร้อยโท มุ่ย มังคลานนท์

* นายร้อยโท เรี่ยม เศวตเศรนี (พันโท หลวงอาวุธวิชาชาญ)

* นายร้อยตรี จิ๊ด ยุวนวรรธนะ (พลเอก หลวงวิชิตสงคราม)

นายร้อยตรี เวก สู่ไชย

* นายร้อยตรี เชียร บุณยพุกกณะ (พันเอก หลวงสวัสดิสงคราม)

นายร้อยตรี ชุ่ม จิตรเมตตา

นายร้อยโท กระมล โชติกเสถียร

* นายร้อยโท ภักดิ์ เกษลำลี (พลอากาศโท พระศิลปศาสตราคม)

นายร้อยโท พล เสนีวงศ์ ณ อยุธยา

นายร้อยโท ต่วน โกมารทัต

ชั้นที่ ๖ เหรียญรามมาลา

* นายร้อยตรี เภา เพียรเลิศ (พันเอก พระบริภัณฑ์ยุทธกิจ)

* นายธงไชย โชติกเสถียร (พลเอก หลวงสุรณรงค์)

นายสิบโท ขุนทอง กำเนิดเพ็ชร

นายสิบตรี ขุนบรรณสาสน์สาทร (ประกอบ บุนนาค)

* นายดาบชั่วคราว เรี่ยม ทรรทรานนท์ (นาวาเอก พระเรี่ยมวิรัชชภาค ร.น.)

นายดาบชั่วคราว แทน จิตรคนี

นายดาบชั่วคราว ม.ล. ศิริ อิศรเสนา

นายดาบชั่วคราว ส่วน

จ่านายสิบชั่วคราว ม.ล. อุ่น อิศรเสนา

จ่านายสิบชั่วคราว ม.ร.ว. ฉายฉาน ศิริวงศ์

* นายสิบเอก จิตร วงศ์ขจร

* นายสิบเอก เฉลิม สรวิสูตร

นายสิบเอก ยิ้ม พึ่งพระคุณ

พระราชทานในรัชกาลปัจจุบัน

พ.ศ. ๒๕๐๔

ชั้นที่ ๑ เสนางคะบดี

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

พ.ศ. ๒๕๐๘

ชั้นที่ ๑ เสนางคะบดี

* จอมพล ถนอม กิตติขจร

ชั้นที่ ๒ มหาโยธิน

* พลเอก ประภาส จารุเสถียร

* พลเอก จิตติ นาวีเสถียร

* พลอากาศเอก ทวี จุลละทรัพย์

พ.ศ. ๒๕๑๑

ชั้นที่ ๔ อัศวิน

* พันตรี ยุทธนา แย้มพันธุ์

ชั้นที่ ๕ เหรียญรามมาลาเข็มกล้ากลางสมร

* ร้อยเอก วิชัย ขันติรัตน์

พ.ศ. ๒๕๑๒

ชั้นที่ ๔ อัศวิน

* พันตำรวจตรี กฤช สังขะทรัพย์

ชั้นที่ ๕ เหรียญรามมาลาเข็มกล้ากลางสมร

* ร้อยตำรวจโท วินิจ รัญเสวะ

ชั้นที่ ๖ เหรียญรามมาลา

* ร้อยเอก นฤนารถ ไตรภูวนาถ
* ร้อยตำรวจเอก พิเชษฐ์ เกษบุรมย์

<u>*หมายเหตุ*</u> รายพระนามและนามที่มี * ข้างหน้า คือผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ในขณะทำบันทึกนี้.

หมายรับสั่งที่..... สำนักพระราชวัง

๑๘ มีนาคม ๒๕๑๒

การพระราชพิธีพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี

วันจันทร์ ที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๑๒ เวลา ๑๖.๓๐ น. ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ประธานองคมนตรี เสด็จไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์ ในการเสกทำน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ ทรงศีล พระสงฆ์ ๙ รูปเจริญพระพุทธมนต์ทวาทศปริตร เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ จบแล้ว พระราชครูวามเทพมุนี รามเวทีศรีไสยศาสตร์ อนุษฎุภวาทโกศล อ่านฉันท์สดุดี

วันนี้ แต่งกายเครื่องแบบปรกติขาว

วันอังคาร ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังพระบรมมหาราชวัง

เวลา ๑๖.๓๐ น. เสด็จออก ณ ท้องพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท คณะองคมนตรี และข้าราชการ ทหาร พลเรือน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทตามตำแหน่ง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เจ้าพนักงานสำนักราชเลขาธิการ อ่านประกาศเกียรติคุณผู้ที่จะได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี จบแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี ตามลำดับ แล้วเสด็จขึ้น คณะองคมนตรี และข้าราชการ ทหาร พลเรือน ที่เฝ้า ฯ ใน

ท้องพระโรงพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท จะได้ไปยังพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ไปยังพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร และพระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย ทรงศีล พระราชครูวามเทพมุนี รามเวทีศรีไสยศาสตร์ อนุษฎุภวาทโกศล อ่านโองการแช่งน้ำ แล้วเชิญพระแสงศรและพระแสงราชศัสตราแทงในน้ำพระพิพัฒน์สัตยา พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์สัจจคาถา ขณะนี้พราหมณ์เป่าสังข์ พนักงานภูษามาลาแกว่งบัณเฑาะว์ พนักงานประโคมฆ้องชัย สังข์ แตร ดุริยางค์ เมื่อสุดเสียงประโคมแล้ว ผู้ที่ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีจะได้กล่าวถวายสัตยปฏิญาณสาบานตน จบแล้ว พระราชครูวามเทพมุนี รามเวทีศรีไสยศาสตร์ อนุษฎุภวาทโกศล จะได้เชิญน้ำพระพิพัฒน์สัตยาทูนเกล้า ฯ ถวาย แล้วผู้ที่ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี ซึ่งได้กล่าวถวายสัตยปฏิญาณสาบานตน จะได้ดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยาตามลำดับ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วันนี้ แต่งกายเครื่องแบบปรกติขาวประดับเหรียญ

จึงให้ปฏิบัติการตามหมายรับสั่งดังนี้ –

หน้าที่ –

สำนักงานเลขานุการ

๑. สั่งแผนกพระราชพาหนะ

ก. จัดรถยนต์พระประเทียบ ๑ คัน พร้อมด้วยรถยนต์กระบวนตามอีก ๑ คัน ไปรับ–ส่งเสด็จพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ประธานองคมนตรี ผู้แทนพระองค์ ตามกำหนด

ทั้งนี้ ให้รถยนต์ไปถึงวังถนนเพชรบุรีก่อนกำหนดเวลา ๑ ชั่วโมง

ข. จัดรถยนต์พระที่นั่ง และรถยนต์ตามเสด็จฯ ตามกำหนด

๒๕ มี.ค. ๒๕๑๒ ค. จัดรถยนต์ใช้สอยขนาดใหญ่ ๑ คัน สำหรับ
เวลา ๑๔.๐๐ น. เจ้าหน้าที่แผนกวิทยุปกรณ์ กรมประชาสัมพันธ์ ที่ข้างโรงละครศรีอยุธยา ไปยังพระบรมมหาราชวัง เสร็จการแล้วส่งกลับที่เดิม

๒. สั่งแผนกพระราชพิธี

ให้หมวดสนมพลเรือน

ก. รับเครื่องนมัสการ จากพนักงานฝ่ายใน เชิญไปตั้งที่ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม–

๒๔ มี.ค. ๒๕๑๒ — เครื่องนมัสการทองใหญ่ ๑ เครื่อง

๒๕ มี.ค. ๒๕๑๒
- เครื่องนมัสการทองใหญ่ ๑ เครื่อง
- เครื่องนมัสการทองทิศ ๑ เครื่อง

ข. ทอดพระแท่นทรงกราบ (และที่กราบราบผู้แทนพระองค์)

ค. จัดอาสนสงฆ์ ไปตั้งแต่งในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามสำหรับการนี้ให้เรียบร้อย

ง. ตรวจแต่งธรรมาสน์ศิลา ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามให้เรียบร้อย

จ. จัดโต๊ะหมู่ไปตั้งบนธรรมาสน์ศิลา สำหรับประดิษฐานพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ประจำรัชกาลที่ ๑ และรัชกาลปัจจุบัน พร้อมด้วยคัมภีร์พระธรรม สำหรับการนี้

ฉ. จัดดอกไม้สดสีต่าง ๆ ปักขวดประดับในพานไปตั้งแต่ง สำหรับการนี้

ช. รับหมากพลู บุหรี่ และไม้ขีดไฟ ใส่พานแก้วจากพนักงานฝ่ายในเชิญไปตั้งถวาย

๒๔ มี.ค. ๒๕๑๒ — สมเด็จพระราชาคณะ ๑ รูป

๒๕ มี.ค. ๒๕๑๒ — สมเด็จพระสังฆราชและสมเด็จพระราชาคณะ รวม ๔ รูป

ซ. ปฏิบัติราชการตามหน้าที่

ให้หมวดเบ็ดเตล็ด

ก. จัดหีบพระล่วมแทนหีบพระราชลัญฉกร ไป

ทอดที่เทวรูปข้างหน้าพระแท่นมหาเศวตฉัตร พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

ข. ทอดเครื่องราชูปโภค ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท สำหรับการนี้ตามกำหนด รับพระศรีจากพนักงานฝ่ายใน แต่งเครื่องราชูปโภค

ค. จัดเทียนท้ายที่นั่ง และรับดอกไม้กระทงเจิมจากพนักงานฝ่ายในไปปฏิบัติการที่ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตามกำหนด

ง. จัดพระเต้าทักษิโณทก ไปคอยทูนเกล้า ฯ ถวายตามกำหนด

จ. ปฏิบัติราชการตามหน้าที่

ให้หมวดวรอาสน์

ก. ตั้งพระแท่นออกขุนนาง แล้วทอดพระราชอาสน์บนพระแท่น ฯ ที่หน้าพระแท่นมหาเศวตฉัตร ในพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

ข. ทอดพระราชอาสน์ ตั้งเก้าอี้ที่ประทับสำหรับผู้แทนพระองค์ เก้าอี้ที่ประทับสำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ ตั้งเก้าอี้ข้าราชบริพาร และเก้าอี้สำหรับพระสงฆ์ และพนักงานประโคมพัก พร้อมทั้งจัดพรม พรมทางไปปูลาด ตั้งแต่งตามสมควร

ค. จัดโต๊ะสำหรับวางเครื่องไทยธรรม ไปตั้งที่ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ง. จัดพรมทางไปปูลาดที่อัฒจันทร์ใหญ่ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท (ชั้นใน) และที่ศาลาว่าการสำนักพระราชวัง ให้เรียบร้อย

จ. ปฏิบัติราชการตามหน้าที่

ให้หมวดศุภรัต

ก. จัดอาสนะ กระโถน ขันน้ำ ไปตั้งแต่งถวายพระสงฆ์ รวม ๙ รูป (วันที่ ๒๔ มี.ค. มีสมเด็จพระราชาคณะ ๑ รูป วันที่ ๒๕ มี.ค. มีสมเด็จพระสังฆราชและสมเด็จพระราชาคณะ รวม ๔ รูป)

ข. รับเงินสำหรับถวายพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ รวม ๒ วัน วันละ ๙ รูปๆ ละ ๑๐๐ บาท จากกองคลัง สำนักพระราชวัง แล้วทำเป็นใบปวารณานำไปปฏิบัติการ ตามกำหนด

ค. รับเครื่องไทยธรรมของถาด จำนวน ๙ ถาด จากแผนกพัสดุ แล้วนำไปปฏิบัติการที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วันที่ ๒๕ มี.ค. ๑๒

ง. รับหมากพลู บุหรี่ และไม้ขีดไฟ จากพนักงานฝ่ายในถวายพระสงฆ์ (ถวายเมื่อพัก)

จ. ปฏิบัติราชการตามหน้าที่

ให้หมวดพราหมณ์

ก. ให้พระราชครูวามเทพมุนี ฯ ไปอ่านฉันท์สดุดี และอ่านโองการแช่งน้ำ ตามกำหนด

ข. จัดพราหมณ์ไปเป่าสังข์ ในการนี้ตามกำหนด

ค. ปฏิบัติราชการตามหน้าที่

๓. **สั่งแผนกราชูปโภค**

ให้หมวดภูษามาลา

ก. จัดพระกลดไปคอยถวายอยู่งานรับเสด็จ ฯ

ข. จัดต้นไม้ทอง – เงิน อย่างละ ๒ ต้น ไปตั้งแต่งที่ข้างพระแท่นมหาเศวตฉัตร ในพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ให้เรียบร้อย

ค. เชิญพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์รัชกาลที่ ๑ และรัชกาลปัจจุบันออกประดิษฐานยังธรรมาสน์ศิลา ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม สำหรับการนี้ เสร็จการแล้วเชิญกลับ จะเชิญออกและกลับเมื่อใด ให้ทำการติดต่อกับเจ้าหน้าที่แผนกตำรวจวัง เจ้าหน้าที่หมวดเครื่องสูงและกลองชนะ และเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง

ง. รับคัมภีร์พระธรรม จากเจ้าหน้าที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ไปประดิษฐานที่ธรรมาสน์ศิลาในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม สำหรับการนี้ เสร็จการแล้วนำส่งคืน

จ. จัดพนักงานไปแกว่งบัณเฑาะว์ ที่วัดพระศรี-รัตนศาสดาราม ในการนี้ตามกำหนด

ฉ. จัดขันพระสาคร (ขันเงินถมตะทองใหญ่) พร้อมด้วยถ้วยสำหรับถือน้ำจำนวน ๓๐ ถ้วย ไปตั้งสำหรับทำน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ที่ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม สำหรับการนี้ตามกำหนด

ช. รับพวงมาลัยสำหรับผูกฐานพระพุทธปฏิมาชัย-วัฒน์ จากพนักงานฝ่ายในไปปฏิบัติการ ส่วนขนาดและจำนวน ให้ทำการติดต่อกันโดยตรง

ซ. จัดพระกลดไปกั้นถวายพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ เวลาเชิญออกและเชิญกลับ

ฌ. จ่ายยืมกระบี่ยศตำรวจหลวง ร.อ. ให้แผนกตำรวจวังตามที่ขอเบิก เสร็จการแล้วรับคืน

ญ. ปฏิบัติราชการตามหน้าที่

ให้หมวดพระแสงต้น

ก. ตรวจแต่งพระแท่นมหาเศวตฉัตร และจัดพระแสงขรรค์พิธีไปทอดที่เทวรูปข้างหน้าพระแท่นมหาเศวตฉัตร ในพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

ข. จัดพระแสงไปทอดที่ในพระอุโบสถวัดพระศรี-รัตนศาสดาราม และพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท สำหรับการนี้ตามกำหนด

ค. เชิญพระแสงขรรค์ชัยศรี พระแสงดาบคาบค่าย และพระแสงประจำรัชกาลที่ ๑ ถึง ที่ ๗ พร้อมด้วยพระแสงศร อีก ๓ องค์ ไปประดิษฐานที่ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม สำหรับการนี้ตามกำหนด

ง. รับพวงมาลัยสำหรับสวมพระแสง จากพนักงานฝ่ายในไปปฏิบัติการ ส่วนขนาดและจำนวนให้ทำการติดต่อกันโดยตรง

จ. ปฏิบัติราชการตามหน้าที่

ให้หมวดเครื่องสูงและกลองชนะ

ก. จัดพระราชยาน ไปเชิญพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์รัชกาลที่ ๑ และรัชกาลปัจจุบันออกประดิษฐานในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม สำหรับการนี้ เสร็จการแล้วเชิญกลับ ส่วนจะเชิญออกและกลับเมื่อใด ให้ทำการติดต่อกับเจ้าหน้าที่หมวดภูษามาลาโดยตรง

ข. ตรวจแต่งพระแท่นมหาเศวตฉัตร และเครื่องสูงในพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ให้เรียบร้อย

ค. รับพวงมาลัยสำหรับแขวนพระมหาเศวตฉัตรและฉัตร ในพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท จากพนักงานฝ่ายในไปปฏิบัติการ ส่วนขนาดและจำนวน ให้ทำการติดต่อกันโดยตรง

ง. จัดฆ้องชัย สังข์ แตร ไปประโคมในการนี้ ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตามกำหนด

จ. จัดมโหระทึก ๒ แตรฝรั่ง ๔ ไปประโคมเวลาเสด็จออก ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท และเวลาเสด็จขึ้น

ฉ. ปฏิบัติราชการตามหน้าที่

กองวัง

๑. สั่งแผนกตำรวจวัง

ก. เปิดประตูพระบรมมหาราชวังสำหรับการนี้ ส่วนจะเปิดประตูใด วันเวลาใด ให้แจ้งยังแผนกหมายและทะเบียนโดยตรง

ข. จัดตำรวจหลวงรับและนำเสด็จ ฯ ตามราชประเพณี

ค. จัดตำรวจหลวง จำนวน ๕ คู่ ยืนรั้วเวลาเสด็จออก ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ตามกำหนด เบิกยืมเครื่องแต่งกายจากแผนกพัสดุและกระบี่ยศจากแผนกราชูปโภค ไปปฏิบัติการ เสร็จการแล้วส่งคืน

ง. จัดตำรวจหลวงยืนยามตามราชประเพณี ที่หน้าพระทวารท้องพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เวลาเสด็จออก ตามกำหนด

จ. จัดตำรวจหลวง ๑ คู่ นำเวลาเชิญพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์รัชกาลที่ ๑ และรัชกาลปัจจุบัน

ออกประดิษฐานในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ส่วนจะเชิญออกและกลับเมื่อใด ให้ทำการติดต่อกับเจ้าหน้าที่หมวดภูษามาลาโดยตรง

ฉ. ไขกุญแจท้องพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท สำหรับการนี้ตามกำหนด

ช. ปฏิบัติราชการตามหน้าที่

๒. **สั่งแผนกรักษาพระราชฐานชั้นใน**

ก. แจ้งข้าทูลละอองธุลีพระบาทฝ่ายในทราบ

ข. จัดพนักงานรักษาราชการฝ่ายใน และปฏิบัติราชการตามหน้าที่

ค. เปิดพระทวารท้องพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท สำหรับการนี้

ให้พนักงานห้องนมัสการ

(๑) จัดเครื่องนมัสการ มอบหมวดสนมพลเรือน–

๒๔ มี.ค. ๒๕๑๒ – เครื่องทองใหญ่ ๑ เครื่อง

๒๕ มี.ค. ๒๕๑๒ – เครื่องทองใหญ่ ๑ เครื่อง เครื่องทองทิศ ๑ เครื่อง

๒๕ มี.ค. ๒๕๑๒ (๒) จัดดอกไม้กระทงเจิม ๑ กระทง ไปมอบหมวดเบ็ดเตล็ด

ให้พนักงาน

(๑) จัดพระศรีสำหรับแต่งเครื่องราชูปโภค มอบหมวดเบ็ดเตล็ด–

๒๔ มี.ค. ๒๕๑๒ – ๑ เครื่อง

๒๕ มี.ค. ๒๕๑๒ – ๒ เครื่อง

(๒) จัดหมากพลู บุหรี่ อย่างละ ๑๐ ไม้ขีดไฟ พานละ ๑ กลัก สำหรับ–

๒๔ มี.ค. ๒๕๑๒ – ใส่พานแก้ว ๑ พาน มอบหมวดสนมพลเรือน เชิญไปตั้งถวายสมเด็จพระราชาคณะจำนวน ๑ รูป

๒๕ มี.ค. ๒๕๑๒ – ใส่พานแก้ว ๔ พาน มอบหมวดสนมพลเรือน เชิญไปตั้งถวายสมเด็จพระสังฆราชและสมเด็จพระราชาคณะรวม ๔ รูป

๒๔ มี.ค. ๒๕๑๒ – ใส่พาน ๓ พาน มอบหมวดศุภรัตถวายพระสงฆ์

๒๕ มี.ค. ๒๕๑๒ – ใส่พาน ๒ พาน (ถวายเมื่อพัก)

(๓) จัดทำพวงมาลัย สำหรับ–

– ผูกฐานพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์รัชกาลที่ ๑ และรัชกาลปัจจุบัน มอบเจ้าหน้าที่หมวดภูษามาลา

– สวมพระแสง มอบเจ้าหน้าที่หมวดพระแสงต้น

– แขวนพระมหาเศวตฉัตร และฉัตร มอบเจ้าหน้าที่หมวดเครื่องสูง และกลองชนะ

ทั้งนี้ ให้ทำการติดต่อขอทราบขนาดและจำนวนกันโดยตรง

กองคลัง

๑. จ่ายเงินสำหรับถวายพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ รวม ๒ วัน ๆ ละ ๙ รูป ๆ ละ ๑๐๐ บาท ให้หัวหน้าหมวดศุภรัตรับไปดำเนินการ

๒. **สั่งแผนกพัสดุ**

ก. จ่ายเทียนขนาดเล่มละ ๓๐ แกรม ชนวน ๓ เล่ม ๆ ละ ๙๐ แกรม เครื่องทองใหญ่ ๑๐ เล่ม ธูปไม้ระกำ ๑๐ ดอก เล่มละ ๑๘๐ แกรม เทียนห่วง ๒ เล่ม ๆ ละ ๖๐ แกรม เครื่องทองทิศ ๕ เล่ม ธูปไม้ระกำ ๕ ดอก ให้หมวดสนมพลเรือน

ข. จ่ายเทียนเล่มละ ๙๐ แกรม ท้ายที่นั่ง ๘ เล่ม เล่มละ ๓๐ แกรม ชนวน ๑ เล่ม ให้หมวดเบ็ดเตล็ด

ค. จัดเครื่องไทยธรรมของถาด จำนวน ๙ ถาด มอบหมวดศุภรัตไปปฏิบัติการ วันที่ ๒๕ มี.ค. ๒๕๑๒

ง. จ่ายเครื่องแต่งกายตำรวจหลวง ให้แผนกตำรวจวังตามที่ขอเบิก เสร็จการแล้วรับคืน

แผนกแพทย์หลวง

เพื่อสั่งปฏิบัติราชการตามหน้าที่

กองมหาดเล็ก

๑. จัดมหาดเล็กหลวงรับและตามเสด็จ ฯ
๒. จัดการที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ให้เรียบร้อย
๓. จัดทำความสะอาดตามบริเวณที่ตั้งกองรักษาการณ์พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท โดยให้มีที่สำหรับทหารพักด้วย ให้เรียบร้อย
๔. ตรวจแต่งพระแท่นมหาเศวตฉัตร ในพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ให้เรียบร้อย
๕. ตรวจแต่งไฟฟ้าที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทและตามบริเวณพระมหามณเฑียร ให้เรียบร้อย
๖. จัดน้ำร้อน น้ำเย็น สำหรับถวายพระสงฆ์ และเลี้ยงทั่วไป
๗. จัดการตกแต่งบันไดศาลาว่าการสำนักพระราชวังให้เรียบร้อย
๘. ปฏิบัติราชการตามหน้าที่

แผนกวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

๑. สั่งจัดการที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามและตามบริเวณ ให้เรียบร้อย

๒. มอบคัมภีร์พระธรรม ให้เจ้าหน้าที่หมวดภูษามาลา เชิญไปเข้าพิธี ในการนี้ เสร็จการแล้วรับคืน

๓. เปิดประตูพระระเบียง (เกย) ด้านหน้าและด้านหลัง พระอุโบสถ และประตูศรีรัตนศาสดาราม สำหรับการนี้

๔. ปฏิบัติราชการตามหน้าที่

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่งโดยหน้าที่ราชการ.

(ลงชื่อ) **กลัย์ อิศรเสนา ณ อยุธยา**

ผู้รับรับสั่ง

ระเบียบเฝ้า ฯ
การพระราชพิธีพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
อันมีศักดิ์รามาธิบดี

ที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

๑. ผู้ที่โปรดเกล้า ฯ ให้เฝ้า ฯ เข้าทางประตูวิเศษไชยศรี ประตูพิมานไชยศรี เทียบรถยนตร์ที่อัฒจันทร์ตะวันออกพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

(เจ้าหน้าที่ตำรวจวังจะชี้ให้รถไปจอดรอด้านข้างพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทและจะบอกให้มารับที่เดิม)

๒. ผู้มาเฝ้า ฯ ทั้งหมดพักที่มุขกระสันพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทด้านตะวันออกและด้านตะวันตก

๓. เวลา ๑๖.๑๕ น. เจ้าหน้าที่กองวังจะได้เชิญผู้มาเฝ้า ฯ เข้าไปยืนเฝ้า ฯ ในท้องพระโรงกลาง (ตามแผนผังที่ ๑)

๔. เมื่อเสด็จ ฯ ออกประทับพระราชอาสน์หน้าพระราชบัลลังก์มหาเศวตฉัตรเรียบร้อยแล้ว ผู้เฝ้า ฯ ทั้งหมดถวายคำนับพร้อมกัน

(ขณะเสด็จออกผ่านพระทวาร พนักงานประโคมแตรมโหระทึก)

๕. โปรดเกล้า ฯ ให้เจ้าหน้าที่สำนักราชเลขาธิการอ่านประกาศเกียรติคุณของผู้ที่ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดี ผู้ที่ถูกกล่าวนามประกาศเกียรติคุณถวายคำนับเข้าไปรับพระราชทานตามลำดับที่อ่านประกาศ แล้วไปยืนเฝ้า ฯ ที่เดิม

๖. เสร็จการพระราชทานราชอิสริยาภรณ์แล้ว จะได้เสด็จ ฯ ไปประทับ ณ พระที่นั่งบรมราชสถิตยมโหฬาร

(ขณะเสด็จ ฯ ลงจากพระแท่น ผู้เฝ้า ฯ ถวายคำนับพร้อมกัน พนักงานประโคม เช่นเวลาเสด็จออก)

๗. ผู้เฝ้า ฯ ทั้งหมดออกจากท้องพระโรงกลาง เพื่อไปเฝ้า ฯ ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ออกตามลำดับ

ก. เจ้าหน้าที่กองวังนำผู้ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดีออกไปก่อนและนำไปยังวัดพระศรีรัตน-ศาสดาราม

ข. คณะองคมนตรี, นายกรัฐมนตรี, ประธานวุฒิสภา, ประธานศาลฎีกา ผู้ที่โปรดเกล้า ฯ ให้มาเฝ้า ฯ

ค. สมาชิกเครื่องราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดี ที่มาเฝ้า ฯ

ง. ครอบครัวของผู้ที่ได้รับราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดี ซึ่งโปรดเกล้า ฯ ให้เชิญมา

๘. ผู้ที่จะไปเฝ้า ฯ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ขึ้นรถที่หน้าอัฒจันทร์พระที่นั่งจักรีมหาปราสาททั้ง ๒ ข้าง รถผ่านพระที่นั่งบรมพิมานไปเทียบส่งที่ประตูหน้าวัดด้านกระทรวงกลาโหม

ส่งแล้วรอรับกลับออกทางประตูสวัสดิโสภา

ที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

๑. ผู้เฝ้า ฯ ทั้งหมดรอรับเสด็จ ฯ ที่ชานหน้าพระอุโบสถ

๒. เมื่อเสด็จ ฯ เข้าสู่พระอุโบสถ

เจ้าหน้าที่กองวังจะได้เชิญเข้าสู่ในพระอุโบสถขึ้นบันไดพระทวารเหนือและใต้ไปยืนที่หน้าเก้าอี้และนั่งเฝ้า ฯ ตามตำแหน่ง (แผนผังที่ ๒)

๓. เมื่อทรงจุดธูปเทียนและประทับพระราชอาสน์แล้ว ผู้เฝ้า ฯ ถวายคำนับนั่งได้

๔. เมื่อทรงศีล
ทุกคนที่เฝ้า ฯ ประนมมือรับศีลจนจบ

๕. พระราชครูวามเทพมุนี อ่านโองการแช่งน้ำและทำพิธีชุบพระแสงในขันพระสาครและพระสงฆ์สวดสัจจคาถาจบแล้ว

๖. เจ้าหน้าที่กองวังจะได้เชิญสมาชิกเครื่องราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดีทั้งหมดไปเข้าแถวยืนเฝ้า ฯ ตามลำดับอาวุโส หน้าเก้าอี้ตรงกับขันน้ำพระพิพัฒน์สัตยา (หันหน้าตรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร) ก่อนจะยืนถวายคำนับเข้าแถวตามลำดับพร้อมแล้ว (ดูแผนผังหมายเลข ๑๑)

๗. สมาชิกราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดีผู้มีอาวุโสจะได้กล่าวนำถวายคำสัตย-ปฏิญาณสาบานตน (ทั้งหมดว่าตาม)

๘. เมื่อถวายสัตยปฏิญาณสาบานตนเสร็จแล้ว พระราชครูวามเทพมุนีจะได้เชิญน้ำพระพิพัฒน์สัตยาทูนเกล้า ฯ ถวาย

๙. เมื่อพระราชครูวามเทพมุนี ถวายแล้ว กลับมายืนที่ขันน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

๑๐. สมาชิกราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดีที่ได้ถวายสัตยปฏิญาณสาบานตนตามลำดับอาวุโสจะได้ก้าวออกจากแถวถวายคำนับ แล้วไปที่ขันน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ยืนประนมมือไหว้พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร

แล้วรับถ้วยน้ำพระพิพัฒน์สัตยาจากพระราชครูวามเทพมุนีดื่มแล้ว คืนถ้วย ถวายคำนับไปนั่งเก้าอี้เฝ้า ฯ ที่เดิมทีละคนตามลำดับ

๑๑. เมื่อหมดจำนวนผู้ถวายสัตยปฏิญาณแล้ว

๑๒. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จ ฯ ไปทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมพระสงฆ์ทั้ง ๙ รูป

๑๓. ประทับพระราชอาสน์ ทรงหลั่งทักษิโณทก

(พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ออกจากพระอุโบสถ)

๑๔. เสด็จ ฯ ไปทรงกราบที่หน้าเครื่องนมัสการ ทรงรับการถวายความเคารพของผู้มาเฝ้า ฯ

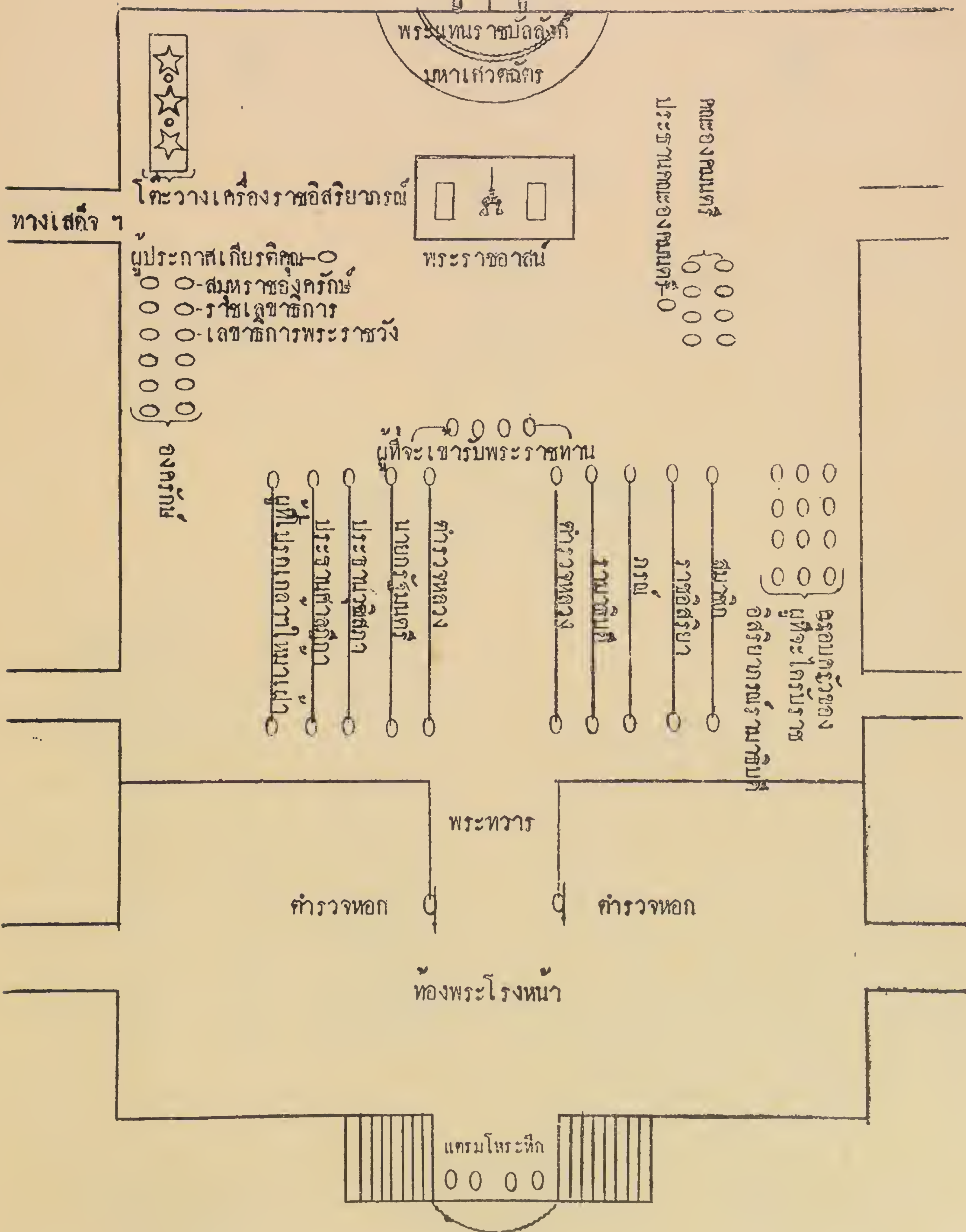
๑๕. เสด็จ ฯ กลับ.

สำนักพระราชวัง

วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๑๒

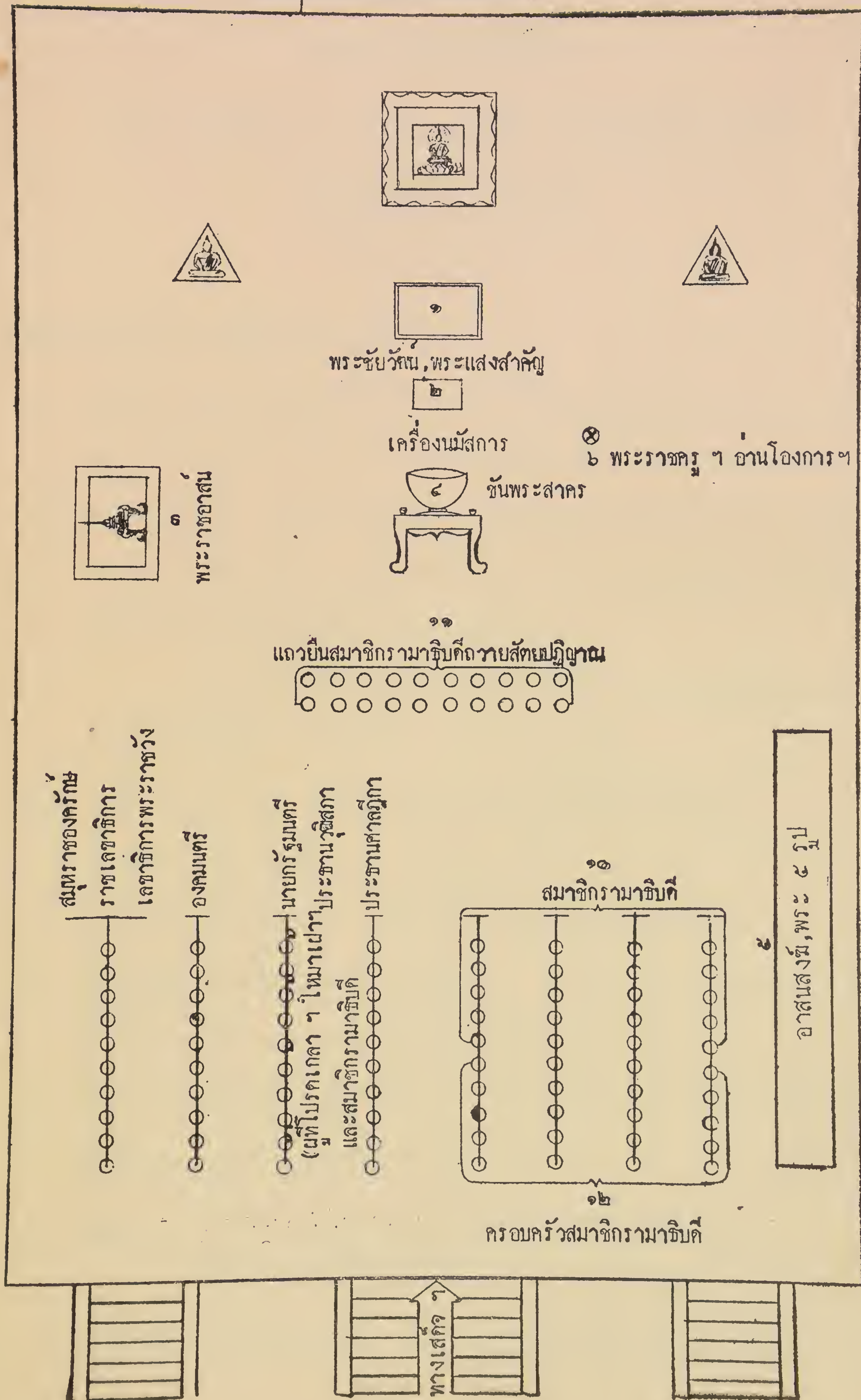
แผนผังพิธีมณฑล

พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

แผนผังพิธีมณฑล

ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

พระราชกรณียกิจ
พระราชพิธีพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
อันมีศักดิ์รามาธิบดี

วันอังคาร ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๒

๑. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังพระบรมมหาราชวัง เข้าทางประตูศักดิ์ไชยสิทธิ์ ประตูราชสำราญ เทียบรถยนต์พระที่นั่งที่อัฒจันทร์พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท (ชั้นใน)

(ในท้องพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ผู้มีตำแหน่งและหน้าที่รอเฝ้า ฯ รับเสด็จ ฯ พร้อมก่อนแล้ว)

๒. เวลา ๑๖.๓๐ น. เสด็จ ฯ ขึ้นพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท
ทรงรับการถวายความเคารพของผู้มาเฝ้า ฯ
ประทับพระราชอาสน์ หน้าพระราชบัลลังก์มหาเศวตฉัตร

๓. โปรดเกล้า ฯ ให้นายภาวาส บุนนาค อ่านประกาศเกียรติคุณของผู้ที่ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี

๔. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี ตามลำดับ

๕. เสด็จ ฯ ไปประทับพัก ณ พระที่นั่งบรมราชสถิตยมโหฬาร

(ข้าราชการผู้มีตำแหน่งเฝ้า ฯ และผู้ที่ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์ ไปรอเฝ้าฯ ที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม)

๖. เสด็จออกจากท้องพระโรงกลาง ไปประทับรถยนตร์พระที่นั่งที่อัฒจันทร์หน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

๗. รถยนตร์พระที่นั่งเทียบที่ประตูเกยหลังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

๘. เสด็จ ฯ เข้าสู่พระอุโบสถ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนท้ายที่นั่งบูชา –

พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร พระสัมพุทธพรรณี

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระพุทธเลิศหล้านภาลัย

๙. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ

ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย

ทรงกราบ

๑๐. ประทับพระราชอาสน์

ทรงศีล

(สมเด็จพระราชาคณะถวายศีล จบแล้ว พระราชครูวามเทพมุนี อ่านโองการแช่งน้ำ แล้วเชิญพระแสงศรและพระแสงสำคัญประจำรัชกาล แทงน้ำในขันพระสาคร เมื่อพราหมณ์เชิญพระแสงแทงน้ำ เสร็จแล้ว พระสงฆ์ ๙ รูป จะได้สวดสัจจคาถา จบ)

๑๑. ผู้ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี กล่าวคำถวายสัตยปฏิญาณสาบานตน

(สมาชิกราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีผู้อาวุโส จะเป็นผู้อ่านนำคำถวายสัตยปฏิญาณสาบานตน)

๑๒. พระราชครูวามเทพมุนี เชิญน้ำพระพิพัฒน์สัตยาทูนเกล้า ฯ ถวาย (เสวยก่อน)

๑๓. ผู้ที่ได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์ (ตามลำดับ)
ถวายคำนับ แล้วไปที่โต๊ะตั้งขันน้ำพระพิพัฒน์สัตยา
ประนมมือถวายสักการะพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร
แล้วรับถ้วยบรรจุน้ำพระพิพัฒน์สัตยาสาบานตนดื่ม แล้ววางถ้วย
ถวายคำนับ แล้วกลับไปยืนที่เดิมตามตำแหน่ง
(พระราชครูวามเทพมุนี เป็นผู้ส่งถ้วยให้ ปฏิบัติเช่นนี้ทีละคนจนหมด)

๑๔. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จ ฯ ไปทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม

๑๕. ประทับพระราชอาสน์ที่เดิม
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงหลั่งทักษิโณทก
(พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ลงจากอาสนสงฆ์กลับ)

๑๖. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงกราบที่หน้าเครื่องนมัสการ
ทรงรับการถวายความเคารพของผู้มาเฝ้า ฯ

๑๗. เสด็จ ฯ ออกจากพระอุโบสถไปประทับรถยนต์พระที่นั่ง ที่ประตูเกยหลังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

๑๘. เสด็จ ฯ กลับ ออกทางประตูวิเศษไชยศรี

คำฉันท์

สดุดีพระราชพิธีศรีสัจจปานกาล

๑๖
๏ ขอถวายอภิวาทวันทนีย์ พิมพ์พุทธรูจี
รจิตรด้วยรัตนมงคล

๏ เถือกแก้วอมรโกฏิดำกล นิลพรรณพิมล
มณีอนัคฆพรายฉาย

๏ แท่งทึบทั่วพระวรกาย บมีรอยรคาย
สนิทเปนเนื้อเดียวดี

๏ คือองค์อดิเทพศิลบี รังสฤษดิมณี
ประณีตจำหลักอลงการ

๏ เปนพระพุทธภาพไพชิตมาร สุนทรศุภฐาน
สมาธิบาทบัลลังก์

๏ ทรงเครื่องพรรณรายสายสัง วาลวชิรทัง
ทับทรวงประพาฬไพฑูรย์

๏ พระนพเนื่องในเกยูร กรรเจียกจำรูญ
ธำมรงมกุฏสุรกาญจน์

๏ ควรชมเชิญประดิษฐาน บุษบกพิมาน
บรรจงประเจิดเฉิดฉัน

๏ ชั้นครุธยุดนาคชำนัน สิงหเหยียบหยัดยัน
ทั้งเทพประนมเนื่องเนา

๏ อำไพแผ่นมาศสวมเสา กาบกึ่งพริ้งเพรา
พนักจำหลักลายผจง

๏ ทวยทำเทียมภาพภุชงค์ แบบบรรพ์บรรยง
กระจังกระจกแจ่มใส

๏ ชวลิตลำยองทองอุไร ยอดแก้วเจียรไน
ประดิษฐดำรงทรงมั่น

๏ สารทรัพย์สักการครุภัณฑ์ เรียงเรียดสุวรร
ณะฉัตร์ดังรุกขราชี

๏ รำยวนระย้าแก้วก่องศรี อากาศมณี
ประทีปอะเคื้อโคมราย

๏ รุ่งค่ำคณะเทพย์ทุกพาย นักยศหญิงชาย
มโนชจำนงบูชา

๏ สถิตพระศรีรัตนศาสดา รามราชะมหา
วิหารหริรังสรร

๏ พระคุณคุ้มหล้าสามัญ นะครเขตขัณฑ์
เกษมสำราญบ้านเมือง

๏ นิราพาธปราศข้องเข็ญเคือง จำรูญรุ่งเรือง
ทั้งแผ่นไผทไพบูลย์

๏ พระมาตะกลก่อเกื้อกูล ทอนทุกขาดูร
กำเดาบันเทาบีฑา

๏ อีกทรงพิทักษ์รักษา สมเด็จกษัตริยา
ธิราชผู้ยื่นปถพี

๑๔ ◎ สรวมชีพบังคมยุคลบาท　　บพิตรภูบดีดี
ลกหล้าจุฑาธรณิศรี　　รัตนราชโกสินทร์
◎ บำรุงบุรีรมอยุท　　ธยยอดสยามินทร์
จักรพรรดิพงษวชิริน　　ทรเทพรังผจง
◎ มาเปนสมเด็จบรมจอม　　ภพนาถจักรีวงศ์
เถลิงลักษณอุณหิศธำรง　　รุจิฉัตรกษัตรีย์
◎ มูลมองมไหสุริยยศ　　บริพารผู้ภักดี
โจษจรรจำทูลรชธุลี　　วรบาทบัวทอง
◎ ทรงศักดิ์สงวนพิภพเพียง　　จตุรพักตร์มาปกครอง
บำนาญประทานธนก็กอง　　ประกอบเกื้อแลเหลือตรา
◎ หฤทัยธเทียมชลกระแส　　สินธุซึ่งมหิมา
แพร่พร้องพระคุณกรุณา　　นิกรทั่วไผทไทย
◎ พระองค์ธำรงปฤศญาณ　　กลจานลงแผ่นไสล
ทราบทุกธรรมเนียมประญัตินัย　　คะติโลกย์อันควรคง
◎ อาทรในธรรมทศพิธ　　ณ คดีดำรงตรง
บรรจาดจำแนกจิตรสง–　　คหวัตถุเรียงราย
๑๑ ◎ สิทธิสรวมสดุดีองค์　　ประยุรวงศอันเพริดพราย
บรรพบุญบบังวาย　　สุขเสพสวัสดี
◎ ชอบชิดสนิทนาถ　　สนองบาทธุลีปรี–
ชาเพียรภักดีมี　　กมลมั่นกตัญญู
◎ จำนงในราชกิจ　　สุจริตระไวดู
ดีชั่วทั่วแผ่นภูว์　　ก็บำราบบำรุงใจ

◎ เสวกาคณามาตย์ บำเรอบาทยุคลไท
ปโรหิตวินิจไฉ ยมหาโหราจาริย์

◎ พราหมณ์พฤฒิพรหมชาติ บัณฑิตปราชปรีชาชาญ
อาลักษณ์พนักงาน พระนิพนธเลขา

◎ เสวกบำเรอบาท เฉลียวฉลาดแลปรีชา
อุดมดีทั้งมีมา– ระยาทยิ่งในเชิงงาน

◎ ข้าไต้ธุลีบาท บรมนาถเพ็ญญาณ
พร้อมพรักพนักงาน ตำแหน่งน้อยแลใหญ่ยง

◎ จิตตั้งกตัญญู กตเวทิใจจง
สนองบาทสมเด็จองค์ วรอัครราชา

◎ พร้อมกันจะสมโภชน์ พุทธรัตนปฏิมา
อีกพระสิหิงคปรา– กฏเกียรติกำจร

◎ ขอคุณพระไตรรัตน์ ศุภสวัสดิบวร
โปรดเอื้อและอาทร ประสาทสุขสำราญ

๑๖ ◎ หนึ่งข้าทูลลอองบทมาล พร้อมกันนมัสการ
พุทธาธิรัตนไตร

◎ ด้วยจิตปราโมทยผ่องใส สัตยซื่อต่อใน
พระผู้ผดุงกรุงศรี

◎ วันนี้วันพระราชพิธี เชิญเทพย์อันมี
มหิทธิฤทธิเร็วมา

◎ คือพระนารายณ์เทพยมหา มหิทธิเรืองฤทธา
นุภาพปราบดัษกรฺ

๏ สี่มือถือจักรคฑาธร ธรณีสังขจร
ด้วยอาศนสุบรรบินบน

๏ เชิญประสิทธิ์เวทวิษณุมนตร์ ให้ประชาชน
เนาศานติสุขธำรง

๏ พระประเมศวรเสด็จทรง โคเผือกผ่องผจง
ครวีตรีเพ็ชรกำแหง

๏ ฆ่าพิฆันจรรไรร้ายแรง นยนเปล่งเปนแสง
อัคคีพิฤกแลลาญ

๏ ถนิมนาคเนื่องเปนสังวาล ผกแผ่พังพาน
ถเกิงด้วยพิษคำรณ

๏ อวยอิศวรเวททิพยมนตร์ ให้ประชาชน
สวัสดีปราศทุกข์สุขศานติ์

๏ อีกพรหมธาดาเรืองญาณ ไตรเพทชำนาญ
สฤษดิ์โลกยดินฟ้าสาคร

๏ เถลิงหลังขุนห่านเหินจร เดินโดยอัมพร
เชิญมาประชุมชุมชน

๏ จงดาลทิพยเวทพรหมมนตร์ ให้ประชาชน
ศานติทั่วด้าวแดนสยาม

๏ สามเทพยเรืองฤทธิ์ทั้งสาม สามโลกยพึงขาม
อธึกพิฤกฤาแสยง

๏ สยามเทวาธิราชฤทธิแรง ศักดิ์สิทธิ์เข้มแข็ง
รักษากรุงเทพมหานคร

๏ อีกเทพยผู้ทรงมหิศร   สิงสถิตในวร
มหาเศวตฉัตรชัย

๏ เสื้อเมืองทรงเมืองเกรียงไกร   หลักเมืองเทพไท
แลองค์พระกาฬชัยศรี

๏ ทั่วเทพยผู้เรืองฤทธี   มาเปนสากษี
ล้วนทรงทิพเนตร์ทิพกรรณ

๏ แล้วดาลทิพยมนตรขลังขยัน   ทุกเล่มพระแสงสรร
พยุทธ์ให้อาจสังหาร

๏ พร้อมชีพ่อพราหมณาจารย์   โอมเวทกล่าวสาร
เชิญพระแสงจรดน้ำพลัน

๏ สงฆ์สวดสัจจคาถานิพันธ์   ชาวประโคมพร้อมกัน
บันฤๅลเวงกาหฬ

๏ ใครคิดทุจริตโดยกล   แส้งซื่อใจผจญ
ประทุษฐแด่เจ้าจอมสยาม

๏ ขอจงเทพยช่วยชี้ความ   บิดเงื่อนไบ่งาม
ให้แจ้งรหัสแต่ไกล

๏ พระคุณอดุลเดชฤๅชัย   ร่มเกล้ากล่อมใจ
แห่งข้าธุลีบาทบงส์

๏ พระราชทานยศศักดิ์โดยประสงค์ ตามตระกูลวงศ์
แลศิลปศาสตรหัตถกรรม์

๏ สงวนโลกย์เลี้ยงหล้าโดยธรรม์   ทั่วทวยเขตขัณฑ์
แว่นแคว้นนิคมสมบูรณ์

๏ เมืองออกอ่อนเกล้ามาทูล ธุลีบาทบดินทร์สูริย์
เนืองเนืองเหลือนับคณนา

๏ ถวัลยราชกรุงเทพมหา นครขัณฑสีมา
เกษมเกษตรเทศไทย

๏ ทรงคุณบุญฤทธิไกร แจ้งเจนความใน
ราชศาสตรประเสริฐดำรง

๏ ขอเทพยผู้เรืองฤทธิจง บริรักษ์พระองค์
พระบาทสมเด็จนฤบดี

๏ ใครประทุษฐด้วยกายวจี จิตรต่อภูมี
ศวรราชอันตราย

๏ จงต้องกรรมกรณ์ทั้งหลาย หนึ่งโรคในกาย
ทั้งเก้าสิบหกเหตุเห็น

๏ ให้อกอาดูรดาลเป็น เปลวเพลิงลำเค็ญ
สามวันเจ็ดวันบรรไลย

๏ กำเนิดมนุษเนื่องภพไป สิ่งซึ่งพึ่งใจ
อันใดอย่าได้โดยจง

๏ จักร่วมรสรักดังประสงค์ แคล้วคลาศจำนง
บำราศที่รักแรมโรย

๏ ราคเร้าบั้นบ่วนหวนโหย หวั่นถวิลดิ้นโดย
ในแดดังเพลิงเผาผลาญ

๏ ผู้ใดกตัญญูชื่นบาน แทบบาทบทมาลย์
จอมเจ้าพิภพไหศวรรย์

๏ จงเจริญยศลาภรางวัล เงินทองแพรพรรณ
นิวาศสถานาไศย

๏ แม้ตายได้สุขสุดใจ ดุจนอนหลับไป
ตื่นขึ้นในทิพยพิมาน

๏ เปนเทพบุตรโฉมตระการ เสวยทิพยศฤงฆาร
พิจิตรด้วยรัตนามัย

๏ แสนสาวอัปศรงามไสว ยวนยั่วหฤทัย
บำเรอบำรุงเรียงรัน

๏ จุติจากทิพยไอศวรรย์ ด้วยบุญครามครัน
เกิดในมนุษกุลวงศ

๏ เสพย์สุขสมบัติควรประสงค์ สมรสสมพงศ
พอควรอย่าได้เกินประมาณ

๏ จักเจริญจตุระพรไพศาล กอบด้วยศฤงฆาร
เป็นสุขสวัสดิ์สถาวร ฯ ะ ๏

โองการแช่งน้ำ
ตามรูปที่ผูกขึ้นใหม่

๏ โอมสิทธิสรวงศรีแกล้ว แผ้วมฤตยูเอางูเปนแท่น แก่วนกลืนฟ้า กลืนดิน บีนเอาครุฑมาขี่ สี่มือถือสังข์จักรคทาธรณีพีรุอวตาร อสูรแลง ลาญทักขา ทักขิณจรณาย

ฯะ แทงพระแสงประไลยวาต ฯะ

๏ โอมปรเมศวราย ผายผาหลวงอะคร้าว ท้าวเสด็จเหนือวัวเผือก เอาเงือกเกี่ยวข้าง อ้างทัดจันทรเปนปิ่น ทรงอินทรชฎา สามตาพระแพร่ง แก่วงเพชรกล้า ฆ่าพิฆนจัญไร

ฯะ แทงพระแสงอัคนิวาต ฯะ

๏ โอมชัยชัยไขโสฬศพรหมญาณ บานเศียรเกล้า เจ้าคลี่บัวทอง ผยองเหนือขุนห่าน ท่านรงงก่อดินก่อฟ้า หน้าจัตุรทิศ ไทยมิตรดา มหากฤตาไกร อมตัยโลเกษ จงตรีศักดิท่าน พิญาณปรมาธิเบศ ไทยธเรศ สุรสิทธิพ่อ เสวอยพรหมาณฑไช้น้อย ประถมบุนยภารดิเรก บูรภพบู้ กี่ร้อยก่อมา

ฯะ แทงพระแสงพรหมาสตร์ ฯะ

๏ นานาอเนกน้าวเดอมกัลป์ จักร่ำจักราพาฬเมื่อไหม้
กล่าวถึงตระวันเจ็ดอนนพลุ่ง อนนพลุ่งน้ำแล้งไข้ขอดหาย
๏ เจ็ดปลามันพลุ่งหล้าเปนไฟ วาบจัตุราบายแผ่นขว้ำ
แผ่นขว้ำชักไตรตรึงษ์เปนเผ้า เปนเผ้าแลบล้ำสีลออง

๏ สามรรถญาณครอบกล้าครองพรหม ฝูงเทพนองบนปานเบียดแบ้ง
เบียดแบ้งสรลมเต็มพสุธาวาศ แห่งหั้นฟ้าแจ้งจอดนิโรโธ
๏ กล่าวถึงน้ำฟ้าฟาดฟองหาว ฟองหาวดับเดโชฉ่ำหล้า
ฉ่ำหล้าปลาดิ้นดาวเดือนแอ่น เดือนแอ่นลมกล้าบ่วนไปมา
๏ ไปมาแลเปนแผ่นเมืองอินทร์ เมืองอินทร์เมืองธาดาแรกตั้ง
ขุนแผ่นแรกเอาดินดูที่ ดูที่ถูกยงงฟ้าก่อคืน
๏ ก่อคืนเลงเปนสี่ปวงดิน ดินเปนเขายืนธรงง้ำหล้า
ง้ำหล้าเปนเรือนอินทร์ถาเถือก ถาเถือกเปนสร้อยฟ้าจึ่งบาน
๏ จึ่งเจ้าตงงผาเผือกผาเยอ เยอบุบผาหอมหวานจึ่งขึ้น
ขึ้นหอมอายดินเลอเลอก่อน ก่อนสรดึ้นหมู่แมนมา
๏ ตนเขาเรืองร่อนหล้าเลอหาว หาวจะหาวนคืนไบ่ได้
ไบ่ได้จาวชิมดินแสงหล่น แสงหล่นเพียงดบบไต้มืดมูล
๏ มืดมูลว่นว่นตาขอเรือง เรืองเปนพระสุริยส่องหล้า
หล้าเปนเดือนดาวเมืองเมืองฉ่ำ เมืองฉ่ำเห็นฟ้าเห็นแผ่นดิน
๏ แลมีค่ำมีวนนกันสาลีเปลือกปล้อน บมีผู้ต้อนแต่งบรรณา
เลือกผู้ยิ่งยศสาเปนราชาอะคร้าว เรียกนามสมมตเจ้าจึ่งตั้งท้าว
เจ้าแผ่นดิน ฯ

๏ สมมตแกล้วตั้งอาทิตย์เดอมกาล สายท่านทรงธรณินเรื่อยหล้า
วนนเสาร์วนนองังคารวนนอาทิ์ กลอยแรกตั้งฟ้ากล่าวแซ่งผี
๏ แซ่งผีเชือกบาศด้วยชนนรอง รองชื่อพระกรรมะบู่เจ้า
เจ้าท่านรงงผยองมาแขก แขกแรกตั้งงขวัญเข้าธูปเทียน
๏ เหล็กกล้าหญ้าแพรกบ้นนใบตูม เชียระเชียระใบบาตน้ำ
โอมโอมพระภูมะเทเวศร์ เทเวศร์ลีบค้ำฟ้าเที่ยงเฮยย่ำเฮย ฯ

๏ ผู้ใดเภทจงคด ถือขนนสรดดานเสียด มารเพี่ยดไทยทศพล ช่วยดู ธรรมาระคนประดเยก ช่วยดู อเนกถ่องพระสงฆ์ ช่วยดู ขุนหงษ์ทองเกล้าสี่ ช่วยดู พ้ำพรัดพรีใจยงง ช่วยดู ทั้งสี่ปวงผีหาวแห่ง ช่วยดู พ้ำชระแร่ง หกคลอง ช่วยดู ผองผีกลางหาวแอ่น ช่วยดู พ้ำกระแฉ่นเรือนผยอง ช่วยดู เจ้าผาคำผ่องสามเส้า ช่วยดู แสนผีพึงยอมท้าว เจ้าผาดำผาเผือก ช่วยดู ฯ

๏ พาจกจากซึ่งหน้า ห้อยช้นนพ้ำคู่แมน ไตรแดนจักรอยู่ค้อย
ห้าร้อยเทียนแมนเดียว เขี้ยวจรรยายิ่งได้ ชระอ่ำได้แผ่นหงาย
ใจตายตนบใกล้ พื้นใต้ชื่อกามภูม ครูมครองแผ่นช้างเผือก
เสียงเงือกงูวางขึ้นลง เอาธงเปนหมอกห้อย หนย้อยบู่สมิงพราย
ดีร้ายบอกคนจำ คำรู้ขึ้นเปนเปลว ตัดคอเร็วให้ขาด
บ่ซื่อน้ำหยาดท้องเปนรุง เจาะเภาะพุงใบแบ่ง เขี้ยวชาชแว่งยายี
ชื่อทุนทุภีตัวโตรช พ้ำจรโลดหลิ่วขวาน ราญเคล้าพ้ำเคลือก
เป่นเปลวลาม พระรามพระลักษมณ์ชวัดศร ปล้ำเงี้ยวรอนราญรงค์ ฯ

๏ เจ้าผาหลวงจงมากราย ช่วยดู ผีพรายผีชระมื่นดำ ช่วยดู บ่ซื่อน้ำตัดคอ บ่ซื่อล้างออเอาใส่เล้า บ่ซื่อแร้งกาเต้าแตกตา บ่ซื่อหมาหมีเสือเข่นเขี้ยว ยมราชเกี้ยวตาตาว ช่วยดู ลมฝนจาวทั่วพ้ำ ช่วยดู ขุนแกล้วกล้าขี่ยุง ช่วยดู จุ่งสิบหน้าเจ้าอสูร ช่วยดู เผ่นทูลเขาเงือกปล้ำ ช่วยดู ฯ

๏ ผีดงผีหมื่นถ้ำ ล้ำหมื่นผามาหนน้ำหนบก ตกนอกขอกพ้ำแมน แดนพ้ำตั้งพ้ำต่อหล่อหลวงเต้า ทั้งเหง้าภูตพนัสบดี ศรีพรหมรักษ์ยักษกุมาร หลายบานหลายท่า ล้วนผีห่าผีเหว เร็วยิ่งลมบ้า หน้าเท่าแผงแรงเกี่ยวเอาขวัญ

ครั้นมาถึงถับสยอง ปองเยียรชระแรงชระแรง แฝงขาวยินเยียรชระรางชระราง รางชางจุบปาก เยียจะเจียวจะเจียว เขี้ยวสรคานอานมลิ้น เยียละลายละลายไป ตราบมีในฟ้าดิน บินมาเยียพะพลุ่ง จุ่งมาสูบเอาเขาบ่ซื่อ ซื่อใครใจคดขบถเกียจกาย วายทู้ฟาดฟั้ด คว้านแคว้นมัดศอก หอกดิ้นเด้าเท้าถก หลกเท้าให้ไบ่มิทนนตาย หงายระงมระงม ยมภบาลลากไป ไฟ่นรกปราบปลิ้นดิ้นพลาง เขาวางเหนืออพิจี ผู้บดีบซื่อ ซื่อใครใจคดขบถแก่เจ้า ผู้ผ่านเกล้าอยุทธยา สมเด็จพระรามาธิบดี ศรีสินทรบรมมหาจักรพรรดิ ศรราชาธิราช ท่านมีอำนาจมีบุญ คุณอเนกา อนนอาไศรยร่ม แลอาจข่มชกกหกกิ่งฆ่า อาจถอนด้วยฤทธานุภาพ บาปเบียฬตนพวกพ้อง ญาติกามาไส้ ไข้วใจจอด ทอดใจรักษ์ ชักเกลอสหาย ตนทั้งหลายมา เพื่อจะทำชบถ ทดโท่ร์แก่เจ้าตนไส้ จงเทพยดาฝูงนี้ ให้ตายในสามวนน อย่าให้ทนนในสามเดือน อย่าให้เคลื่อนในสามปี อย่ามีศุขสวัสดี เมื่อใด ฯ

๏ อย่ากินเข้าเพื่อไฟ จนตาย อย่าเอาไศรยแก่น้ำ จนตาย นอนเรือนคำรนคา จนตาย ลืมตาหงายสู่ฟ้า จนตาย ก้มหน้าลงแผ่นดิน จนตาย สีลองกินไฟต่างง้วน จนตาย ฯ จงไปเปนเปลวปล่อง น้ำคลองเปนน้ำพิศม์ คาบิดเปนตาวงุ่ม ฟ้าก็ทุ่มทับลง แล่งแผ่นดินปลงเอาชีพ จรเข้รีบเสือฟั้ด หมีแรดถวัดแสงขนาย หอกบื่นปลายปกกควบ ใครต้องจวบจงตาย งูเงี้ยวพิศม์ทั้งหลายลุ่มฟ้า ตายต่ำหน้ายงดิน อรินทรหยาบหลาบล้า ใครกะวินซื่อผ่านฟ้าบ่าว อวยพร ฯ

๏ อำนาจแปล้เมืองแมนอมรสิทธี มีศรีบุญพ่อก็เสกเหง้า ยศเท้าตรีไตรจักร์ มิ่งเมืองบุญศักดิแพร่ เพ่อมช้างม้าแผ่วัวควาย เพรงรัตนพรายพรรณยื่น

เพ่อมเขาหมื่นมหาชัย ใครชื่อเจ้าเตอมนาง ใครชื่อรางวลลทอง ใครชื่อฟ้าส่องเย้าเร่งยิน ใครชื่อสินเภตราให้ ใครชื่อใครรักษ์เจ้ายศยง จงกลืนชนมาให้ยืนยิ่ง มิ่งเทพยศล่มฟ้า อย่ารู้อันตรายใด ได้ใจกล้าดงงเพ็ชรพรขจายขจรอเนกบุณยา สมเด็จพระรามาธิบดี ศรีสินทรบรมมหา จักรพรรดิศรราชเรื่อยหล้า ศุขผ่านฟ้าเบอก สมบุญญพ่อสมบุญ ฯ ๏

คัดจากต้นฉบับ พระยาพจนปรีชา

คำประกาศเกียรติคุณ

ของ

พันตำรวจตรี กฤช สังขะทรัพย์

เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ พันตำรวจตรี กฤช สังขะทรัพย์ รองผู้กำกับการตำรวจภูธร จังหวัดเลย กับผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นจ่าสิบตำรวจ สิบตำรวจ และพลตำรวจ ๑๐ นาย พร้อมกับตำรวจชายแดน เขต ๔ อีก ๔๗ นายได้รับคำสั่งจากผู้บังคับหน่วยพลเรือนตำรวจทหาร จังหวัดเลย ให้ไปปฏิบัติการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่บ้านขี้เถ้า ตำบลกกสะท้อน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย พันตำรวจตรี กฤช สังขะทรัพย์ กับ ร้อยตำรวจเอก พิเชษฐ์ เกษบุรมย์ ได้นำกำลังตำรวจ ๓ ชุด ชุดละ ๑๐ นาย เดินทางโดยเฮลิคอปเตอร์ไปทำการยึดบ้านขี้เถ้า ซึ่งขณะนั้นผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ยึดครองไว้ได้ทั้งหมด พันตำรวจตรี กฤช สังขะทรัพย์ นำกำลังลงที่สนามบินบ้านขี้เถ้า เข้ายึดสนามบินและดัดแปลงภูมิประเทศเป็นที่มั่นได้สำเร็จ เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม เตรียมการที่จะขยายพื้นที่ยึดครองต่อไป แต่โดยเหตุที่ผู้ก่อการร้ายโจมตีอย่างหนัก และเฮลิคอปเตอร์ส่งกำลังบำรุงก็ถูกระดมยิงจนไม่สามารถทำการสนับสนุนได้ จึงต้องยึดที่มั่นเดิมอยู่ก่อน ต่อมาเมื่อได้รับการสนับสนุน โดยเครื่องบินของกองทัพอากาศมาทำการโจมตีทิ้งระเบิดบริเวณรอบ ๆ ที่ตั้ง แล้วเฮลิคอปเตอร์จึงนำกำลังตำรวจชายแดน เขต ๔ พร้อมกับกระสุนและเสบียงลำเลียงไปเพิ่มเติมให้ได้ แต่ก็ยังหักออกจากที่ล้อมไม่ได้ เพราะผู้ก่อการร้ายโจมตีอยู่ไม่ขาดระยะ ทั้งกลางวันและกลางคืน จนถึงเกิดต่อสู้กันในระยะ

กระชั้นชิด พันตำรวจตรี กฤช สังขะทรัพย์ ควบคุมชุดปฏิบัติการ ปะทะต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายอยู่ในที่ล้อม ด้วยความสามารถและอย่างอาจหาญ ต้านทานการโจมตีของฝ่ายผู้ก่อการร้ายไว้ได้จนถึงวันที่ ๑๖ ธันวาคม และเมื่อกองทัพภาคที่ ๒ ได้ส่งกำลังทหารตำรวจเข้าเพิ่มเติม จึงเข้าทำการยึดบ้านขี้เถ้าคืนจากผู้ก่อการร้ายได้ทั้งหมด เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม

ในการปฏิบัติการเข้ายึดบ้านขี้เถ้าตามที่กล่าวแล้วนั้น พันตำรวจตรี กฤช สังขะทรัพย์ ต้องเผชิญกับเหตุการณ์คับขัน และต้องผจญอันตรายร้ายแรงถึงชีวิตหลายครั้งหลายคราว แต่ก็สามารถรักษาหน้าที่ รักษาขวัญและความปลอดภัยของผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ได้อย่างดีที่สุด ทั้งได้ปฏิบัติภารกิจที่รับมอบหมายไปได้ สมตามเจตนารมณ์ของผู้บังคับบัญชาโดยครบถ้วน พฤติการณ์ทั้งนี้ ย่อมสำแดงความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว ความเป็นผู้นำ ความเสียสละเพื่อหน้าที่ และความจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมือง ให้เป็นที่ประจักษ์นับว่าเป็นผู้มีความชอบในราชการแผ่นดิน สมควรจะได้รับความสรรเสริญยกย่องให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้มีหน้าที่ป้องกันประเทศทั้งปวง

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ประกาศเกียรติคุณของ พันตำรวจตรี กฤช สังขะทรัพย์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี ชั้นอัศวิน แก่พันตำรวจตรี กฤช สังขะทรัพย์ เพื่อเชิดชูเกียรติศักดิ์ให้ปรากฏสืบไป.

คำประกาศเกียรติคุณ

ของ

ร้อยตำรวจเอก พิเชษฐ์ เกษบุรมย์

ร้อยตำรวจเอก พิเชษฐ์ เกษบุรมย์ ผู้บังคับการกองร้อยที่ ๒ กองกำกับการตำรวจชายแดน เขต ๔ ได้รับคำสั่งจากผู้กำกับการตำรวจชายแดน เขต ๔ ให้ไปปฏิบัติการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่บ้านขี้เถ้า ตำบลกกสะท้อน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ร่วมกับพันตำรวจตรี กฤช สังขะทรัพย์ รองผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเลย เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ร้อยตำรวจเอก พิเชษฐ์ เกษบุรมย์ ได้นำกำลังตำรวจรวม ๓ ชุด เดินทางโดยเฮลิคอปเตอร์ไปทำการยึดบ้านขี้เถ้า ซึ่งขณะนั้นถูกผู้ก่อการร้ายยึดครองไว้ทั้งหมด ร้อยตำรวจเอก พิเชษฐ์ เกษบุรมย์ นำกำลังลงที่สนามบินบ้านขี้เถ้า เข้ายึดสนามบินได้ และดัดแปลงภูมิประเทศเป็นที่มั่นสำเร็จในวันรุ่งขึ้น ฝ่ายผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์โจมตีชุดปฏิบัติการนี้อย่างหนัก ทำให้ไม่สามารถขยายพื้นที่ยึดครองออกไปได้ และเฮลิคอปเตอร์ส่งกำลังบำรุงก็ไม่สามารถจะลง ณ ที่ตั้งได้ เพราะถูกฝ่ายผู้ก่อการร้ายระดมยิง ร้อยตำรวจเอกพิเชษฐ์ เกษบุรมย์ จึงส่งข่าวขอเครื่องบินของกองทัพอากาศให้มาทำการโจมตีทิ้งระเบิดในบริเวณที่ผู้ก่อการร้ายยึดอยู่รอบ ๆ ที่ตั้ง เพื่อช่วยให้เฮลิคอปเตอร์ส่งกำลังบำรุงลง ณ ที่ตั้งได้ ซึ่งต่อมาเฮลิคอปเตอร์ก็ได้นำกำลังพร้อมด้วยกระสุนและเสบียง ลำเลียงส่งเพิ่มให้ได้อีก ๒ ชุด แต่ตลอดเวลานั้น ผู้ก่อการร้ายยังพยายามอย่างยิ่ง ที่จะบุกเข้าโจมตี และทำลายที่ตั้งของหน่วยปฏิบัติอยู่ ทั้งกลางวันและกลางคืน

จนถึงต่อสู้กันในระยะกระชั้นชิด ร้อยตำรวจเอก พิเชษฐ์ เกษบุรมย์ และพันตำรวจตรี กฤช สังขะทรัพย์ ได้ปฏิบัติการร่วมกัน เพื่อควบคุมกำลังตำรวจภูธรและตำรวจชายแดนเข้าปะทะต่อสู้ผู้ก่อการร้ายอย่างหนัก จนถึงวันที่ ๑๖ ธันวาคม กำลังเพิ่มเติมของกองทัพภาคที่ ๒ จึงเข้าช่วยเหลือให้พ้นจากวงล้อม และยึดบ้านขี้เถ้าได้โดยเด็ดขาด เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม

ในการปฏิบัติการเข้ายึดบ้านขี้เถ้าตามที่กล่าวแล้วนั้น ร้อยตำรวจเอก พิเชษฐ์ เกษบุรมย์ ต้องต่อสู้กับเหตุการณ์คับขันและอันตรายร้ายแรงเป็นหลายครั้งหลายหน แต่ก็สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นกำลังของหัวหน้าหน่วยได้อย่างดีเยี่ยม ในการต่อสู้กับผู้ก่อการร้าย ในการควบคุมกำลังและในการรักษาความปลอดภัยของผู้ใต้บังคับบัญชา นับว่า ร้อยตำรวจเอก พิเชษฐ์ เกษบุรมย์ ได้ปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้ผลดีเป็นอย่างยิ่ง และพฤติการณ์ทั้งหลายนี้ ย่อมสำแดงความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว ความมีสติและกำลังใจอันมั่นคง ทั้งความเสียสละและความจงรักภักดีอันแน่วแน่ต่อชาติบ้านเมืองของ ร้อยตำรวจเอก พิเชษฐ์ เกษบุรมย์ ให้เห็นอย่างเด่นชัด นับว่า ร้อยตำรวจเอก พิเชษฐ์ เกษบุรมย์ เป็นผู้มีความชอบในราชการแผ่นดิน สมควรจะได้รับความยกย่องสรรเสริญ เป็นตัวอย่างแก่ผู้มีหน้าที่ป้องกันประเทศทั่วไป

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศเกียรติคุณของ ร้อยตำรวจเอก พิเชษฐ์ เกษบุรมย์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์ เหรียญรามมาลา แก่ร้อยตำรวจเอก พิเชษฐ์ เกษบุรมย์ เพื่อเชิดชูเกียรติศักดิ์ให้ปรากฏสืบไป.

คำประกาศเกียรติคุณ
ของ
ร้อยตำรวจโท วินิจ รัญเสวะ

ระหว่างวันที่ ๒ ถึงวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ร้อยตำรวจโท วินิจ รัญเสวะ สังกัดกองกำกับการกองบินลำเลียงฝ่ายสนับสนุนตำรวจชายแดน ได้รับหน้าที่ให้ทำการส่งกำลังสนับสนุนแก่หน่วยปฏิบัติการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ที่บ้านทับเบิก บ้านป่าหวาย และบ้านขี้เถ้า

ที่บ้านขี้เถ้า ร้อยตำรวจโท วินิจ รัญเสวะ ออกไปปฏิบัติการ ๓ ครั้ง ครั้งแรกนำชุดปฏิบัติการตำรวจภูธรและตำรวจชายแดนจากอำเภอด่านซ้าย ๓๑ นาย มีพันตำรวจตรี กฤช สังขะทรัพย์ รองผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเลย เป็นหัวหน้าชุด ไปลงที่สนามบินบ้านขี้เถ้า ต้องบินลำเลียงกำลังถึง ๓ เที่ยว แต่ละเที่ยวต้องผ่าอันตรายจากกระสุนปืน ซึ่งผู้ก่อการร้ายระดมยิงอย่างหนัก จนเฮลิคอปเตอร์ที่ใช้ปฏิบัติการ ถูกกระสุนปืนทะลุหลายแห่ง บริเวณแพนหาง ลำตัวใต้แพนหาง และใบพัดโรเตอร์ ครั้งที่สอง นำเฮลิคอปเตอร์ไปลงเพื่อส่งอาวุธและตำรวจชายแดนอีก ๓ นาย พร้อมกับรับศพผู้เสียชีวิตกลับ ครั้งที่สามไปปฏิบัติการในขณะที่ชุดปฏิบัติการของพันตำรวจตรี กฤช สังขะทรัพย์ กับกำลังของผู้ก่อการร้ายกำลังปะทะกัน ได้นำเครื่องบินบินเหนือบริเวณที่ปะทะกันนั้น ใช้ปืนกลอากาศยิงกราดและทิ้งระเบิดลงที่ผู้ก่อการร้าย เป็นผลให้ผู้ก่อการร้ายต้องหยุดชะงัก ช่วยให้ชุดปฏิบัติการเข้าชิงเสบียงอาหารกับอาวุธ ซึ่งทิ้งลงด้วยร่มและพลาดไปตกในเขตของผู้ก่อการร้าย คืนมาได้

ในการปฏิบัติการที่บ้านป่าหวาย ได้นำเฮลิคอปเตอร์ไปรับศพและรับผู้บาดเจ็บเมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ต้องบินวนเวียนและกราดปืนเหนือบริเวณที่ผู้ก่อการร้ายยึดครองอยู่ถึง ๓๑ นาที จึงนำเฮลิคอปเตอร์ลงลำเลียงศพและผู้บาดเจ็บได้

ที่บ้านทับเบิก ได้นำเฮลิคอปเตอร์ลำเลียงอาวุธ อาหาร น้ำดื่ม และยารักษาโรคไปสนับสนุน และนำผู้บาดเจ็บส่งโรงพยาบาล ๓ ครั้ง ในการปฏิบัติการครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ต้องนำเครื่องบินไปรับกำลังพลร่มจากกองพันพิเศษ พร้อมทั้งอาหารไปส่งถึง ๒ เที่ยว เที่ยวที่สอง ถูกยิงต่อต้าน ต้องบินวนเวียน และใช้ปืนกลอากาศยิงกราดอยู่ประมาณ ๒ ชั่วโมง จึงนำเครื่องบินลงได้

การปฏิบัติการของ ร้อยตำรวจโท วินิจ รัญเสวะ ทุกแห่ง โดยเฉพาะที่บ้านขี้เถ้านั้นได้กระทำด้วยความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว ด้วยความฉลาดไหวพริบ ด้วยความมีสติและกำลังใจอันมั่นคง ทั้งต้องผ่าอันตรายต่อชีวิต และเป็นผลช่วยให้การปฏิบัติของชุดปฏิบัติการที่บ้านขี้เถ้าเป็นไปได้ทันกับเหตุการณ์ นับว่า ร้อยตำรวจโท วินิจ รัญเสวะ เป็นผู้มีความเสียสละ เพื่อหน้าที่และเพื่อส่วนรวมอย่างสูง ได้ปฏิบัติงานเป็นประโยชน์แก่ราชการแผ่นดิน สมควรจะได้รับความยกย่องสรรเสริญว่าเป็นผู้กล้าหาญเป็นตัวอย่างแก่ผู้มีหน้าที่ป้องกันประเทศทั้งปวง

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศเกียรติคุณ ร้อยตำรวจโท วินิจ รัญเสวะ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์ เหรียญรามมาลาเข็มกล้ากลางสมร แก่ร้อยตำรวจโท วินิจ รัญเสวะ เพื่อเชิดชูเกียรติศักดิ์ให้ปรากฏสืบไป.

คำประกาศเกียรติคุณ

ของ

ร้อยเอก นฤนารถ ไตรภูวนาถ

ร้อยเอก นฤนารถ ไตรภูวนาถ ได้รับคำสั่งศูนย์การทหารปืนใหญ่ให้ไปประจำกองร้อยเครื่องบินปีกหมุน กองทัพภาคที่ ๒ ส่วนหน้า ตั้งแต่วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๑ ทำหน้าที่ลาดตระเวนภูมิประเทศในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ นครพนม อุดร และหนองคาย และทำการบินสนับสนุนหน่วยจู่โจมทำการกวาดล้างผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ได้ทำการบรรทุกกำลังพลและกระสุน จากอำเภอด่านซ้ายด้วยเฮลิคอปเตอร์ โดยมีเครื่องบินของกองทัพอากาศคุ้มกัน ไปสนับสนุนกำลังของชุดปฏิบัติการของตำรวจ ซึ่งกำลังตกอยู่ในที่ล้อม ณ บ้านขี้เถ้า แต่เมื่อลำเลียงกำลังและกระสุนลงหมดแล้ว นำเฮลิคอปเตอร์ขึ้นไม่ได้ เพราะเฮลิคอปเตอร์ถูกกระสุนปืนของฝ่ายผู้ก่อการร้ายขณะร่อนลงเสียหายมาก ร้อยเอก นฤนารถ ไตรภูวนาถ ต้องสั่งให้นักบินผู้ช่วย และพลประจำปืนสละเครื่อง เข้าสมทบกำลังตำรวจในฐานที่ตั้ง ตนเองอยู่ปฏิบัติการในเครื่องแต่ผู้เดียว จัดการดับเครื่องยนต์เรียบร้อยแล้วจึงวิ่งลงจากเฮลิคอปเตอร์ไปยิงต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายจนกระสุนประจำกายหมด ต้องฝ่ากระสุนปืนกลับเข้าไปถอดปืนกลประจำเฮลิคอปเตอร์ทั้งสองกระบอกออก นำไปเข้าที่ตั้งยิงยิงต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายอีก ผู้ก่อการร้ายจึงล่าถอยไป ต่อจากนั้น ร้อยเอก นฤนารถ ไตรภูวนาถ ได้เข้ารายงานตัวกับหัวหน้าชุดปฏิบัติการตำรวจ และเข้าร่วมปฏิบัติการร่วมกับกำลังตำรวจ ระหว่างที่ร่วมปฏิบัติการอยู่กับ

ชุดปฏิบัติการตำรวจนั้น ได้ช่วยแนะนำปฏิบัติการ ให้กำลังตำรวจทราบข้อควรปฏิบัติในขณะที่ถูกล้อม และได้ร่วมกับกำลังตำรวจออกลาดตระเวนปะทะผู้ก่อการร้ายทุกวัน เพื่อสำรวจพื้นที่และค้นหาที่ตั้งของฝ่ายผู้ก่อการ-ร้ายคอมมิวนิสต์ แล้วติดต่อประสานงานกับหน่วยเฉพาะกิจ "ชูชีพ" ให้นำกำลังเข้าช่วยเหลือ จนในที่สุดหน่วยช่วยเหลือสามารถนำกำลังผ่านการปะทะของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เข้าถึงฐานปฏิบัติการของหน่วยที่อยู่ในวงล้อมได้

พฤติการณ์ของ ร้อยเอก นฤนารถ ไตรภูวนาถ ซึ่งปฏิบัติไปด้วยความสามารถ ด้วยความฉลาดไหวพริบ ด้วยความเข้มแข็งเด็ดขาด และด้วยความกล้าหาญเสียสละอย่างสูง ในการรบที่บ้านขี้เถ้าดังกล่าวแล้วนั้นเป็นผลดีแก่การปฏิบัติของชุดปฏิบัติการตำรวจและของหน่วยเฉพาะกิจ "ชูชีพ" อย่างยิ่ง ทำให้การปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์สำเร็จลงด้วยดี นับว่าร้อยเอก นฤนารถ ไตรภูวนารถ เป็นผู้มีความสามารถสูงและมีความชอบต่อราชการแผ่นดิน สมควรจะได้รับความยกย่องสรรเสริญเป็นตัวอย่างแก่ผู้มีหน้าที่ป้องกันประเทศทั้งปวง

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศเกียรติคุณของ ร้อยเอก นฤนารถ ไตรภูวนาถ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์เหรียญรามมาลา แก่ร้อยเอก นฤนารถ ไตรภูวนาถ เพื่อเชิดชูเกียรติศักดิ์ให้ปรากฏสืบไป.

ประวัติเกี่ยวกับพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

พระแสงขรรค์ชัยศรี

ตัวพระขรรค์เป็นของเก่า ฝีมือทำงามมากเป็นศิลปสมัยเดียวกับนครวัด เดิมตัวพระขรรค์จมอยู่ในทะเลสาบนครเสียมราฐ ประเทศกัมพูชา ชาวประมงทอดแหได้เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๗ เจ้าพระยาอภัยภูเบศร (แบน) ให้ข้าราชการนำมาทูนเกล้า ฯ ถวาย ในวันที่พระแสงขรรค์มาถึงมีอัสนีบาตตกในพระนคร ๗ แห่ง เช่นที่ประตูวิเศษไชยศรี เป็นต้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ทำด้ามและฝักด้วยทองคำลงยาประดับมณีเป็นราชกกุธภัณฑ์

พระแสงศร

พระแสงศร ๓ องค์ ที่เชิญมาชุบน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเริ่มตั้งแต่รัชกาลสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีนามดังนี้ พรหมมาสตร์ ประลัยวาต และอัคนิวาต มีประวัติสังเขปดังนี้

เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๖ พระยาจุฬาราชมนตรี (นาม) นำหวายเทศขึ้นทูนเกล้า ฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๓ อัน มีพระราชดำริว่ากรุงเทพ ฯ มีชื่อเมืองว่าอยุธยา ซึ่งถือว่าเป็นเมืองพระนารายณ์ พระปรมาภิไธยในโองการแช่งน้ำก็ใช้พระรามาธิบดี สอดคล้องกับนามกรุง ควรจะสร้างพระแสงศรไว้สำหรับพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้กรมหมื่นอลงกฎกิจปรีชา ทำรูปพระแสงศรประกอบด้ามหวายเทศทั้งสามนั้น เมื่อโปรดเกล้า ฯ แบบแล้ว จึงทรง

พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้หาพระฤกษ์ตามตำราพิชัยสงคราม ตั้งโรงพระราชพิธีในโรงพระแสง รวมเหล็กตีเป็นพระแสงศร ๓ องค์ แล้วโปรดเกล้า ฯ ให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์ปั้นเทวรูปพระพรหมทรงหงส์ พระนารายณ์ทรงครุฑ พระอิศวรทรงโค ทำพิธีพราหมณ์หล่อที่วัง (กรมศิลปากรปัจจุบัน) ตรึงติดที่ด้ามพระแสงทั้ง ๓ องค์ แล้วขุดเหล็กตัวพระแสงฝังทองเป็นอักษรพราหมณ์ ปลายด้ามถักผนึกลวดทองคำผูกขนนกหว้า แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยาบำราบปรปักษ์ เสด็จไปตั้งการพระราชพิธีชุบพระแสงที่ทะเลชุบศรจังหวัดลพบุรี แล้วตั้งกระบวนแห่ ไปศาลวัดปืนทุบศิลาศรนารายณ์บรรจุในพระแสงมียันต์พรหมโองการ อิศวรโองการ และนารายณ์โองการ บรรจุ ต่อจากนั้นเชิญลงเรือศรีตั้งกระบวนกลับกรุงเทพ ฯ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี

เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี พระบาทสมเด็จพระ-มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างขึ้นเพื่อพระราชทานแก่ผู้มีความชอบในราชการทหาร ได้ตราเป็นพระราชบัญญัติ ประกาศเมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๔๖๑ ต่อมาภายหลังจากเปลี่ยนการปกครองรัฐบาลได้ระงับการขอพระราชทานราชอิสริยาภรณ์นี้เสีย แต่มิได้ยกเลิกพระราชบัญญัติ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน เสด็จพระราชดำเนินเยือนสหรัฐอเมริกาและประเทศยุโรป มีผู้มีเกียรติบางประเทศสมควรได้รับพระราชทานราชอิสริยาภรณ์ รัฐบาลจึงได้ปรับปรุงพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดี โดยยกเลิกพระราชบัญญัติเดิม แล้วตราพระราชบัญญัติขึ้นใหม่เรียกว่า "พระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์

อันมีศักดิ์รามาธิบดี พ.ศ. ๒๕๐๓" ถวายพระราชอำนาจแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่จะพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ แก่ผู้ทำความดีความชอบ เป็นพิเศษหรือ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ราชการทหารไม่ว่าในยามสงคราม โดยไม่ต้องมีคณะที่ปรึกษาเช่นที่ตราไว้ในพระราชบัญญัติเดิม

ราชอิสริยาภรณ์นี้มี ๖ ชั้น คือ

ชั้นที่ ๑ **เสนางคะบดี** (ส.ร.) ประกอบด้วยดาราเป็นรูปไข่ มีลายแหลมออกไป ๔ ทิศ กลางดาราด้านหน้าเป็นรูปพระปรศุรามาวตารปราบพญาการตวีรยะ ด้านหลังเป็นรูปอักษรพระปรมาภิไธยย่อ ร.ร. ๖ อยู่ภายใต้พระมหาพิชัยมงกุฎ ประดับที่หน้าอกเสื้อเบื้องซ้าย และแพรแถบสายสะพายสีดำมีริ้วแดงอยู่ใกล้ขอบทั้ง ๒ ข้าง มีดวงตราห้อยรูปไข่ลายรูปเหมือนกับกลางดาราแต่ไม่มีรัศมี สวมเฉียงขวาไปซ้าย

ชั้นที่ ๒ **มหาโยธิน** (ม.ร.) ประกอบด้วยดาราลักษณะเดียวกับเสนางคะบดีใช้ประดับที่หน้าอกเสื้อเบื้องขวา และดวงตราลักษณะเช่นเดียวกับเสนางคะบดีใช้ห้อยกับแพรแถบสีเดียวกับสายสะพายสำหรับคล้องคอ

ชั้นที่ ๓ **โยธิน** (ย.ร.) มีดวงตราลักษณะเดียวกับมหาโยธินห้อยกับแพรแถบคล้องคอ แต่ไม่มีดารา

ชั้นที่ ๔ **อัศวิน** (อ.ร.) มีดวงตราลักษณะเดียวกับโยธินแต่ย่อมกว่า ใช้ห้อยกับแพรแถบ ประดับที่หน้าอกเสื้อเบื้องซ้าย

ชั้นที่ ๕ **เหรียญรามมาลาเข็มกล้ากลางสมร** (ร.ม.ก.) เหรียญมีลักษณะเป็นรูปไข่ ทำด้วยเงิน ด้านหน้าเป็นรูปพระปรศุรามาวตารปราบพญาการตวีรยะ ด้านหลังมีอักษรพระปรมาภิไธย ร.ร. ๖ ภายใต้

พระมหาพิชัยมงกุฎ ห้อยกับแพรแถบมีเครื่องหมายพระวชิราวุธที่แพรแถบ ประดับหน้าอกเสื้อเบื้องซ้าย

ชั้นที่ ๖ **เหรียญรามมาลา** (ร.ม.) ลักษณะเหมือนเหรียญรามมาลาเข็มกล้ากลางสมร แต่ไม่มีเครื่องหมายพระวชิราวุธ ประดับที่หน้าอกเสื้อเบื้องซ้าย

ชั้นที่ ๑ ถึงชั้นที่ ๔ มีประกาศนียบัตรทรงลงพระปรมาภิไธย และประทับพระราชลัญจกร ชั้นที่ ๕ และ ๖ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาอย่างเดียว

ราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี ไม่ต้องส่งคืนเมื่อผู้ได้รับพระราชทาน ได้รับพระราชทานเลื่อนชั้นหรือถึงแก่กรรม.

คำสาบาล
ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา
ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ข้าพระพุทธเจ้า (ออกนามผู้สาบาล) ขอกระทำสัตยปฏิญาณสาบาลตัวถวายแด่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เฉพาะพระภักตร์ พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆเจ้า

อนึ่ง ขอเทพยเจ้าทั้งหลายที่มีฤทธิ์สิทธิศักดิ์ แลมีทิพยโสตทิพยจักษุ อันประเสริฐทั่วทุกสถาน มีท้าวจัตุโลกบาลมหาเทวราช กับพระสยามเทวาธิราชเปนอาทิ แลอารักเทพยดาคือ พระหลักเมือง พระเสื้อเมือง พระทรงเมือง แลพระกาฬอันเรืองฤทธิ์สิทธิศักดิ์ แลเทพยดาผู้รักษานพปฎลมหาเสวตรฉัตร์ แลรักษาพระองค์เปนประธาน ขออัญเชิญมาเปนสักขีทิพยพยานแก่ข้าพระพุทธเจ้าผู้กระทำสัตยานุสัตย์ถวายด้วยความเต็มใจมิได้เปนสักแต่ออกวจีเภท

ด้วยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จำเดิมแต่ได้เสด็จเถลิงถวัลยรัชบรมราชาภิเษก ทรงรับราชภาระในที่จะทรงบำรุงความศุข และระงับทุกข์ของประชาชนอันอาศรัยอยู่ในพระราชอาณาเขตทั่วไป ได้ทรงตั้งพระราชหฤทัยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาแลรักษาชาติพระราชอาณาจักร์ ให้วัฒนาถาวรปราศจากภยันตรายทั้งปวงด้วยกำลังพระวิริยภาพแลพระราโชบาย ทั้งทรงปกครองแลทำนุบำรุงพระบรมวงศานุวงศ์สมณพราหมณาจารย์ ข้าราชการฝ่ายทหารพลเรือน

ทั้งหลายตลอดจนพ่อค้าประชาชน ให้ร่มเย็นเปนศุขด้วยพระมหากรุณา แลทรงตั้งอยู่ในสุจจริตธรรมจริยาตามโบราณราชประเพณี มีพระเดชพระคุณอันยิ่งใหญ่หาที่สุดมิได้

ข้าพระพุทธเจ้าจะตั้งใจจงรักภักดีซื่อสัตย์สุจริต คิดป้องกันรักษาใต้ผ่าลอองธุลีพระบาท ให้ปราศจากภยันตรายคือ ไม่คิดขบถประทุษร้ายด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยน้ำจิตร์ แลมอบกายถวายชีวิตต่อราชการอันเปนน่าที่ เช่นการรักษาพระพุทธศาสนากับรักษาชาติ แลบ้านเมือง สนองพระเดชพระคุณ

เพราะฉนั้น ถ้าข้าพระพุทธเจ้ามิได้ตั้งอยู่ในความสัตย์สุจริต แลคิดขบถประทุษฐร้ายต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยน้ำจิตร์ ฤๅคิดเอาใจไปแผ่ไว้แก่ไท้ต่างด้าวท้าวต่างแดนอันเป็นหมู่ปั่จจามิตร์ ฤๅคิดให้อุบายเล่ห์กลไปให้ผู้อื่นกระทำร้ายต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถ้าข้าพระพุทธเจ้าได้เห็นแก่จักษุ ฤๅได้ยินแก่โสต รู้ว่าผู้อื่นจะกระทำประทุษฐร้ายต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มิได้นำเอาเนื้อความมาฟ้องร้องว่ากล่าว ให้กราบบังคมทูลพระกรุณา ให้ทราบผ่าลอองธุลีพระบาทโดยเร็ว รั้งรอไว้ด้วยฉันทะ โทษะ โมหะ ภยาคติ ฤๅถ้ามีกิจราชการอันเปนน่าที่ซึ่งจะต้องกระทำ เพื่อรักษาพระพุทธศาสนารักษาพระมหากษัตริย์ แลรักษาชาติบ้านเมืองเกิดขึ้น ข้าพระพุทธเจ้าคิดอุบายบิดพริ้วหลีกเลี่ยงเสีย มิได้รับราชการสนองพระเดชพระคุณ โดยเต็มกำลังความสามารถ แลเบียดเบียฬฉ้อราษฎร์บังหลวงกระทำด้วยตนเองฤๅด้วยอุบายให้ผู้อื่นกระทำก็ตาม แลประพฤติอกตัญญู ไม่มีความซื่อสัตย์เปนการทุจริตต่าง ๆ ต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระมหากรุณามีพระเดชพระคุณอันประเสริฐใหญ่ยิ่งดังนี้

ขอให้เทพดาผู้มีฤทธิ์ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย มีพระสยามเทวาธิราชกับเทพยดาซึ่งสิงสถิตย์ในที่ประดิษฐานพระมหาเสวตรฉัตร์เปนต้น จงบันดาลดลให้อุบายเล่ห์กลแลความลับอันทุจริตต่าง ๆ ของข้าพระพุทธเจ้าปรากฏออกโดยเร็วพลัน อย่าให้ทันกระทำการทุจริตต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ ทั้งขออย่าให้ข้าพระพุทธเจ้าแคล้วคลาดมหาภัยทุกประการ แลกรรมกรณ์ทุกสถานบรรดาที่ท่านผู้มีอำนาจอาจกระทำแก่ผู้มีความผิดทั้งปวงได้ ขออำนาจเทพยดาจงบันดาลอุบัทวาการสังหาญผลาญชีวิตข้าพระพุทธเจ้าให้ถึงความฉิบหาย ตายด้วยความแตกความขาด ให้ตายด้วยอสนีบาตสายฟ้าฟาดราชสัตถาวุธคาบองครักษ์อันแรงร้าย ฤๅให้ตายด้วยพิษม์แลกำลังแห่งสัตว์อันร้ายในน้ำบนบกจงได้ช่องสังหาญข้าพระพุทธเจ้า ผู้มิได้ซื่อสัตย์ให้พลันบันดาลพินาศ ฤๅบันดาลให้ผีพิษม์ผีกาฬอติสารขราพาธสรรพโรคพิบัติต่าง ๆ ทุกประการจงบังเกิดแก่ข้าพระพุทธเจ้า ผู้ทรยศคิดคดไม่ซื่อสัตย์ให้ถึงอกาลมรณะตายด้วยทุกขเวทนาลำบากแสนสาหัส ให้เห็นประจักษ์แก่ตาโลก ครั้นข้าพระพุทธเจ้าสิ้นชีวิตจากมนุษย์โลกแล้ว จงลงไปบังเกิดในมหานรกหมกไหม้อยู่ในไฟไม่รู้ดับ สิ้นหมื่นกัลป์แสนกัลป์อนันตชาติ ครั้นสิ้นเวรกรรมจากที่นั้นแล้ว แลจะมาบังเกิดในภพใด ๆ ขอจงอย่าได้มีความศุขแต่สักหน่อยหนึ่งในโลกียกามบริโภค แล้วจงอย่าได้พบพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆเจ้า ซึ่งจะมาโปรดสัตว์ ให้พ้นทุกข์ถึงสวรรค์แลนฤพาน ถึงจะพบก็อย่าให้โปรดข้าพระพุทธเจ้าได้

ถ้าแลข้าพระพุทธเจ้าตั้งอยู่ในความกตัญญูกะตะเวที กระทำราชการในน่าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต แลมิได้คิดขบถประทุษฐร้ายโดยบรรยายอันกล่าวมาแล้วแต่หนหลัง ขอจงเทพยดาทั้งหลายมีท้าวจัตุโลกบาลเปนอาทิ อันมีฤทธิ์สิทธิศักดิ์ทั่วทุกเทพยพิภพทั้งพระสยามเทวาธิราช แล

พระหลักเมือง พระเสื้อเมือง พระทรงเมือง แลพระกาฬอันเรืองฤทธิ์ อีกเทพยอันสิงสถิตย์ในพระมหาเสวตรฉัตร์ แลเทพยดาอันรักษาพระองค์ทุกคืนวัน จงช่วยป้องกันอภิบาลรักษาข้าพระพุทธเจ้าผู้กระทำราชการโดยสัตย์สุจริตให้สถิตย์สถาพร พ้นจากสรรพโรคพิบัติอุปัทวันตราย โดยบรรยายอันกล่าวมาแล้วนั้นจงทุกประการ

ข้าพระพุทธเจ้าได้รับพระราชทานน้ำพระพิพัฒน์สัตยาธิษฐานนี้แล้ว จงบันดาลให้เกิดศุขศิริสวัสดิผ่องแผ้วในกาลทั้งปวง แลมีความเจริญอันใหญ่หลวงแห่งอายุ วรรณะ ศุขะ พละ ยืนยาวยิ่งยงคงทนจนถึงแก่กาลอายุปริเฉทชรานักแล้วจึงตาย มีความสบายเปนศุขเวทนา ดุจนอนหลับแล้วตื่นขึ้นมาในทิพยวิมาน เสวยทิพย์สมบัติในสถานสวรรค์สิ้นแสนกัลป์อนันตชาติ ครั้นข้าพระพุทธเจ้าจุติจากสวรรค์เทวโลกแล้วจะมาบังเกิดในมนุษย์โลก จงบริบูรณ์ด้วยอุปโภคสมบัติ สรรพแสนศฤงคารอันมโหฬาร แลบริวารยศปรากฏโดยวิเศษตามประสงค์ อนึ่ง ขอจงให้พบพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า แล้วจงได้สำเร็จดังมโนรถความปราถนาในทางสวรรค์นฤพาน พ้นจากสงสารทุกข์ด้วยความสุขสุจริตกตัญญูกะตะเวทีนั้นเทอญ ฯ.

ขอบพระทัยและขอบพระคุณ

ในโอกาสที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเพลิงศพ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ ในวันนี้ เจ้าภาพขอกราบขอบพระทัยและขอบพระคุณ

– ท่านที่เคารพซึ่งกรุณาให้เกียรติมาร่วมพระราชทานเพลิงศพครั้งนี้ทุก ๆ ท่าน

– ท่านผู้บังคับบัญชา ท่านผู้ใหญ่ เพื่อนร่วมรุ่นการศึกษาตลอดจนหน่วยราชการต่าง ๆ ที่ได้กรุณารับเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิ-ธรรมทุกท่าน

– บรรดาญาติมิตร ซึ่งอุตส่าห์สละเวลามาแสดงความเสียใจคารวะศพร่วมบำเพ็ญกุศล ทุกท่าน

– ท่านที่เคารพซึ่งกรุณาเขียนคำไว้อาลัยให้ทุกท่าน

– บรรดานายแพทย์ นางพยาบาล โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าที่ได้ให้ความช่วยเหลือรักษาพยาบาลเป็นอย่างดี ตลอดเวลาที่ พลโท อ่อง โพธิกนิษฐ รักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลก่อนถึงอนิจกรรม ทุกท่าน

– เจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องจัดการศพตั้งแต่วันถึงอนิจกรรมจนกระทั่งวันเก็บอัฐิทุกท่าน

– สำนักราชเลขาธิการและสำนักพระราชวัง ซึ่งเป็นธุระในการจัดการศพครั้งนี้ โดยเฉพาะ หม่อมหลวง บี๋ย์ มาลากุล ซึ่งได้ให้

ความกรุณาเป็นพิเศษแก่สกุลโพธิกนิษฐในการจัดการศพ ตลอดจนช่วยคัดเลือกหนังสือซึ่งเหมาะสมกับอุปนิสัยของผู้ล่วงลับไปแล้ว รวมทั้งจัดหาสำนักแหล่งพิมพ์ให้

นอกจากนั้นใคร่ขอขอบพระคุณท่านที่ช่วยเหลือในการเตรียมงานพิธีสวดพระอภิธรรม อาทิเช่น พลโท เหลือ กาญจนพิมาย, พลตรี พร ธนภูมิ, พันเอก ยรรยง ประยุทธเสนีย์, พันเอก สม ขัตพันธ์, พันเอก เสวก นนทรีย์, พันตรี สิทธิ์ วรพันธโยธิน

โดยเฉพาะ ฯ พณ ฯ พลเอก ประภาส จารุเสถียร เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงสุดที่ได้ให้ความกรุณาเป็นพิเศษ โดยรับอุปการะงานศพนี้ทั้งสิ้น ทั้งยังได้แสดงความห่วงใยต่อครอบครัวโพธิกนิษฐ ถึงกับสั่ง พันเอก สม ขัตพันธ์ นายทหารคนสนิท ให้ดูแลช่วยเหลือจนกว่าจะเสร็จงาน

วาระสุดท้ายนี้ จึงขอกราบขอบพระทัยและขอบพระคุณแก่ทุก ๆ ท่านที่กล่าวมาข้างต้นโดยทั่วกันอีกครั้ง.

ภริยา บุตร และ ธิดา